

Slobodan Praljak

Stupni Do

Činjenice

SLOBODAN PRALJAK

STUPNI DO

ČINJENICE

Besplatan primjerak

Zagreb, siječanj 2010. godine

Nakladnik   **Oktavijan d.o.o.**
Nikola Babić Praljak

Urednik   **Ured obrane Slobodana Praljka**

CIP – zapis dostupan u računalom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagreb pod brojem 728443

ISBN – 978-953-7597-05-4

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
I Kronologija događaja	7
II Stanje u HVO – Vareš	19
III Vojna akcija HVO u Stupnu Dolu. Dokumenti	27
IV Aktivnosti HVO-a nakon Stupnog Dola. Dokumenti	35
V Događaj u Stupnom Dolu i HVO Varešu. Dokumenti	45
VI Pad HVO Vareša i prognanička kriza	49
VII Operacije ABiH na području Općine Vareš	53
VIII Privremeno izvješće o Stupnom Dolu	71
IX Mapa žrtava u Stupnom Dolu	75
X Položaj i podaci posljedica napada na Stupni Do	77
XI Iskazi i ispitivanje svjedoka o Stupnom Dolu	85
XII Fotografije iz Stupnog Dola	115

PREGOVOR

Iz mnogih i različitih razloga ne mogu iscrpno pisati o Stupnom Dolu.

A i broj dokumenata u tiskanoj objavi ograničen je ozbiljnim razlogom - nedostatkom novca.

Zato možete i trebate otići na www.slobodanpraljak.com – tamo ćete naći sve što vam je potrebno kako biste mogli postaviti ona logična pitanja koja će vas odvesti do istine.

Evo nekih od tih pitanja:

1. Što se događa u Kaknju u ljeto 1993.?
2. Zašto i gdje odlaze Hrvati iz Kaknja?
3. Kakva je situacija u Varešu prije 23.10.1993.?
4. Što priprema III korpus ABiH i tko koga, i kad, i zašto napada u Središnjoj Bosni 1993.?
5. Kada je HVO napao Stupni Do?
6. Nisu li borbe završile u rano poslijepodne 23.10.1993., i nisu li se HVO borci povukli iz Stupnog Dola?
7. Tko nakon toga vremena hoda po tom selu, tko ulazi i izlazi i čija je to vojska?
8. Na što se, i na koga se, odnosi uputa Slobodana Praljka Milivoju Petkoviću poslana iz GS HVO – Čitluk 23.10.1993. u 23:10 h?
9. Kakve veze ima ta zapovijed s onim što se dogodilo u Stupnom Dolu proteklog dana?
10. A što se to dogodilo u Stupnom Dolu 23.10.1993.?
11. Što su u Stupnom Dolu zatekli STRANCI?
  - a. Nordijski bataljun
  - b. Mnoge TV ekipe
  - c. UN-policija- ŠTO SU VIDJELI, SNIMILI I KAKO SU I KOGA O TOME IZVJESTILI.
12. Kako je spaljena životinja pribrojana spaljenim ljudima?
13. Tko je, kada i zašto spalio ubijene ljude?
14. I gdje su spaljeni – pogledajte fotografije – zidove, krovove, kuće gdje su pronađeni?
15. Gdje su i kome su predočeni obdukcijски nalazi?
16. Ako je broj pronađenih tijela 15, a 10 pripadnika ABiH poginulo je u borbama – kako je broj narastao na 38, kada je narastao, kojim tempom je rastao sve do proljeća 1994., tko je vodio istragu... itd?
17. Da li su tri poginule ženske osobe u podrumu imale oružje, da li su pucale iz tog oružja kroz prozor podruma, da li su „zaklane“ kako kaže jedan svjedok, da li su „ubijene rafalom“ (a bile su u trapu), kako kaže jedna svjedokinja, ili su poginule od ubačene bombe?

Pogledajte fotografiju.

Potražite i zatražite obdukcijски nalaz.

Ako se, drage čitateljice i dragi čitatelji, samo malo potrudite broj vaših pitanja brzo će biti veći od sto (100).

A vi onda potražite odgovore na neka osnovna pitanja:

- a) Da li je netko od vojnika HVO počinio zločin u Stupnom Dolu 23.10.1993. i koliko ljudi je ubijeno?
- b) Da li je uzrok u pojedincu, njegovoj pojedinačnoj mržnji i koji su razlozi te mržnje? (Nije opravdanje, ali služi razmijevanju.)

Ili je zločin učinjen zapovjednom linijom: pisanim odobrenjem, usmenim odobrenjem, šutnjom, odobrenjem.

c) Ako je počinjen zločin u Stupnom Dolu od vojnika HVO KAKVI SU RAZMIJERI TOG ZLOČINA, TKO JE KOGA I NA KOM MJESTU UBIO I KOJIM DOKAZIMA SE TO MOŽE POTVRDITI?

Odgovori na ovakva pitanja dovode do kazne za krivca, žrtva počiva s osnovnom počasti koju smo joj dužni, a spirala mržnje prestaje rasti.

Slobodan Praljak

BOSNA I HERCEGOVINA
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA
URED PREDsjedNIKA
Odjel za ljudska prava i humanitarna pitanja

broj: 0075/93.
Mostar, dne. 27. listopada 1993.

KRONOLOGIJA DOGAĐANJA STUPNI DO - VAREŠ

15.10.1993. Konvoj s humanitarnom pomoći upućen za područje Vareša, zauzavijen i opljačkane od strane 300 muslimanskih žena u Kabndu.

16.10.1993. Dvugl konvoj zauzavijen 10 km zapadno od Kabnda od strane 200 muslimanskih žena i djece i ponovno opljačkane.

17.10.1993. Uočava se pregrupiranje snaga muslimanskih postrojbi iz pravca Vlasovo-Breza-Dabrnavlje prema kožama Kopfari-Pljevlj-Mla, s topničkim napadima djelovanjima po komunikaciji Breza-Vareš.

18.10.1993. Muslimanska vojska počinje opći napad na Vareš iz pravca Breze i Vlasovog, i to na hrvatsko selo Kopfari, te na područje Pljevlj i Mla, pri čemu izgravi više od 1.200 ljudi u sam Vareš. Zauzimanjem sela Kopfari, iz kojeg muslimanske snage nisu dopustile izvlačenje teško ranjenih pripadnika HVO, u selu Stupni Do koncentraciju se elitne postrojbe muslimanske vojske. Selo Stupni Do se našlo u podnožju koje Bogoš, koja je bila u potpunosti utvrđena za napadna djelovanja na Vareš, jer dominira nad ulazom u sam grad. Iste dan, danle 18.10.1993. neposredno pred muslimanski napad, 5.700 prognanika iz Vareša organizirano je krenulo prema Hercegovini. Dakle, muslimanski napad uslijedio je upravo u trenutcima kada je iziće izbjeglica odlazilo iz Vareša. Muslimanske snage su nastojale napadom poriči vojnu prednost ubijajući i ovladavanje samim gradom.

19.10.1993. U dnevnom izvješću UNPROFOR-a za 18.10.1993. Predsjedniku Vijeda Sigurnosti o situaciji u Bosni i Hercegovini navodi se kako u području centarne Bosne i područje Vareša i Breze: "... vojni promatrač UN izvještavaju o borbama u hrvatskom području Kopfari. Jedan UNPROFOR-ov voj (vod) bio je spriječen ući u to područje i od muslimanske vojske i od hrvatskih snaga..."

2.

20.10.1993. postrojbe HVO organiziraju obranu Vareša od neprijateljskih napada, kako bi spriječili prodor muslimanske vojske u sam grad.

20.10.1993. U dnevnom izvješću UNPROFOR-a za 19.10.1993. Predsjedniku Vijeda Sigurnosti o situaciji u Bosni i Hercegovini navodi se kako u području Centarne Bosne i područje Vareša i Breze: "... stanje ostaje vrlo napeto. Izvješćuje se da je HVO u stanju najviše pripadnosti obavljati neposredne napade muslimanskih snaga tako da razlozi za ovo nalet. Izbjeglice su opremene da napuste područje i tako su postupili..."

UNPROFOR-ova izvješća od 18. i 19.10.1993. su kontradiktorna. U prvom od 18.10.1993. izvješćuju o borbama u hrvatskom selu Kopfari, da bi se 19.10.1993. priznalo o razlozima više borbene spremnosti HVO.

21.10.1993. Muslimanske snage uspljevaaju ovladati selom Kopfari i Mlom. I čime nastupi muslimani, koji su u Vareš-Majdan i sve dominantne koje u tom području. Pukla 700 hrvatskih izbjeglica s Kopfara i Mla evakuirala se u Vareš. HVO stabilizira drugu četu obrane.

UNPROFOR u izvješću od 21.10.1993. za 20.10.1993. navodi: "... situacija stabilna. Lohadni HVO izvješćuje da otekuju muslimanski napad u narednih 48 sati..." - Komentar nije potrebit!

Zapadno od Vareša, na putu Vitez-Kabanj, Hrvati zauzavljaju UNHR-ov konvoj protestirajući zbog muslimanske krađe hrane 15 i 16. 10.1993. na području Kabnda, koja je bila namjerna hrvatskim enklavama.

22.10.1993. Muslimanske snage utvrđuju se u Kopfari i u Stupnom Doču uzimaju za taoca desetke lovačkih Stba, koje angažiraju kao živl žit, po već uslaženoj praksi, u prizeml atkog napadnog djelovanja. Fortifikacijaju sve stambene objekte i više topničku pripremu za napad na Vareš, udaljen 3 km.

Stupni Do selo našlo se u općini Vareš (3 km južno od Vareša, i km od sela Breza-Vareš). Prema popisu stanovništva iz 1981. godine u selu Stupni Do je bilo 261 stanovnika (od toga 216 Muslimana, 40 Stba, 1 Hrvat i 4 ostalih).

3.

23.10.1993. UNPROFOR u svom izvješću za 22. i 23.10.1993. navodi: "... situacija je napeta, zbog napada muslimanske vojske koja kontroliše Kopljake, hrvatsko selo zapadno od Vareša. 23.10.1993. Izvješćeno je o šestobitnim borbama muslimanske vojske i HVO, a nakon muslimanskog napada na Varešku enklavu i teškim stratišnicama, minobacačima i topništvom. Put Skoda, iz Gradačca za Sarajevu zatvoren je 5 RM sferenju i gubeno od Vareša od strane HVO. Hrvatska izjavila se po izvješćima evakuliraju i iz Borovca u očekivanju novih napada..."

23/24.10.1993. svi civili muslimanske nacionalnosti iz sela Stupni Do, tijekom noći su se izvukli prema muslimanskom selu Budozheđe, što potvrđuju stotinjak prognanlih Hrvata iz sela M.A.

23/24.10.1993. Muslimanske snage iz utvrđenog stupnog Doša pokušavaju probiti crtu obrane HVO koristeći pri tomu živi i iz razobijenih srpskih žena kao talaca.

Dakle, izvješćujući svoje civile i koristeći srpske žene kao živi štit pokušava se na nelegalan način vojno osvajati kolima iznad Vareša. Naravno, pri tomu se nije računalo na spremnost postrojbi HVO Vareša da adekvatno odgovori napadima koji su izjabil već 5 dan.

RESUME: VAREŠ JE JEDNA OD SEDAM HRVATSKIH ENKLAVA. VEĆ 17 MJESECI NALAZI SE U POTPUNOM OKRUŽENJU MUSLIMANSKIH I SRPSKIH SNAGA. DONEDAVNO, NA OVOM JE PODRUČJU BORAVILO VIŠE OD 12.000 PROGNAZIKA. OPETOVANO SE UPOZORAVALO NA TRAGICNU SITUACIJU VIŠE OD 6.000 DJECE I 3.000 BOLESNIH I RANJENIH, KOJI SU BILI UPUCENI SAMO NA NEDOSTATNU HUMANITARNU POMOĆ. USPRKOS NAPRSTO NEMOGUCIM UVJETIMA OPSTANAKA DOMICILNOG I PROGNAKOG PUČANSTVA, SUOCENI S UNUTARNJIM NESUGLASIJIMA IZMEĐU VOJNE STRUKTURE HVO KAKNJA I VAREŠA, HVO VAREŠA JE SVO VRIJEME USPJESNO KONTROLIRAO CRTU OBRANE ODGOVARAJUĆI NA PROVOKACIJE MUSLIMANSKIH I SRPSKIH SNAGA. KORISTEĆI ANGAŽIRANOST HVO PRI EVAKUIRANJU 6.000 PROGNAZIKA IZ VAREŠA MUSLIMANSKE SNAGE OTCIINU OPCI NAPAD NA GRAD, KORISTEĆI SE ISTOM STRATEGIJOM KOJU SU MJESECIMA PRIJE PRIMJENJIVALI PREMA HRVATSKIM PODRUČJIMA KONJICA, JABLANICE, MOSTARA, TRAVNIKA, NOVOG TRAVNIKA, BUGOJNA, ŽEPČA, FOJNICE... NAPADALI SU ISKLJUČIVO HRVATSKA PODRUČJA U TOTALNOM OKRUŽENJU, POKRETAJUĆI KOMUNIKACIJE, PREDHODNO PREDSTAVLJUJUĆI UFLIKE

4.

KOLICINE HUMANITARNE POMOĆI, UPOTREBLJAVAJUĆI CIVILE KAO ŽIVI ŠTIT PRI NAPADIMA. POTOM, U SLUCAJU USPJEHA ZATVARALI BI U POTPUNOSTI OSVOJENA PODRUČJA ZA PRISTUP HUMANITARNIM I DRUGIM ORGANIZACIJAMA, A U NEUSPJEHIM POKUSAJIMA POPUT ŽEPČA, NOVOG TRAVNIKA, VITEZA, BUSOVAČE, MOSTARA I SADA VAREŠA ZLOČIN SU POKUSAVALI PRIKRITI OPTUŽUJUĆI DRUGE STRANE. UKAZACENO NA NEKOLIKO PRIJERA: BUSČAK, ORLISTE, TRUSINA, KONJIC, MALJINE, BIKOSE, MOSTAR, DOLJANI, KISELJAK-ŽEPČE, TARCIN, UZDOL, DOMANOVIĆI. OD TRAVNJA MJESECA 1993. UPOZORAVANO JE NA NEDOPUSTIVO INDIFFERENTNO PONASANJE MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA NAZOCNIH NA TERENU, KOJE, NE SAMO DA SE NISU DOSTATNO ANGAŽIRALE, NEGO SU, DAPACE, VRLO ČESTO IZVRVNO UTJECALE NA OVAKAV SLIJEĐ DOGAĐANJA (OPSKREBA HRANOM MUSLIMANSKE STRANE PRIJE SVIH VEĆIH NAPADNIH OPERACIJA, KRJUNGARENJE NAORUŽANJA I STRELIJA, BLOKADA KOMUNIKACIJA RADI OMOGUĆIVANJA BOJEVIH DJELOVANJA, DIREKTAN VOJNI ANGAŽMAN - SLUČAJ MILAN 2, NEDUSTAVLJANJE DOSTATNE KOLICINE POMOĆI HRVATSKOM PUČANSTVU, MEDIJSKI TENDENCIOSNA, NEPROVJERENA I VRLO PRISTRANA IZVJEŠĆAJ. SLUČAJ VAREŠA U SVIM DETALJIMA POTVRDUJE SVE NAVEDENO U RESUMEU.

24.10.1993. UNPROFOR izvješćuje: "... u nedjelju 24.10.1993. situacija u Varešu po izvješćima je mirna ali napeta zbog navodnog masakra. HVO je dao obilježenu dozvolu za UNPROFOR posad i izlaze. Vojni promatrači UN izvješćuju da je HVO posekao ulazak u selo..."

25.10.1993. UNPROFOR izvješćuje: "... situacija ostaje vrlo napeta. Podjeca škola u kojoj je zatočeno 233 muslimanska vojnika..."

Navodi UNPROFOR-a potvrđuju ponajviše vojnog zapovjedništva HVO Vareš kao vrlo konkretno iz sljedećih razloga:

1. Događaji u Stupnom Došu direktno su posljedica muslimanskog žestokog napada otprilike 18.10.1993.
2. UNPROFOR je prešlo pravilo neprilikaositi tijekom bojnih djelovanja i koncentracijom važnih opstajbi oko navodnog masakra. U predhodnih pet dana izjavila muslimanskog napada UNPROFOR-ova izvješća, tako vrlo konkretno, potvrđuju napadno djelovanje većih kaznjena muslimanskih postrojbi na Vareš.
3. HVO Vareša nije prešla norme međunarodnog kaznog prava. Nadalje, po prestatku borbenih djelovanja HVO je omogućio ulazak UNPROFOR-a u Stupni Do, opovrgnuvši glavne da je HVO ušao u to selo.

5.

4. Sukladno dosadašnjem tijeku istrage poduzete nalogom predsjedništva od 24.10.1993. Imamog nagovještaje da je muslimanska vojska u povlačenju masakrirala dio pravoslavno ljudstva (pretpostavka da se radi o ljudima koji su bili kao živi žrtvi), po istom modelu napadnog djelovanja na Bugojno, Zepče, Travnik, Konjic, Mostar.

5. Ponavljamo da je odlukom Vlade HR HB od 27.10.1993. utemeljena posebna Komisija za utvrđivanje činjenica o počinjenim ratnim zločinima i ugrožavanje ljudskih prava.

6. U slučaju da se neki od navoda iznesenih u člaku pokažu istinitim, prekršitelji će biti najstrože sankcionirani.

Ministar vanjskih poslova muslimanske vlade Iz Sakačeva dr. Haris Sikačević u pismu od 26.10.1993. predsjedniku Vijeća Sigurnosti navodi: "... najnoviji napad izvršen tijekom vikenda od strane hrvatskih ekstremnih snaga na selo Stupni Do u centralnoj Bosni. Izvori s tog područja izvještaju o masakru koji je odnio žvoto više od 80 muslimanskih civila, uključujući žene, djecu i starije. Strahuje se da bi broj mogao biti mnogo veći..."

Iz priložene izjave ponovno se potvrđuje da već nezadrživa muslimanska strategija napada, koja u slučaju neuspjeha ide s opširbama na račun drugih, pri čemu se ni ne pokušava precizirati samo mjesto (nego se navodi centralna Bosna) ni događaje koji su mu prethodili, te vjerstauko uvećava broj žrtava, bez pravih i nepristajanih nazava.

UNPROFOR-ovo izvješće od 27.10.1993. za 26.10.1993.: "...situacija ostaje vrlo napeta. Pošto su ušli u selo Stupni Do jučer, INPROFOR izvještuje o dokazima masakra koji se desio u selu sa oko 15 žrtava..."

HRVATSKA STRANA PONAVALJA SVOJ ZAHTJEV O SPROVEDBI POTPUNO NEPRISTRANE I NEUVISNE ISTRAGE KOJA ĆE UZETI U OBZIR SVE RELEVANTNE ČINJENICE PORADI UTVRĐIVANJA ISTINE.

ZAHTJEVAMO ĆIM PRIJE UTVRDI TI POČINITELJE OVOG STRAVICNOG ZLOČINA, KOJI TREBAJU BITI NAJOSTRIJE SANKCIONIRANI.

Muhamed Begović

- 2 -

Bosna i Hercegovina
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Općinsko vijeće općine Vareš

SLUŽBENA TAJNA
STROGO POV.

Broj: OVV-M.P.-74/97.
Vareš, 21. svibnja 1997. god.

n/r. dr. Anto Kobilo

PRIDMET: Informacija o stanju Hrvata
općine Vareš u periodu od
17.X.1993. do danas.

UVOD

U redovima koji slijede želimo reći više podataka o stanju i događajima koji su se dogodili na području općine Vareš preostalim civilnom pučanstvu nakon protjerivanja Hrvata 02.XI.1993. godine.

Za podsjećanje treba istaći nekoliko bitnih činjenica. Za napad na Vareš u vojničkom smislu, može se uzeti 17.X. 1993. godine, kada su pripadnici Trećeg korpusa izvršili napad na Liješnicu u predjelu zvanom Kruškovac u našoj zoni odgovornosti. Četiri dana kasnije 21.X.1993. godine iz sela Dragovići napadnuto je selo Korjari u zoni odgovornosti brigade "Bobovac" u kojem su učestvovali pored jedinica Trećeg korpusa i muslimanske snage iz vareških sela Dragovići, Mijakovići, Striježvo i Ostrlja. Zatim se vrše oružane provokacije te sve žestoke gnetiranja sela Gornja i Donje Borovica. U takvoj situaciji civilno pučanstvo ova dva sela se 30. i 31.X.1993. godine, povlači u cijelosti prema gradu Varešu. Tih dana eskaliraju napadi na zonu odgovornosti HVO iz više pravca, te se civilno pučanstvo uz ortu obrane sve više povlači prema gradskom dijelu i to 30. i 31.X. i 01. i 02.XI.1993.godine.

.../...

Dana 30.X.1993. godine, pripadnici Drugog korpusa napali su i u tjeku dana zauzeli selo Duboštica, nakon čega se borbena djelovanja prenose prema planini Zvijezdi.

Dana 02.XI.1993. godine, dolazi do sveopćeg napada muslimanskih snaga iz tri pravca. U tim napadima iskazana je velika agresivnost muslimanske vojske te je uz veliku paniku koja je zavladała kod civilnog pučanstva donesena odluka da se počne sa evakuacijom civila. Evakuacija je započeta 2./3.XI.1993. godine i nastavljena 03.XI.1993. kada je u najvećem broju evakuirano većinsko Hrvatsko civilno pučanstvo naše općine. Evakuacija je izvršena preko teritorije koju je u to vrijeme držala vojska republike srpske (Brigade, Nišić) u pravcu Kiseljaka i Kreševa. Na prostorima općine Vareš koje je nsrednih dana zauzela A BiH ostalo je 914 Hrvata.

ETNIČKO ČIŠĆENJE

Prema podacima koje su prikupili pripadnici uniformirane policije PS Vareš-Daštansko i Općinsko vijeće općine Vareš, na području općine Vareš nakon 03.XI.1993. godine, dogodilo se niz događaja i pojava koje nedvosmisleno ukazuju i navode na osnovanost sumnje na vršenje najtežih KD (ubistava) a ima i elemenata koji navode na osnovanost sumnje da je bilo i KD ratnog zločina.

Pored podataka koji će biti izneseni na različitim mjestima kao što su: Općinsko vijeće Vareš, Župni ured Vareš i Vijaka, Župnik župe Borovica, Vojni sud Kiseljak, PS Kiseljak, TV Kiseljak, služba SIS-a 96. Domobranste pukovnije "Bobovac" i služba SIS-a brigade Ban Jelačić, komisija HR HB za ispitivanje ratnih zločina nalazi se više dokaza kao što su (pismene izjave, foto-slike, video trake, tonski snimljeni materijali, pismene izjave, službene bilješke, kopirani dokumenti uzeti od pripadnika A BiH i drugi dokumenti) koji

.../...

- 4 -

civilne vlasti u Varešu pod parolom sprovedbe osnovne ustavne kategorije da svako ima pravo povratka na svoje ognjište dozvolje da više stotina, možda čak i loo Hrvata se zaista i vrati vrati iz Kiseljeka u Vareš. Nakon toga uslijedila je zabrana daljeg povratka Hrvata i uvedena strahovita represija, te je po samo njima znanim kriterijumima jedan, manji, broj Hrvata (oko 300) zaista i morao ostati bez ikakvih prava, dok je nastao pravi lov na nepčeljne koji su na dosta rigorozan način, silom, vraćeni odatle su i došli, znači u Kiseljak.

Od tada pa do danas civilne i vojne vlasti A BiH u Varešu čine sve kako bi što više zagorčali život civilnom pučanstvu i pripadnicima 96. Domobranske pukovnije "Bobovac" Vareš. Zabranjuje se bilo kakva komunikacija između civilnog puka Daštanska i Kiseljeka iako potpisani sporazumi to dozvoljavaju. Izbjegava se i ignoriše bilo kakav sastanak predstavnika civilne vlasti Vareša i Daštanska. Ne pomažu, na žalost ni brojna pismena i usmena obraćenja Predsjedniku Federacije, predstavnicima vlasti Republike Hrvatske te predstavnicima Muslimanske vlasti. Postavlja se pitanje dokle teko. Zašto se ovom narodu više ne pomogne jer podaci koji slijede, iako su surovi i porazni nisu obeshrabрили naše bojovnike i civilno pučanstvo koji i pored svega, u dosta velikom broju, žele da se vrate i žive u svojim domovima gdje su živjeli i njihovi preci.

Ubijeni, silovani, nestali

Pripadnici A BiH su na području općine Vareš (nekon 03.XI.1993. godine) na vrlo podmukao i svirep način ubili više civila muškog spola, prema našim saznanjima treba istaći da se u gotovo svim slučajevima radilo o starijim osobama od kojih većina ne spada u kategoriju vojnih obveznika. Svi te žsobe su u trenutku lišavanja života, prema našim podacima bili nenasružani i nisu pružali ni pesivni a kamo li aktivni otpor.

.../...

- 3 -

potvrđuju osnovnu tezu da su pripadnici A BiH prilikom ulaska na područje općine Vareš na vrlo svirep i okrutan način se osvećivali neudžnom, nenasružanom i nezaštićenom civilnom puku koji je, ipak u manjem broju, ostao kod svojih domova i dočeka "oslobodioca". Svoj bijes i surovost muslimanski vojnici su iskaliivali ubijajući umirovljenike, stare i nemoćne osobe, paleći kuće, srušavajući i uništavajući crkve, kapele i groblja, silujući i pljačkajući nedužni narod.

U slučaju nekih naselja i sela kao što su Gornja i Donja Borovica, Kopjari, Mir pe i Semizova Ponikva cilj je, očito, bio srušiti sela sa zemljom kao više nikada ne bi bilo mogućnosti da se tu Hrvati vrate. Takvo sistematično pljačkanje, paljenje i pustošenje, faktički, svega što je bilo u stambenim objektima koje se, ne rijetko završavalo dizanjem krova sa domova moglo je imati jedini cilj totalnog uništavanja i onesposobljavanja objekata za stanovanje. Vešingtonskih sporazuma, a dijelom i nakon tog vremena ponajenije pripadnika A BiH je bilo tako kao da se mi nikada više niti možemo, hoćemo, odnosno smijemo vratiti. U gradu Varešu su domaći pripadnici Muslimansko-Bošnjackog naroda na juriš zauzeli stanove protjeranih Hrvata, a nakon njih su doselile i grupe stanovnika iz sela Zubeta, Ravne, Crna Rijeka, te Olova, Sokolca i nekih drugih mjesta. Godinama teško sticena imovina našeg pučanstva je preko noći promijenila vlasnika i odučena za Olovo, Živinice, Tuzlu, Brezu, Kakanj, Visoko, odnosno prisvojena od domaćih Bošnjaka naših dojučerašnjih susjeda.

Neka hrvatska sela kao što su Očevija i Vijaka (djelimično) i cjelokupno gradsko područje Vareša smišljeno i sistematično su naseljavana muslimanskim stanovništvom sa ciljem da se u potpunosti izmijeni demografska struktura pučanstva. Perfidno etničko čišćenje u najpraktičnijem smislu bilo je na djelu. Ono je, čak, još perfidnije krajem proljeća i početkom ljeta 1994. godine, kada su muslimanske

.../...

- 5 -

U selu Donja Borovica nakon povlačenja vojske i civila u selu je, ipak, ostalo nekoliko osoba koje su ubijene u vremenom od 3.-8. studenog 1993. godine. To su:

1. ILIJA IVKIĆ, sin Andrije rođen 1941. godine. Ubijen je ispred svoje obiteljske kuće. Leš su pronašli pripadnici UN-a. Tijelo je imao više prostrjelnih rana po tijelu te dvije rane u predjelu grudi i stomaka koje potiču, vjerojatno, od uboda noža. Ilija Ivkić pokopan je naknadno na Kataličkom groblju u Kiseljaku.
2. STJEPAN MARKOVIĆ, sin Ilije rođen 1938. godine. Ubijen ispred svoje obiteljske kuće. Leš pronašli pripadnici UN-a. Tijelo je prema podacima kojima mi raspoložemo bilo masakrirano. Zatiok glave smrskan tupim predmetom. Ispod vrhate vidljiva rana koja, vjerojatno, potiče od noža, te više prostrjelnih rana po tijelu zadobijenih iz vatrenog oružja. Tijelo ubijenog Stjepana Markovića naknadno je sahranjeno na Kataličkom groblju u Kiseljaku.
3. MARKO PARIĆ, sin Mate 1924. godine rođen. Prema podacima UN-a, ostaci tijela imenovanog nisu pronađeni ispod njegove spaljene obiteljske kuće u selu Donja Borovica.
4. IVO VUKANČIĆ, sin Ilije rođen 1915. godine. Leš imenovanog još nije pronađen. Postoji sumnja da je isti ostao u kući koju su pripadnici A BiH zapalili i koja je ubrzo u potpunosti izgorila.
5. MATO IVKIĆ, sin Andrije rođen 1935. godine. Prema našim podacima istog su ubili pripadnici 7. Muslimanske brigade u kući a istim istu zapalili.

Pored ovih civilnih žrtava koje su svirepo ubijene u svojim domovima u susjednom selu Gornja Borovica u blizini zgrade škole predstavnicima UN-a prilikom svog posjeta i obilaska ovog terena pronašli su leš bojovnika HVO KRUNU DJAKOVIĆ, sin Željka rođen 1963. godine. Isti je poginuo prilikom povla-

.../...

- 6 -

čenja HVO iz Borovice iz vatrenog oružja. Međutim tijelo je naknadno masakrirano. Glava smrskana tupim predmetom, a na grudima je bilo više rana koje, vjerojatno potiču od uboda noža. Tijelo ubijenog pokopano je naknadno na Kataličkom groblju u Kiseljaku.

U naselju Rajčevac u Vareš Majdanu, ispred svoje obiteljske kuće ubijen je FERDO LOVRENOVIĆ, bez razloga i povoda, nenaoružani civil.

U istom naselju u blizini obiteljske kuće, također iz vatrenog oružja ubijen je nenaoružani civil JOZO PETROVIĆ. Obadviije osobe ubijene su isti dan, najvjerovatnije 05. ili 06. studenog 1993. godine.

U naselju Kralupi u Vareš Majdanu, iznad katoličke crkve ispred šupe ubijen je JERKO TERZIĆ, prvih dana po upadu muslimanske vojske u Vareš.

U svom stanu u Vareš Majdanu u ul. Kraljice Katarine ubijen je umirovljenik SVETISLAV JAZIĆ. Prema nedovoljno provjerenim podacima imenovani je pljačkašima svoje inovine koji su sve ređom iznosili u njegovom prisustvu rekao "Pa zar to ređi A BiH", nakon toga jedan od pljačkaša ga je ubio iz automatske puške. Interesantno je napomenuti da ovaj čovjek ima sina koji živi u Visokom i koji je pripadnik postrojbi A BiH.

U stanu svog brata u ul. Kralupi u Vareš Majdanu ubijen je ALDŽIJA ČOVIĆ, zvani Alko. Imenovani je ostao nakon izmještanja naroda i vojske i na tom mjestu dočeka "oslobodnoce".

U gradu Varešu (stari dio grada) prvih dana po ulasku muslimanske vojske ubijen je IVO PETČINOVIĆ, zvani Altko. Prema našim podacima ubistvo se dogodilo u blizini kuće Krune Antića.

U selu Brezik pripadnici A BiH ubili su dvije civilne osobe i to:

PERO MIJEVIĆ, umirovljenik. Stanovao u baraci u naselju Brezik u kojoj je i ubijen, a nakon toga baraka je zapaljena i u potpunosti izgorila.

.../...

- 8 -

završili ili možda počeli sa katoličkom crkvom "Gospodinova preobraženja" koja je totalno uništena. Župna kuća je također totalno uništena. Unutarnji prostor crkve je pravo zgaranje puno otpadnog materijala. Kapele na grobljima u ovim selima su provaljene i opljačkane, a na istim su polupani križevi. Na platou ispred crkve u Gorujoj Borovici srušen je veliki križ koji je oboren sa vrha tornja i polomljen. Muslimanski ratnici ovakvim činom kao da su htjeli uništiti i obestititi sve što je nosilo simbole druge vjere i tradicije.

U zaseoku Borovičke Njive kapele u mjesnom groblju je demolirana, a nekoliko spomenika na katoličkom groblju je oštećeno.

U susjednom selu Kopjari mjesno katoličko groblje skrnavljeno je pucanjem iz vatrenog oružja po spomenicima. Svi ljevani križevi koji se nalaze na nadgrobnim spomenicima su izvaljeni, neki pobacani po groblju. Tri spomenika potpuno su prevrnuta. Kapela totalno demolirana i oštećena. Gotovo da nema groba po kojima se ne vide tragovi pucanja iz vatrenog oružja.

U katoličkom groblju u selu Duboštica pripadnici A BiH nasilno su otvorili ulazna vrata kapele.

U selu Mir, Muslimanski vojnici su u dva navrata u toku 1996. godine, u potpunosti oskrnavili groblje i kapelu. Prvi puta u srpnju 1996. godine, a drugi puta u noći između 02. i 03. studenog 1996. godine, kada su potpuno uništena kapela i 60 spomenika (svi drveni i željezni križevi polomljeni, a spomenici polupani).

U selu Bijelo Borje pripadnici A BiH u noći 2/3. studenog 1996. godine, pripadnici A BiH u potpunosti oskrnavili groblje i kapelu 14 spomenika sviželjezni i drveni križevi polomljeni, a spomenici polupani.

Postoji osnovana sumnja da su počinitelji HALID, BAJRO, MUFID, i HINZO LIKIĆ iz sela Stupni Do.

.../...

- 7 -

U istom selu ubijen je IVO JELIĆ, civil koji se u trenutku ubistva, prema našim podacima, nalazio u kući Marka Mirčića.

Postoji osnovana sumnja da su pripadnici A BiH na našem prostoru izvršili i dva krivična djela silovanja. Jedno je zabilježeno u gradu Varešu nad Željkom Petrović koje se dogodilo u naselju Ljepovići. Drugo silovanje se dogodilo u selu Vijska nad Marinkom Frenjkić, starijom ženom nastanjenom u zaseoku Tribija.

Uz naprijed navedene podatke treba istaći da se tri osobe na našem području vode kao nestale. U prvom slučaju riječ je o BOŽI SKLEPČIĆU, sin Mate iz Očevije koji je, prema našim podacima, nestao iz ovog sela u proljeće 1994. godine. Od tada pa do danas niko od bliže familije imenovane, niti pak od žitelja ovog sela nema podataka šta se dogodilo.

U drugom slučaju riječ je o dvije osobe iz sela Ratanj, općine Kakanj, koje su se prilikom napada i zauzimanja sela Kopjari nalazile u tom selu. Riječ je o IVI TEŠE-VIĆIĆ i TONKI TEŠEVIĆIĆ. Od 21.X.1993. godine, pa do danas nitko od rodbine imenovanih ili pak njihovih poznanika nema niti jedan pouzdan podatak šta se sa njima dogodilo.

Crkve, kapele i groblja

Sa kakvim su namjerama ušli Muslimanski "osloboditelji" u selu i iz primjera njihovog odnosa prema crkvama, crkvenim kućama, kapelama i grobljima hrvatskog pučanstva. Oni su u nekim slučajevima sa tolikom brutalnošću pristupili uništavanju tih katoličkih simbola, da čovjek ne može a da se ne zapita, da li su takvim odnosom, u stvari, željeli zatrti za sva vremena sve ono što iole podsjeća na hrvatstvo, kršćanstvo, njihove simbole, običaje i tradiciju. Jer kako drugačije objasniti svu surovost pripadnika A BiH koji su u selima Goruja i Donja Borovica uništili i zapalili sve što se može. Ubijali su ljude, uništavali kuće i pomoćne objekte, a

.../...

U župi Vijaka na više mjesta su vidljivi tragovi berberskog i vandalskog ispoljavanja mržnje prema hrvatskom puku i njegovim svetinjama. Nasilno je provaljeno u župnu crkvu u selu Gornja Vijaka i iz iste ukradeno nešto crkvene imovine. Župna kuća koja se nalazi uz crkvu obijena je, opljačkana te dijelom oštećena. Na sve strane razbacivane su crkvene stvari (crkvene slike, križevi i sl.). U župnoj kući su Muslimeni zatvarali krupnu stoku i ovce.

U selu Donja Vijaka na kapeli u samom groblju odvaljena su ulazna vrata i iz iste je sve otudjeno, dok je u samom groblju jedan križ slomljen.

U selu Krčevine (Vijaka) na zvoniku ima tragova pucanja iz vatrenog oružja, a u mjestu zvanom "Raskrstje" uništen je lik Isusa na velikom ljevanom križu.

Župnik Vijčke Župe fra Željko Filipović, neposredno po upadu A BiH u selo fizički je napadnut i pretučen pred crkvom od pripadnika ovih postrojbi. I nakon ovog slučaja u dva navrata Župnik je pretresan i maltretiran od jedinich pripadnika Muslimanske vojske.

U selu Očevića nasilno su provaljena vrata u mjesnu crkvu. Otudjen je dio crkvenih stvari, te iznesen veliki križ i loo-tinjak metara dalje, bačen na smetlišhte.

Na mjesnom groblju Pogor od strane Muslimanske vojske oštećeno je nekoliko spomenika iz vatrene oružja, a crkva je granatirana i na istoj je polupano dosta statala.

Ulazna vrata Katoličke crkve u Vareš Majdanu nasilno su provaljena bez uzimanja crkvenih stvari.

Crkva na groblju Brezik oštećena je usljed ratnih dejstava. Kaime, pripadnici A BiH ovaj vjerski objekat koristili su kao vatrenu točku prema pripadnicima HVO.

U selu Borovica (gornja i donja) je obitavalo 262 domaćinstva. Zapaljeno je 340 kuća, te 750 ostalih gospodarskih objekata.

Selo Kopljari imalo je 150 pučana. Selo je dva puta zauzimana od muslimanske vojske. U prvom naletu zapaljene su dvije kuće, a u drugom naletu uglavnom preostale kuće, a koje nisu zapaljene prvo su opljačkane a potom devastirane.

Borovičke Njive imale su 11 domaćinstava, sve kuće su opljačkane i devastirane.

Selo Duboštica imalo je 29 domaćinstava, četiri kuće su zapaljene, ostale opljačkane i potpuno devastirane.

Selo Kopaliste imalo je 17 domaćinstava, nema zapaljenih kuća, ali su sve opljačkane i devastirane.

U selu Pogar obitavalo je 120 domaćinstava. Zapaljeno je 28 kuća, te 16 ostalih gospodarskih objekata. Kuće koje nisu napuštene opljačkane su i devastirane.

Sela Semizova Ponikva i Položac sa 44 domaćinstva, zapaljeno je 20 kuća i 34 ostala gospodarska objekta. Kuće koje nisu napuštene opljačkane su i devastirane.

U selu Ivančevo obitavalo je 49 domaćinstava. U kućama u kojima nije niko ostao sve su opljačkane i potpuno devastirane. Nije zapaljena niti jedna kuća, ali zapaljeno je 5 gospodarskih objekata.

Selo Krčevine imalo je 75 domaćinstava. Zapaljeno je 18 kuća i 10 gospodarskih objekata. Sve ostale kuće su opljačkane i devastirane.

U selu Radoševići obitavalo je 62 domaćinstva, sve kuće opljačkane i devastirane. Nije bilo zapaljenih objekata.

.../...

- 12 -

U selu Tisovci obitavalo je 50 domaćinstava. Zapaljeno je 5 kuća u tječu sukoba, a poslije primirja zapaljene su još dvije kuće. Ostale kuće su potpuno opljačkane i devastirane.

Selo Javornik imalo je 62 domaćinstva. Zapaljene su dvije kuće, a ostalo opljačkano i devastirano.

Selo Ljepovići imalo je 84 domaćinstva. Zapaljena jedna kuća, ostale opljačkane i devastirane.

U selu Osoje obitavalo je 25 domaćinstava, dvije kuće zapaljene ostale opljačkane i devastirane.

Sela Zvijezda i Ponikva imalo je 35 domaćinstava.

U tječu napada izgorio hotel "Ponikve", zgrada Lovračko doma, objekat za stanovanje radnika "Šumarstva" u Ponikvama, kao i društveni objekat sa četiri stana.

Grad Vareš - Vareš Majdan, u napadu A BiH na Vareš, ostalo je 750 osoba Hrvata i oko 70 Srba. U sve napuštene osobne kuće i stanove uselilo se muslimansko stanovništvo, koje je u potpunosti vršilo pljačkanje sve hrvatske imovine, devastiranje kuća i stanova po njihovu napuštanju istih i sl.

U tječu napada armije na Vareš, izgorio je stambeni kompleks "K" objekata (K-4, K-5, K-6, K-7) sa 84 stana, skladište hrane, silos, a od obiteljskih objekata zapaljeno je 5 kuća, a poslije potpisivanja primirja zapaljene su još 3 obiteljske kuće.

U Vareš Majdanu izgorio je stambeni objekat sa četiri stana. Poslije potpisivanja primirja nastalo je masovno uništavanje i pljačkanje hrvatske imovine.

Pljačku i devastiranje sve hrvatske imovine počinilo je muslimansko stanovništvo i vojnici A BiH.

... / ...

- 11 -

Selo Tribija imalo je 15 domaćinstava, samo jedna kuća zapaljena, a ostale opljačkane i devastirane.

U selu Donja Vijaka sa 50 domaćinstava, zapaljene su dvije kuće i dva gospodarska objekta, a ostale kuće su opljačkane i potpuno devastirane.

Obeviđa (donja i gornja) - imala je 120 domaćinstava. Jedna kuća zapaljena, a kuće koje su ostale prazne opljačkane su i devastirane.

Bijelo Borje imalo je 15 domaćinstava. Zapaljene su dvije vikend-kuće i dva gospodarska objekta. Ostale kuće opljačkane i devastirane.

U selu Mir obitavalo je 44 domaćinstva. Zapaljeno je 15 kuća, jedna vikend-kuća, dva objekta mjesne zajednice i 21 gospodarski objekat. Ostale kuće opljačkane i devastirane.

Selo Diknići imalo je 44 domaćinstva. Zapaljene su 4 kuće i dva gospodarska objekta.

Selo Klakve imalo je 7 domaćinstava, jedna kuća je zapaljena, a ostale opljačkane i devastirane.

U selu Brezik obitavalo je 60 domaćinstava. Zapaljeno je 8 kuća i 2 gospodarska objekta. Ostale kuće opljačkane i devastirane.

Selo Pržići je u zoni djelovanja HVO-a. Nekoliko kuća je oštećeno, a dva gospodarska objekta zapaljena usljed ratnih dejstava.

U selu Kolonije - Pržići, obitavalo je 34 domaćinstava. Zapaljeno je 9 kuća, 5 društvenih objekata u kojima je bilo deset stanova. Zapaljena je jedna vikend-kuća i 6 gospodarskih objekata. U preostale kuće u koje se uglavnom vratilo pučanstvo bile su opljačkane i devastirane.

.../...

- 14 -

Svjedoci događaja

Ono što će u postupku dokazivanja određeni kriminalnih rednji i postupaka jednog broja pripadnika A BiH pred nadležnim sudskim tijelima biti, svakako, najteže jeste naći svjedoke i očevidce kao i druge dokaze na osnovu kojih bi se mogle teretiti osobe, počinioi naprijed opisanih djela.

Za događaje koji su se dogodili u selima Gornja i Donja Borovica postoje tri živa svjedoka koji su u to vrijeme ostali u selu. To su Ilija i Kenda Kalfić, braćni par, žitelji ovog sela koji trenutno žive u gradu Vareš. Uz njih svakako bi trebalo uzeti iskaz od Blaške (Andrije) Ivkić, koji je u međuvremenu napustio Vareš i prema našim saznanjima trenutno boravi u Zagrebu. Uz njih svakako treba konsultirati službena izvješća pripadnika mirovnih snaga UN-a, koji su redovno obilazili naprijed navedena sela i o zatečenom stanju sigurno informirali više zapovjedništvo. Često se spominje ime jednog od časnika UN-a snaga po imenu MC KEE.

U selu Semizova Ponikve prvih dana po zauzimanju istog tatkodje je ostalo nekoliko mještana koji bi imali što reći o zbivanjima iz tih dana. To su: Kaja Marić, Pero Džoja Krešo Dođik i Jozo Franjković

Na području župe Vijaka svjedok mnogih događaja je svakako župnik fra. Željko Filipović, koji se u tom periodu i najviše kretao te kontaktirao sa preostalim hrvatima na ovom području.

U selu Pogar bilo bi svakako interesantno čuti vijđenje Stjenana Šurkića, predsjednika ove MZ i predsjednika ogranaka stranke HSS za Vareš. Uz njega svo vrijeme su u ovom selu boravili između ostalih i Ivo Barujak i njegov sin Gabrijel, nastanjen u zaseoku Berice, te Rudo Šimičević i Merko Mutić iz istog sela.

Svjedok mnogih događaja u selu Očevije je, nesumljivo, Ljuben Vijsčić, koji je svo vrijeme radio na pumpi vodovoda za grad Vareš i ujedno obučavao više pripa-

.../...

dnika muslimanske nacionalnosti za obavljanje ovog posla. Uz njega bi, po našem mišljenju, bilo interesantno i svjedočenje Mije Semunovića žitelja ovog sela.

Nakon 03.XI.1993. godine, u selu Kopališta je prema našim saznanjima ostala jedna civilna osoba koja i danas živi u ovom selu. Riječ je o Verki Dusper koja bi nesumljivo, mogla dati interesantan iskaz.

U naseljima Tisovci i Brezik s obzirom na blizinu crte razgraničenja A BiH i postrojbi HVO prema našim saznanjima, jedno kraće vrijeme je boravio Božo Halbešić nakon toga protjeran iz ovog sela.

U selu Dikrići koje je tatkodje bilo u blizini crte razgraničenja postrojbi A BiH i HVO ostalo je malo žitelja. Prema našim podacima i nakon 05.XI.1993. godine, jedno izvjesno vrijeme u ovom selu su boravili njegovi žitelji Petar Božić po zanimanju veterinar i njegova sestra Ivanka te Marijan Franjić. Svo troje naprijed navedenih osoba sada žive u Varešu nakon što su protjerani od strane pripadnika A BiH.

U selu Duboštica ostala je nakon 03.XI.1993. godine manja grupa Hrvata od kojih posebno izdvajamo Vinka i Tihomira Pendića, te trgovca u ovom selu Miju Pavlića.

U zaseoku Borovičke Mjive (župa Borovica), prema našim saznanjima, ostao je samo jedan žitelj, a to je Ilija Nikolić.

Za prostore Vijake, Očevije, Zvijezde, Ponikve i Vareša, dosta sigurno interesantnih podataka o vojnim formacijama koje su napale, ušle i zadržale se na tim mjestima nakon 03.XI.1993. godine, može dati Zdravko Dujmović koji se u tom periodu i nekoliko mjeseci poslije nalazio u Olovu. Imenovani je obavljao dužnost komandira uniformirane civilne policije u SJB Olovo, a bio je i predsjednik HVO Olovo. Imenovan trenutno radi na poslovima inspektora za metodologiju rada pri uniformiranoj policiji MUP HR HB u Mostaru.

U gradu Varešu prema našim podacima Franjo Dužnović nastanjen u naselju Ljepovići sve ono što je vidio naj-

.../...

- 16 -

te Federacije, a vjerojatno ne bi bio zaobidjen ni Medjunarodni sud u Hagu koji bi presudili. Medjutim, u ovoj fazi prikupljanja podataka možemo sa velikom sigurnošću govoriti o odgovornosti pripadnika pojedinih postrojbi koje su nanijele velika zla preostalim žiteljima Vareške općine te izvršili nezapamćene pljačke.

Sa velikom sigurnošću znamo da su u sela Goruja i Donja Borovica ušli dijelovi 7. Muslimanske brigade i Kakanjska brigada 3. Korpusa.

U sela Fogar, Zaruđe i Strica ušli su pripadnici 119. Muslimanske brigade iz Banovića, u sela Vijske župe Vijske, Tribija, Radoševići, Krčevine, Ivančevo ušle su postrojbe Izviđačko diverzantske čete 1. Olovske slavnice brigade.

Selo Očevija "oslobodili su" dijelovi 2. bataljona 1. Olovske brigade iz pravca Zubeta i Ravni.

U grad Vareš su ušli pripadnici 2. Korpusa i to postrojbe 119. Banovičke brigade, 1. Olovske brigade, Kladanjska brigada A BiH kao i specijalne postrojbe ovog Korpusa (živi-ničke ose, Lukavički međvedi i Olovski džokeri) pod komandom zamjenika komandanta 2. Korpusa Ramiza Suvalića i njegovog pomoćnika Abdulaha Bašića.

Gradski dio koji zovemo Vareš Majdan "oslobodili su" Taktička grupa sastavljena od pripadnika 329. Kakanjske brigade, 126. Visočke brigade, Brezanska brigada, Vareški samostalni odred te specijalne postrojbe 3. Korpusa A BiH (Frka četa, Crna labudovi, te izviđačko diverzantska četa 7. Muslimanske brigade) svi pod zapovjedništvom Hašima Spahića i njegovog zamjenika Hrustema Mališevića.

Postoji osnovana sumnja da je najveći broj pljački i ostalih KD koja su se dogodila u selima Mir, Bijselo Borje, Brezik, Tisovci i Dikrići su izvršili pripadnici 322. brdske brigade sastavljeni od pripadnika Muslimansko-Bošnjačkog naroda sa područja općine Vareš. Ova postrojba je od 05.XI.1993. godine, pa do danas stalno prisutna u naprijed navedenim selima.

.../...

- 15 -

većim dijelom je i zapisao. U naselju Kota svjedoci svih događaja Rafo i Mirija Grgić. U samom gradu dosta podataka ima Mihovil Franjčević zvan Planda, Dragan Brković sin Ilije te Ljubo Rajić. Naglašavam da je svo vrijeme u gradu Varešu boravila Katarina Tomić predsjednica Osnovnog suda u Varešu, koja i danas obnaša tu funkciju te njen muž Tomislav Tomić jedan od lidera stranke SDP u Varešu. Bilo bi svakako zanimljivo i svjedočenje Ljerke Matošević profesorice u Srednjoškolskom centru koja je u nekoliko navrata javno kritikovala ponašanje Vareške civilne vlasti u svezi sa upisom hrvatske djece u školu, te zbog svojih stavova često bila kritikovana od direktora ove ustanove Alije Gogića.

Na posebnom mjestu kada je riječ o problematici grada Vareša i Vareš Majdana bili bi počaci i saznanja koje ima župnik Vareške župe fra. Mato Topić i ostali svećenici koji za svo ovo vrijeme su ostali u Varešu.

Za gradski dio Vareš Majdana dosta podataka o naselju Rajčevac te iskaze pod kojim su okolnostima ubijeni Perdo Miočević i Jozo Petrović mogu dati njihove preživjele supruge koje i danas žive u ovom naselju. Svakako bi trebalo čuti šta se dešavalo u Vareš Majdanu od Ive Čovića čiji je brat Alojzija Čović ubijen nakon ulaska A BiH. Od svjedoka ističemo još Dragana Franjića i njegovu suprugu Zlatu. Želimo istaći da je u ovom dijelu grada krajem 1993. godine, za komandira civilne policije Vareš Majdan pri SJB Vareš postavljen Ivan Lučić koji je ovu dužnost obnašao sve do kraja 1994. godine, a sada trenutno radi na poslovima krim inspektora za opći kriminal za SJB Vareš.

Izvršiooci - počinioci djela

Ke su počinioci i izvršiooci naprijed navedenih

djela

Ke'a bismo to znali odga bi sigurno išli sa pri-

kupljenim dokazima pred nadležne sudske organe Herceg-Bosne

.../...

- 17 -

Postoji osnovana sumnja da su sela Vijacke župe najvećim dijelom opljačkali pripadnici vojnih postrojbi A BiH te civilni iz doline Krivaje (Careva Čuprija, Solun, Čuništa i druga sela Olovske općine te muslimani iz susjednih sela Mižnovići i Ligatići). Pripadnici PS Vareš-Daštansko posjeduju pisani dokument koji su napravili pripadnici muslimanske civilne policije iz kojeg se vide podaci sa imenima i prezimima osoba muslimanske nacionalnosti i popis ukrađenih stvari koje su opljačkane iz sela Vijacke župe.

Postoji osnovana sumnja da su najvećim dijelom selo Očevija opljačkale vojne formacije A BiH koje su ušle u to selo te civilni iz susjednih muslimanskih sela Ligatići, Mižnovići, Solun i Musići.

Mesumljivo da dosta sigurnosnih podataka ima Bajro Rasumović načelnik bezbjednosti 3. operativne grupe 2. Korpusa koji je jedno vrijeme bio i smješten u selu Očevija.

Postoji osnovana sumnja da su ubistva, pljačke, paljevine i sirnavljenja vjerskih objekata i grobalja u selu Gornja i Donja Borovica i Kopjari u najvećoj mjeri učinili pripadnici 7. muslimanske brigade A BiH (iz Zenice, Kakunja- posebno sela Bratjić i Nažbilj, te Muslimani iz sela Mižkovići i Dragovići.

Za potrebe nadležnog suda koji bude razmatrao konkretne slučajeve krivičnih djela sa područja općine Vareš, mogu svakako da se zatraže i podaci od SJB Vareš. Poznato nam je da su pripadnici ove stanice poduzimali, jedan manji broj stvari i predmeta od građana pa su neke od njih vraćali vlasnicima. U slučaju potrebe mogu se zatražiti na uvid i službeni podaci kojima raspolaže Osnovni sud Vareš koji, u koliko je obavljao svoju ustavnu funkciju, morao zajedno sa pripadnicima SJB preduzeti određene mjere prema učinicima teških djela na svom području.

.../...

- 18 -

I na kraju ove informacije umjesto bilo kakvog zaključka izdvojiti ćemo nekoliko najznačajnijih statističkih pokazatelja koji sami za sebe govore mnogo, a osobama kao što je Hrستم Hališević vjerojatno i da su veći ne bi ništa značili, međutim oni su bitni organima i tjelima koji žone i kažnjavaju učinioce takvih djela.

Od 03.XI.1993. godine na području općine Vareš pod kontrolom A BiH, prema našim podacima, ubijeno je 13 civilnih osoba, 3 civilne osobe vode se kao nestale, čok su dvije žene silovane. U istom periodu pripadnici A BiH zapalili su jednu crkvu, i jednu djelimično oštećili i opljačkali 4 katoličke crkve. Jedna župna kuća u potpunosti izgorila a jedna opljačkana. Provaljeno, oštećeno i opljačkano 6 kapeja na isto toliko groblja na području općine. Pucanjem po spomenicima, rušenjem križeva izvaljivanjem spomenika skrnavljeno 5 katoličkih grobalja. Zapaljeno, uništeno i onesposobljeno preko 460 objekata za stanovanje, bez kompletnih podataka za društvene stanove. Spaljeno i uništeno preko 1000 pratećih objekata kao što su štale, šupe, garaže, pušnice i sl.

U prikupljanju informacija sigurnosnog karaktera sa kompletnog područja općine Vareš učestvovali su svi pripadnici uniformirane policije PS Vareš-Daštansko preteći tu problematiku po selima na teritorijalnom principu. Informacija predstavljena, siže do sada urađenog posla uz napomenu da pored iznijetih podataka u pojedinačnim informacijama o svakom selu ima još niz prikupljenih podataka. Naglašavamo da ovom prilikom nismo obradili područja koja su bila nastajena većinskim stanovništvom srpske nacionalnosti (Planinica, Slavini, Pajtov Han) koja su, takodje, prema podacima koji stižu do nas pretrpjela velika stradanja.

Dostaviti:

1 x Naslovu,
1 x Pismohrana

PREDSJEDNIK OV VAREŠ

/Moslav Pejčinović, dipl.ing./

REPUBLIKA BOŠNA I HERCEGOVINA
 HRVATSKA ZAJEDNICA HERCEG-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 OPERATIVNA ZONA SREDNJA BOŠNA
 BRIGADA HVO "BOBOVAČ" VAREŠ
 ZM JONIKVA - VAREŠ

Broj: 01-512-1/93
 Datum, 11. kolovoz 1993.g.
 Vrijeme, 16,20 sati

ZAPOVJED ZA SERIJEVANJE
 KRIMINALIA I SVERCA U SEKTORIMA
 I NA CRTAMA OBRANE,-

ZAPOVJEDNIKOVIMA 1. I 2. BOJNE
 - N/R ZAPOVJEDNIKA -

Na temelju službenih izvješća o sve učestalijoj pojavi sverca i kriminalnih radnji civilnih osoba u sektorima i na crtama obrane, a u cilju efikasnijeg sprječavanja tih radnji i postupaka, donosim

Z A P O V I J E D

1. Za zapovijedi nadležnih uprava civilne i vojne policije iz Travnička i Viteza utvrđene su nadležnosti postrojbi civilne i vojne policije HVO glede kontrole prometa, vozila, svih vrsta roba i slobode kretanja civilnih osoba na prometnicama i uspostavljenim kontrolnim punktovima.
 Zadaća postavljenih posada civilne i vojne policije da dosljedno sprovede zakonske propise, uredbе i zapovijedi nadležnih policijskih organa HZ R-B i OZ SB kao i zapovijedi političkog i vojnog vrhovništva HVO Vareš.
2. U sektorima i na crtama obrane posebnu pozornost posvetiti civilnim i drugim osobama koje na bilo koji način izbjegavaju kontrolu prijenosa roba preko kontrolnih punktova civilne i vojne policije ili na neki drugi način pokušavaju nezakonito ili mimo utvrđenih propisa prenijeti robe i ostvariti nezakonitu materijalnu korist.
3. Zapovjednici bojni imaju ovlaštenja da putem svojih zapovijedi preko zapovjednika satnija u sektorima, odnosno zonama odgovornosti na pravcima, putevima i kanalima za koje se utvrde da se istim vrši nezakoniti prijenos svih vrsta roba, po sopstvenim procjenama vrše povremene kontrole svih osoba koje se kreću pravcima i putevima izvan kontrolnih punktova na kojima kontrolu ostvaruju civilna i vojna policija.
 Težište kontrole ostvariti na pravcima koji vode prema selima: Dašensko, Višnjaci, Trsovec i Fričići, zatim Striježevo, Stupni Do, Mijakovići i Dragovići.
4. Kontrola prijenosa svih vrsta roba u zonama odgovornosti satnija može se vršiti uz potpuni nadzor i kontrolu zapovjednika satnija.

.....

Svako lice koje se uhvati da u zoni odgovornosti satnija vrši nezakoniti prijenos roba, mora se od strane vodje patrole prijaviti u zapovjedništvo satnije gdje će se komisijski i uz prisustvo vojne policija roba oduzeti, dati uredna potvrda za oduzetu robu, a lita sa jednim primjerkom zapisnika dostaviti u logistiku brigade ili bojni, ovisno o količini zaplijenjene robe, uz obavezno upoznavanje i znanje zapovjednika bojni i glavnog logističara brigade.
 Raspodjela oduzete robe u bojnama može se vršiti samo po odobrenju zapovjednika bojni, uz prethodnu suglasnost zapovjednika ili glavnog logističara brigade.

5. Zabranjuje se strogo svaka zloupotreba i samovoljno ponašanje bojovnika u pogledu zaustavljanja civilnih osoba i oduzimanja roba, zbog čega vršiti poseban odabir ljudstva koje će vršiti patroliranje i kontrolu.
6. Svako nekontrolirano ponašanje bojovnika i samovoljno ponašanje odnosno oduzimanje roba u cilju ostvarivanja osobne materijalne koristi, strogo sankcionirati uz primjenu najoštrijih stegovnih mjera, pa i pokretanja krivičnih postupaka.

7. Za nepoštivanje ove zapovijedi, kao i nedosljedno sprovođenje uputa koje iz nje proističu, osobno su mi odgovorni zapovjednici satnija i bojni.

EH/FP

Tipkano u pet (5)
 primjeraka i

DOŠTAVLJENO:

- 1 x zapovjednik 1. bojne,
- 1 x zapovjednik 2. bojne,
- 1 x zapovjednik VP HVO,
- 1 x načelnik SIS-a,
- 1 x a/g

Emil Harah

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
 FEDERALNA AGENCIJA ZA VEŠTAČENJE I IZVJEŠTAČENJE
 HRVATSKO-VAJNOTEČNO ODRUŽENJE
 UPRAVA VOJNE POLICIJE MOSTAR
 ZAPOVEDNIŠTVO VI BOJNE VP
 URED OPĆE-PROMETNE VP-e
 Livno, 04.09.1993.god.

I Z V J E Š (E

o radu na punktevima II i III satnije VI bojne
 Vojne policije

Prilikom obilaska punkteva u proteklom tjednu, primijetio sam da u većini slučajeva izgled vojnih policajaca ne zadovoljava, tj. n izgledaju propisno odjeveni, većina ih je bez značke, narukavljca, kape, bijelog opasača, po čemu se ne može zaključiti da su vojni policajaci te djeluju kao paravojne formacije i izživljaju neferovane kod putni zaistavljanju. Uniforme nisu jednobrazne, a pri razgovoru s njihov zapovjednicima sam konstatovao da drugih nemaju, jer su ih dobili iz Uprave VP samo uređene punkteva nije sačinjavaju, međutim, zajed s vojnom tu je još civilna, bračedna i polidra Slike, pa je za očekivi da na punktu ima više obilježja i raznoraznih relikvija, te pojedini putevi izgledaju kao pijace, na svim punktevima ne postoje ni barjaci, š doprinosi da je cjelokupan izgled punkta užasavajući.

Što se tiče oploženja s putnicima više manje svi su shvatili da moraju ophoditi sukladno propisima, tako da su ste strane primjedbe rijetke gotovo da ih i nema.

Često se zna desiti da vojni policajac kasni na smjenu, ili za vrijeme rada ode na piće, ili kao što je se desilo u par slučajeva na smjenu dođe privatnim vozilom.

Na granničnom prijelazu Kamenško često se zna dogoditi da vojni policajci dolaze na rad u crnim odorama.

Uvjeti za rad na punktevima i nisu baš zadovoljavajući, ali to je stvar zapovjednika i njihove a'urnosti u radu Vojne policije, eviđ -lija o prometu robe i putnika gotovo i da ne postoji.

NAPOМЕНА:
 Najveću odgovornost za takav izgled punkta, vojnog policajci i rada upće snose zapovjednici, koji bi trebali da traže i iznalaze nove načine rada da bi se opri izgled punkta i vojnih policajaca poboljšao trebali bi i da imaju određene uvjete za rad, koje sam već prečno naznačio, a koje se mogu dobiti preko zahtjeva glavnom logističaru VI bojne VP, inače će se u suprotnom poduzimati određene sankcije, jer punktevi su ogledalo reda vojne policije upće.

Izvjete podnosim znatje radi i na dalju uporabu.

IZVJEŠĆE PODNIO:
 POM.ZAP. ZA OPĆE-PROMETNU VP

 /IVICA KREŠO/

UNJLA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
ZAPOVJEDNIŠTVO BRIGADE
"BAN JOSIP JELACIĆ"
RATNA BOLNICA
- K I S E L J A K -

06060 Broj: 07/3-2654-1/93
06060 Dana: 27.09.1993. godine

OBRAVA
VOJNA TAJNA
STORGO POVJERLJIVO

Su - (120)

- G S M O S T A R
- ZAPOVJEDNIŠTVO OZ SB IZM VITEZ
Dr Drago \ambas

I Z V J E [ ] E

...elim da iskoristim priliku da Vas izvjestim o trenutnom stanju Ratne bolni-
ce Kiseljak. Koliko ste upoznat i nakon uspjeha ne evakuacije Ratne bolnice Poj-
nica zbog opasnosti da padne u ruke MOS-a ustrojili smo Ratnu bolnicu Kise-
ljak ranije kirurški punkt u zgradi divjeg Doma zdravlja. U kratkom periodu
od petnaest dana iselili smo Dom zdravlja u drugu zgradu. Postojeje prostori
je adaptirali i prilagodili ih za rad Ratne bolnice. Ustrojili smo tri oper-
acione sale: septi-ku, asepti-ku i pomojnu salu sa svom potrebnom opremom za
normalan rad. Osim toga ustrojili smo sve pomojne slu'be kao i to su transfuz-
ja, hematološki i biokemijski laboratorij, tri kir. previjalita, gipsaonu,
sterilitaciju te vlastitu kuhinju. Formirali smo kirurški i intreni odjel sa
ukupno 40 bolesni-kih kreveta. Sa radom smo poljeli 17.07.1993.god. i uradili
smo oko 50 operacija u op}oj anesteziji. Na formiranju ove bolnice i organiz-
ciji sam ja li-no radio na zapovjed gosp. Ivica Rajaj} zapovjednika OG-2 te
na-elnika brigade "Ban Josip Jela-i} dr Petra Laco.

- 1. Dr Zdenko Nikolajevi} kirurg bivši zapovjednik RB HVO Fojnica
- 2. Dr Marko Šafard i} transfutolog radio u RB Fojnica
- 3. Dr Vladimir} (tambak op}i i grudni kirurg, te sada naimenovan za zapovjed-
nika RB Kiseljak od strane GS Mostar
- 4. Dr Mario Ravli} specijalizanturologija

Sada u Ratnoj bolnici kao kirurg radim samo ja te ujedno sam i na funkciji
zapovjednika Ratne bolnice. Upozoravam Vas ukoliko se ne(to ne uradi radikal-
no glade stru-nog kadra bit }u prisiljen da bolnicu svedem na kirur-ki punkt
sa stacionarom.

Dostaviti:
- naslovu
- zap. brigade "Ban J. Jela-i}"

Dozapovjednik Ratne bolnice

dr Darko Pinci

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
HRVATSKO VILJEJE OBRANE
ZBORNO PODRUČJE SREDISNA BOSNA
BRIGADA HVO "BOBOVAG" VAREŠ
ZM FONIKVE - VAREŠ

Broj: 01-613-12/93
Datum, 14.10.1993.g.
Vrijeme, 20,45 sati

Informacija o dolasku konvoja
za progmanike i dalji status
pripadnika 1. i 2. bojne
"Kotromanić", -

ŽURNO! ŽURNO! ŽURNO!

OBRAVA
VOJNA TAJNA
POVJERLJIVO

ZAPOVJEDNIŠTVO OG-2, KISELJAK
Z/T zapo.gosp. IVICA RAJAJ

1. Danas je u Vareš stigo konvoj vozila (30 šlepera) za evakuaciju
progmanika iz Kaknja za Hercegovinu.

2. U pripremi konvoje za odlazak iz Vareša predviđeno je da se
evakiraju žene, djeca, stari, nespobni i privremeno nespo-
sobni v/o iz Kaknja (sa uputama za medicinske ustanove).

3. Zbog nemogućnosti prolaza pripadnika 2. bojne "Kotromanić" za
Kiseljak stvorena su ubjedenja da će i oni biti u sastavu
konvoja za Hercegovinu.

4. Inačiji u vidu Vašu zapovijed i mogućnost da se u svezi odlaska
konvoja u Hercegovinu mogu dogoditi nepredvidive situacije koje
mogu prouzrokovati opći kaos i dovesti u pitanje obrambeni sustav
u zoni odgovornosti brigade "Bobovac" predlažem kao jedini
izlaz iz ovakve situacije sljedeće:

- Da Vi, na osnovu našeg načelnog dogovora u Ministarstvu
obrane vojske RS na Palama iskontaktirate gosp. puk.
KOMIENA ZARKOVIĆA na tel. 071/783-498 ili fax 071/783-497
i tražite dozvolu da se u toku 15. ili 16.10.1993.g. izvrši
izmještanje pripadnika 2. bojne (cca 650 bojovnika) "Kotromanić"
u Kiseljak.
- To će osigurati da našim policijskim snagama pripadnike 1.
bojne "Kotromanić" stavimo pod kontrolu i zadržimo u Varešu
za potrebe angažiranja na obrani u našoj zoni odgovornosti /
selektivno izvršimo ukrcavanje progmanika i 16.10. ih
pošaljemo na put za Hercegovinu.
- Procjenjujem da ukoliko ne izvršimo razdvajanje vojno sposob-
nih muškaraca od progmanika za naredna dva dana, nećemo moći
izbjći otvorene oružane sukobe među našim narodom, a druga
mogućnost da izbjegnemo krvoproliće da ćemo morati pribjeći
evakuaciji svih građana iz Kaknja bez obzira na zapovijed
koja je ranije izdata.
- Predlažem takodjer, da u svezi novonastale situacije i zadaca
datih u Vašoj zapovijedi izvršite dodatnu procjenu, prihvatite
moje prijedloge, i žurno uputite vozne jedinice u Vareš po
pripadnike 2. bojne jer u protivnom i pored maksimalnog
hapšenja istu neće moći ispoštovati.

...

2.-

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEGO-BOSNA
 HRVATSKO VILJEŃE OBRANE
 OPERATIVNA ZONA SREDNJA BOSNA
 BRIGADA HVO "BOBOVAC" VAREŠ
 ŽM PONIKVE - VAREŠ

Broj: 01-616-1/93
 Datum, 21. rujna 1993. godine

Zapovijed za sprijeĉavanje
 vanrednih dogaĉaja,-

OBRAVA
 VOJNA TAJNA
 POWJERLJIVO

ZAPOVJEDNIKU 1. BOJNE "KOTROMANIĆ"
 ZAPOVJEDNICIMA 1., 2. i 3. BOJNE I
 SAMOSTALNIH POSTROJBI BRIGADE "BOBOVAC"

Na temelju izvješta sa terena, osobnog uvida u stanje na crtama i
 rejonima razmještaja postrojbi i zapazanja ĉasnika iz zapovjedniĉ-
 tva brigade, izvidjaĉkih postrojbi i pripadnika VP, a u cilju spri-
 jeĉavanja nesagleĉivih posljedica i uĉestalih vanrednih dogaĉaja u
 postrojbama, brigade, donosim

Z A P O V J E D

1. Dosljedno i odgovorno ispoštovati ranije zapovijedi u pogledu
 budnosti i pozornosti bojovnika na crtama obrane zbog pojaĉane
 izvidjaĉke aktivnosti i peduzimanja diverzantskih sklopa nepri-
 jatelja prema našim crtama.
 Težište budnosti i pozornosti mora biti na crti: Liješnica -
 Vias (tt 1065) - Kopljari - Pliješ - Založnik - Jezero - Igrišta
 - Krušić.
2. Ne dozvoliti bilo kakvo kretanje civilnih osoba u blizini ili
 preko crta obrane, bez obzira na razloge i potrebe tih osoba.
 Civilne osobe upućivati u kretanju na legalne puteve uobicajene
 za transport i kretanje u odreĉenoj zoni odgovornosti. Nepoznata
 lica koja se zateknu izvan uobiĉajenih pravaca kretanja vratiti,
 udaljivati, a sumnjive osobe privoditi i propisno ispitivati i
 u ovisnosti od saznanja sa istim postupati.
3. Najstrožije se zabranjuje prenos robe ili bilo kakva trgovina ili
 sticanje nezakonite materijalne dobiti u rejonima razmještaja
 postrojbi ili na crtama obrane. Svi pripadnici HVO ili civilne
 osobe koje se uhvate u ovakvim radnjama biće uhićene i protiv
 istih će se pokrenuti adekvatan prekršajni ili kriviĉni postupak
 kod Oluĉnog vojnog suda Travnik - Odjeljenje u Varešu.
4. Do kraja poobitriti odgovornost zapovjednika na svim razinama u
 cilju sprijeĉavanja samovoljne aktivnosti i obnašanja dužnosti na
 crtama obrane i u rejonu razmještaja, odnosno pripremana za bor-
 beno djelovanje, i bespravnom korištenju odreĉenih materijalnih
 dobara (sjeća ogrijevnog drveta, lješina, sijeno, žito i dr.).
 Sjeća drveta se može izvršiti samo uz dozvolu i doznanu stručnog
 radnika iz poduzeća "Šumarstvo", a odobrenje o izvozu drveta od
 strane zapovjednika bojni, uz suglasnost zapovjednika ili naci-
 nika stožera brigade, uz mogućnost prijetoza ukoliko se radi o
 usputnom prijetozu u odlasku ili povratu sa odreĉenom vojnom
 zadatka.

5. Strogo se zabranjuje upotreba vozila sa oruĉima PZO za bile
 kakve Transporte i prijetoze, u cilju oĉuvanja dostignutog nivoa
 borbene spremnosti i gotovosti.
 Uĉinjen prijestup ili kršenje ove zapovijedi najstrožije će
 biti sankcionirano.

6. Zbog uĉestalog samorazaranja bojovnika koje već dostiže zabri-
 njavajuće pokazatelje ĉinim odgovornima sve zapovjednike za pro-
 pisno mešenje oruĉja na terenu, u zatvorenim prostorima i pri
 neposrednoj upotrebi oruĉja za borbene djelovanje. Osim na borbenom
 zadatku svaki bojovnik ne smije imati napunjeno oruĉje, a isto
 obavezno mora biti ukoĉeno.

7. Zabranjuje se svim pripadnicima HVO brigade "Bobovac", "Kotromanić"
 i pripadnicima VP HVO Vareš da vrše samovoljno ili samoinicij-
 tivno bilo kakve pretresa objekata, presretanje i pretrese civil-
 nih osoba, ukoliko nisu precizirani da bi ti pojedinci mogli na
 bilo koji naĉin ugroziti sigurnost pripadnika ili ustanova HVO.

8. Najstrožije sankcionirati samovoljno ponašanje naših bojovnika u
 gradu, oduzimanje cigareta i druge robe na tržnom centru i na
 ulici, konzumiranje u ugostiteljskim objektima i izbjegavanje
 plaćanja računa, sve pod prijetnjom oruĉja, ĉime se direktno i
 vulgarno krnji ugled i lice pripadnika HVO Vareša.

9. Za sprovoĉenje ove zapovijedi odgovorni su mi zapovjednici na
 svim razinama zapovjedanja i sa istom upoznati sve zapovjednike
 na temelju koje im izdati i konkretne zadake i tražiti izvješta
 o poduzetim mjerama.

10. Mogući suzbijanja i sprijeĉavanja svih navedenih i drugih nega-
 tivnih vanrednih dogaĉaja su zapovjednici bojni i zapovjednici
 samostalnih pribrigadnih postrojbi, koji će crtom voĉjenja i
 zapovijedanja osigurati dosljedno sprovoĉenje ove zapovijedi.

EH/FP

Tipkao u trinaest
 (13) primjeraka i

DOSTAVLJENO:

- 1 x zapov. 1. bojne
 brigade "Kotromanić",
- po 1 x zapovjednici 1, 2 i
 3 bojne i samostalnih
 postrojbi brig. "Bobovac",
- 1 x zapov. VP HVO Vareš,
- 1 x a/a

.....

Hrvatska Republika Herceg - Bosna
 Hrvatske Vojne Obrane
 Hrvatske Pomoćne V. I. T. E. Z.
 Brigada HVO "BOROVAC" VAREŠ
 ZM PONTIKVE - VAREŠ

Broj: 06-689-7/93
 Datum: 21.10.1993.g.
 Vrijeme: 19:45 sati

Borbena izvješćice,
 - dostavlja -

OBRAVA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POUKLIJIVO

Izgubili smo dva snitetska vozila Doma zdravlja koja su oštećena, a vozacii zarobljeni. Tri tessa ranjenika su zbrinuta, a preostali rccije se izvlaccnje onemogućuje su nezbrinuti i njihovo stanje nam nije poznato.

90.000 metaka za koje znate su nam dostavljeni.

Hitno potrebna potpora u minama za MB 120, 82, 60 mm, granatama za Bst, minama za KB i RPG, protupjessadijskim minama i rucnim bombama.

4. OSTALO

Neophodno potrebna pomoć u dalekometnom topnistvu (osiguranje vatrene podrške) za napredak u obojovrenim ciljevima (TG Vg strane "XY" do sada nije bilo napredak da nam je pruži). S tim u svezi u Kiseljak kod odnina Rajčica tijekom noći dolazi nacelnik Stožera Miroslav Frankjić koji cce ga upoznati sa kompletnom situacijom u nassoj zoni odgovornosti i ssire. Prolaz osiguran sa "XY" stranom.

KB/FP

NACELNIK ZA ONP

Kressimir Bozzic

DOSTAVLJENO :

1 x naslovu
 1 x a/a

- ZAPOVEDNISTIVO ZP V. I. T. E. Z
 - ZAPOVEDNISTIVO OG-2 KISELJAK

1. NEPRIJATELSKE SNAGE

U daljim napadnim djelovanjima iz rejonu s. Dragovicci izvrssile upad u s. Kopljare i zauzele, a snage iz poravca Kaknja zauzele dio crte obrane u r. Pliješ i odsjekle dio nassih snaga iznad Kopljara prema Kaknju.

Iz sela Kopljari uspjeli smo evakuirati 3 tessa ranjena bojovnika, nakon drugog dolaska sanitetskih vozila muslimanske smnage su zarobile vozacce i oduzele dva sanitetska vozila. Ne dozvoljavaju izvlaccenje joss tri tessa ranjenika.

U tim sukobima imamo cctetri poginula, koja takopdjer ne mozemo izvucci. Prema prikupljenim informacijama i nassoj procjeni muslimanske snage za jutro pripremaju dalja napadna djelovanja u crtu svecinalnog areda pod zapovjednistvom Kofesa i cctetih ljudi sastavljen od pripadnika s. cctetih jedinica. Bezaz i Vareš pokušati upad u ssiri rejon koji sa ciljem unisštenja sredstava za topničku podršku i ljudstva u tom rejonu.

Dio odreda " Laste " jakosti 20 ljudi upucen je drugim pravcem sa istim zadatkom.

Do sada angazirane muslimanske snage u napadnim djelovanjima na crte obrane nasse brigade ojavavaju se sa vjerojatnim zadatkom da izvrsse napad na rejdne Gornja i Donja Borovica, a obzirom da je dio crte obrane na Ljessnici i Kopljarima izgubljen, tim pravcima cce izvrssiti doktor MRS, uglavnom MB u ssiri rejon Mjakovicko Poljice sa koga mogu izravno djelovati po gradu.

U rejonu s. Stupni Do prema nassim saznanjima od sada se koncentriralo između 150 - 200 pripadnika MOS-a sa vjerojatnom namjerom da u sluccaju opeccinjanja napada na grad djeluju u dijelu grada Vareš Majdan.

2. NASSE SNAGE

a) Dosadasnji gubici u danasnjim borbenim djelovanjima u ssirem rejonu s. Kopljara : cctetri mrtva, 6 tessa ranjenih, broj lakese ranjenih nije nam toccno poznat zbog toga stto je dio nassih snaga odsjeccen.

b) Svo raspolozivo ljudstvo angazirano na je crtama obrane. Dio ljudstva iz rejdne Vijaka (2 bojna brigade) ccteti 2 svecnicka voda prebacen u r. Borovica u cilju ojavavanja crte obrane. Zaloznik - Jezero - Igrista i zatvaranje prolaza prema Donjoj Borovici i s. Fogar.

3. LOGISTIKA I SANITET

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZBORNO PODRUČJE V I T E Z
 BRIGADA HVO " BOBOVAC " VAREŠ
 ZM PONIKVE - VAREŠ

OBRAVA
 VOJNA TAJNA
 POVJERLJIVO

BRIGADA HVO " BOBOVAC " VAREŠ
 ZM PONIKVE - VAREŠ

Broj: 01-703-1/93
 Datum: 23.10.1993.god.
 Vrijeme: 11,45 sati

Izvršesce o stanju u zoni odgovornosti dostavlja, -

G S H V O M O S T A R
 n/r zapovj. gosp. gen. SLOBODAN PRALJAK

1. Snage MOS-a 3. Korpusa A BiH vrse snazne topnicko pješaccke napade na crte obrane brigade " Bobovac " iz pravca Zenice, Kaknja i Breze ka Varešu.

Intezivno od samih jutarnjih ccasova granatiraju grad i uzze gradsko podrucje. Imaju nakane potpuno ovladati zonom odgovornosti brigade i staviti HVO pod kontrolu u ccemu su trazili sadejstvo i snaga 2. Korpusa Tuzla. Occekuju pomoć i potporu i racunaju na snagu 2. Korpusa koje treba takodjer da izvrse snazne topnicko pješaccke napade na sjeverne crte nase obrane u cilju razvliaccnja nassih snaga i potpunim ovladavanjem prostora Vareša.

2. Nassa snaga za sada uspješno odblijevaju napadima.

Izvršili smo cciscenje jednog muslimanskog sela nadomak grada.

Snaga na crtama obrane su razvuccena na ssirokom prostoru i postoji vjerovatnoća da nam pucaju crte zbog malog broja ljudstva.

U Varešu rukovodi akcijama zapovj. gosp. Ivica Rajicc iz Kiseljaka, koji je insistirao da Vam uputimo ovu informaciju.

EH/DM
 ZAPOVJEDNIK BRIGADE
 Emil Harah

Prilog :

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZBORNO PODRUČJE V I T E Z
 BRIGADA HVO " BOBOVAC " VAREŠ
 ZM PONIKVE - VAREŠ.

Broj: 01-613-51/93
 Datum : 22.10.1993. god.

DOSTAVITI: ZAPOVJEDNIKU OG-2 KISELJAK
 n/r gosp. Ivica Rajicc

Postovani gospodine zapovjednice !

Vecc duzzi period razmisljam da Vam se osobno obratim u svezi svog statusa, mjesta i uloge funkcije koju obnasam u sustavu vodjenja i zapovijedanja postrojba HVO u kontekstu ukupnih zbivanja politickog i vojnog zivota u HVO opccine Vareš.

Zbog stalnih pritisa od strane predsjednistva HVO da moje odluke u organizaciji obrane, vodjenja i zapovijedanja brigadom u najvećoj mjeri budu suprotne mojim stajaliscima i stajaliscima mojih suradnika, dosao sam u tesko psihiccko stanje radi posljedica koje su proizisile zbog toga. Pored svih progressaka koje sam uccinio smatram najvećom i kobnom po dalji svoj osobni status ssto sam dozvolio da pod izuzetnim pritiskom smijem Nacelnika Stožera Malbassicc Borivoja. U ovakvom psihicckom stanju nisam u moguccnosti prihvatiti odgovornost i teret ove vrlo ozbiljne zadacce obrane u zoni odgovornosti.

A ako se ima u vidu i to da veliki dio vitalnih subjekata obrane radi pod kontrolom cclanova predsjednistva i da u to nemam gotovo nikakav uvid, tu zadaccu bi bilo nemoguce izvršiti u cjelosti i da je moje psihiccko stanje stabilno,

Imajucci sve ovo u vidu ja Vas molim za pomoć u onom obliku za koji Vi odluccite, kako sadasnji negativan razvoj događaja na bojisnici ne bi imao katastrofalne posljedice.

Gospodine Zapovjednice molim Vas samo za razumijevanje, jer u ovakvom teskom psihicckom stanju moje trenutne sposobnosti za vodjenje i zapovijedanje su nedorasile trenutku i situaciji u kojoj se nalazimo, a stalne optuzbe samo mene i zapovjednistva za to od strane pojedinih cclanova Predsjednistva HVO u kojem su isti svojom politikom najvise kumovali, smatram da je neljudski i nekorektno ! ..

ZAPOVJEDNIK BRIGADE

Emil Harah

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZBORNO PODRUČJE V I T E Ž
 BRIGADA HVO "BOBOVAC" VAREŠ
 ŽM PONIKVE - VAREŠ

Broj: 01-675-6/93
 Datum, 24.10.1993.g.
 Vrijeme, 01,00 sati

ORBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVJERLJIVO

HVO "SOLI" TUZLA
 115. BRIG. "ZRINJSKI" TUZLA
 n/r zapov. gosp. Zvonko Jurić
 (za gosp. H. Sadića kom.
 2. Korpuse ABiH Tuzla)

Dana 23.10.1993. godine jedinice ABiH iz reiona Budoželje i r. Stupni Do otpocele su napadna djelovanja prema hrvatskom selu Mir u cilju zauzimanja sela i dominantnog objekta Veliki kamen tt. 1246 kako bi ostvarili spajanje svojih snaga u Stupnom Dolu sa snagama u Budoželju, a sa dominantnog objekta kontrolu nad rejonima Planica, Poljanice - Samari - Mala Rijeka. Nakon toga prema našim procjenama došlo bi iz rejona Mijskovičko polje i r. Stupni Do do napadnih djelovanja po samom gradu Varešu u cilju odsijecanja snaga HVO. Iz svega HVO u r. Kopičari, Liješnica, Mir i Pajtov Han namjera da se HVO Vareša uništi je očigledna.

Gospodine komandante, uvjeravam Vas da ni jedna granata sa naše strane nije pala po rejonu Stupni Do. Također Vas uvjeravam da smo topništvom odgovorili po rejonima iz kojih je po Gradu Varešu topništvom ABiH djelovano. Od današnjeg granatiranja Vareša od strane snaga 3. Korpuse ABiH imamo ~~XXXXXXXXXXXXXX~~ pogitih i ranjenih bojovnika, kao i 6 ranjenih civila iz grada Vareša. U momentu dok ~~Vam~~ odgovaram na Vaš upit i sada nas napadaju snage 3. Korpuse ABiH po rejonima Pajtov Han, Poljanica i Planice. Dok su sva borbená djelovanja ~~XXXXX~~ oko sela Stupni Do i Budoželje prestala već 23.10.1993.g. u 12. sati.

Molimo Vas da svojim autoritetom utižete da napadi snaga 3. Korpuse na zonu odgovornosti brigade "Bobovac" odmah prestanu, te da se isti povuku na početne pozicije. Samo takav tok stvari može obećavati perspektivu u hrvatsko-muslimanskim odnosima na ovim prostorima.

S poštovanjem!

Dostavljeno:
 1 x naslovu,
 1 x s/a

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZBORNO PODRUČJE V I T E Ž
 BRIGADA HVO "BOBOVAC" VAREŠ
 ŽM PONIKVE - VAREŠ

Broj: 01-440-1/93
 Datum, 28.10.1993.g.

ORBRANA
 VOJNA TAJNA
 POVJERLJIVO

ZAPOVJEDNIKU VOJNE POLICIJE HVO

V A R E Š

Z A B R A N J U J E M

primjenu represivnih mjera, a osobito fizičkog zlostavljanja i maltretiranja osoba privremeno stavljenih u izolaciju u zoni odgovornosti brigade HVO "Bobovac".

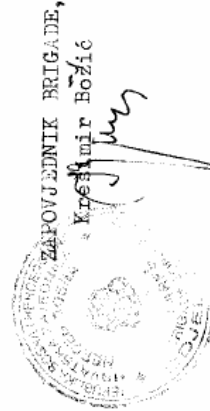
Članovi njihovih porodica slobodni su građani Vareša i prema njima se kao takvima i odnositi.

Osobama privremeno stavljenim u izolaciju posjeti tijekom izvidjačnog postupka nisu dopušteni, izuzev po mom posebnom odobrenju.

KB/TF

DOSTAVLJENO:

1 x naslovu,
 1 x s/a

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
 HRVATSKO VIJECNE OBRANE
 OSOBNO PODRUCCJE V I T E Z
 ZAPOVEDNIŠTVO OG - 2 KISELJAK

Pov.br. :
 Vares, 23.10.1993. godine

Informacija o borbenim
 djelovanjima u Varesu

UNIJATA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
 HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
 ZAPOVEDNIŠTVO OG-02 ZP SB
 - K I S E L J A K -
 PREPIS
 OBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POV.

Broj: 10-4248-02/93
 Datum: 23. 10. 1993. god.
 Sati: 06,40

Obraćam Vaš prijedlog za izvođenje akcije na području brda
 Bogoš i s. Stupni Do.

Pojačanja iz Kiseljaka odmah uključite u zonu odgovornosti
 postrojbe koja je na lokaciji Bogoša i Stupnog Dola. Reči se o sposob-
 nim mlecima koji mogu izvršiti napadna dejstva. Ukoliko bude "tvrdog"
 čuvajte ih na dovoljnom odstojanju zajedno s vašim ljudima.

Prije prekidajskog napada probajte neutralizirati utvrđene
 vojne ciljeve manje kalibra.

Treba neutralizirati sve na području brda Bogoš i Stupnog Dola
 što može ugroziti postrojbu i pučanstvo na području Varesa Maslana.

Obavezno obavijestite slanje pojačanja od strane MOS-a na ovaj
 lokalitet.

Pazi se jer se može saznati da su na tom području elitna
 postrojbe MOS-a i UNPROFOR im je dalo nešto namučanja.

Na ču vidjeti se XV da mi omogućiti da u toku dana dođem na
 vaše područje.

Čuvajte se. Pamtino.

ZAPOVEDNIK OG-2
 Ivica Rajić

OBRANA
 VOJNA TAJNA
 OSOBNO PODRUCCJE
 V I T E Z
 ZAPOVEDNIŠTVO OG - 2 KISELJAK

Pov.br. :
 Vares, 23.10.1993. godine

- Dopredsjedniku HZ HB
 gosp. Darju Kordiću
- Nacelniku GS HVO Mostar
 gen. boj. Milivoju Petkoviću
- Zapovjedniku ZP SB Vitez
- pukovniku Tihomiru Blasskicu
- Zap. Brigade Ban J. Jelaccic
 Marie Bradara

Nakon ucestalih napada snaga MOS-a na zonu odgovornosti brigade
 "BOGOVAC", nakon njihovog probaja kroz Lijesnicu ovladali su visovima
 Dragovicko brdo, Vis - Povrsje.

Bolji korak snaga MOS-a je planiran je iz pravca muslimanskog sela
 Buozrelja prema Stupnom Dolu gdje su se nalazile jake snage MOS-a cime bi
 u daljem djelovanju uspostavile crtu Stupni Do - Perun - Mijakovicke
 Poljice, cime bi svoje snage dovele u izuzetnu poziciju za odsjecanje snaga
 I. bojne brigade Bobovac. Izvrasio sam procjenu i u jutarnjim satima izveo
 napadno djelovanje na Stupni Do i Bogoss. Objekat Bogoss je zaposjednut od
 nashih snaga, a u selu Stupni Do ostalo je dvadesetak naoružanih MOS-ovaca
 i nessto civila u potpunom okruzenju. Veliki broj MOS-ovaca i nessto civila
 je pobijen, a masi gubici su 2 poginula i 7 ranjenih svi van zivotne
 opasnosti.

Grad Vares je occisecen, svi vojno sposobni muslimani - stavljeni pod
 prismetru.

Zbog pokusaja opstrukcije planiranih aktivnosti stavio sam u izolaciju
 gospodu Antu Pejcinovicca, Zvonku Buznovicca i Ivicu Gavranu. Zapovjednik
 brigade je u beskom depresivnom stanju i nije u stanju da vrši dužnost.
 U prilogu vam upucujem pismo koje sam prije dva dana dobio od zapovjednika
 Emilia Haraba.

Vares je od danas hrvatski, boriccemo se da ostane - morate mi pomoci.

Z A P O V J E D N I K
 Ivica Rajić

134 REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
 VAJSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA

ORONA
 VOJNA JAJNA
 STROBO PAV.

AVNI STOKER BS HR H-R
 Broj: 02-21462-314793
 Datum: 23.10.1993.god.

- KISELJAK
 n/r zap. zap. BS HVO
 gen. bojniku M. Petrovic
 n/r zap. br. "B.J. Bladić"
 M. Bradara
 n/r zap. OB-2
 Ivici Rajiću

RJEŠENJE PROBLEMA
 U VARESU

- VITEZ
 n/r Dopravednika HR HR
 gosp. Daria Kordiću
 n/r zap. ZP SB
 puk. Tihomiru Blaskiću

- Srediti situaciju u Urežu bez milosti prema bilo kome.
 - Pronađi ljude koji su dorasli i vremenu i zadacima.

ZAPOVJENIK BS HVO
 gen. bojnik
 Slobodan Praljak

Informacija o borbenim djelovanjima u Vareosu

Republika Bosna i Hercegovina
 HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA
 ODJEL OBELANJE
 SIGURNOSNO INFORMATIVNA SLUŽBA
 BROJ: 02-21462-314793
 Datum: 23.10.1993.

Objekat: 3021

- Dopravedniku HZ HB
 gosp. Darin Kordiću

- Nacelniku GS HVO Mostar
 gen. bojnik Milivoju Petrovicu

- Zapovjedniku ZP SB Vitez
 pukovniku Tihomiru Blaskiću

- Zap. Brigade ban J. Jelacic
 Mario Bradara

Nakon ucestalih napada snaga MOS-a na zonu odgovornosti brigade "BOJ AC", nakon njihovog proboja kroz Lijesnicu ovladali su visovima Dragovicko brdo, Vis - Povrsje.

Dalji korak snaga MOS-a je planiran je iz pravca muslimanskog sela Rudzelja prema Stupnom Dolu gdje su se nalazile jake snage MOS-a ccime bi u daljem djelovanju uspostavile crtu Stupni Do - Perun - Mijakoviccko Poljice, ccime bi svoje snage dovele u izuzetnu poziciju za odsjecanje snaga 1. bojne brigade Bobovac. Izvršio sam procjenu i u jutarnjim satima izveo napadno djelovanje na Stupni Do i Bogosa. Objekat Bogosa je zaposjednut od naših snaga, a u sela Stupni Do ostalo je dvadesetak nezauzanih MOS-ovaca i neseto civila u potpunom okruzenju. Veliki broj MOS-ovaca i neseto civila je pobijen, a nassi gubici su 2 poginula i 7 ranjenih svi van zivotne opasnosti.

Grad Vares je ocistiscen, svi vojno sposobni muslimani - stavljeni pod prismotru.

Zbog pokussaja opstrukcije planiranih aktivnosti stavio sam u izolaciju gospodu Antu Pejcinovicca, Zvonku Duznovicca i Ivicu Gavrana. Zapovjednik brigade je u tescnom depresivnom stanju i nije u stanju da vrssi duznost. U pku vam upucujem pismo koje sam prije dva dana dobio od zapovjednika Emila Haraha.

Vares je od danas hrvatski, boriccemo se da ostane - morate mi pomoci.

ZAPOVJEDNIK
 Ivica Rajić

Praljak
 - SLOBODAN PRALJAK U UREŽU BEZ MILOSTI
 - PRALJAK BILIO KORDIĆ
 - PRALJAKI KORDIĆ DOBRO DOBRU I UREŽU I
 ZADARU

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
HRVATSKO VJECICE OBRANE
ZBOERNO PODRUCJE V I T E Z

O B R A N A
VOJNA TAJNA
STROGO POV.

Broj : 01-10-487/93
Datum : 23.10.1993.godine
Vrijeme: 19,00 sati

ZURNO !!!

- ZAPOVEDNIKU GS OS HR HB - CCITLUK

VANREDNO IZVJESICE o stanju
u ZP Vitez, prijedlozi i zahtjevi
za dalje djelovanje

1. OG - TRAVNIK

Nakon pretrpanih gubitaka i occiglednog neuspjeha neprijatelj ubrzano vrssi prigrupiranje snaga i popunu sa MTS (streljivo svih vrsta i projektili za topnistvo) a posebno je pojaacao informativno-propagandnu aktivnost i djelovanje snajperskih grupa. Velika su previranja u redovima snaga MOS-a posebno u Zenici i Travniku, esto za posljednjim ceeste sukoba i razracunavanja.Svim sredstvima agr-esor nastoje zauzeti tvornicu eksploziva Vitez zbog cega je angazirao i jedinice koji imaju zaduzenje da je otkupe ne pitejucci za cijenu i zadacca muslimanskih snaga je opstrukcija svih humanitarnih konvoja za lasevansku regiju i sprijeccavanje,opstrukcija evakuacije ranjenika,kao i iniliranje unutrašnjih sukoba u HVO.

U nepravilnim vremenskim razmacima-ali pretezzito nocu snage MOS-a vrse topniccko djelovanje po gradovima Viteza,Busovacce,Novog Travnika i Nove Bile.

Banas se vrssi prikupljanje svih interventnih postrojbi MOS-a u s.Travnica N.Travnik sa vjerovatnom namjerom upuccivanja na polozzaje Uskoplja ili nastavak napadnog djelovanja na prostore lasevanske regije ili i jedne i druge.Primjetno je da u zadnje vrijeme snage MOS-a dozivljavaju poraze od strane HVO pa cce nastojati izvrsiti prigrupiranje na sairem planu a potom pokussati ostvariti ciljeve koji bi bili sekundarni a u tom slucaju postojbi moguccnost jaceeg napadnog djelovanja prema odabranom objektu.

Po mojoj procjeni to je tvornica eksploziva.Suradnja snaga MOS-a sa VRS je izuzetno dobra ccak su odzzzani i sastanci predstavnika politicke vlasti

Travnik,Zenica i D.Vakufa,Banja Luka u cilju " normalizacije odnosa".

tuacija uslozznjava moguccnost progona 20.000 Hrvata Zenice koje cce snage MOS-a uputiti u najkriticnijem momentu prema nama.

NASSE SNAGE :

Nastavljeno sa izvodjenjem uporne i odsudne obrane uz maksimalnu stednju MTS. Sve napadne aktivnosti aktivnosti i protivudare smo obustavili zbog neizvjeen opskrbe.Intenzivno radimo na uvezivanju snaga i svih subjekata obrane. Do sada smo ubistili onesposobili 4 neprijateljska tenka T-55 mada su sredstva pob ogranicena.Cubitici u nasim postrojbama su zbog intenziteta djejevih djelovanja za sada veliki tak da smo " Viteška " brigada HVO ima 286 poginulih i 128 ranjenih vojnika i civila od ccega je veliki broj zapovje dnika bojnu.satnja i vodova (zapovjednik z. 3. 4. bojne su ranjeni ali su i sada na polozzajima).

UNITA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA

GLAVNI STOZER OS HR H-B
Ur.broj:02-Z/1-02-3147/93
IZM Citluk,23.10.1993.god.

PJESENJE PROBLEMA
U VARESU

OBRANA OS
VOJNA TAJNA
STROGO POV
OS HR H-B
1993.10.23

- KISELJAK
n/r zam.zap. GS HVO
gen. bojniku M.Petković
n/r zap. br."B.J.Jelačić"
M.Bradera
n/r zap. OG-2
Ivici Rajiću

- VITEZ
n/r Dopersjedniku HR HB
gosp. Dariu Korđiću
n/r zap.ZP SB
puk. Tihomiru Blaškiću

- Srediti situaciju u Vrešu bez milosti prema bilo kome.

- Pronaći ljude koji su dorasli i vremenu i zadaccima.

ZAPOVEDNIK GS HVO
gen.bojnik
Slobodan Praljak

1101KIS

ECV. Naziv organa 27

Predato-prijeteno teleg. br. 1744

Dana 23.10.1993 u 2310

Y. TGP TLF RRV, ZV, B

Ob: 805

OS HR H-B

- 2 -

PRIJEDLOZI:

1. Amgazzirati vojne obveznike brigade "Kotromanic" Kakanj u organizacijsko formacijskom sastavu Lassvanske bojne koju reorganizirati u Lassvansku brigadu.

2. Rijesiti problem goriva za 95.000-100.000 Hrvata Lassvanske regije, jer smo primorani ranjenike evakurati zapregama. Ratna bolnica Nova Bila je 22. listopada 1993. godine 600 l iako su tjedne potrebe 1.000 l ali ml to nismo dobili od UNHCR do 23.10.1993. godine kada je isporucena količina od 600 l.

3. Molimo Vas da ako je u moguce ubuduce organizirate konvoje hrane koji ce biti 50% za Hrvate lassvanske regije, a 50% za Muslimane jer do sada su konvoji uglavnom prolazili mimo nas ali nisu bili za ove prostore. Gosp.puk. Dankan zapovjednik Brit. bataljuna UN-a mene na satanak pita: "Zasto Vlada HVO ne organizira jedan konvoj za Hrvate Lassvanske regije kojeg bi moje snage nadzirale" i pratile.

4. Cigarette: Molim vas da se isporuce cigarete ili duhan u vreccama jer prakticniji za dopremu jer smo do sada primili oko 410 kg duvana, 980 kg cigareta.

5. Znam da ima mnogo problema oko organizacije ali bi preleti Helikoptera morali biti redovniji, podebno u pogledu opskrbe sa MTS-streljivo i projektili kao o sredstva za BOB. Od 1.10.1993. godine do danas 4 (ccetri) preleta i to dana 6.10., 13.10., 14.10., 16.10.1993.godine

ZAHITJEVI:

1. Trazim da se na najvissem nivou sagleda potencijalna moguccnost snaga MOS-a da u tvornici "Bratstvo" N.travnik prizveda:

54 kom haubica	.....	152 mm	
400 "	MB	.....	120 mm
500 "	MB	.....	82 mm
600 "	MB	.....	60 mm "BRANDO"

a nasse sadasnje pozicije u odnosu na ovaj objekat su izuzetno povoljne jer kontroliramo vatrenim sredstvima ulaz i izlaz ali uz veccu potporu i povoljan razvoj situacije morali bi nastojati zauzeti kompletn objekat. Svakako da je preduvjet za ova MTS ali i inteziviranje napadnih djelovanja na pravcu uskoplje-Novu travnik. Znam da vam je poznata vrijednost tog objekta.

2. Dana je sveccanu prisegu dala satnija novaka za koju joss uvijek nismo u stanju odvojiti naoružanje pa molim dase raniji zahtijevi isposstuju.

.....

3. Zbog pretezito brdsko-planinskog terena i nedostatka potrebnog pjesadij-skog oruzja trazim ako je moguće da se osigura i dopremi 25-30 strojica M-84.

4. Trazim da se riješe ingerencije centra Sis-a, i njegovo mjesto u odnosu na OS HR HB. -----

5. Molim da se pojaca lijeccniccka ekipa u Ratnoj bolnici, N.Bila.

6. Potrebno osigurati streljivo za PZO 20 i 40 mm.

2. OG KISELJAK :

Neprrijatelj izvodi borbena djelovanja uglavnom DTG sa namjerom ovladavanja pojedinim takticckim objektima i stvaranjem preduvjeta za ssira napadna djelovanja.

Osnovni cilj neprrijatelja je uvezati snage na komunikacijskom pravcu : Lepenica-Brnjaci, Visoko i Fojnica-Raskrsccc-Gomionica-Visoko ccime bi Kiseljak bio doveden u takticcko okruženje.

U Varessu snage MOS-a koriste ranije zauzete pozicije, neodlucnost zapovjednistva brigade i pred.HVO koja se ogleda u dozvoljavanju nesmetanog kr-etanja pripadnicima 2.korpusa MOS-a ccak i visokim zapovjednicima koji opserviraju stanje u Varessu a postrojbe su dovedene u 2.Korpus u dolinu Krivaje.

NASSE SNAGE :

Izvide aktivnu i upornu obranu i ustroj vojnika brigade " Kotromanicc " po ranijem planu.

Sve crte obrane su stabilne a tezisno se razradjuje operativni plan za aktivna bojeva djelovanja u cilju uvezivanja prostora i snaga OG-1 Travnik i OG-2 Kiseljak.

PRIJEDLOZI :

1. Da obvezno ostane IZM GS OS HR HB u kiseljaku jer ima pored kvalitetnog i -----

ogroman moralni uccinak.

2. Ustrajati na probijanju koridora i spajanju Busovacce i Kiseljaka jer time rjessavamo problem blokade 1.OG Travnik ali i lomimo kiccmu snaga MOS-a koje bi tada bile u potpunj blokadi ccime bi svakako oslobodio pritisak na Mostar i Uskoplje a Bila prekinuta i veza III Korpusa i VI Korpusa MOS-a kao i veza sa Konjicom kao glavnim opskrbljivaccem strelljiva.

Preduvjeti u ljudskom potencijalu su stvoreni joss je potrebno ugovoriti potporu sa XY stranom a neprrijatelj na tom prostoru je bez nekog bojevog iskustva

3. Ubrzati isporuku baruta za tvornicu namjenske proizvodnje iz SLOB Grude.

ZAHITJEVI :

1. Osigurati prevoz trazene lijeccniccke ekipe iz Kiseljaka do Gruda i iz Gruda u N.Bilu.

TRILOC RE-R.

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEGO-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZAPOVJEDNIŠTVO OG-2 KISELJAK

Broj: 01-704-11/93.
 Vareš, 25.10.1993. godine
 Vrijeme, 22,30 sati

OBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVIJERLJIVO

- ZAPOVJEDNIKU BRIGADE "BOBOVAC" -
- BRIGADNOM HVO VAREŠ -
- ZAPOVJEDNIKU POLICIJSKE STANICE -
- ZAPOVJEDNIKU VOJNE POLICIJE VAREŠ -

Na temelju zapovjedi Zapovjednika Glavnog svežera HVO HR H-3
 ur. broj: 02-2/1-02-318/93. od 23.10.1993. godine, izdajem:

Z A P O V J E D

1. Sve strukture civilne vlasti rade u ratnim uvjetima i dovesti ih u funkciju obrane po svim pitanjima. Njihov rad prilagoditi zahtjevima zapovjednika brigade HVO "Bobovac".
2. Sva materijalna dobra i ljudstvo u zoni odgovornosti brigade HVO "Bobovac" staviti u funkciju obrane.
3. Vareš ne može napustiti nitko bez pismenog odobrenja zapovjednika HVO "Bobovac" niti u Vareš može ući.
4. Sve kontakte sa UNPROFOR-om, promatračima E2, sredstvima informiranja ostvaruju se po odobrenju zapovjednika brigade ili lica koje on odredi.
5. Sve kontakte sa Srbijom i političkim predstavnicima Armije BiH i vojske Republike Srpske ostvarivati po odobrenju zapovjednika brigade ili lica koje on odredi.
6. Sva ovlaštenja po osnovu privrednih i zatvornih lica preuzima zapovjednik brigade ili koja ona ovlasti.

IX/04
 Dostavljeno:
 1 x Kiseljaku,
 1 x a/a

OBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVIJERLJIVO

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEGO-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZAPOVJEDNIŠTVO OG-2 OZ SR
 V A R E Š

Vareš, 24.10.93.5.

Informacija o poduzetim
 radnjama na jačanju
 sigurnosti, dostavlja

K I S E L J A K
 Nacelniku PU Travnik
 - gosp. Mladen Tolo

Po ovlaštenju zapovjednika GS HVO generala bojnika Slobodana Praljka da se situacija u Varešu stavi u funkciju obrane, zbog nam poznatih razloga stavlja u funkciju obrane i Ivicu Gavranu i Ivicu Duznovića. Radi njihove obrade u toku dana ih prebacujem u Kiseljak. Zbog onih poznatih razloga pokreni postrupak da se Iвица Gavran razriješi dužnosti.

ZAPOVJEDNIK
 Ivica Rajić

From : 58HQ
 PHO E 16. : 00 39 86 612 540 Oct.25.1993 21:48PM P01

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
GLAVNI STOŽER HVO
IZM K I S E L J A K

OBRAHA
 VOJNA TRAJNA
 STROGO POVJERLJIVO

ZZURNO-ZURNIO

Broj: 68-1-25/93
 Dana: 25.10.1993. godine

Stanje u Varešu i
 daljnji postupci, -

Brigada "Bobovac" - Vareš
 - n/r Ivica Rajić
 - Zapovjednik brigade

U svezi dezinformacija objavljenih u muslimanskim medijima o
 navodnom pokolju civila u selu Stupni Do, općina Vareš, Zapovjedništvo
 Operativne grupe Zbornog područja Srednje Bosne izdalo je priopćenje
 u kojem se navodi:
 " Svi civilni muslimanske nacionalnosti iz sela Stupni Do, u tjeku
 noći 23/24. 10. 93. god. izvukli su se prema muslimanskom selu Budošelj
 i u potpunosti su se priključili pripadnicima UN jer je pristup
 selu Stupni Do dozvoljen vojnim promatračima."

Glavni Stožer HVO

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 GLAVNI STOŽER HVO
 IZM K I S E L J A K

OBRAHA
 VOJNA TRAJNA
 STROGO POVJERLJIVO

ZZURNO-ZURNIO

Broj: 68-1-25/93
 Dana: 25.10.1993. godine

Stanje u Varešu i
 daljnji postupci, -

Brigada "Bobovac" - Vareš
 - n/r Ivica Rajić
 - Zapovjednik brigade

1. Dostaviti mi do 09.00 sati pravu informaciju o Stupnom Dolu
 - broj poginulih MDS - vojnika
 - broj stradalih civila.

2. Koji i kakvi su problemi sa UNPROFROD.

3. U tjeku sutrašnjeg dana bez obzira na posljedice pustiti UN u Stupni
 Do (shvatite isto se više oteže to je gore po nas).

4. Izbjegavajte bilo kakvi sukob sa UN.

5. Očekujem informaciju i o spremnosti za izvršenje točke 3.

MF/MS

Dostaviti:
 1 x Naslovu
 1 x a/a

Glavni Stožer HVO
 general bojnik
 Milivoj Petković

Petković

Bifov: 189
Dana: 26.10.1993.god.

S obzirom na ponovljene vijesti u muslimanskim medijskim, kao i izvješća nekih stranih agencija o navodnim masakru civila u selu Stupni Do, Zapovjedništvo Operativne Grupe Vihorog područja Središnja Bosna precentriralo je sljedeće činjenice:

- 18.10. 1993.god. muslimanska vojska, ničim izazvana, velikim pješadijskim snagama i uz snažnu potporu topništva, izvršila napad na selo Kobjari, te rajonc Pijaši i Lješnjica u općini Varni.

- Nakon zauzimanja sela Kobjari, iz kojeg MOŠ nije dozvolio izvlačenje teških ranjenika pripadnika HVO-a, u selu Stupni Do, koncentrirao se veliki broj muslimanskih vojnika kako bi odšle krenuo u napad na grad Vareš (Stupni Do nalazi se u području kote Bogoš, koja je dominantna nad ulazom u grad Vareš i u potpunosti je bila utvrđena za djelovanje po gradu).

- Postrojbe HVO bile su pridružene organizirati obranu grada i spriječiti ulazak muslimanske vojske, te su se stoga u selu Stupni Do razvile teške borbe. Akcija HVO-a je prekinuta nakon što je dio muslimanskih vojnika ušao u kuće u kojima su bili civili. U izvješću zapovjedništva grupe 2. ZP Središnja Bosna dolje stoji: "Osiguravanje sela vršili su lokalni zapovjednici koji su na mjestu ostavili prostor da se mogu izvući civili u rekolicke pripadnika MOŠ-a."

Narednog jutra nitko nije zatečen od civila, a skupinu od njih 150 u području Fajtovoš Hana prihvatio je UNPROFGR."

- U selu Stupni Do dozvoljen je ulazak ekipi vojnih promatrača UN koje je predvodio pukovnik Martin.

GLAVNI STOŽER HVO

REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
KROVNOJEDINSTVO BRIGADE
GEN JOSIP JELACIĆ
21704
OBRAVA
VOJNA TAJNA
STROGO POVEŠLJIVO
01.10.93
01.10.93

K I S E L J A K -
Broj: 69-2123-1/93
Dana: 25.10.1993.godine

Informacija -
- 63 HVO CCITLUK
n/r gen. Praljak

Molim informaciju šta će biti sa evakuacijom MOŠ-ovih ranjenika iz Mostara.
Iz N. Bile potrebno je evakuirati oko 60 ranjenika (za sada), bojim se da će biti veliki problema sa ovom evakuacijom, pogotovo kad se zna da ista nije izvršena iz Mostara.
Zbog teških ranjenika iz N. Bile donesite najbolje valjanu odluku.

P. VIJEĆ: popunjenost MTS Kričica, imali ikakve šanse za let zrakomlate.
VAREŠ: Stanje se stabilizira, neznam koliko su domaći u stanju primiti obranu bez pomoći iz Kiseljaka. Ijudstvo iz Kiseljaka za 2-3 dana morat će se povući. Od planirane akcije na prostoru oocine Kiseljak mora se za sada odustati (Ijudstvo u Varešu, a MTS od "XV" i pred covrstih obećanja ne pristizze).
Konvoj iz Vareša na prostoru Hercegovine, potrebno ga je zadržati, njih ne interesira streljivo već hrana koju preprodaju Muslimanima u Tuzli. Obaviti informativne razgovore sa odgovornim za konvoj.

UN: Imaju zahtjev za prebacivanje 45 tona eksploziva sa sarajevskog aerodroma i oko 25 tisuća detonatora, navodno za izgradnju puta u rajonu Kakhja. Bojim se da ovo nije za Muslimane. Srbi im za sada ne daju dozvolu za transport.
U Kiseljaku bit će na vezi sa Srbima, pa ako ovi slučajno propuste blokirat će se na nassoj strani.
U Varešu nassi vatrom otjerali UN, nastojim situaciju preinacitij.

ZZEPOČE: Sigurno znate da je Lozancic podnio "ostavku" zbog sukoba sa pukovnikom "B. Bussicc". Ja sam mu uputio pismeno potpore i zahtjev da se vrati na svoje mjesto. Molim uradite i Vi.

general-bojnik
Milivoj Petkovic

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
ZAPOVJEDNIŠTVO OG-2 OZ SB
V A R E S S

Vareš, 26.10.1993.god.

Informacija i odgovor na upit
stanju u Varešu, dostavlja,-

GLAVNOM STOZZERU HVO
general-bojniku
Milivoju Petkoviću

2 LANA
13
25.10. VOJNA TAJNA
POKRETLJIVO
10

Broj:GS-3149-1/93
Dana:26.10.1993.godine

Sprovedba izvidjajnog
postupka

-Zapovjedniku OG-2 ZP SB
n/r gosp. Ivica Rajić
-Zapovjedniku brigade "Bobovac"
Vareš. n/r gosp. Emil Harab

Dana 23.10.1993. godine došlo je do oružanog sukoba na području općine Vareš između postrojbi HVO i pripadnika jedinica Armije BiH (MOS). U bojnim djelovanjima postrojbe HVO su ovladale selom Stupni Do. Putem sredstava javnog priopćavanja radijski i televizijski BiH vrssi se snazna medijska kampanja protiv postrojbi HVO Vareš i Kakani. Stavljaju im se na teret zlostavljanje civilnog pučanstva, paljevinu obiteljskih kuća i gospodarskih objekata, te na taj način zveli narussiti ugled postrojbi HVO. U cilju utvrđivanja stvarnog stanja, nastalog u vrijeme kao i nakon njih djelovanja u rejonu sela Stupni DO, a temenljom colanka 59. Propisnika o vojnoj stezi ("N. list HR H-B", broj 6/92)

Z A P O V J E D A M

- Izvršiti cjelovitu istragu u svezi sa navedenim događajem, a naročito :
  - koje postrojbe i koji zapovjednici su sudjelovali u izvođenju bojnih zadaca,
  - na koji način je ovladano prostorom sela Stupni Do.
  - kako je postupano sa civilnim pučanstvom sela Stupni Do, ukoliko je ono zatečeno na tom prostoru.
  - u kakvom su stanju zatečeni stanbeni i gospodarski objekti i kako se s njima postupalo nakon ovladavanja tim prostorom.
  - Da li je bilo protupisnog postupanja pripadnika postrojbi HVO, kojima se narussava ugled postrojbi HVO, te ukoliko je bilo takvog postupanja da se poccinitelji identificiraju.
- U tjeku istrage obvezno uključiti nadležne organe sa kojima raditi neprekidno do razjssnjenja svih okolnosti, a ko je su nastupile nakon ovladavanja prostorima sela Stupni Do.
- Nakon provedene istrage dostaviti mi pismeno izvješće i kompletnu dokumentaciju o istrazi, kao i missijsnje nadležnih organa, najkasnije do 15.11.1993. godine.
- Za izvršenje ove zapovjedi izravno su mi odgovorni navedeni zapovjednici.

DOZAPOVJEDNIK HVO
general-bojnik
Milivoje Petković

Milivoje Petković

Moja saznanja o stvarnoj situaciji u Stupnom Dolu dostavio sam nacelniku GS HVO, gdje nije pominjan broj zrtava, jer to objektivno nije moguće precizno utvrditi. Najveći broj stradalih je izgorio u kućama jer su se borbe vodile iz kuće u kuću, iz prostorije u prostoriju. Po izvaji zapovjednika koji su akciju vodili, a Vi ih poznajete, stradalo je negdje između (25 - 30) balija, a broj civila je nessto manji, između (20 -25)

Problemi sa UNPROFOR-om su nastali kada su pripadnici Nordijskog bataljuna u vrijeme dok akcija nije bila završena htjeli ući u selo i zasstiti između ostalog i naoružane muslimane koji se nisu htjeli predati. Radio poruku uhvacenu na vezi između pripadnika MOS-a koji su ostali u selu i njihovog komandanta dostavljamo Vam u prilogu i prosudite sami.

Nakon navedenih informacija UNPROFOR-a upali su i u selo Kopljare. U više navrata pripadnici UNPROFOR-a su transporterima zatvarali prolaze kroz grad i sprječavali normalnu komunikaciju za vozila brigada, a na više mjesta imaju postavljene transportere kojima noću daju svjetlosne signale u pravcima muslimanskih sela od kojih se moze očekivati napad, a izbacuju i osvjetljavajuće rakete, radi očega smo ih morali ostrso upozoriti da to ne rade.

Od juccer, 25.10.93. god. slobodan je pristup selu Stupni Do bez ikakvih problema, a prvi obilazak uccinio sam osobno sa pukovnikom Martinom iz vojno - promatracke misije UN.

Dok Vam upućujem ovaj tekst dobijam informacije da UNPROFOR prihvacca neke civile iz okolnih suma oko Stupnog Dola koji se polako spuštaju na cestu. Poduzeo sam radnje da se točno utvrdi broj civila koji će biti evakuirani da bi se demantirale negativne informacije o navodnom masakru.

ZAPOVJEDNIK

Ivica Rajić

PRILOG: Poruka uhvacen na radio vezi MOS-a dana 23.10.93.god.

PREKV. VRIJEME
42.150 MHZ 16.20
UCESNICI
DELFIN-KOBRAZ

ORGANIZUJTE SE NEMOJ DA VAS PORVATAJU, U TOKU NOCCI CERNO NAPRAVITI PHLAZ ZA IZVLACCENJE.
ZNAM DA STE U OKRUZENJU ALI OBJASNI LJUDIMA, PROBAJTE IM UCCI U ZEMINICE, SVE SMO POUZELI DA UNPROFOR IZVUCE STANOVNIŠTVO, POKUSSAJTE ISKRISTITI NJIHOVO PRISUSTVO DA UDJETE U SELO, ALI MI CCEMO NASSIM KANALOM, MORATE IZBRZATI ZNAM DA JE KRITICNO, NE SHIJETE SE PREDATI VECC JE URADJEN DIO POSLA. CCUJEMO SE ZA POLA SATA.

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZAPOVEDNIŠTVO 06-2 OZ SB
 V A R E S
 Vares, 26.10.1993.god.

Hitna informacija o pohranju pripadnika UPROROR-a, dostavlja.

GLAVNI STOTZER HVO MOSTAR
 General bojniku
 Mislivoju petkovicu

Pripadnici Nardijskog bataljuna nasilno vrse evakuaciju muslimanskog stanovnistva iz Varesa na dozvoljavajuci ni rutinsku kontrolu o strukturi i broju lica koje izvodi, sto moze biti vrlo opasno, jer cisiscenje grada stvara pretpostavku za nesmetano djelovanje po gradu.
 Molim Vas da nam hitno dostavite instrukcije jer bi lako moglo docci do otvorenog sukoba.
 Radi istinitosti dogadjenja i sprijecavanja mogucnosti ubacivanja DTG haga MOS-a dogovorite sa njima rutinsku kontrolu i obavijestite nas o tome.

ZAPOVEDNIK
 Ivica Rajic

26.10.5.87

Paket npr. gen. Getkovic

general Getkovic je kod vas, dobio je instrukcije, preduzimate nec sto je potrebno - neka general Getkovic dogovori sa UH kako ce postupiti.

*Fojovjednik GSHVO
 gen. boj
 Slobodan Praljak.*

UNIJU REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
 HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA

GLAVNI STOTZER OS HVO HR H-B
 (br. br. 02-244-01-3176
 IZM. d. 11.10.1993.

V A R E S

Dobili smo potvrdu od HTV da posjeduju snimke masakra u Stupnom Dolu koje su dobili razmjenom sa stranim agencijama.
 Glede pravilnog postavljanja, zahtijevamo istinu o događaju, radi pravilnog postavljanja GS HVO.

N S S

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
ZAPOVJEDNISSTVO OG-2 SB

- K I S E L J A K -

ÓĀĀĀĀ Broj:10-3242-1/93
ÓĀĀĀĀ Dana:31.10.1993.godine

Informacija o događanjima
u Varessu, dostavlja. -

Gospodine Predsjednice!

U svezi sa događanjima u Varessu dužan sam Vas informirati o sljedećem:
Snage MOS-a su bez ikakvog neposrednog povoda prve napale crte obrane Varess
zaposjele dominantne objekte Lijesnica i Pljess nanoseći gubitke snagama
HVO pri cemu je etnicicki occiseno hrvatsko selo Kopljari, a nakon cega
ostvarena potpuna prisutnost u muslimanskim selima Mijakovicci i Dragovicci
koja su uvucena u veliku dubinu prema gradu Varessu. Prema ovim aktivnostim
MOS-e vojno i politicko ccelnisstvo Varessa je reagovalo dosta pomirljivo b
poduzimanja konkretnih mjera na spijecavanju ulaska muslimana u Varess. Dok
se sve to događalo u samom gradu Varessu boravilo je i nesmetano se kretalo
na stotine vojno sposobnih muslimana medju kojima je veliki broj pripadnika
onih postrojbi koje su ucestvovala u napadu na hrvatske prostore Varessa.
Takvim stanjem stvori Varess je preko hrvatskog sela Mir koje je bilo jedino
snaga u Varess planiran je preko hrvatskog sela Stupni Do i kote Bogoss koja je
prepreka na putu do muslimanskog sela Stupni Do i kote Bogoss koja je
dominantna nad gradom i koju su muslimani utvrdili i pripremili za napad na
Varess. Snagke utvrdjenja u selu Stupni Do koji Bogoss dobicete ccim se sa
terena vrati ekipa Ratne TV Kiseljaka, koja je tamo upucena. Da bi se
pripreccio nemetan ulazak snaga MOS-a u Varess moralo se occistiti selo
Stupni Do, a pod prismotru staviti veliki broj vojno sposobnih muslimana u
samom gradu i to bez obzira na posljedice. Postojecce vojno i politicko
ccelnisstvo Varessa nije bilo spremno na taj poduhvat - mada je najveci dio
bojovnika i zapovjednog kadra to smatrao jedinom pravim putem do izlaska iz
inferiorne situacije napram muslimana. Akcija je izvedena od strane postroj
posebne namjene "Maturice" i "Apostoli", a njihov zapovjednik je Dominko
Ilijassevic i Marinko Jurissicc, samom akcijom rukovodio je Marinko Ljoljo
Zapovjednik svih postrojbi posebne namjene uz svoju osobnu asistenciju kao i
obicno u tezim akcijama. Snage MOS-a u selu Stupni Do bile su ojacane, a
tome govori i podatak da je u akciji poginulo dvojica nassih najboljih bojov
nika, a deset ih je ranjeno. Zvestina sukoba ostavila je Vama vecc poznatu
sliku Stupnog Dola koja je direktno posljedica pogibije i ranjavanja nassih
bojovnika, na sto se u toku akcije objektivno nije moglo uticati. O
djelovanjima nekih ljudi u Varessu neposredno prije toga mozzete se saznati iz
pisma zapovjednika brigade Emila Harah koje sam dobio neposredno pred moj
odlazak u Varess.

Dostavljam Vam tekst pisma u izvornom sadrzaju:

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
ZBORNICA V I T E Z
BRIGADA HVO "BOBOVAC" VARESS
ZM PONIKVE - VARESS

Broj: 01-613-51/93 g.
Datum: 22.10.1993. god.

DOSTAVITI: ZAPOVJEDNIKU OG-2 KISELJAK
n/r gosp. Ivica Rajlic

Postovani gospodine Zapovjednice!

Vecc duzi period razmisljam da Vam se osobno obratim u svezi svog statusa,
mjesta i uloge funkcije koju obnassam u sastavu vodjenja i zapovjedanja
postrojbanama HVO u kontekstu ukupnih zbivanja politickog i vojnog zziavota u
HVO opcine Varess.

Zbog stalnih pritiska od strane predsjednisstva HVO da moje odluke u
organizaciji obrane, vodjenja i zapovjedanja brigadom u najvecjoj mjeri bud
suprotne mojim stajaliscima i stajaliscima mojih suradnika, dossao sam u
vecco psihicko stanje radi pojedica koje su proizissle zbog toga.
Porod svih progressa koje sam uccinio smatram najvecem i kobnom po dalji
svoj osobni status sto sam dozvolio da pod izuzetnim pritiscem smjenim
Nacelnika stožera Walbassicc Borivoja. U ovakvom psihickom stanju nisam
mogućnosti prihvatiti odgovornost i teret ove vrlo ozbiljne zadacce obrane
zoni odgovornosti.

A ako se ima u vidu i to da veliki dio vitalnih subjekata obrane radi pod
kontrolom cclanova predsjednisstva i da u to nemam gotovo nikakav uvid, tu
zadaccu bi bilo neogueće izvrssiti u cijelosti i da je moje psihicko stanje
instabilno.

Imajuci sve ovo u vidu ja Vas molim za pomocc u onom obliku za koji Vi
odlucite, kako sadasnji negativan razvoj događaja na bojissnici nebi imao
katastrofalne posljedice.
Katastrofalne posljedice molim Vas samo za razumijevanje, jer u ovakrom teesk
pospodine Zapovjednice molim Vas samo za razumijevanje, jer u ovakrom teesk
psihickom stanju moje trenutne sposobnosti za vodjenje i zapovjedanje su
nedorasle trenutku i situaciji u kojoj se nalazimo, a stalne optuzbe samo
mene i zapovjednisstva za to od strane pojedinih cclanova Predsjednisstva Hv
u kojem su isti svojom politikom najvissse kumovali, smatram da je neljudski
nekorektno!..

ZAPOVJEDNIK BRIGADE
Emil Harah

Isto tako u prilogu Vam dostavljam izvorni tekst informacije koju mi je
dostavio Zamjenik nacelnika PU "Travnik gospodin Mladen Tolo nakon svoga
boravka u Varessu, dana 19.10.1993. godine:

HRVATSKA ZAJEDNICA HERCEG-BOSNA
HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
ODJEL UNUTARNJIH POSLOVA
POLICIJSKA UPRAVA TRAVNIK-IZM KISELJAK
Broj: 03-9-63/93
Dana: 19.10.1993. god.

ZAPOVJEDNISSTVU 2. OG OZ SB
n/r Ivica Rajlic

I N F O R M A C I J A

Operativnim radom na terenu kao i kontaktom sa informativnom vezom dossio se
do odredjenih interesantnih saznanja za podrucje Opccine Varess, a koja se
Na ulaznom punktu u mjestu Basaransko istaknuta je zastava Herceg-Bosne i
kontrolu na istom vrssu pripadnici HVO, a na zgradi Opccine istaknute su
zastave Herceg-Bosne i "Ljiljani".
Predsjednik HVO Varess gosp. Ante Pejccinovic, zapovjednik SIS Zvonko
Duznjevicc, zapovjednik brigade Emil Harah, zapovjednik PS Ivica Gavran i
zapovjednik I. bojne su uzurpirali sve vlasti ccime su nezadovoljni bojovnic
komplet puccanstvo. Prica se da je predsjednik HVO Varess dao 6 tona sseccer
za tuzlansku regiju, a za uzvrat je dobio novog mercedesa 200 D. -

U vladi HVO na dva kljucna mjesta nalaze se muslimani i to u Odjelu za
zdravstvo i soc. zastitu, te u sskolstvu. Inacce u gradu je saradnja izmedj
MOS-a i HVO na "zavidnom" nivou. Ova suradnja je posebno izrazena u
saverccovanju rohom koja nedostaje na trzissu (cigarete, kava, pice i dr.)
Predstavnicu vlade HVO iz Varessa tjedno odrzzavaju sastanke sa predstavnicim

II. korpusa armije BiH. Komandant II korpusa i oficir bezbjednosti borave u hotelu "Ponikve" po 5 dana i slobodno se kreću područjem Općine. Prilikom dogovora između HVO i II korpusa, prestavili II korpusa uglavnom traze od HVO gorivo i hranu. Konvoji koji dolaze iz Hercegovine za Vares p nekim saznanjima zaustavljaju se na igralištu u mjestu Ponikve gdje ih čekaju pripripremljeni kamioni iz Tuzle za pretovar robe, te prema procjeni 2/ robe odlazi za tuzlansku regiju, a 1/3 ostaje za potrebe Vares. Trenučno 4 cisterne goriva čekaju za pretovar i koje treba da idu za Tuzlu, navodno da to gorivo treba ići za potrebe 115 brigade "Zrinski" u Tuzli. U samom gradu Varesu, prodavnice su slabo snabdjevene i veccina ih je zatvorena i pored konvoja koji dolaze iz Hercegovine. Tesso stanje je kompl pucanstva, a posebno prognanika. Za pucanstvo (hrvatske i muslimanske nacionalnosti) su uvedene kartice koje daju poput pri kupovini, tako da i k kruha kossta 750 HRD, a prognanici koji nemaju pravo na kartice placcaju l k kruha i DM. Uocccena je pojava da dolaze muslimani iz Banovica u Vares gdje kupuju po 10-tak i visse kruhova i druge prehranbene proizvode i odnosne za Banovice. Ovakve pojave pogoduju velikom svsercu roba između bojovnika HVO MOS-a.

Privatno preduzece "Jahicc" nabavlja za potrebe Varesa svu robu te vrssi usluge prognanom pucanstvu u prijemu novca i dostavi pisama. Za ove usluge uzima 10 % provizije za novac i 10 DM za doneseno pismo

O situaciji na podruccju Varesa, ssalj u redovna izvjesseca za vladu HR H i kojima se uglavnom iznosi da je stanje u redu i pod kontrolom HVO ssto u vecccine ne odgovara stvarnoj situaciji, ovo iz razloga ssto cccelnici Vares vrsse cenzuru tih izvjssecca, a potom ih ssalju.

Zam. nacccelnika FU Travnik
Mladen Tolo

Gospodine predsjednice!
Nakon ovakvih informacija i saznanja nije se moglo nastaviti, a ne poduzimat nista. U meni kao vojniku najvece ogorccenje izazvala je informacija da su neki ljudi uzeli sebi za pravo da neovlassteno puste oko (2000) dvije tisuce vojno sposobnih muskaraca iz Kaknja koji su se nalazili na teritoriji Vares Iako je postojala instruccija generala bojnika Milivoja Petkovicca, te zapovjedi pukovnika Tihomira Blaskicca i moje zapovjedi da se to nesmiј Hercegovinu. Dokazi o ovome nalaze se u izvjesccu koje mi je dana 19.10.1993 godine dostavio zapovjednik brigade "Bobovac" gospodin Emil Harah. Izvoran tekst izvjessecca dostavljamo Vam u nastavku teksta:

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
ZEORNO PODRUCCJE SREDISSNJE BOGNE
HRVATSKO VIJECCE OBRANE
BRIGADA HVO "BOBOVAC" VARESS
ZM PONIKVE - VARESS

Broj: 01-686-4/93
Dana: 19.10.1993. god.
Vrijeme: 16,30 sati

Izvjessce po upitu
o stanju u zoni
odgovornosti.-

ZAPOVJEDNISSTVO OG-2 KISELJAK
n/r zap. gosp. Ivica Rajicc

1. U juccerassnjim borbenim djelovanjima izgubili smo crtu obrane u rejonu Ljessnica, iako smo pokussali istu povratiti, o ccemu ste vecc upoznati. Tako sam odlucio po dolasku na teren sagledavajucci cjelokupnu situaciju i u cilju da sprijecim dalje bespotrebne gubitke. Odmah je konsolidirana crta obrane na rezervnim polozejajima u rejonima: Slavin, Flaninica, Greda k. 1172.

U toku juccerassnjeg dana na crtu obrane: Kopljari - Plijess - zalozznik "Tezoro izvresseni su jaki minobaccacki i pjessacki napadi koji su uspjess odbijeni, a crta se konsolidira i ucvrssccuje.

Stanje na crtama prema snagama 2. korpusa je nepromjenjeno, bez sukoba, pokreta i provokativnih djelovanja

2. Vassa zapovjed da u konvoju ne kreću muskarci v/o nije isposstovana. svi su upucceni za Hercegovinu.

Po povratku iz rejona izvodjenja borbenih djelovanja samo sam obavjesssteno tome, a odluku o pusstannu vojno sposobnih donio je politticki vrh HVO

3. Molim da inzistirate da nam se ssto prije vrati strejivo 7,9 na Brgulama Stanje po ovom pitanju, zatim rucnih bombi, tromblona, streljiva 20/3 za PAF, mina za MB 120 i 60 mm je kriticcno.

4. O drugim pojedinostima ccemo Vas redovno izvjesseccivati.

ZAPOVJEDNIK BRIGADE
Emil Harah

Gospodine Predsjednice, ovakav postupak pogodio me je kao da se radi o izda Varesa. Sa snagama brigade "Bobovac" cjelokupni prostor opccine Vares nije moguce sacuvati. Gospoda iz Varesa ispratila je (2000) dvije tisuce vojnih vojznika koji su mogli mjenjati pripadnike brigade "Bobovac" na polozejajima jer su oni premoreni od vissednevnog boravka na njima, a odmah narednog dana traze pomoc u ljudstvu za obranu Varesa. Trenutno se u Varesu nalazi pre 250 pripadnika brigade "Ban Josip Jelaccicc" da spassavaju sto se spassiti mozze. Zapovjednik brigade "Bobovac" Emil Harah na pocetku sukoba sa snagam MOS-a odmah je podnio zahtjev za smjenu sa duzznosti cciji sadrzajj Vam dostavljam u izvornom tekstu:

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
ZEORNO VIJECCE OBRANE
ZEORNO PODRUCCJE V I T E Z
BRIGADA HVO "BOBOVAC" VARESS
ZM PONIKVE - VARESS

Broj: 01-706-1/93
Dana: 24.10.1993. godine

Zahtjev za smjenu sa
duzznosti zapovjednika
brigade.-

ZAPOVJEDNIK OG-2 KISELJAK
n/r zap. gosp. IVICI RAJICCU

Zbog navoda iz mog osobnog pisma koje sam Vam uputio 22.10.1993. godine i posljedica najnovijih zbivanja u posljednja dva dana doveo sam se u stanje potpunog nervnog rastrojstva i zbog velikog psihofizickog optereccenja molim Vas da me smijenite sa duzznosti zapovjednika brigade, kako ne bi zbog moje stanja bilo katastrofalnih posljedica po obrambeni sustav u zoni odgovornosti brigade "Bobovac".
Predlazzem da vodjenje i zapovjedanje brigade "Bobovac" pruzme Kressimir Bozicc, nacccelnik za ONP u Stozeru brigade.
Moj status, raspred i buduce angaziranje po Vassoj procjeni i odlucci.

EH/FP
Tipkano u dva primjerka i
dostavljeno:
lx naslovu
lx a/a

ZAPOVJEDNIK BRIGADE
Emil Harah

JIA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
 NARODNA REPUBLIKA HERCEGOVINA - BOSNA
 SAVJETNIŠTVO OS-2 ZP SB

ODBRANA
 VOJNA TAJNA
 STRANOPOSREDOVANJE

K I S E L J A K

Broj: 110-3342-1/93
 Datum: 08.11.1993. godine

Izviješće o događajima
 u Stupnom Dolu, dostavlja

GS HVO Mostar
 IZM CC i t i u k
 gen. bojnika Milivoja Pečkovića

Sve radnje i aktivnosti koje su provodjene u Vareosu u suglasnosti su sa instrukcijama pukovnika Tihomira Blaskića, zapovjednika GS HVO general bojnika Milivoja Pečkovića i zapovjednika GS HVO general-bojnika Slobodana Praljka.

Gospodine predsjednice gospoda Ante Pejčinović, Zvonko Duznjevici i Ivica Gavran su nakon ozbiljnog razgovora u Kiseljaku su vraćeni u Vareosa konkretnim uputama o aktivnostima da se od Vareosa nebi dogodio Kakanj ili Fojnica. Ja i sada nisam siguran da cemo occuvati Vareos ali sam siguran da dajemo sve od sebe da ga obranimo, neki su vecc polozzili i svoje zivotne.

Z A P O V J E D N I K
 Ivica Rajic

U vezi Vasseg telegrama od 08. 11. 1993. godine broj 02-Z/1-01-3379/93 izviješćem Vas da je najveći dio izvidjalnog postupka završen, a to je od 10. do 15. 10. 1993. godine rok za izradu i izradu izviješćaa sa kompletnom dokumentacijom do 15. 11. 1993. godine. Posstijuci osnovne istrasne maksime da se izvidjalni postupak obavi temeljito i metodično, dosadašnjim moj angažman na ispitivanju i utvrdjivanju relevantnih činjenica u svezi sa događajima u Stupnom Dolu od 23. /24. 10. 1993. godine bio je usmjeren u nekoliko pravaca i to: da se animiraju svi organi koji mogu doprijeti rasefjetljavanju slucajua Stupni Do; da u svim radu na ovom planu podnesu izviješćaa odnosno dostave trazene informacije ukoliko istim raspolazu; da vojno pravosudni organi (Okružno vojno tužiteljstvo Travnik, zamjenik okružnog vojnog tužitelja u Kiseljaku i Okružni vojni sud Travnik i Krivično vijeće Kiseljak) se uključe u postupak da se ukoliko nije elemenata za pokretanje i krivične odgovornosti poduzmi odgovarajuće pravne radnje u skladu sa planu; da se operativnim radom, Siva grupa, koja je bila u sastavu 1. i 2. bataljona prikupe i sačuvaju svi materijalni tragovi odnosno dokazni materijal za utvrdjivanje materijalne istine o Stupnom Dolu; da lokalna sredstva informiranja daju adekvatan tretman navedenom slucaju i doprinosu razvijanju kampanje koju u sredstvima informiranja na maliciozan i neprofitabilan način vode vlada i Armija (MOS) BiH i da se kao rezultanta svih aktivnosti dostavi izviješćaa u izvidjalnom roku; da se u skladu sa planom aktivnosti izvidjalnog postupka izradi informacija koja sadržava stope nam na raspoloživih sredstava izviješćaa, Sive i IPII-aribragovne informativne izjave neposrednih sudionika odnosno zapovednika postrojbi koje su sudjelovale u borbenim operacijama oko Stupnog Dola; izviješćaa izjavu occividaca (mjestana općine Vareosa) odnosno sela Mir i izviješćaa vojno pravosudnih organa koji djeluju na podrucju općine Kiseljak, Kresovo i Fojnica, video materijala i original kazete kojima raspolaze Ratna televizija Kiseljak, a isto je napravio i pripadnik Mladena Molinera (borbeni izviješćaa, prepiska i dr.) navedeni izvori informacija su u potpunosti autentichni.

Prema naprijed iznijetim izvorima informacija moze se konstatirati sljedeće:

U posljednje vrijeme (prije Stupnog Dola) koncentracije snaga HVO-a na okolnim brdima iznad Vareosa, a najizrazitije su u rejonima Budozzele i Srijezzevo, koje grama svom geografskom polozaaju najvise ugrozavaju sami grad Vareosa. Ova dva sela direktno su povezani sa predgrađem Vareosa preko sela Stupni Do, izvidjalni radnjama bilo

- dozvoljena borbeno sredstva (pješadijska neoružanje, trombloni, raketne bombe i FAT i FAW).
- sistem rukovodjenja i zapovjedanja, zasnovan na principu subordinacije, uglavnom je isposlovan, s tim što pojedini pripadnici postrojbi (Zoran Filipović - FPN "Maturice" i Franjo Bokulic - FPN "Abostoli") prekracili upute i zapovijedi svojih zapovjednika otvarajući vatru po civilima koja u se nevalili u stambenim objektima, ali treba reći i to da je u toku noći, kada je operacija stala ostavljen dio slobodnog prostora kako bi se mogli izvuci civili sa nekolicinom pripadnika MOS-a, o čemu nije izdata zapovjed.
- dio civilnog stanovništva kojeg su zatekle naše snage u selu, dok su vodjene borbe, je privremeno smješten u područje prostorije da bi se nakon završetka operacije omogućili izvišćenje u pravcu položaja koje drže snage Armije BiH,
- kako je selo Stupni Do predstavljalo pravu tvrdjavu borbeno djelovanja su dosegnu maksimalnu zestinu, pri čemu ne treba izgubiti iz vida da se upravo iz stambenih objekata otvorala vatra po našim položajima odnosno pripadnicim postrojb, pa su uslijed toga naši bojovnici koristili i zapaljivu municiju tako da je najveći dio stambenih objekata u tom selu izgorio,
- jedan dio objekata zapaljen je neposredno od strane Armije BiH a i samih civila, prilikom napustanja, što se narociti ispoljilo kod onih stambenih objekata novije gradnje koji su bili i bolje namješteni.
- izvidentno je da je izvjestan broj civila nastradao, što je najvećim dijelom direktan posljedica ratnih okršaja ali i činjenice da je jedan dio civila (narocito zene) uzeo aktivnog ucesca u obrani sela, dok je jedan dio civila nastiraoo nepromisljenim postupanjem pojedinih pripadnika naših postrojbi (Zoran Filipović i Franjo Bokulic), u kiseljaku nije zaprimljena ni jedna krivična prijava koja bi tangirala događaje u Stupnom Dolu, a niti je pokrenuta istraga u krivičnom postupku protiv nekoga pripadnika postrojbi koje su sudjelovale u navedenoj operaciji.
- kako bi se napravila potpuna sinteza potrebno bi bilo koristiti i podatke do kojih je dospjelo zapovjedništvo brigade "Bobovac", a do kojih sudjelovao i jedan vod iz sela Mir (domobranska postrojba jaccine voda) koja je zatvarala pravac ispred sela Mir, kojim pravcem se izvišćio dio civilnog stanovništva i snaga Armije BiH prema selu (muslimanskom) Budozselje.
- dokazivanje krivičnog postupka protiv točno određenih pojedinaca može se očekivati kada nadležni organi obrade predmetne slucajeve koje su obavili sve materijalne dokaze nakon čega može uslijediti podnesanje krivičnih prijava vojnom tužiteljju, koji je zatražio da se ubrza operativni rad na tome.
- izvijani postupak nije obančan, on joss traje, a otezan je i zbog nove informacije.

ZD/MB

Postaviti:
i x Naslovu
i x SIS
i x a/a

ZAPOVJEDNIK OG-2
F u k u v o i k
I v e r i j e
I v e r i j e

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
ZAPOVEDNIŠTVO OG-02 ZP SB

GLAVNI STOŽER HVO

Ur. broj: OG-2-2/1-01-3379/93

IZM Čitluk, 08.11.1993.god.

OBRANA

VOJNA TAJNA

STROGO POV.

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG-BOSNA
ZAPOVEDNIŠTVO OG-02 ZP SB

- K I S E L J A K -

Broj: 10-3466-1/93
Dana: 15. 11. 1993. god.

Izvjешće o događajima
u Stupnom Dolu, dostavlja

GS HVO Mostar
IZM Čitluk
gen. bojnika Milivoja Petkovića

VEZA: Vaš akt br.: GS-3149-1/93 od 26. 10. 1993. godine

OG -2 Kiseljak
gosp. Rajčić

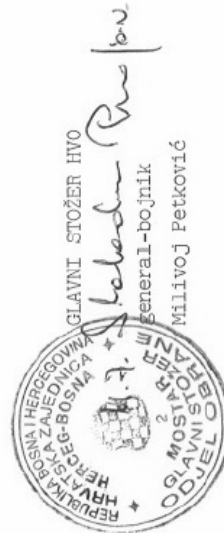
Žurno izvješće OG-2
Kiseljak o Stupnom Dolu.-

Frema vašoj zapovjedi broj i datum gornji naloženo mi je da izvršim cjelovitu istragu u svezi sa događajima u Stupnom Dolu, općina Vareš od 23. i 24. 10. 1993. godine. Za provedbu vaše zapovjedi kao krajnji rok je određen 15. 11. 1993. godine. Izvršavajući vašu zapovjed, mogu Vas izvjestiti o sljedećem:

Povodom vašeg akta br. 02-2/1-01-3379/93 od 08. 11. 1993. godine dostavljeno Vam je izvješće o rezultatima istrage oko događaja u selu Stupni Do. U tom izvješću smo iznijeli metodologiju rada, izvor informacija od kojih smo došli u toku istrage, kao i utvrđene činjenice. Takođe u tom izvješću je rečeno da čemo nastavljajući istragu dostaviti Vam i nove informacije ukoliko se do istih dode. Smatramo da nema potrebe ponavljati ono što je iznijeto u navedenom izvješću, nego Vam želimo dati na znanje da smo stupili u neposredni kontakt sa zamjenikom Okružnog vojnog tužitelja u Varešu, gosp. Ivanom Kristićem, te da smo na temelju njegovog izvješća, pored ostalog došli i do novih podataka. Prema navedenom izvješću zamjenika OVT vidljivo je da je on nakon objavljivanja vijesti putem sredstava javnog priopćavanja da je u selu Stupni Do izvršen ratni zločin prema civilnom pučanstvu, preduzimao odgovarajuće mjere u okviru svojih ovlaštenja pa se tako pismeno obratio zapovjedniku brigade "Bobovac" Vareš, zapovjedniku Vojne policije Vareš, kao i Civilne policije uz traženje da li su postrojbe navedene brigade ili pak neke druge vojne postrojbe u Zoni odgovornosti ove brigade sudjelovale u izvršenju bilo kakvih krivičnih djela u periodu od 23. 10. 1993. godine od na- pa do dana stavljanja upite. Zaključno sa 15. 11. 1993. godine od navedenih organa nije dobio izvješće niti krivičnu prijavu protiv eventualnih izvršitelja krivičnog djela, ali je došao do saznanja da su svi naprijed navedeni organi otpočeli sa radom na prikupljanju podataka. Ovo se može objektivno i pravdati činjenicom što je uslijed žestoke ofanzive od strane Armije BiH ova općina okupirana 03. 11. 1993. godine. Dalje u ovom izvješću zamjenik OVT ističe da nije dobio nikakve zvanične podatke, ali je došao do nezvaničnih saznanja da je na nekoliko dana prije sukoba u selu Stupni Do evakuiran veći dio muslimanskog civilnog pučanstva, i da je djelimice evakuacija vršena i preko hrvatskog sela Mir. U selu su u najvećoj mjeri bile smještene specijalne jedinice Armije BiH, dobro resantani u selu tražile od svog neposrednog zapovjedništva da se povuku ili predaju postrojbama HVO-a, što je njihovo Zapovjedništvo kategorički odbilo. Dakle postoji indicija da su navedene postrojbe Armije

Žurno mi dostaviti sažeto izvješće za Stupni Do temeljem moje zapovijedi.

Dostaviti imena dvojice za pokretanje izviđačkog postupka (Jedan Krešimir Božić).

HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA
 HRVATSKO VUJECCO OBRANE OPCCINE VARESS
 Broj:301/93
 Varess, 09.11.1993.god.

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
 OBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POV.

- ZAPOVJEDNIKU OG-2 KISELJAK
 n/r gosp. Ivici Rajiccu, pukovniku

Na osnovu Vasse zapovjedi br: 06-3367-01/93 od 09.11.1993.god. donosim
 sljedeću:

O D L U K U

1. U komisiji koja će sudjelovati u dislociranju gotovinskih matreijalnih sredstava HVO opccine Varess preko teritorije Republike Srpske imenuju se:

- gosp.Ivan Kristicc, sin Tadije, zamjenik Okruznog vojnog tuzitelja Travnik, O.K.br. 157/93 Policijske stanice Varess
 - gosp.Alojz Franjicc, sin Marijana, inspektor Policijske stanice Varess O.K.br. 314/89 SUP Varess

2. CClanovi komisije su duznni uz pomoc Naslova gotovinska materijalna sredstva HVO opccine Varess poloziti na poseban bankovni namjenski racun na teritoriji RH za potrebe prognanog puccanstva iz Varessa.

3. Ovlaascuju se cclanovi komisije iz toccke 1. ove odluke da u ime HVO opccine Varess otvore racun u ovlascenoj banci RH i poloze gotovinska materijalna sredstva.

Dostaviti:

- Naslovu
 - gosp.Mati Bobanu predsjedniku HR HB
 - Uredu za financije HR HB
 - Zapovjedniku brigade HVO "Bobovac" Varess
 - cclanovima komisije
 - a/a

Predsjednik HVO opccine Varess
 gosp.Anto Pejccinovic

BiH pa i dio civilnog stanovništva, koji je ostao u selu na neki način bile žrtvovane, kako bi Armija BiH opravdala svoju agresiju na grad Vareš, pri čemu je alarmirana svjetska javnost u negativnom kontekstu protiv HVO-a. Dalje zamjenik OVI ističe da objektivno nije bio u mogućnosti da bilo što drugo poduzme u svezi s ovim slučajem jer je navedeno selo Armija BiH ponovo okupirala 02. 11. 1993. godine.

Evidentno je da postupak istrage o ovom slučaju nije definitivno okončan, što prije svega jest posljedica objektivnih razloga. Naime ratne operacije na području opccine Vareš, a posebno činjenica da se brigada "Bobovac" povukla iz grada Vareša, da se sada nalazi na uskom prostoru, onemogućava dalji operativni rad na predmetnom slučaju. Dio dokumentacije odnosno arhive brigade "Bobovac", posebice dokumentacije kojom je raspolagala Vojna i Civilna policija, je uništena što otežava i usporava efikasniji rad na provedbi istrage. No, najvažnije je da su utvrđene one relevantne okolnosti kako je to i zatraženo vašom zapovješću. Naime prema ovom izvješću utvrđeno je koje su postrojbne sudjelovale u izvođenju vojnih zadaca, kako je ovladano prostorom Stupni Do, kako je postupano sa civilnim puccanstvom, u kakvom su stanju nedeñi stambeni i drugi objekti, kao i činjenica da je bilo protiv propisnog postupanja od strane pripadnika postrojbe HVO-a, a identificirani su i njihovi počinitelji. U tom smislu predstoji dalji rad ka rasvjetljavanju svih okolnosti oko događaja u Stupnom Dolu, te poduzimanja odgovarajućih pravnih radnji, od strane organa koji su ovlašteni i odgovorni za otkrivanje i gonjenje počinitelja inkriminiranih radnji, o čemu ćete biti blagovremeno izvješćavani.

Izvorna dokumentacija na temelju koje su sačinjavana navedena izvješća nalazi se u Zapovjedništvu brigade "Ban Josip Jelačić" u Kiseljaku.

DOSTAVITI:
 1 x Naslovu
 1 x SIS
 1 x a/a

ZAPOVJEDNIK OG-2
 P U J I K
 Ivica Rajic

LINIJA REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
 HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG - BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE
 ZAPOVJEDNIŠTVO BRIGADE
 "BAN JOSIP JELACIĆ"

ODBRANA
 VOJNA TAJNA
 STROGO POV.

- K I S E L J A K -

Broj: 06-3367-01/93

Dana: 09. 11. 1993. god.

Predsjedniku HVO Vareš
 n/r gsp. Ante Pejčinoviću

Na temelju ukazanih potreba a i vaših zahtjeva o dislociranju
 gotovinskih sredstava HVO Vareš donosim

Z A P O V J E D

1. Obavezni ste formirati komisiju od dva člana koji će učestvo-
 vati u dislokaciji gotovinskih materijalnih sredstava HVO
 Vareš.
2. Opće podatke za članove komisije obavezni ste nam dostaviti
 kako bi mogli osigurati prolazak istih preko Republike
 Srpske.
3. Članovi komisije će snositi odgovornost u slučaju eventualnih
 nezakonitosti u postupanju sa navedenim sredstvima.
4. Rok izvršenja 10. 11. 1993. godine. Za izvršenje zapovjedi
 osobno mi je odgovoran gsp. Ante Pejčinović.

D o s t a v i t i :

1. Predsjedniku HVO Vareša
2. SIS-u brigade
3. a/a

ZAPOVJEDNIK OG - 2
 puk. Ivica Rajić

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA

GLAVNI STOŽER HVO

Ur. broj: 02-211-01-324/193
Mostar, 03.11.1993.god.

Predmet: Z a h t j e v.-

UNPROFOR
SPABAT-Medugorje

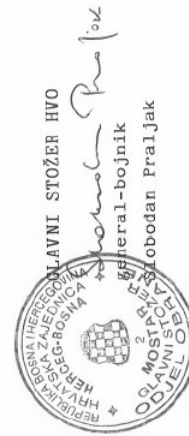
Već nekoliko dana traje žestoka ofenziva muslimanskih snaga na hrvatska područja u Varešu i okolini. U više navrata smo pokušali dogovorom riješiti probleme, ali nismo uspjeli.

Kako je MOS na ovo područje koncentrirao veoma jake snage naše postrojbe nisu u stanju da obrane oko 20000 civila. Trenutno se vodi borba u okruženju na površini oko 5 km².

Molimo, da se posredovanjem UNPROFOR-a izvuče nevažno civilno pučanstvo.

Imamo podatke da je masakr civila već počeo u selima Tribija, Vijac, Borovice, Pogar i Ivančica.

Zbog navedenih zločina u navedenim naseljima je zaa-
vladala panika i dezorganizacija unutar pučanstva i postrojbi,
tražimo da snage UN što žurnije interveniraju, kako bi spriječili
nastavak masakra i omogućili izvlačenje pučanstva iz okruženja
i rajona bojevih djelovanja.

UNIJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA

GLAVNI STOŽER HVO

Ur. broj: 02-211-01-3309/193
Mostar, 04.11.1993.god.

Predmet: Z a h t j e v.-

UNPROFOR
SPABAT Medugorje
za Zapovjednika UN
K i s e l j a k

Temeljem zahtjeva GS HVO Ur.broj:02-2/1-01-3284/93 od 03.11.1993.god., a u ovczi zaštite i izvlačenja civilnog pučanstva na području Vareša, zahtjevamo da nam podnesete izvješće, što je dosad urađeno.

Napominjemo, da na hrvatsku enklavu Vareš, već nekoliko dana traje žestoka ofenziva muslimanskih snaga, te je potrebno poduzeti sve da bi se zaštitilo nevažno civilno pučanstvo.

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
 HRVATSKA ZAJEDNICA HERCEG-BOSNA
 HRVATSKO VIJEĆE OBRANE

ODJEL OBRANE

SEKTOR ZA ZDRAVSTVO

Broj: 02/511-62/93

Mostar, 04.11.1993. god.

VLADA HR HB

PLAN SANITETSKOG OSIGURANJA PROGONNIKA IZ VAREŠA

Naprijed pomenuti konvoj sanitetski osigurati sa dva sanitetska vozila, dva liječnika i dva medicinska tehničara (jedna od medicinstara je sestara akuserkaj). Jedno vozilo ide na zračnu kolonu a drugo pri celu kolone. Svako vozilo je potrebno osposobiti za pružanje punog obima opće medicinske pomoći (aparati za kisik, lijekovi, zavojni materijal, infuzije, udlage).

1. Preventivne medicinske mjere

- zabraniti uzimanje vode za pice u toku evakuacije
- vodu za pice uzimati sanitarno obradjenu (gradski vodovod Mostar) i istu transportirati u kanistrama koji su prethodno sanitarno obradjeni.
- svako vozilo treba da ima po jedan kanistar vode za pice.
- strogo zabraniti uzimanje hrane u toku evakuacije.
- zaduziti intendantsku službu da osigura dovoljne količine validnih zveznih namirnica.
- hranu dijeliti po vozilima ili pri zastancima.
- preko intendantske službe osigurati dovoljno toplih pokrivača.
- odrediti zastanke prema planu evakuacije i na istima osigurati podjelu hrane, tople napitke, vodu i eventualno pružanje medicinske pomoći.
- radu vremenjskih uvjeta, isprajenosti ljudi i duzine puta osigurati jednu tijsku poljsku kuhinju.

2. Zbrinjavanje bolesnih i ranjenih

- u toku evakuacije na zastancima, a u hitnim slučajevima odmah pružiti pun obim opće medicinske pomoći, a za sto su osposobljene naprijed pomenute medicinske ekipe.

- u slučaju potrebe pružanja specijalistickog vida pomoći, bolesne i ranjene evakuirati u sanitetske centre duz puta evakuacije.

3. Potrebna sanitetska materijalna sredstva i vozila osigurati u RRB HVO Mostar

4. Na svako vozilo potrebno je osigurati po jednu motorolu.

POMOĆNIK MINISTRA OBRANE HR HB
 SEKTOR ZA ZDRAVSTVO
 brigadir dr. *Nedeljko* JAN BAGARIĆ

UNILJA REPUBLIKA BOSNE I HERCEGOVINE
HRVATSKA REPUBLIKA HERCEG BOSNA

GLAVNI STOŽER HVO

Ur. broj: *44-el-3570/93*
Mostar, 06.11.1993. god.

U N P R O F O R
COMMANDER OF HEADQUARTERS
A. I. Ramsay

Poštovani generalo Ramsay,

Zahvaljujemo UNPROFOR-u i Vama osobno na angažmanu koji ste pokazali oko Vareša.

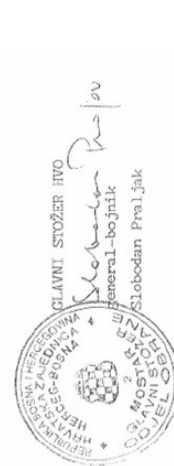
Nadamo se da ste se uvjerali u progone hrvatskog naroda, koji su još davno u Konjicu počeli Muslimani nastavljajući preko Kavnja, Zenice, Bugojna, Fočnice,....

Učinit ćemo sve da pronađemo krivce onoga što se dogodilo u Stupnom Dolu. Ali pošilje, svakih događaja naše se određeni broj ljudi koji će počinuti osvetu, koja se ne može pripisati niti vojsci, niti policiji, niti narodu.

Nadamo se, da ćete biti objektivniji u sagledavanju zbivanja koja su većina teška.

Čede muslimanskih helikoptera, još jednom Vas molim, kao i gosp. Brickmona, da shvatite da je to najmanje vojni problem, da se od mene nije moglo očekivati da riješim to, ali smo učinili baš sve popuštajući muslimanskoj strani kako bi preko razmjene zarobljenika dopustili izvlačenje muslimanskih ranjenika helikopterom u Zenicu, a nadamo se da će to biti sutra, u nedjelju 07.11.1993.god. kako je odgovoreno.

Sa štovanjem!

General-bojnik
Slobodan Praljak

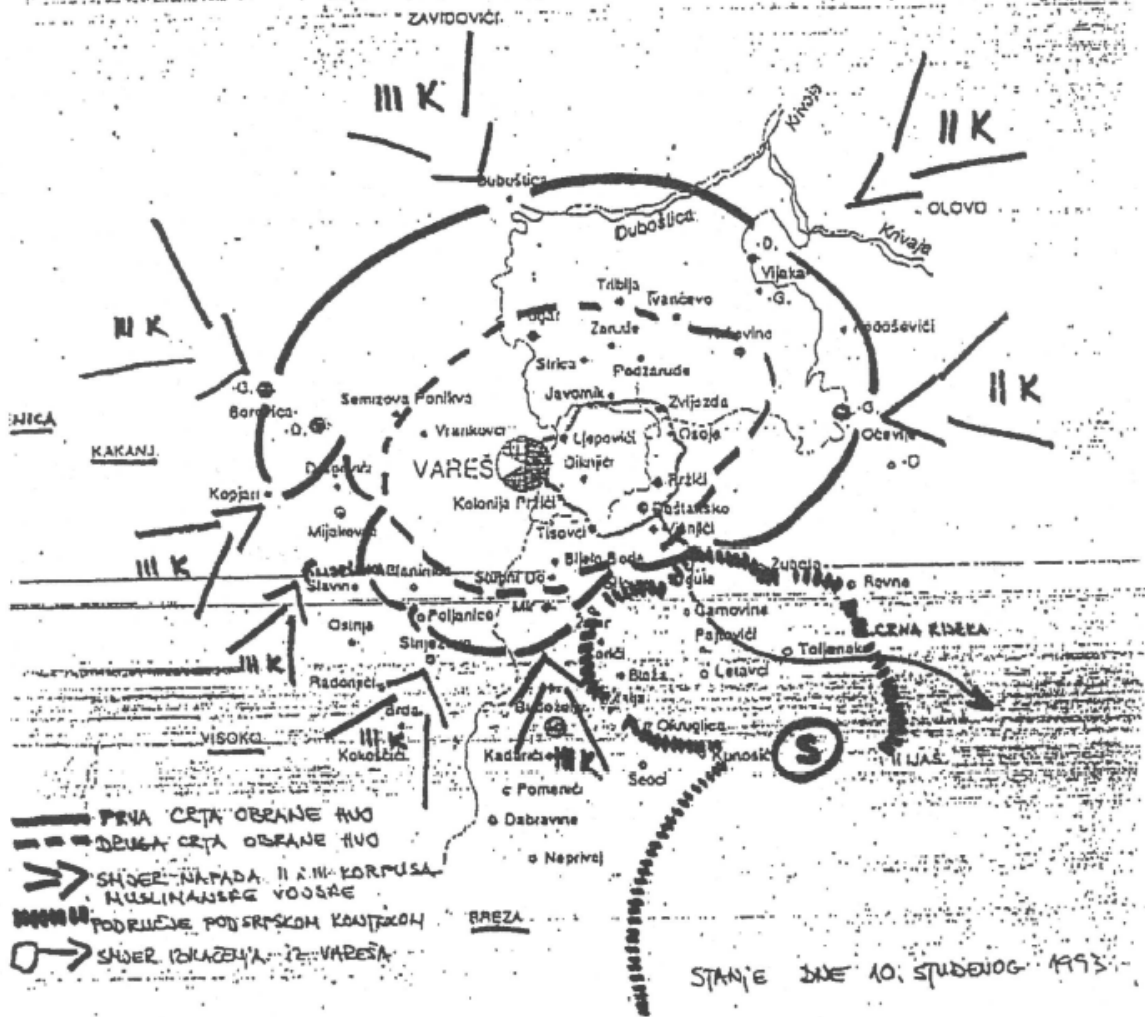

VAREŠ

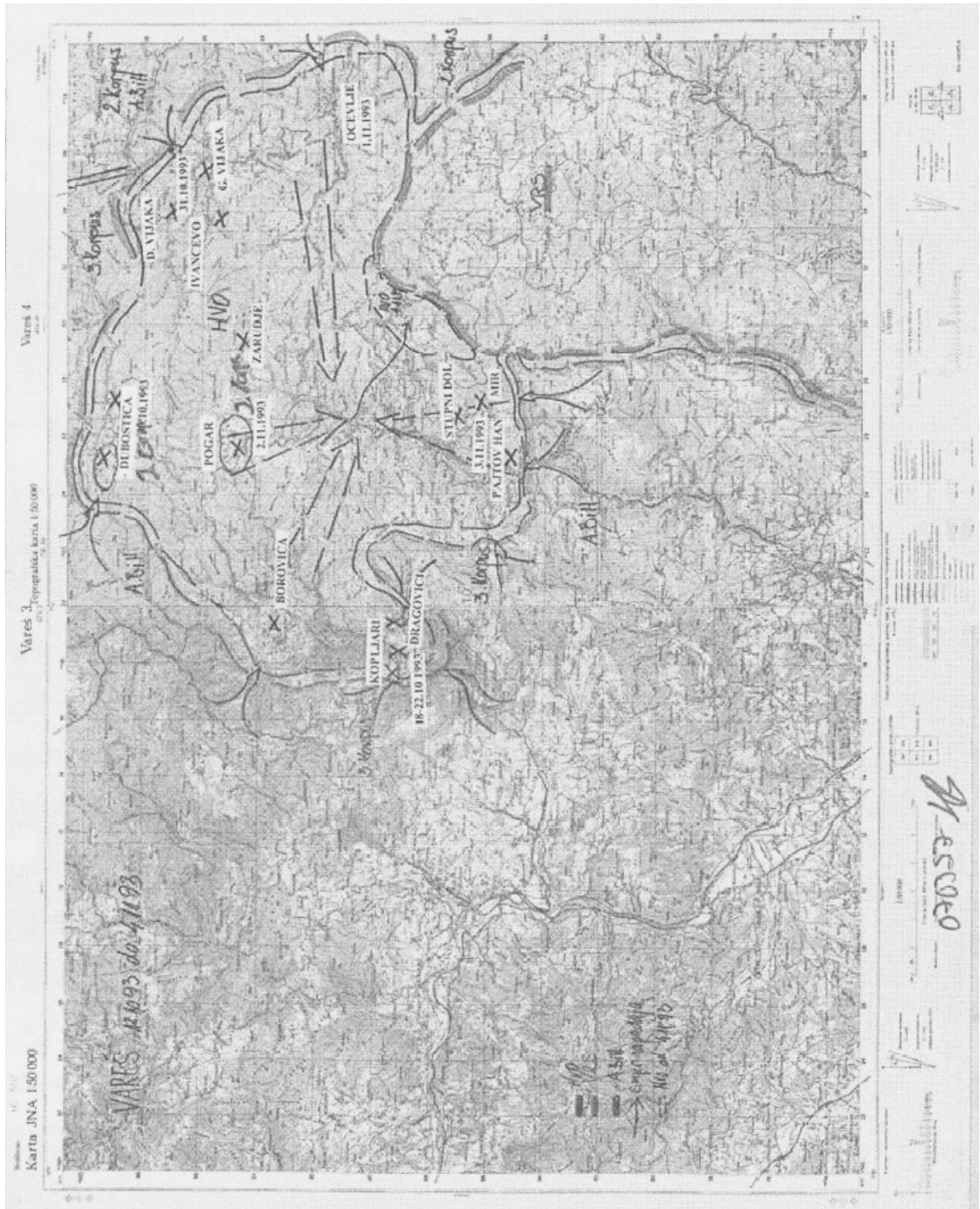
Naseljena mjesta po popisu stanovnika 1981. g.

Inhabited places by 1981 census

Populacija / Population 22 622

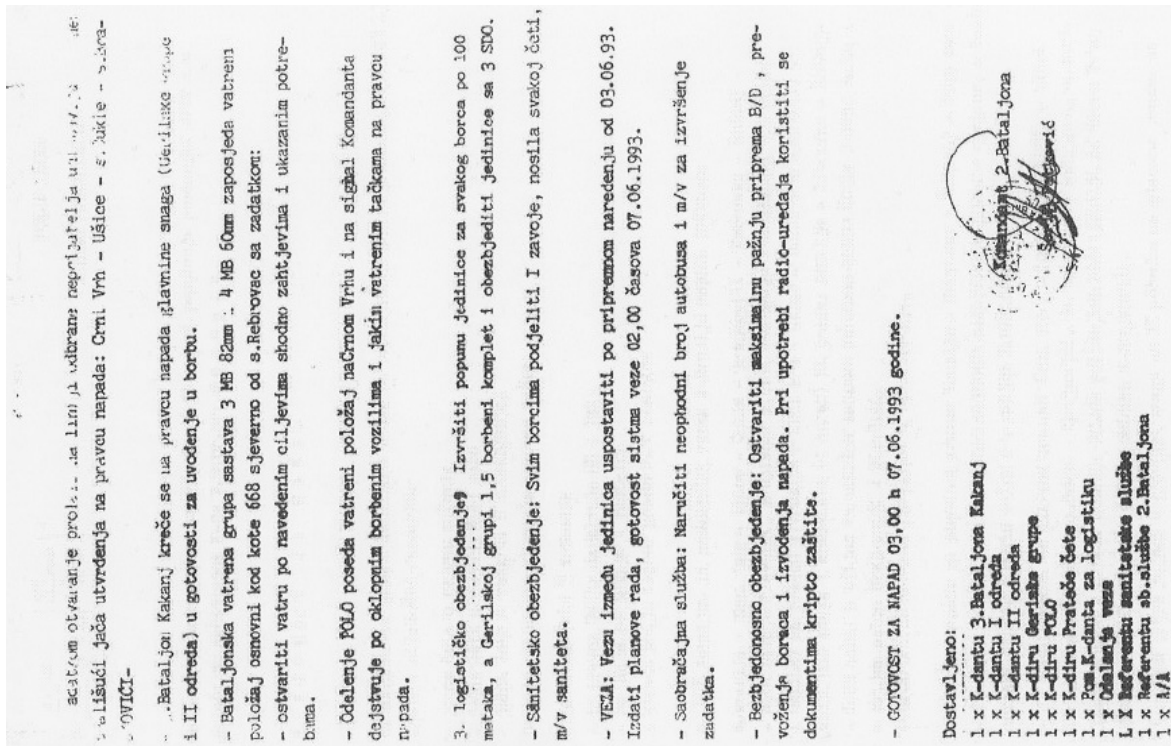
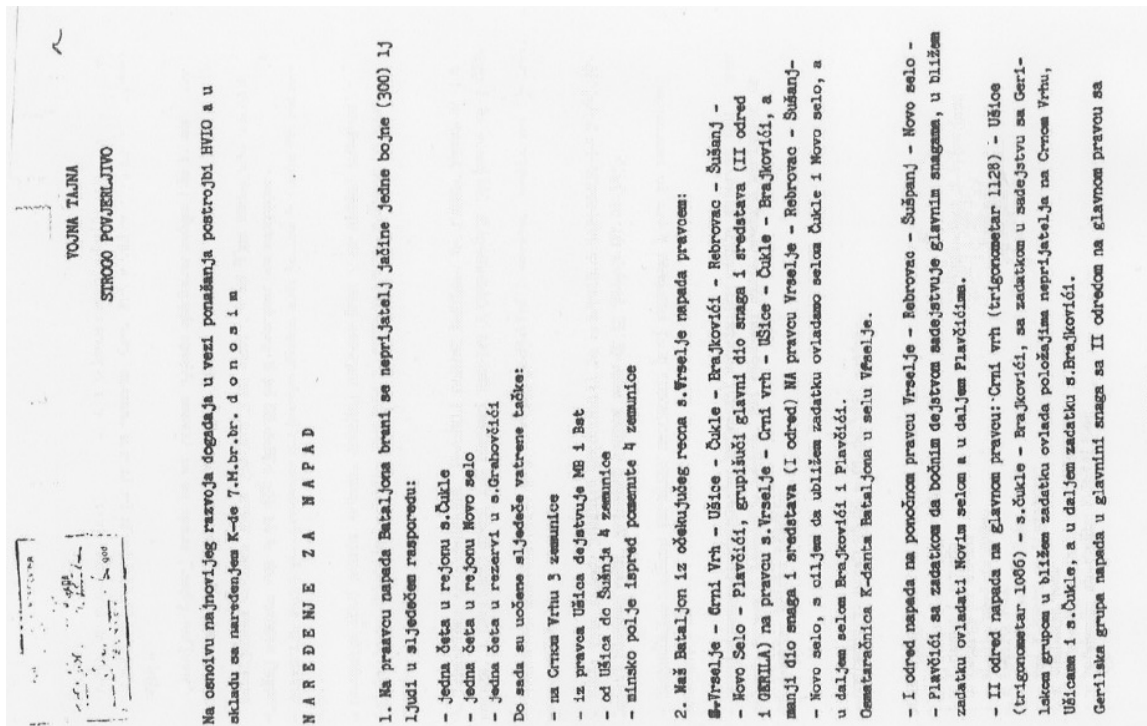

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
STAB VRHOVNE KOMANDE OS R BiH
SARAJEVO

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

91

Str. pov. broj: 06/1096-1

Sarajevo, 21. 08. 1993. godine

KOMANDI 3. KORPUSA

Veza: VaS str. pov. br. 02/33-1013 od 18. 08. 1993. godine.

Cijenedi sve relevantne činjenice iznijete u dostavljenoj nam analizi i procjeni mogućnosti prelaska u ofanzivna dejstva na širem prostoru Vareša, dajemo sljedeće mišljenje:

1. Sagledani smo sa vašim prijedlozima o preduzimanju ofanzivnih dejstava sa ograničenim ciljem na objekat Liješnica kao i na pravcu Jezero (tt. 1450) - s. Borovića.
2. Pogodne objekte za napad predstavljaju VP artiljerije i MB-120 i 82 mm u širem rejonu s. Borovića, čemu treba težiti pri ubacivanju snaga preko s. Mahorića.
3. Naše snage iz rejona s. Dragovići i Mijanovići moguće je angažovati i za ovladavanje objektom Pliješ (tt. 1153), čime bi se obezbjedilo deblokiranje komunikacije Krajevica Sutjeska - s. Mahovići.

U pomenutom izvještaju niste nam dostavili tražene podatke o stanju u rejonima Rostovo i Sebešić. Ovi podaci su nam hitno potrebni.

HGVJA

predat 21.08.1993
u 17:10 [signature]

Republika Bosna i Hercegovina
ARMIJNA REPUBLIKE BiH
6. KORPUS KOMANDA OG "ISTOK"

Broj : 01/4-2016
Visoko, 23.10.1993.g.

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

SJB Breza
OG - IKM Breza na znanje

Obzirom na pogoršanu situaciju u z/o OpSSO Vareš intenziviranje b/d posebno u rejonu s. Stupni Do koje ustasse od ranih jutarnjih sati napadaju jakim kombinovanim artiljerijsko-pjesadiskim napadima i koje se nalazi u potpunom okruženju, te u cilju pomoci i deblokade s. Stupni Do,

N A R E D B I N I :

1. Interventnu jedinicu MUF-a Breza imati u gotovosti spremnu za angazovanje na ugroženom pravcu, a po odluci k-danta IKM Breza.
2. U uvodjenju jedinice preduzeti sve mjere bezbjednosti i samozasite.
3. Za izvršenje ovog zadatka odgovoren mi je komandir MUF-a Breza ili načelnik i k-dant IKM OG "Istok" Breza.

AMU ZAJEDNICKOM AKCIJOM DO POBJEDE !!!

SD/SSS

... (c) VLM

VRIJEME
11.138

DATUM
23.10.1993

OPERATOR
[signature]

DA T O T E K A
BREZANAJA

K O M A N D A N T
Ahmed Abdulah

[Signature]

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA POLJNA
STRUKE POVIJESNO

7. MUSLIMANSKA
BRIGADA
STRUK. u 120-110
1993.

NS

U cilju što boljih i kvalitetnijih priprema za predstojeća b/d, kao i odmora boraca i starješina nakon b/d na prostoru opštine Vareš

N A R E D U J E M

1. Odmor starješina ranga k-diri četa i k-de bataljona do 8.00. sati utorkom 9.11.1993. godine a za ostale borce do 18.00. sati srijedom 10.11.1993. godine.

2. Odmor rezultirati samo za ljudstvo koje je bilo nagažavano u b/d na ratištu opštine Vareš.

3. Ljudstvo sa prostora opštine Vareš ostaje i odlazi svojim kućama nakon izvještaja jedinica iz otključanih rejonaa.

4. Po dolasku u bazu borci idu kućama, a naredne dane iskoristiti za podjeu ratnog plijena boraca.

5. Prije odlaska boraca na odmor izvršiti propisno razduženje u brigadna i bataljonska magacine svog naoružanja i MTS-a.

6. Prije odlaska boraca na odmor, sa borcima izvršiti analizu protokih b/d.

7. Za realizaciju u potpunosti ovog naredenja čim odgovorne k-dante i k-dire samostalnih jedinica.

KOMANDANT

Dostavljeno:
1 x Komandant 7. Mbr
1 x NS
3 x k-danti bataljona
1 x a/a

APR 25 '93 23:25 38 72 712903 P.2

PRILOG:

Zenica,

24.10.1413.g. (* vrijeme po islamskom kalendaru)

Onima kojih se ovo tiče:

Izvršujemo vas da su svi taoci - "HYO" časnici živi te da za njihovo oslobađanje želimo DA ODMAH OSLOBODITE sve zatvorenike - strzene državljanee iz HVO zatvora u Busovači.

Treba se istaci da smo ih više puta - a preko vaših agencija i drugih odgovornih organizacija - htjeli osloboditi, ali nam nitko nije odgovorio. Stoga nam je preostalo jedino da otkremo vaše vode - časnike te da ih razmijenimo. Predugo smo čekali da ljudi sansu tim organizacijama kako bi oslobodile našu Braću bez krvoprolića.

Upozoravamo vas da čeno, u slučaju da našu Braću ne oslobodite, pobiti sve taoce, a što se tiče te naše Braće iz Stranih Zemalja, za vasu informaciju - oni jako dobro poznaju svoj put ka Bogu jer znaju da će vrijetiti kao Mučenici na putu ka Allahu i to je sve.

Također vas upozoravamo da takva operacija nikad neće biti "posljednja", naprotiv, ona će biti samo početak ozbiljnih Džihad operacija i akcija Mučenika koje ćemo moći ostvariti uz pomoć Allaha kojomu se vraćamo i kojomu je sve podređeno.

Na kraju, ali ne i posljednje, vi i sve ostale organizacije, bit ćete odgovorni za ubojstva taoaca i zatvorenika.

(* potpis na arapskom)

P.S. Ovaj je dokument dobijen od strane dozapovjednika 3. korpusa A BiH,

9. Deme Merdana, predstavnik samostalnih operativnog centra ABiH i HVO i predst u ruke gosp. Zvonke Vukovića, također člana istog centra.

TUČNOST PRIJEPIISA DVJERAVA:

UPRED 7A INFORMIRANJE OZ SE

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
 STAB Vrhovne Komande OS R BiH
 S A R A J E V O

ODBRANA REPUBLIKE
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVJERLJIVO

Str. Pov. Broj: 02/1102-1
 Sarajevo, 1.11.1993. godine

KOMANDI 3. KORPUSA

U R G E N T !!!

Komanda 2. korpusa obratila se SVK OS zahtjevom da se snaga 3. korpusa angazuju u realizaciji naseg naredjenja str. pov. broj. 02/1192-1 od 26.10.1993. godine. Naime, snaga 2. korpusa, u realizaciji gornjeg naredjenja, vec su ovladale objektom Kozja glavica (8 km sjeverno od Vareša) i nastavljaju borbeno dejstva u cilju spajanja sa snagama 3. korpusa. U cilju izvođenja koordiniranih borbenih dejstava i sto brzeg spajanja jedinica 2. i 3. korpusa na zadanu liniju,

N A R E D J U J E M

1. Jedinice 3. korpusa, odredjene za ofanzivna dejstva prema ustaskim snagama Vareša, ODMAH angazovati zadatim pravcima i sto prije se spojiti sa snagama 2. korpusa na prostoru objekta Kozja glavica.
2. Nacin realizacije ovog zadatka su komandanti dva korpusa (2. i 3.) ugovorili u duhu naseg naredjenja str. pov. broj. 02/1192-1 od 26.10.1993. godine.
3. Otvorite sadejstvo sa komandantom 2. korpusa, po mjestu i vremenu dejstva sopstvenih jedinica, kako bi se ovaj zadatak sto uspjesnije realizovao.

ZS/DH

POSJATC
 03.11.93
 u 2159
 Anu

K O M A N D A N T
 STABA Vrhovne Komande OS R BiH
 Rasim Delic

 Odb
 G/S
 Republika Bosna i Hercegovina
 ARMILJA REPUBLIKE BiH
 6. KORPUS KOMANDA OG "ISTOK"
 Broj : 02/1-2355
 Visoko 04.11.1993.g.
 ODBRANA REPUBLIKE
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVJERLJIVO
 KOMANDI 6. KORPUSA
 KOMANDI 3. KORPUSA

Vanredni b/i.

Na 04.11.1993.g. u 10,45 sati Maccelnik estaba OG "Istok" sredstvima veze se javio da je jedan bataljon 7.Mobr. ussed glavno cestom u Vareš, sve redom pljuckaju i nose. Stvorio se opsti haos jer ovom jedinicom niko ne komanduje niti slusaju licnja naredjenja. Po saznanju o nastaloj situaciji i pripadnici ostalih jedinica priklucuju se opstoju pljuckaju. Potrebno je obezbijediti svu raspolozivu policiju. Trazilo je da Komandant 3.Korpusa licno dodje i preduzme odgovarajuće mjere.

Komanda OG "Istok" je uputila PK za bezbjednost na lice mjesta koji je prethodno dogovorio sa MUP-om da posejaju jedinicu "Lasta" da zajedno sa snagama VP pokussaju uspostaviti red.

MN/EV

K O M A N D A N T
 Abdulah Ahmicc

uvorni fajl: D:\PP\PP\AAA48PA, datum prijema: 04.11.93.god., vrijeme prijema: 14:
 Potpis:
 Potpis sekretarice

- 2 -

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
 A R M I J A REPUBLIKE BiH
 6. KORPUS IZHANDA OG "ISTOK"-TO "VAREŠ"
 Str. štev. br. 01/3-17
 Vareš, 16.11.1993.g.

ODBRANA REPUBLIKE
 VOJNA ZAKLA
 SERVO POWERLITV

A n a l i z a

realisacijske sadržaja operacije

"Vareš" sa hronologijom događanja

Borbenia dejstva sa jedinica HVO Vareš prethodilo je ubijanju četvrtice boraca Armije BiH u kasnom z. Bukovica nedaleko od srednjojevernog grada Bobovca, čime je nagovijesteno stvaranje i stavljanje u okruženje s. Dragovići i Mijakovići.

Pravilne procjenjujući situaciju u s/e OG "Istok" na IKA - 1.103 "ISTOK" u Bresi, održan je sastanak i određena je grupa starješina sa OG "ISTOK", Općo Vareš i 304. bbr. da izvrše isvidjanje i jona s. Dragovići i s. Mijakovići i daju prijedlog za deblokadnu vedenih sela.

Planiranju akcije prethodio je dogovor ekipe starješina, kojim se pe ovlaštenju načelnika OG "ISTOK" predvodio načelnik artiljerije OG "ISTOK" sa jedne, i komandant OG "LADVA" sa suradnicima, i druge strane. U roku od 4 - 5 dana napravljena je elaborat, formirana je OG na čelu sa PMS OG "LADVA".
 Obsiren da formirana OG nije funkcionisala najbolje i nisu izdjeni svi potrebni dokumenti sa akcijom, pristupili smo samostalno izradi dokumenta i planiranju akcije neovisno od OG "LADVA" i sa jedan dan savršili izradu svih potrebnih dokumenta.

Isplanirana je akcija čiji cilj je bio deblokada sela, s. Dragovići i s. Mijakovići susizanjem s. Kopljari i objekata Pliješ i Mijakovića. Zadatak jedinice OG "ISTOK" bio je ovladavanje objektom Mijakovića is rejonsa blokiranih sela, a jedinica OG "LADVA" susizanje s. Kopljari i objekta Pliješ.

15. i 16.11.1993.g. u Varešu se situacija komplikuje oko iseljavanja stanovnika iz Iaknja kao i vojno sporebnia bojovnika kojima nije desavljeno islaskan. Izniju odbrane objekta Mijakovića posjedaju bojovnici iz Vareša jer su je napustili bojovnici iz Iaknja.

koji su otikli u Vareš da bi ispratili svoje porodice u kouvaju koji je planiran sa iseljavanjem isbjeglica Iaknja i stanovništva iz Vareša preko četničke teritorije u tzv. Herceg-Bosnu,

Pravilne procjenjujući situaciju k-dant odreda is Općo Iaknja koji je držao liniju Poljani - Oštiri Vrb u vešernjim satima 16.11. napada objektat Mijakovića i u toku noći ovladava isten. Tako su i počela b/d prije planiranog reka. Usizanje Mijakovića je isvedeno isiznada i vojnički vrlo dobro bez ijednog gubitka na našej strani.

U jutarnjim satima 17.10.1993.g. po primljenoj informaciji o susizanju objekta Mijakovića, Nač. štaba, Nač. art. PK sa bsb. OG "ISTOK" i k-dant TO Bresa uputili su se na licu mjesta s ciljem sagledavanja situacije i predusizanja mjera oko realisacije planiranog sadržaja, potpuno deblokada sela s. Dragovići i s. Mijakovići.

Telegramom je naredjeno k-danta Općo Vareš da odmah dodje u rejon Mijakovića.

Istovremeno je naredjeno da se u ovaj rejon odmah uputi DIČ "Bresa" 304. bbr. s ciljem sprječavanja mogućeg kontra napada ustaša i pripreme sa potpuno isvršenje planiranog sadržaja.

Sagledavši situaciju na licu mjesta naredjeno je 4/304. bbr da odmah pojedne die linije Kruštovac i da se uvede sa jedinicom Općo Iaknja i četom Mijakovići is 3. PZO Vareš, što je i uredjeno u toku dana i noći 17./18.10.1993.g.

Pe povratku sa Mijakovića predveče 17.10.1993.g. u s. sešnji održan je sastanak sa pristiglim starješinama is komande 304. bbr. i Općo Vareš gdje je nakon više prijedloga donesena odluka da se 1-4/304. bbr. prebaci u s. Mijakoviće kao i KM OG, a die komanda da ide sa Strijelcema, radi lakšeg komandovanja, uvesizanja i primvata jedinica koje dolaze u ovaj rejon.

U toku noći izvršena je marš komande OG sa vodom is sastava 4/304. bbr. pravcem sešnje - Dragovići u trajanju od 6 sati, a komandant 4/304. estae je u s. sešnje radi primvata i organizacije saještaja i iskrasa DIČ Bresa 304. bbr.

- 3 -

18.10.1993.g. izvršeno je ojačavanje linije odbrane u rejonu Dragevičke brdo sa vedom iz sastava 4/304.bbr, a eta 1106 časaeva starješine TG su vršile komandantsko isvidjanje rejona s.Kopjari. Napadom na s.Kopjari iz rejona s.Dragovići bilo bi omogućeno jedinicama OG "LASVA" ovladavanje objektem Pliješ koji je u planu bio najlakši bliski sadetak.

DIČ 304.bbr., stigao je u s.Dragoviće u popodnevnim satima pa je penevo sa k-dirima izvršeno isvidjanje. Navođe je stigao k-dant TG Bress koji je upoznat sa aktivnostima koje su poduzete 18.10.1993.g. i predloženu upotrebu jedinice DIČ 304.bbr. na pravac s.Dragovići-s.Kopjari, koji nije bio planiran sapoviješću sa napad, sa debljaku s.Dragovići i s.Mijakovići.

U večernjim satima u s.Dragoviće stiče jedan vod čete "Bosna" iz Op80 Kakanj, sa sadatom da sa pravca s.Dragovići sadjstvuje svetim jedinicama. Isto veče ostvaren je kontakt sa Op80 Kakanj, koji je sabtijevo da 19.10.1993.g. izvršimo napad u 04,00 sati, na s. Kopjari.

Kako nije bilo vremena 18.10.1993.g. da se izvrše sve pripreme za napad, telegramom su posojerena dejstva sa 24. sata. Sutra, 19.10.1993.g. k-dir jedinice veda iz Kakanja upoznat je sa planom i njegovom sadatku u napadu. Izvršene su pripreme oko organizovanja vese, satim je iz 304.bbr. dopremljen lanser 107 mm i pesluga sa MB 120 mm i 82 mm, Pe plenu sa koji nismo isradili dokumentaciju sadatak je bio sljedeći:

Obuhvaten sa desna izvršiti uvedjenje jedinicaunutar teritorije koju kontrolirše HVO i napadom iz posadine napasti neprijatelja u s.Kopjari, kanalizujući ga jednim vedom ka ssajadi postavljama u kanjonu rijeke Bukovica. Neprijateljske pelokaše na objektu Pliješ takodje smo trebali napasti iz posadine preslijecanjem linije u rejonu punkta izvršiti bojni napad prema tt 1153-Pliješ. Odsjeđeni dio trebali smo držati u okruženju i isdejestvovati predaju.

U oba slučaja planirali smo bedno obesbjedjenje koje je trebalo da kanalizše neprijatelja i sprijedi dotur pomoći iz pravca s.Borovića. Napad smo planirali u poslijepodnevnim satima (14,00 sati) i o tome obavijestili Kakanj odakle smo dobili naredjenje da posaje razja teradina nasa, tj. da obavismo napadnemo u jutarnjim satima (04,00 sati).

- 4 -

20.10.1993.g. od 04,00 izvršeno je uvodjenje jedinica:
- DIČ Bosna 304.bbr iz ledja neprijatelja innad s.Kopjari,
- 1-4/304. na jurišni položaj sa fronta i sasjedu u kanjonu s. Bukovica,
- Ved čete Bosna Op80 Kakanj iz ledja ispod objekta Pliješ.

Pe degeverena signalu iz OG "LASVA" dejstva su trebala otpedeti pe uvedjenju jedinica.

Kako ni nakon 1 sat vremena signal nije stisao stupljene je u vesu sa OG "LASVA" i isvjestena je komanda TG da je komandant TG odredjen od OG "LASVA" u svom stanu u Kakanju i da se akcija odgadjaja sa 24 časa.

S teškom mukom izvukli smo jedinice iz neprijateljske dubine ali smo otrivani od civila pa smo bili prisorani da sa sobom privedemo Šipčić Peru. Nakon isvlačenja koje je savršeno oko 11,30 sati razmjestili smo jedinice i odlučili da plan ne mijenjamo osim što smo ojačali rezervu sa borbama 1-4/304.bbr. koju smo razmjestili u blizini jedinice sa demonstraciju napada sa fronta i na obesbjedjenje boka planirali uvesti PDV Op80 Vareš koji je pristigao u s. Dragoviće taj dan, a vod Kakanj cjelokupen uputiti na objekt Pliješ-tt 1153.

21.10.1993.g. oko 5,00 sati ponovo su uvedene jedinice na jurišne položaje.

Po otpočinjanju b/d PDV Op80 Vareš naišlo je na sasjedu gdje je komandant razjen a cijeli vod se izvukao pravcem uvodjenja. Ostale jedinice se nisu osvrtale na ta dejstva nego su nastavile aktivnosti na izvršenju sadatke i na ulasu u s.Kopjari naišle su na čelan i bednu vatru, gdje su ostale prikovane puna dva sata na vrlo teškom i nepogodnem terenu.

Napadom 1-4/304. sa fronta i lijevog boka, uništena su neprijateljska utvrđenja omogućeno je DIČ-u "Bosna" 304.bbr napredovanje do prvih knoša u s.Kopjari. Istovremeno dejstvom sa MB 60 mm i IRL 107 mm i pregrupisanja DIČ Bosna 304.bbr. oko 12,00 sati ovladano je sa istočne strane selom Kopjari.

- 6 -

Dana 22.10.1993.g. u 15,00 sati press planu OG "ISTOK" sazvala je sastanak komande Op80 i Ratnog predsjedništva Opštine Vareš s ciljem upoznavanja sa ocjenom b/g nakon izvršene kontrole od strane ekipe OG "ISTOK".

Sastanku su ispred OG "ISTOK" prisustvovali MS i starijina ekipe koja je vršila kontrolu, a u to vrijeme komandant Op80 Vareš bio je u s.Mijakovici.

23.10.1993.g. edmah po sasnanju na IEM-1 OG "ISTOK" u Bressi oko 08,00 časova da je napadnut Stupni Do MS OG "ISTOK" sa članovima OG sa IEM-a uputio se u Op80 Vareš na KM Debravine. Na KM se ekipa detaljno upozнала sa situacijom i nakon toga se uputila na teren radi detaljnog upoznavanja sa situacijom na licu mjesta. Načelnik OG sa FK ba bezbjednost je autom krenuo na Budošelj i u pola puta je nestale goriva i nastavak puta je predjen pješice tako da su stigli na Budošelj oko 10,30 sati.

Komandant L.PDO Op80 Vareš je referisao o situaciji u rejonu Stupni Do koji je bio napadnut iz svih pravaca, pješadijski us potpunu pripremu artiljerijom svih kalibara iz više rejonu.

Iz rejonu s.Budošelj vidjelo se Golim okom da gore kraljeje kuće s.Stupni Do. Oko 11,00 sati prekinuta je veza sa jedinicom (održava vodom 39 ljudi) koja je branila Stupni Do tako da nije bilo potpune informacije o stanju u tom rejonu.

Veza je ponovo uspostavljena oko 13,00 sati, ali prema glasu vesite sa radio uredjaja iz jedinice Stupni Do veza je bila sumnjiva. Sumnjalo se da vezista radi pod pritiskom jer na sahtjev sa legitimisanje vezista se nije mogao lektimizirati. Posle zagledavanja situacije uzimajući u obzir i tu okolnost svim kasnijim izvještajima nije se moglo u potpunosti vjerovati.

Ve izvršenoj proejni komandant L.PDO-a je zaključio da nije dovoljno uputiti interventnu jedinicu jednim mogućim putem - putem "Dubana" zbog vrlo teškog neprohodnog terena i zbog vjerovatne blokade kanjona kroz koji se trebalo proći. Proejna svih starijina iz komande je bila da se jedinica tim putem nebi mogla probiti do Stupnog Dola.

U isanaljevanju rješenja u slien mjestu donesena je odluka da se napadne punkt u Rajtov-Hazu i da se vrši napad na pravcu Rajtov-Haz-s.Mir-s.Stupni Do radi deblokade ovog sela. MS OG "ISTOK" se

- 5 -

Od Op80 Kakanj je traženo da krenu pressobjektu Pliješ i od njih je dobiven odgovor da je jedinica data puna.

Kako napad nije uslijedio od jedinice Op80 Kakanj odlučeno je nastaviti napad i evakovati objektom Pliješ.

Ve evladavanju punktom jedan vod DIČ Bosna 304.bbr nastupao je prema objektu Pliješ i sa dva sata ovladao istim.

Ve ovladavanju Pliješom, u 15,00 sati tražili smo da jedinice Kakanja dodju i posjednu liniju. Ervo smo obavijestili da se jedinice sa druge strane pokukla da bi oko 18 sati došla jedna grupa kojoj smo predali objekt Pliješ.

Značajno je napomenuti da je UMPROFOR poznatrao o cijeli tok berbe i odnes boraca ABiH prema civilima. Borci su u naručju nosili djecu i pomagali civilima isvlačenje iz zone b/d, zajedno sa pripadnicima UMPROFOR-a. Na našoj strani nismo imali poginulih a ranjenih su lakše tri borca. Neprijatelj je imao 14 ranjenih i poginulih i šest sarobljenih vojnika. Jedinice su se u večernjim satima vratile u s.Dragoviće i s.Mijakovice.

Ojeokupnu akciju organizovala je i isvela TG "Bresa" a troškove MTS, goriva sa prevos u oba pravca kao i gorive sa sanitet snijela je 304.bbr.

U ovoj akciji utrošeno je mina 120 mm - 3 kom., mina 82 mm - 7 kom. mina 60 mm - 7 kom., rakete sa lanser 107 mm - 3 kom.

U akciji usisnuta Kapijara su učestvovala sljedeće jedinice:

1. DIČ 304.bbr.
2. Vod DIČ "Bosna" Kakanj
3. PDV Vareš
4. 4/304.bbr
5. Čete Mijakovici-Dragovići iz 3.PDO Vareš.

22.10.1993.g. nastojeli smo da prikupimo ratni plijen i podijelimo ga po kriterijima dogovorenim prije akcije u toku dana po odlasku u s.Kapijari sa predstavnicima UMPROFOR-a regulisali smo sahtjeve civilnog stanovništva. U poslijepodnevni satima stigao je komandant Op80 Vareš radi uezivanja linije a sa njim i telegram is Stupnog Dola kojim se upozorava na stezanje obruša oba sela i sahtjev sa pomoć.

- 8 -

Poslije sagledavanja situacije predložena su dva pravca napada na neprijatelja: glavni pravac: s. Mijakovići - Ravanci - Poser Plaminica i pomoćni: Fajtov Han - s. Mir - s. Stupni Do. Predlog nije usvojen i odlučeno je da se nastave dejstva na neposrednom pravcu fabrika Krak - s. Poljanice, što je bio uslov za dalje napredovanje prema Varešu.

Dogovoreno je da se u toku sutrašnjeg dana komanda u sastavu komandant TG Vareš, k-dant 304.bbr i PDS sa OMF 304.bbr., NA art. OG "ISTOK" sa k-ditom jedinice DIČ 126.bbr., četa Strijelčeva i Budoželje pute na izvidjanje u cilju planiranja dejstva na pomenutom pravcu.

24.10.1993.g., navedena komanda izvršila je izvidjanja i utvrdila da je fabrika "Zrak" i s. Poljanice napuštene što se pokazalo kao tačno prilikom upućivanja izvidjača. Mala Mijeka također je napuštena i nakon ulaska u pomenute rejdne i vraćanja jedinica: is istih k-dant TG Vareš naredio je naredjenjem posijedanje dostignute linije i to: PČO Budoželj, južna strana VP Mala Mijeka, BIP 126, bbr. od Fajtov Han-a do potoka Bukovina, sa kontrolom fabrike "Zrak" i čete Strijelčeva od potoka Bukovina preko Samara i s. Poljanice na ti 1118 sa kontrolom raskršćice u Fajtov Han sa s. Strijelčeva. Starješine jedinica i OpSO Vareš dobili su naredjenje i stigli na uspostavljanje dostignutih linija.

25.10.1993.g. iz rejdna Višnjevik i Poljanice ustaše su dejstvovali Pe rejdnom Fajtov Han i komunikaciji Dabravina-Vareš. Tog dana su radjene aktivnosti sa predstavnicima međunarodnih organizacija koje odlaska u Stupni Do i izvršenja preživjelih iz rejdna Bogaš (prema cesti).

26.-27.10.1993.g. sagledavajući kompletnu situaciju u s/e OpSO Vareš i mora regrupisanja ustaških snaga donešena je odluka da se radi plan dejstva prema Perunu i Karsenevini a setrašena je Preke Korpara da se i drugi korpus uključiti u napadna b/d.

Dat je prijedlog angažovanja jedinice koje je u ovom trenutku moguće angažovati iz s/e OG "ISTOK" i raspoleživa MVB. To su uglavnom bile interventne jedinice iz 126.bbr, 304.bbr, 310.bbr, 302. mbr. kao i jedinice OpSO Vareš. Donešena je odluka na karti i

- 7 -

uputio sa k-dantom L.PDO u pravcu Fajtov-Hana, a na Budoželj je ostao FK sa bezbjednost iz OpSO.

U poslije podnevnih satima ovladalo se punktom Fajtov Han i prven linijem rejdna ispad Redjine kafane i tuzila, ovu akciju je izveo interventni vod L.PDO. Zauzimanjem najtežeg bunkera lične je komandovao MŠ OG "ISTOK".

Pe povratku u Dabranje u komandu OpSO, istovremeno su pristigli i članovi komande TG koji su komandovali izvođenjem b/d u rejdnom Kopljari, a posvemi su i ostale starješine sa IKM-1. ali sagledavajući neovestalu situaciju M. OG je donio odluku da formira TG Vareš sa rješavanjem novonastalih problema. Uz dopunu nekih starješina odredjena je ista TG koja je komandovala i akcijom Kopljari.

Odmah su isdati konkretni zadaci i pripremno naredjenje jedinica: sa. Starješine iz komande OG "ISTOK" i TG upućeni su na teren, načelnik art. OG "ISTOK" sa nač. četaba OpSO u s. Budoželj, a komandant 304.bbr. i PDS 304.bbr u rejdnom Strijelčeva radi sagledavanja situacije i podnošenja prijedloga. U toku predvečerja načelnik art. sa načelnikom OpSO Vareš izvršio je po listi izvidjanje rejdna u Maloj Mijeci, i objekata Višnjevik, Bogaš. U to vrijeme vidio se odbijesak iz rejdna s. Stupni Do. Po dolasku u s. Budoželj sagledana je situacija, dati konkretni zadaci među kojima su najvažniji:

- priprema jedinice sa obavještajcem L.PDO sa pružanje pomoći jedinici u s. Stupni Do, a zadatak će dobiti u toku noći kao i snage sa raspisivanjem.
- Utvrđivanje l/e u s/e (dovršenje objekata sa dejstvo i istop trnjenje na liniji Kula-Katum).
- Posijedanje l/e ispod M. Mijeka i pojačanje l/e u s/e.
- stalno prikupljanje podataka i pravovremeno dostavljanje komandi TG Vareš.

Pe dolasku u rejdnom Trebišnjak druga grupa starješina je vidjela veliki odvajaj planova u s. Stupni Do izbo je podala jaka kiša. U s. Strijelčeva od čene Likio Fatima koja je isbjegla iz s. Stupni Do grupa je saznanje pojedinosti o masakru i prvih krivaca. Pe povratku u s. Dabranje na EM TG Vareš grupa je predložila da zasa sašla uvoditi jedinice na navedeni pravac zbog toga što bi bile islošene vetri ustaše iz rejdna Plaminica i Klesonice s jednog i od četnika iz rejdna Likio i ustaša iz rejdna Mir s druge pravca.

- 9 -

uredjena nepovijest sa napad. Obsirom na rasvjetlošenost teritorije odmah je da komanda 30 ide u rejon Mijakoviće, die komanda na čelu sa NA OG "ISTOK" ostane na Striješevu a dio na čelu sa nač. VIKO OG "ISTOK" u Budešalju a da MS OG ostane na KM OpŠO radi koordinacije i uviđenja sva tri IKM i kontaktate sa predstavnicima UNPKOPOR-a, vojnih posmatrača, prematrača MZ, MKOK, RP i drugih, a sve u vezi stupnog bola i događaja u gradu Varešu koji su činili bojevnici HV., kada su pohapsili sve muškarce i odveli ih u zarobljeništvo.

28.10.1993.g. u rejon s. Mijakovičkih Poljica uputila se komanda u sastavu k-dant TG Vareš, k-dant 304.bbr., IKM sa ONP 304.bbr., NA art. 304.bbr., PMS sa Obp 304.bbr., nač. veze OG "ISTOK", PMS sa ONP OpŠO Vareš, sa zadatkom da izvrše pripreme za napad us saradnje čete Od. "Sjenke" 302.mtbr i 3.PDO Vareš sa juga i ovičavanje Perunom i Karasnovinom, blavinom i Planinicom. Po dolasku u Mijakovičke Poljice izvršeno je isvidjanje a isti dan u s.Mijakoviće stigao je DIČ 304.obr.

NA OG "ISTOK" sa M. OpŠO Vareš uputio se na IKM Trebišnjak radi isvidjanja i pripreme jedinica za izvršenje sadatka. Po izvršenom isvidjanju i sagledavanju situacije održane je referisanje na kojem su dati konkretni sadaci:

- Sadatak četi Od. "Sjenke" 302.mtbr za isvidjenje napada na sadatom pravcu kao i priprema starješina i boraca za isvidjenje predatojedinj dejstava.
- Sadatak 3.PDO sa čvrsto držanje linije odbrane i sprečavanje protivnapada ustaša, pripremu jedinice za posijedenje dostignute linije i vesivanje snaga u toku napada.
- Sadatak V FB 120/82 sa podršku napada jedinica na jednom i drugom pravcu.
- Sadatak civilnoj zaštiti za organizaciju nasipanja puta sa izvršenje ranjenika, izbor nosilaca ranjenika, dotur hrane, asanacijskoj bojišta.
- Sadatak organima rjezne zajednice za prihvat boraca čete Od. "Sjenke" 302.mtbr i drugin jedinica koje bi mogle doći u toku b/d.

- 10 -

29.-30.10.1993.g. sa svim jedinicama izvršeno je komandirsko isvidjenje i dat je predlog koji je u potpunosti prihvaćen. Izradjena su naredjenja jedinicama i plan dejstva na inprevisiranoj karti. Napad je planiran tako da se iz posadine napadne Veotovac, Perun i Karasnovina, a obilazno sa lijeve i desne strane s. Planinica. Sa fronta su planirane male snage sa demonstraciju napada.

Uvedjenje jedinica izvršeno je u 01.30 sati 31.10. na pravcu Veotovca, a u 04.30 na pravcu Planinica.

Na pravcu Veotovca u 05.30 ostvaren je kontakt sa jedinicama koje su bile ispod pl. doma i od planiranih lo grupa 3 grupe su bile isa ledja neprijatelja na svojim mjestima.

Kada je očekivan početak napada us nesmetan dalji razvoj, oko 10 sati obaviješteni smo da se jedinice vratile u besu gdje smo nakon dolaska doznali da se prilikom otkrivanja straha ispod pl. doma odlučilo za njeno uništavanje a ne njen obilazak i dalji razvoj po planu. Kada je uništena straža došlo je do panike i jedinice su se besbjedno porukle. Zakažali su komandiri jedinica koji nisu pristupili drugoj varijanti, koja je predviđjala da se nakon otkrivanja jedinica krene sa demonstrativni napadom sa fronta sa borcem po rovu i jednovremenim napadom sa lijevog boka iz posadine jer us dobre vodice i povoljne vremenske uslove neprijatelj ne bi mogao snati naš raspored i organizovati odbranu. Kako se k-diri jedinica nisu javili nakon likvidiranja straha ispod pl.doma sa komandnog mjesta nismo mogli početi sa napadom.

Na pravcu napada četa "Sjenke" 302.mtbr ovdjenje jedinice izvršene je u 03.00 sati. U 03.30 sati četnici su granatirali rejon Lučevac i tom prilikom poginula su dva borca iz 3.PDO a jedan je ranjen. I porod toga svi borci su bili spremni za izvršenje sadatka. U toku noći izvršeno je uredjenje i maskiranje IKM Trebišnjak sa vedjenje b/d i. presajesthen je oentur veze 3.PDO.

Jedinica četa Od "Sjenke" 302.mtbr koristeći maglu udla je duboko u neprijateljski raspored i čekala početak b/d sa pravca Peruna. Kako do tih dejstava nije došlo jedinica je isvučena oko 15 sati i vraćena u rejon rasajestaja. Napad je odgođen do sutra ujutro.

- 12 -

isđeti konkretni zadaci sa napad u 06,00 sati, 02.11.93. sa pravou Planinica.

Ved 7.Mbr. koji se tada nalazio u s.-triješevu nije prihvatilo angažovanje zbog toga što nije imao narednje predpostavljene komande, sa obrazloženjem da će sa uključiti ukoliko bude napad ustaša na l/o.

Na izvršenje zadatka krenulo se 02.11.93. u 07,00 sati sa pravou Veokovac. Ogdajnji su se rećali sljedećim tokom:

- jedinice su krenuly na izvršenje zadatka u 08,00 sati,
- u 05,00 isaele na juriske položaje,
- u 06,30 otpočinjū dejstva,
- u 07,00 ovladano Veokovcem i uvedena rezerva DIU 310.bbr.,
- u 08,00 ovladano kosom isnad pl.doma i uvedena rezerva 304.bbr. a u 11,00 ovladano sa s-slavin,
- u 11,00 ovladano objektom brdice i uvedena rezerva DIU 126.bbr.,
- u 12,00 organizovana odbrana is pravca Vareša uvodjenjem prvog voda čete Dragovići i prvog voda 4/304.bbr. izvršena popuna DIU-ova i isplaniran nastavak b/d,
- Kf. presjetešno na brdice,
- napad nastavljen i do 15,00 sati ovladano Karasnovinom i Tavan-dom,
- jedinice napale iza ledja s-planinica, zroobile 2AM i granate 60 mm, municija 7,62 i 7,9 mm kao i granate sa 28. sa s-planinice ovladano oko 16,00 sati. zuchjava trajala do vedari,
- jedinice se vratile u basu u 21,00 sat.

K-dant TG Vareš nakon islasa u rejon repetitora na Karasnovini marao je otici na dogovor u OG "ISTOK". Po povratku u basu sadržali smo se isnad Vareš-Vajdana koji je bio prazan što je potvrdilo jedno odjeljenje koje se spustilo do same komunikacije.

U jutarnjim satima četnici su ponovo granatirali rejon Lučevac sa nekoliko naubičkih granata.

U isto vrijeme kada su otpočela dejstva u rejonu Veokovac jedinica četa Od "Sjenke" 302.mbr je uvedena sa planiranim pravou s-otriješevu-Planinica, a artiljerija je bila spremna za dejstvo. U senu b/3 prijedon je kombi-smitesteo vozilo koje je sastavljeno granatom 82 mm (vozač pobjegao). Vesa sa podizanjem nije najbolje funkcionisala pa je 85 Opko upućen u rejon Lučevac kao posrednik u vezi sa četom "Sjenke" i kao kontrola reda 3.PDO.

- 11 -

Pravali smo k-diru jedinica i saopštili da u 14,00 sati pripreme jedinice sa pokret i napad sa frenta po sonama: DIU 310.bbr. - Veokovac, DIU 304.bbr. - rejon rovova isnad pl.doma i DIU 126.bbr. -objekat brdice. Pomenuti objekti bili su bliske sadatka, a Karasnovina naredni sadatak. Nakon ponovnog islasa na teren komandiri jedinica i mi smo shvatili da se ne može bez plana preći u napad, jer su otkrivene naše namjere pa smo jedinice vratili u basu i dogovorili se da k-diru jedinica u toku sutrašnjeg dana 02.11.1993.g. sa svojim k-dirima isadju na teren i izvrše pripreme sa plan koji je podrazumijevao sljedeće:

- DIU 310.bbr. napada objekt Veokovac, kombinacijom bočnog i frontalnog napada,
- DIU 304.bbr. napada kosu isnad pl.doma, takodje kombinacijom bočnog i frontalnog napada,
- DIU 126.bbr. napada objekt brdice i vrši kružnim nupadom obuhvat sa lijeve.

1-4/304.bbr. napada na bok Tavanaka i s-slavina i frontalnim napadom na brdice koje je bočno trebalo napasti DIU 304.bbr. nakon izvršenja svog zadatka.

Zadatak sa sve jedinice bio je da se ovlada Veokovcem, kosom isnad pl.doma i objektima brdice i Tavorić a u narednom zadatku da se ovlada objektima Tavanaci i Karasnovina. Ovladavanje objektima trebalo je da ide sa lijevog boka i da se ovladavanjem uvede rezerva sa posijedenje dostignute linije i ojačavanje napada kako se bližilo izvršenje zadatka. Takav planirani tempo uvodjenja pokase se ispravim jer su naše jedinice nakon izvršenja zadatka ovladale sa s-slavin i pravcem sa Karasnovine iza ledja neprijatelju omogućile četi Od "Sjenke" 302.mbr da ude u s-planinica.

U 17 sati na IKM Trebišnjak došla je komanda 7.Mbr. sa k-dantima izvršavanje i pripremu realizacije zadatka koji je

OK" u narednom izvještaju je predloženo da se je 7.Mbr. i da se ista stavi pod komandu TG. ačio da se sadatak izvrši bez obsira na 7.Mbr. 10. U 20 sati održano je referisanje koje je vedio G "ISTOK" sa starišinama 3.PDO, ME voda i četom 1.Mbr i predstavnicima civilnih organa NZ gdje su

- 13 -

U toku b/d pojavio se PAF na kamionu u dva navrata. U prvom snimanju je dejstvo granate 82 mm a u ponovnom presicanjem iz MB 82 mm pogubljen je u srednji dio kamiona i više se nije pojavio. Presicon vatre po dubini voda MB 120/82 mm omogućene je brže napredovanje našim snagama kako iz jednog tako i iz drugog pravca. Ovdje je važno napomenuti da je vod MB 120/82 mm u potpunosti i bezprijetkorno izvršio svoj zadatak što je za svaku pohvalu a posebno računajući iz sastava 304. bbr.

Oko 10 sati u b/d uključio se vod iz 7. bbr (24 borca) i uvešanju sa četom Od "Sjenke" 302. mbr.

Komandovanje jedinicom sa IKH Trebišnjem je izvršeno krajnje profesionalno za šta su posebne pohvale dale starijše iz sastava 7. mbr. koje su pratile tok napada.

U toku b/d borci iz sastava DIC 126. bbr. i DIC 304. bbr. su se efikasno uključili u s. Planinica bez većih problema nastajanih u vrijeme dejstva vrhova bočnog šteta i rejonu s. odjavor. Uvidene su snage sa posijedanje linije iz sastava 3. PZO, a snage koje su učestvovala u napadu vratile su prikupljanje ratnog plijena. U te vrijeme jedinice 2. K. bile su na liniji logar-Očenijski-Zvijezda.

U toku noći pristigla je 7. mbr. i na referisanju je odlučeno da se angažuje po zapovijesti na pravcu Rađov Han - s. Mir-Prišidi, sa drugom bataljonom u ošalonu a prvom bataljonom u rezervi, iz koje jedna četa da prati dolinom rijeke napredovanje glavnih snaga.

3.11. Radom Peruna, Karasnovine - Planinica i Vareš je vojnički pao. U ranim jutarnjim satima izvršena je evakuacija civilnog stanovništva iz Vareša. Prema kazivanju preostalog stanovništva u Varešu borovnici HVO su tjerali sve ispred sebe da izađu iz grada čak su i ubijali one koji su se uprotivili. Danasnji dan je isključivo sa izvještajima i promijenjena je odluka o angažovanju 7. mbr. tako da je upućena na pravac Bičele Borje-Bogaš-Dežanako. Takođe je počela asanacija oslobođenog terena i inž. uradjenje i posijedanje linije koja je dostignuta prethodnog dana.

Po izvršenom zadatku interventne jedinice nisu otišle u sred rejon razmjesta kako je naredjeno što je dovelo do naredjene promjene te su iste vršene u svoje matične jedinice, a četa Od. "Sjenke" 302. mbr u rejon razmjesta u s. Striježevu.

- 14 -

4.11. Planirano je samo angažovanje 7. mbr. i to na pravcu višnje-vik-Mir-Stupni Do-Risovci-Pršić-Dežanako i to u dva ošalona. Zadaća tek nije do kraja odrađena, jer vojska nije otišla dalje od Bičele Borje i Tirovika nego se uputila u grad.

Drugi ošalon je često ušao u grad gdje je došlo do neugodnih scena pljačke opšteg razbijanja uloga, raznošenja roba i razbijanju auta. Izostao boraca 7. mbr. u grad su ušli i borci čete Od. "Sjenke" 302. mbr iako nije bila ni angažovana kao i borci jedinice Op-0 Vareš, pa i civilni iz susjednih sela. Oko 15 sati situacija se donekle stavila pod kontrolu i sva vojaka je trebala isći iz grada, a da u gradu ostanu samo vojsci i civilna policija. O događajima u toku dana detaljno je obrađeno u izvještaju po bezbjednosti koji je u prilogu ove analize. Komandant 7. mbr je ušao u Vareš preko Papala, oko 11 sati, odmah je ušao prostorije DP "Snaga" i zakasno referirao u večinu satima cijele komande 7. i članova OG. Takođe u poslijepodnevnim i noćnim satima u Vareš su ušli i predstavnici organa vlasti.

5.11. Oko 11 sati u prostorije "Snaga" 7. mbr došao je k-dant Op-3 "Kladanj" i upoznao šta je urađeno sa sjevera odnosno šta su uradile jedinice 2. Korpusa. Po dolasku naredjenja da su jedinice Op-0 Vareš predpočinjene OG-3 Kladanj odnosno 2. Korpusu, Komanda i jedinice OG "Ludak" su izvršile svoje angažovanje u b/d oko Vareša.

Treba još jednom napomenuti što je činjenično stanje da su se sa podjednaka uspjehom DIC 304. bbr. i DIC 126. bbr. te DIC 310. bbr. 4/304. bbr., zajedno osušili odbranu Vareša ovladavanjem objektima Veokova, Perun, Karasnovine, s. Jovin us sedajstvo sa četom Od. "Sjenke" 302. mbr na pravcu Lučavac - s. Planinica i jedinice Op-0 Vareš us odlično komandovanje i planiranje i učešće svih starješina iz 7. mbr i OG "Ludak" Visoko, uz male gubitke, sa minimalnim MTS-om ostvarili velike rezultate.

U oslobađanju Vareša sa južne strane učestvovala su sljedeće jedinice iz sastava OG "Ludak":

1. DIC 126. bbr.
2. DIC 304. bbr.
3. DIC 310. bbr.
4. 4/304. bbr.

- 15 -

5. Četa Od. "Sjenke" iz 3o2.nbr.
6. Jedinice OpŠO Vareš.
7. Vod 7.nbr.
7. Nbr nije imala b/d ali je svojim prisustvom unijela stabilnost i sigurnost u sve borbe i jedinice koje su se borile sa oslobodjenjima Vareša, izvršila je pretres terena u rejonu Višnjevik-Mir-Stupni Do-Bijelo Borište. Navedeni podatci prvi dan nije izvršen jer je vojska skrenula u grad. Planirana dejstva narednog dana prema s. Daštanstu nisu izvršena zbog toga što je jedan bataljon 7.Nbr vraćen sa pola puta iz razloga što je poslije obesbjedjenog spoja sa komande OG-3 Kladenj saopšteno da su već uvedene jedinice na tom pravcu i da mi svoje jedinice ne uvodimo, a da spoj bude na Bijelom Borištu.

Positivna iskustva:

- Ipravovremena procjena situacije i donošenje pravilne i potpune odluke, konkretizacija odluke na terene sa jasnim zadacima.
- Potpuna priprema svakog borca i odlučnost sa izvršenju zadatka.
- Regrupisanje jedinica i sredstava s ciljem povećanja vatrene moći jedinica koje su na izvršenju zadatka i rukovođenja i komandovanja.
- Formiranje privremene komande - TG od najsposobnijih starješina iz više jedinica.
- Pravi izbor jedinica za izvršenje zadatka i potpuna primjena principa ratne vještine u izvođenju b/d.
- Prisutnost najodgovornih starješina u jedinicama u toku pripreme i izvođenja b/d.

Negativna iskustva:

- Nemogućnost vladanja jedinicama po oslobodjenju naseljenih mjesta, i pored svih preduzetih mjera dolazi do pojave nekontrolisanog raznošenja i uništavanja materijalnih dobara.
- Nemogućnost izvršenja potpune analize izvedenih aktivnosti sa vojničkim kolektivom zbog neizradjenog vojničkog odnosa.

- 16 -

- Nemogućnost potpune evidentiranja ratnog plijena zbog otudjivanja kako od strane boraca tako i civila.

- Nekontrolisano trošenje municije poslije savršenih aktivnosti zbog opuštenosti i slavlja od strane jednog dijela boraca.

I šta reći na kraju kao zaključak?

Is svega gore iznesenog da se zaključiti:

Kompletna operacija "Varež" sa južne strane izvedena je nasestrano. Na osnovu procjena o neprijatelju, seljištu i vremenu donošene su pravilne i pravovremene odluke o upotrebi elitnih jedinica koje su jedine bile u stanju da izvrše sve postavljene zadatke nasprema deseto brojnijim i opremljenijim jedinicama ustada na ovim objektima (samo u jednoj liniji osvojeno je preko 120 dobro utvrđenih bunkara sa 5-6 ustada u svaku).

Naši gubici u operaciji su 4 poginulo i 11 ranjenih boraca.

Uz materialni utrosak HVO kojima smo raspolagali na početku b/d osvojen je bedem odbrane Vareša što je uslovljelo i njegov pad.

Uz odličnu koordinaciju i potpuno ostvarenje RIK-a na svim nivoima od komandira odjeljenja do komande OG, zadaci su izvršeni krajnje profesionalno.

Zaslugu sa takav rad nose:

starješine komande OG "LITOK", TG Vareš i starješine podčinjenih jedinica.

Za pohvalu i nagradu je kompletna komanda TG i sve jedinice koje su učestvovala u oslobodjenju Vareša sa južne strane, s priložnog jedinacnih pohvala po nivoima dat je u prilogu analize.

Prilog ovog analize je kompletna dokumentacija TG "Vareš" koja se odlaže u arhivu OG "LITOK".

Izradili: Spahić Hašim, Zrutanović Beftet i Keštrović Meho

Postavljeno:

1. SVK,
2. 6.Korpus,
3. 3.Korpus,
4. 2.Korpus,
5. a/a.

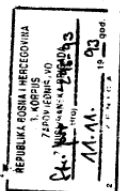
K O M A N D A N T
TG "VAREŠ"

(Bratstvo Halilović)

NAČELNIK ŠTABA OG "ISTOK"

Spahić Hašim
(Hašim Spahić)

- 2 -

VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

IZVJEŠTAJ SA PORUČENIC ZADATKA 2. BATALJONA NA TERENU VAREŠ

U PERIODU OD 21.10. DO 06.11.1993. GODINE.

- Komanda bataljona sa komandirima četa i vedova je zajedno sa Komandom brigade i Komandom 1 i 3 bataljona izašla na određeno dan 21.10.93. godine, i od Komande brigade dobili su podatke da se prvih bataljona održavao rejon K a r a s o v i n u. Početkom noći vratili smo se u kasarnu i odmah održali sastanak Komande bataljona, na kome smo odlučili da rano ujutro u 6 časova krenemo u izvišnje naše, prvaca u istom sastavu i ojačani sa garilama Plavi Soko i Planins koo i izvišćima.

Nakon održavanja ovog dijela zadatka Komandi jedinice sa Komandom bataljona su se vratili u kasarnu, a ja sam sa operativcem vedovom zrtim garilama Soko i Planins koo i odjeljenjem izvišćja ostao u rejonu razmjesta Striježovo.

Dosta sam saznao o moralu, snazi i brojnosa stanju neprijatelja, a nakon toga sam upoznao i o svemu informisao operativca, te na osnovu tih podataka iznio mu prijedlog o uvođenju jedinica sa ne-četak napada.

Međutim, naše jedinice su trebale da dođu u rejon razmjesta rano ujutro 02.11.93. (utroak), ali zbog problema goriva i prevoca ljud-stva one su došle rano ujutro 03.11.93. godine. Kolone jedinice, vrtila četa i dio 304 brigade su pripremili akci-ju na rejonu Kasarvin- 02.11.93. i rješile da rade akciju bez na-kih jedinica.

U 05 časova rano ujutro je otpočeo napad na postrojbe HVO-a a naše grupe Plavi Soko Planins i izvišćja su se bez naredbe približile Vrtnoj četi, i zajedno sa njima napeli i uzeli selo Poljanice, i uče jako ustaško uoprište i ten prilikom zarobili manju količinu (puške i municije).

U 18 časova je kompletan kota Kasarvina bila u rukama naših adru-ženih snaga. Naše jedinice su došle rano ujutro 03.11.93. a u noći tog istog dana od Komande brigade smo dobili zadatak da u ranim satima 04.11.93. odemo u sam grad Vareš. Iste noći smo održali sa- stanak u bataljonu i pripremili plan uvođenja naših jedinica u grad.

Krenuli smo u 06 časova i sve je išlo po planu, a u sam grad smo ušli oko 08 časova pošto su ustaše napustile grad dan ranije. Iza sebe su ostavili dosta spaljenih i porušenih zgrada, a u tim trenucima su se četnici ogražavali sa svojom artiljerijom ali, srećom nismo imali nikakvih gubitaka.

U popodnevnim satima je došlo do fizičkog spajanja sa 2. Korpusom a od 11 časova sve je pod kontrolom četih policijskih snaga.

Veoma efikasno je spriječena pljačka i otuđivanje imovine, a u 17 časova su sve naše jedinice organizovano napustile grad i otišle u rejon razmjesta Striježovo.

Dana 05.11.93. godine (petak), u Vareškoj Remaji poslila Džume nemaža naša jedinica je organizovala i pripremila Mevlud, a tom prigodom su bili i visoki gosti iz Sarajeva, Breze i okoline među kojima i sam ministar u Vladi RBiH Rusmir Mehmutćehajić.

Dana 06.11.93. godine (subota) sve naše jedinice su napustile rejon razmjesta Striježovo i vratile se u Kasarne.

Iz svega navedenog zaključujem sljedeće:

1. Naše akcija je u potpunosti uspjela i time je podignut moral boraca na viši nivo.
2. Organizacije u bataljonu oko skupljanja ratnog plijena, a pre- vashodno prehrambenih artikala je dobro određena, što se ne bi moglo reći za druge jedinice iz brigade i za samu brigadu.
3. Smatram da je potrebno da se boreci odmore najmanje 10 dana kod svojih kuća.

P.K. za obavj. posl. 2/7

Dizdarević Ibrahim

BCS 003 / 5297-003 / 5302

Prijevod

ZAŠTITNE SNAGE UJEDINJENIH NARODA

SJEDIŠTE

ZAPOVJEDNIŠTVA ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Kiseljak

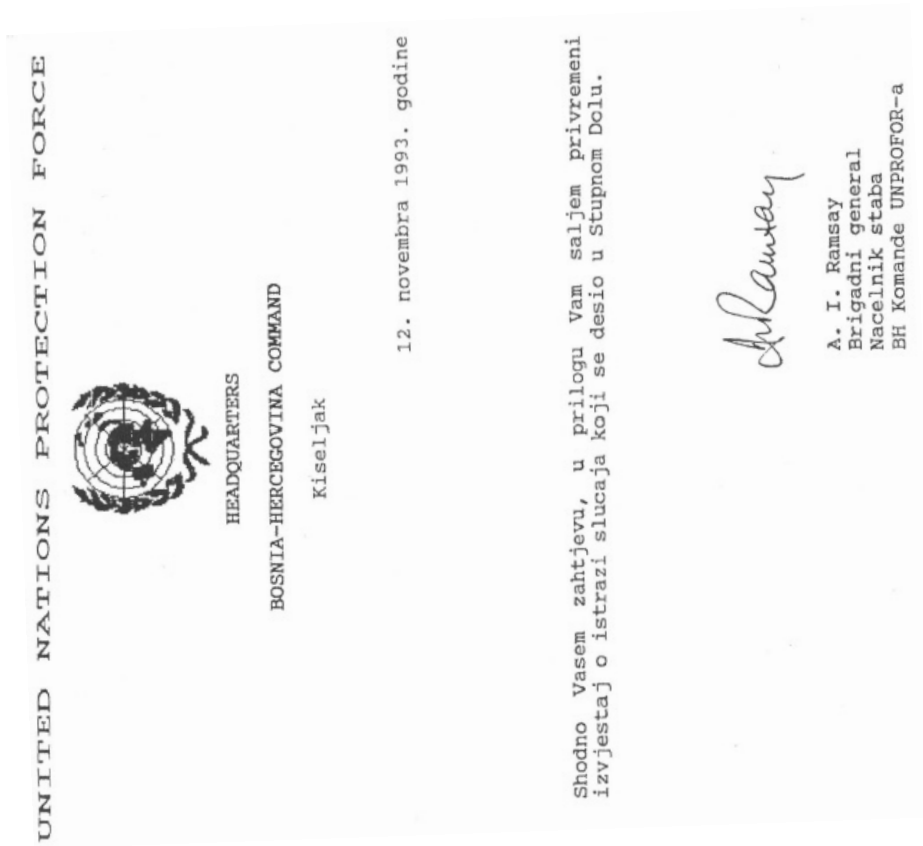
12 studeni 1993

Na vaš zahtjev, u prilogu vam dostavljamo privremeno izvješće o istrazi u Stupnom Dolu.

A.I. Ramsay
/potpis/
Brigadir

Zapovjedništvo za BiH, Načelnik stožera

1 od 6

OTPRIVU

Prijevod BCS 0031-5297-0031-5302	UN POWJERLJIVO UNPROFOR NATIONS UNIES VOJNA POLICIJA IZVJEŠĆE O POČETNOJ ISTRAZI MP HQ /Sjedište Vojne policije/ Slučaj Br.: MP PL./Vod Vojne policije/ Slučaj Br.: BHC0MID MPPL /Zapovjedništvo za BiH, Vod Vojne policije/ 510-2-93	Oklo 22:15 sati, 26 listopada 1993., rečeno mi je da je ovaj vod vojne policije zadužen istražiti navodni masakr koji se dogodio u selu Stupni Do; Oklo 11:40 sati, 27 listopada 1993., stigao sam u Stupni Do gdje sam razgovarao sa odgovornom osobom "A" satnije, 1 PWO /Prince of Wales' Own Regiment/, BRITBAT, Vitez koja trenutno osigurava selo Stupni Do; Moj Istražni tim poveo nas je na upoznavanje s terenom nakon čega je započela obrada mjesta zločina. Puni detalji će biti uključeni u buduće izvješće nakon analize svih prikupljenih podataka uključujući i fotografije. Slijedi kratak opis slučaja: (1) Pronađeno je 15 tijela, od kojih je 5 bilo u identificirajućem stanju a ostalih deset je spaljeno ispod granice raspoznavanja, (2) Pronađena je hrpa kostiju i pepela; prema jednom UNPROFOR-ovom ranarskom časniku s lica mjesta radi se vjerojatno o životinjskim ostacima premda nije mogao biti sasvim siguran. Ovi ostaci su fotografirani i tretirani kao ljudski, (3) Sva tijela i lokacije gdje su pronađeni su fotografirana. Okolno područje je također pretraženo zbog mogućih fizičkih dokaza, (4) Svi prikupljeni dokazi kao čahure, kutije municije, fotografije, itd., (kako bi pripomogli pri identifikaciji) su dokumentirani i pospremljeni, (5) Načinjen ercež lica mjesta, ne u onjeru, (6) Pregled tijela na licu mjesta od strane UNPROFOR-ovog ranarskog časnika otkrio ja da je vjerojatan uzrok smrti u većini slučajeva prostrijeli;
Prijevod BCS 0031-5297-0031-5302	UNITED NATIONS VOJNA POLICIJA IZVJEŠĆE O POČETNOJ ISTRAZI MP HQ /Sjedište Vojne policije/ Slučaj Br.: MP PL./Vod Vojne policije/ Slučaj Br.: BHC0MID MPPL /Zapovjedništvo za BiH, Vod Vojne policije/ 510-2-93	Predmet: Ubojstva – ratni zločini 1. Datum i vrijeme događaja: 23 listopada 1993, započeto oko 08:00 sati. 2. Mjesto selo Stupni Do, Bosna i Hercegovina. 3. DTG /datum i vrijeme/ kada je izvješćena vojna policija: 22:15 sati, 26 listopada 1993. 4. Kome je upućeno izvješće: Zapovjedništvo za BiH, Vod vojne policije, Kiseļak, Bosna i Hercegovina. 5. Podnosiocilj tužbe: NORDBAT, UNPROFOR, Vareš, Bosna i Hercegovina. 6. NJ/PROPVYEH/DAM /ozljebe osoba, oštećenje imovine i vozila/, pronađeno 15 tijela, većina objeakata u selu uključujući njihov sadržaj uništena vatrom i eksplozivnim djelovanjem. 7. Svjedoci: Policija ih trenutno vodi kao povjerljive izvore. Bit će u potpunosti identificirani u nadolazećim izvješćima vojne policije ovisno o konačnom distribuiranju izvješćka. 8. Osumnjičeni: pripadnici HVO-a koji su napali selo Stupni Do 23 listopada 1993. 9. Kratki opis slučaja:

d. U periodu od 28 i 29 listopada 1993, stanovnici Stupnog Dola su intervjuirani u prostorijama NORDBAT-a pored Varešu. Jedan stanovnik je intervjuiran u gradu Dabravine 29 listopada 1993. Slijedi kratak sažetak ovih intervjua koji opisuje događaje u stupnom Dolu.

- (1) Stupni Do je maleno Muslimansko selo smješteno na padini brjega s oko 50 do 70 kuća i približno 250 stanovnika. Ljudi se većinom bave poljoprivredom i ponešto stočarstvom. Neki stanovnici rade u obližnjem Varešu,
- (2) Na početku sukoba odesilo se 10 srpskih obitelji koje su također tu živjele. Njihovo selo je okruženo hrvatskim gradovima,
- (3) Selo je imalo obranu sačinjenu od 40 BiH vojnika, svi iz sela,
- (4) Prilikom smjene BiH vojnika oko 08:00 sati, 23 listopada 1993, začula se eksplozija nakon koje se oglasila pucnjava iz vatrenog oružja koja je dolazila sa svih strana. Napad je čini se dolazio podno sela i širio se prema gore.
- (5) Svi svjedoci su potražili sklonište, jedna obitelj u podrumu, druga u kupaonici, a treća u rupi iskopanoj nedaleko kuće (dijete ove svjedokinje je počelo plakati pa je ona napustila rupu i pješice pobjegla prema Varešu),
- (6) Teška vatra iz streljačkog naoružanja i granatiranje se nastavilo do oko 11:00 sati, 23 listopada 1993, što je čini se bilo vrijeme kada su HVO vojnici probili obrambene linije BiH vojske,
- (7) Obitelj jednog svjedoka/svjedokinje napustila je svoju kuću oko 09:00 sati i otišla u susjednu kuću koja je bila jedno od tri skloništa u selu. Dok su se premiještali vidjeli su brojne vatre po selu.

- (8) BiH vojnici su ubrzo počeli vikati da je HVO probio njihove crte te da se bježi u šumu. Neki seljani su pobjegli a drugi su ostali u skloništima,
- (9) Jedn od svjedoka koji se skrivao/la navodi da su HVO vojnici ušli u njihovu kuću i otkrili ih oko 11:30 sati,
- (10) Drugi svjedok/svjedokinja navodi da su bili otkriveni u skloništu oko 11:00 sati,
- (11) Svjedoci opisuju HVO u maskirnim uniformama s bijelim vrpčama oko lijeve ruke, neki zamaskirano lica, neki s HVO znakovijem, neki bez ičeg. Neki su nosili neprobijne psluke. Nitko od svjedoka nije prepoznao bilo kojeg HVO vojnika da je iz tog kraja, niti su čuli da se zovu imenima (osim nadimaka),
- (12) Preostali svjedoci navode da su njihove skupine bile izvedene van i postrojene a HVO vojnici su im oduzeli dragocijenosti, kao što su novac i nakit. Jedna svjedokinja navodi da su njezinog djeda izdvojili jer nije imao novaca koje bi im predao. HVO vojnik ga je potom izmotaljirao pred njenom skupinom uključujući tu i njezino dijete (tri godine staro),
- (13) Jedna svjedokinja navodi u povjerenju ovom istražiteju da je bila odvedena u jednu kuću od starne jednog HVO vojnika koji joj je stavio puščanu cijev u usta govoreći joj da bude dobra. Rečeno joj je da se skine. Vojnik joj je potom nasuho okinuo u usta i silovao je,
- (14) Nakon što je bila silovana, svjedokinja je izvedena van gdje je na zemlji vidjela mrtvog oca, još jednog čovjeka mrtvog na zemlji, a trećem su sjekli vrat. Taj je čovjek vikao nečinite mi to ubijte me. Svjedokinja je odvrátila pogled i čula kako pucaju u njega,

- (15) Jednoj skupini svjedoka je rečeno od starne jednog HVO vojnika da krene niz glavnu cestu prema Varešu gdje će biti smješteni u koncentracijske logore i korišteni za razmjenu zarobljenika. Skupina je sijetila njegovo naredenje prolazeći pokraj tri skupine HVO vojnika koji su prilazili gradu i koji su njima i njihovoj djeci verbalno prijetili smrću. Kad su stigli u Vareš, HVO vojnika nije bilo.
- (16) U jednom trenutku bilo je oko 20 HVO vojnika oko svjedokinjine skupine. Jedan je rekao da ih sve treba pobiti, drugi da ih treba zatvoriti u kuću i zapaliti. Odvedeni su u jednu vikendicu gdje su ih HVO vojnici zatvorili. Kroz prozor na prednjim vratima vidjela je HVO vojnike kako vuku tijelo njenog djeteta i druge leševe u kuću u kojoj je bila silovana i kako pale tu kuću.
- (17) A vojnici su nestali ; tada su sjećurom, koju vojnici nisu primijetili odmah iza prednjih vrata, razbili vrata. Skupina je pobjegla u šumu. Ostali su u šumi i ujutro se sreli s još jednom skupinom. Nakon još jedne noći provedene u šumi naišli su na UNPROFOR-va vozila te su odveženi u NORDBAT.

Office translation

Transcript of the OTP video material V000-5328-V000-5328

09:25 – 12:30

Croatian version

Samo selo Stupni Dol bilo je dugo priprimano za ispunjenje ovog zločinačkog plana. Inače, kako tumačiti postojanje tolikog broja dobro utvrđenih rovova, odakle se Vareš ima kao na dlanu. Ovi bunker, zajedno s uzvišenjem Bogoš, zaokružuju selo Stupni Dol, koje iz ove perspektive ne izgleda tako bezazleno kao što se želi prikazati, nažalost i u velikom broju svjetskih glasila. Raspored bunkera i rovova bio je takav da se nesmetano moglo djelovati po hrvatskim mjestima koja se nalaze ispod uzvišenja i samog sela. Jedna od kuća koja je i sama bila bunker, jasno govori fasada. Nedaleko od kuće nalazi se jedan od najbolje utvrđenih rovova s kojega se pruža pogled na Majdan Vareš. S druge strane istog uzvišenja nalazi se hrvatsko selo Mir a odmah pored i katoličko groblje.

End

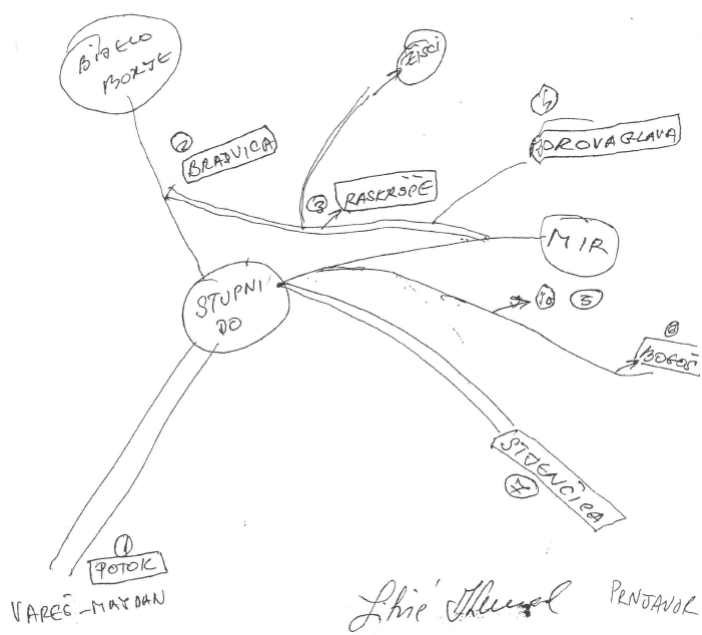
Translation

The village of Stupni Dol itself was long prepared for the execution of this criminal plan. If not so, how can one explain the existence of significant number of well-fortified trenches, wherefrom one has a grandstand view of Vareš. These bunkers, along with Bogoš elevation, encircle the village of Stupni Dol, which, from this point of view, does not look as harmless as one wants to show, unfortunately even in many global newspapers. The arrangement of bunkers and trenches was such that the Croatian locations under the elevation as well as the village itself could be under undisturbed fire. Here is one of the houses, being a bunker itself; the façade says it all. Close to the house there is one of best established trenches, which gives the view of Majdan Vareš. From the other side of the same elevation there is Croatian village Mir, the catholic graveyard being right next to it.

ROVANI OKO SELA STUPNI DO

SPISAK UBIJENIH MJEŠTANA U STUPNOM DOLU
THE LIST OF KILLED RESIDENTS IN STUPNI DO

13

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
OPŠTINA VAREŠ
MJEŠTANA ZAJEDNICA STUPNI DO

Broj: 08-753/94

Vareš, 22.09.1994.god.

PREDMET: Spisak poginulih u MZ Stupni Do dana, 23.10.1993 god.

Red. br.	Prezime ime oca i ime	datum rođenja	Mjesto sahrane
1.	Likić (Esad) Vahidin	08.07.1985	Stupni Do
2.	Likić " Mebrura	24.01.1980.	"
3.	Likić (Ibrahim)Merima	10.10.1959.	"
4.	Likić (Ibre) Rašida	19.06.1937.	Dabravine
5.	Likić (Ibra) Mehmeda	22.09.1982.	CZ Dabravine
6.	Likić (Idriz) Lejla	22.07.1942.	Stupni Do
7.	Likić (Bajro) Salih	01.01.1919.	"
8.	Likić (Osman) Salke	30.10.1941.	borac Dabravine
9.	Zutić (Nijasa) Indira	25.06.1990	Stupni Do
10.	Likić (Salke) Muharem	12.12.1973.	borac Dabravine
11.	Likić (Abdulaha) Rifet	27.03.1967.	borac "
12.	Rahić (Age) Samira	23.05.1966.	borac "
13.	Likić (Ibre) Abdulah	31.08.1936.	CZ Hedžići
14.	Likić (Salke) Hatidža	15.12.1942.	"
15.	Likić (Sulejman) Medina	19.04.1977.	borac Dabravine
16.	Mahmutović (Zejnir) Edin	21.08.1960.	borac "
17.	Mahmutović (Derviš) Zejnir	02.06.1932.	borac "
18.	Likić (Rifet) Navzeta	18.05.1965.	Budoželje
19.	Likić (Osman) Ramiz	08.11.1939.	CZ Dabravine
20.	Likić (Salih) Hafa	09.11.1932.	"
21.	Likić (Asim) Raifa	12.11.1960.	CZ Stupni Do
22.	Likić (Meho) Serifa	27.04.1938.	"
23.	Likić (Ibre) Ibrahim	25.07.1931.	"
24.	Likić (Alije) Munira	09.08.1947.	"
25.	Likić (Alije) Džehva	26.02.1930.	"
26.	Likić (Osman) Alija	30.09.1931.	"
27.	Likić (Kemal) Adis	24.09.1976.	borac Dabravine
28.	Likić (Beđir) Rasema	27.04.1921.	Stupni Do
29.	Lulić Šerifa	1929.	"
30.	Likić (Vejsil) Šefke	27.02.1942.	borac Dabravine
31.	Likić (Salke) Ramiz	17.11.1936.	CZ Pomenići
32.	Likić (Alija) Refika	25.11.1940.	"
33.	Likić (Taib) Zabrija	31.12.1966.	"
34.	Likić (Ejub) Enis	03.08.1990.	"
35.	Likić (Ramiz) Vernest	04.07.1966.	borac "
36.	Likić (Huse) Minketa	06.11.1969.	"
37.	Likić (Vernesta) Sabina	22.04.1991.	"
38.	Likić (Ibre) Nazif	23.08.1926.	CZ Stupni Do

Poginule le boraca, 6 pripadnika CZ, petero (5) djece i ostale civili raznih godišta.

Djeca od 01 - 13 godina starosti i - 5 (PET)

U trenutku napada u selu je bilo 220 stanovnika i 8 raseljenih lica.

U Dabravinama sahranjeno 11 osoba.

Jedna osoba nije pronađena (LEKIĆ HAFIJA)

OPŠTINA VAREŠ
MJEŠTANA ZAJEDNICA STUPNI DO
REKORNIK MZ STUPNI DO:
Mehmed Mahmutović
UPŠTINA VAREŠ

SPISAK PORUŠENIH I ZAPALJENIH KUĆA I GOSPODARSKIH OBJEKATA U STUPNOM DOLU

THE LIST OF DESTROYED AND BURNED HOUSES AND ECONOMIC BUILDINGS IN STUPNI DO

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
OPĆINA VARAŽDIN
OPĆINSKA ZAJEDNICA STUPNI DO
Broj: 8- 738 /94
Varaž, 23.X.1994.god.

OPIS: Spisak domaćinstava i gospodarskih objekata porušenih i zapaljenih u MZ Stupni Do dana, 23.X.1993.godine

Red. br.	Prezime oboje ime i ime	kuće	štale	garaže	ljetne kuhinje objekti pomoćni	sušnice	traktori automobili	razne stvari
1.	Likić (Čamka) Mehmed	1/2	1	-	1	1	sto.alat i MP	polj.alat i lov.pušla
2.	Likić (Mustafa) Amir	1	1	-	-	1	motorna pila	
3.	Likić (Ramiza) Ejub	1	1	-	1	1	alati razni	poljo.alat
4.	Kovač (Hanan) America	1	1	-	1	-	tekaraki stroj cirkular	poljo.alat
5.	Likić (Salih) Bajro	1	1	1	1	1	razni alati	"
6.	Beganović (Muje) Jaban	1	1	1	-	-	motorna pila razni alat	"
7.	Mahmutović (Enhal) Husnija	1	1	-	1	-	razni alat	"
8.	Likić Ferida	1	1	-	1	-	2 motorne pile cirkular raz.al.	"
9.	Tirić Kemal	1/2	1	-	1	1	cirkular M.P.	"
10.	Kadrić Mirsada	1/1	-	-	-	-	razni alat	"
11.	Likić (Osman) Sulejman	1	2	1	-	1	Audi vo i alat	poljo.alat i razni
12.	Likić (Ibro) Ismet	1	1	1	1	1	zastava 750 cirkular 2 i al.IMP	alat poljo.17, polj. alat
13.	Lalić (Salke) Selim	1	1	-	-	-	alat razni	"
14.	Likić (Ahmed) Padil	1	1	-	-	-	"	"
15.	Likić (Kadije) Enver	1	1	-	-	1	cirkular alat	"
16.	Mahmutović Derviš	1	1	1	1	-	razni MP	"
17.	Džo Rasim	1	1	-	1	1	cirkular 2 kom. alat razni	"
18.	Hajra Likić	1	2	-	1	1	zastava 750 cirkular, raz.alat	"
19.	Likić (Asima) Kemal	1	-	-	-	-	alat razni	"

- 2 -

Red. br.	Prezime oboje ime i ime	kuća	štala	garaže	ljetne kuhinje objekti pomoćni	sušnice	traktori automobili	razne stvari
20.	Likić (Salih) Halid	1	1	-	-	1	el.alat razni	"
21.	Likić (Muje) Venid	1+1/2	1	1	-	-	cirkular, mješalica, mješalica za bet.	lovačka puška
22.	Likić (Salkan) Hamdija	1	1	1	-	1	alat razni	poljo.alat
23.	Likić (Salkan) Ahmed	1	1	-	1	-	sol.alat cirkular	"
24.	Likić (Salkan) Abid	1	1	1	-	2	"	poljo.alat
25.	Likić (Abid) Šeref	1	-	1	-	-	razni alati	"
26.	Likić (Derviš) Šefko	2	2	1	1	-	razni alat	"
27.	Likić (Nazif) Avdija	1	2	1	1	1	materna pila	"
28.	Likić (Čamil) Vejsil	1	2	1	1	1	materna pila kamijon "Bemo" 750, mot. pila	cirkular
29.	Mahmutović (Derviš) Vejsil	1	1	1	1	1	razni alat	poljo.alat
30.	Likić (Salih) Mustafa	1	1	-	1	-	razni alati	"
31.	Likić (Emin) Safet	1	1	-	1	-	2 met. pile	"
32.	Likić (Emin) Safet	1	1	-	1	-	razni alat	"
33.	Likić (Šefko) Šermin	1	1	-	-	-	cirkular	"
34.	Kedić (Jaban) Ramiz	1	2	-	1	1	cirkular, met. pila, raz.alat.	"
35.	Likić (Tahir) Fahrir	1	1	-	1	1	mašina za lina	"
36.	Likić (Ibro) Hanzo	1	1	-	1	-	materna pila	"
37.	Likić (Ibro) Džemo	1	1	-	1	-	razni alat	"
38.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	-	raz, alat mot. pila	"
39.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	-	cirkular	"
40.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	-	cirkular 1	poljo.alat
41.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	-	razni alat	"
42.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	400a MP	"
43.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	auto-varburg 1	"
44.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	razni alat	materna pila
45.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	cirkular, met. pila i raz.alat	poljo.alat
46.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	"	"
47.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	cirkular el.MP,	"
48.	Likić (Emin) Sakib	1	1	1	1	1	razni alati	"

- 3 -

Red. br.	Prezime očevo ime i ime	kuća	štala	garaže	ljetna kuhinja pomoćni objekti	sušnice	traktori automobili	razne stvari
42.	Likić (Safet) Zineta	1	1	-	-	-	komplet bevarski	
43.	Likić (Alija) Muhidin	1	1	-	-	-	poljoprivredni alati MP	
44.	Likić (Salko) Salejman	1	1	1	1	-	razni alat	poljo.alat
45.	Likić (Bajram) Kemal	1	1	1	1	1	čirkular, mješalica za beton	poljo.alat
46.	Likić (Huse) Jakub	1	1	-	-	-	čirkular, mot. pila	
47.	Likić (Ramiz) Samir	1	1	1	1	-	razni alat	poljo.alat
48.	Likić (Huse) Mufid	1	1	-	1	1	gater, mot. pila	
49.	Likić (Ahmed) Serif	1	1	-	-	-	pila raz. alat	"
50.	Likić (Ahmed) Esad	1	1	-	-	-	auto "lada" ljevo	"
51.	Beganović (Muje) Uzeir	1	1	-	-	1	čirkular	"
52.	Likić (Muje) Saha	1	2	-	1	1	razni alat, mot.	"
53.	Likić (Asan) Muhamed	1	-	-	-	-	pila	"
54.	Likić (Avdo) Omer	1	1	-	1	1	komp. prikolica	"
55.	Likić (Avdo) Alija	1	1	1	1	1	razni alat	"
56.	Likić (Avdo) Meho	1	1	1	1	1	razni alat	"
57.	Likić Kadrija	1	1	-	-	-	2-85e-MP čirkular	
58.	Likić (Ibro) Arif	1	2	1	1	1	autova 750 Skoda	poljoprivredni raz. meh. alat, alat
59.	Orozović Ademir	1	1	1	1	-	razni alati	poljo.alat
60.	Orozović Mladen	1/2	1	1	1	1	čirkular, mot. pila	
61.	Orozović Miroslav	1/2	1	2	1	1	razni alati	"
62.	Krstić Jovan	1	1	-	1	1	razni alati	"
63.	Krstić Zdravan	1	1	1	1	1	razni alati	"
64.	Krstić Nikola	1	1	-	1	1	razni alati	"
65.	Krstić Save	1	1	1	1	1	razni alati	"
66.	Kulić Buro	1	1	-	-	-	razni alati	"

239

- 4 -

Red. br.	Prezime očevo ime i ime	kuća	štala	garaže	ljetna kuhinja pomoćni objekti	sušnice	traktori automobili	razne stvari
67.	Krstić Milan	1	1	-	-	-	meto. pila, čirkular	
68.	Likić (Jamil) Ibro	1	1	-	-	-	razni alati	poljo.alat
69.	Likić (Dezvić) Adem	1	1	-	-	-	razni alat	"
70.	Mahmutović Fatima	1	1	-	1	-	mot. pila, čirkular	"
71.	Likić (Ibro) Ibrahim	1	1	-	-	-	1 razni alat	"
72.	Likić (Ibro) Abdulah	1	1	1	1	-	M.M.P. aparat za varjenje, brav. alat	"
73.	Likić Ramiz	1	1	-	1	1	Z-75e-M.P.	"
74.	Likić (Muhameda) Muhamed	1/2	-	-	-	-	M.P.	"
75.	Mahmutović V. Vejskil	1/2	-	-	-	-	video	"
76.	Likić (Muje) Edhem	1	1	1	1	-	raz. limarski alat	"

POVJERLJIV ZA STUPNI DO:

Muhamed
Muhamed Mahmutović

SPISAK UNIŠTENOG STOČNOG FONDA TOKOM NAPADA NA STUPNI DO
THE LIST OF DEVASTATED CATTLE FUND DURING THE ATTACK
AGAINST STUPNI DO

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
OPĆINA VAREŠ
MJEŠTNA ZAGREDNICA STUPNI DO

Broj: 08-217
Vareš, 23.09.1994.god.

PREMET: Spisak uništenog stočnog fonda u M² Stupni Do, i imena vlasnika,
prilikom napada na Stupni Do dana, 23.9.1993.god. od strane HVO

243

Red. broj i prezime vlasnika	krave	bikovi	junaci	teled	ovce	konji
51. Ikić (ibre) Abdullah	1					
52. Ikić (ibre) Bead	1					
53. Ikić (ibre) Serif	1					2
54. Lalić (kemale) Muhamed	1					

Red. broj i prezime vlasnika	krave	bikovi	junaci	teled	ovce	konji
1. Ikić (Camil) Mehmed	2			1	15	
2. Ikić (Mustafa) Amir	1					
3. Ikić (Hasija) Ejub	2				5	
4. Ikić (Salih) Redžo	1				4	
5. Beganović (Muje) Dobro	1			1		
6. Mahmutović (Ejnil) Hamdija	1					
7. Mahmutović (Dervisa) Ejnil	2					
8. Ikić (Erida)	1			1		
9. Ikić (Osmana) Sulejman	1					
10. Ikić (ibre) Ismet	3					
11. Lalić (Selke) Selim	1					
12. Ikić (Ahmeda) Fadil	2					
13. Lalić (Asadije) Eaver	1			1		
14. Mahmutović (Vejsil) Derviš	1			4		
15. Dafe Rasim	1			8		
16. Ikić Hajra	2			1		
17. Ikić (Salih) Halid	1				18	
18. Ikić (Muje) Vahid	1					
19. Ikić (Selke) Hamdija	1					
20. Ikić (Salke) Abid	3					
21. Ikić (Dervisa) Sefko	2			1	7	
22. Ikić (Wazifa) Avdija	2			1	6	
23. Ikić (Camila) Vejsil	1					
24. Ikić (Selama) Mustafa	1					
25. Ikić (Emina) Safet	1					
26. Ikić (Sefko) Harmin	2				5	
27. Ikić (Sajusa) Komiz	1				4	
28. Mahmutović (Mahi)	1					
29. Mahmutović (Dervisa) Vejsil	1					
30. Ikić (ibre) Vinzo	2			1		
31. Ikić (ibre) Džemo	1					
32. Ikić (Smina) Sakib	1					
33. Ikić (Smama) Ehem	2					
34. Ikić (Muje) Mujcin	2			1	8	
35. Ikić (Muje) Saleh	2				5	
36. Ikić (Safeta) Zineta	2					
37. Ikić (Alije) Muhadin	1					
38. Ikić (Ramiza) Semir	1			1		
39. Ikić (Salke) Saladžman	1			1		
40. Ikić (Ejre) Kemal	1				6	
41. Ikić (Hase) Jakub	1				2	
42. Ikić (Hase) Muzid	1					
43. Beganović (Muje) Zvair	1					
44. Ikić (Muje) Zaba	4			2	26	
45. Ikić (Avdo) Omer	1					
46. Ikić (Avdo) Alija	1					
47. Ikić (Avdo) Mehmed	1					
48. Ikić (ibre) Arif	2			1		
49. Ikić (Camila) Derviš	1					
50. Ikić (Camila) Derviš	1					

Translation

Republic of Bosnia and Herzegovina
VAREŠ MUNICIPALITY
 Stupni Do /MZ/ Local Commune
 Number: /handwritten/ 22 /December/ 1993
 Date: 20 December 1993

FINDINGS OF COMMISSION

In keeping with the decision of the War Presidency, demonstrated need and decision number 02/1-413/93 of 15 December 1993, the Executive Council formed a commission to confirm the death of people killed in the village of Stupni Do.

The commission consisting of:

1. Husrija MAHMUTOVIĆ, President (MZ representative);
2. Abid LIKIĆ, member (/CZ/ civil protection commander);
3. Zaim LIKIĆ, member.

identified and buried the following people who were killed on 23 October 1993 by the Vares Croatian Defence Council /HVO/.

	First and last name	Date of birth		Place of burial
1.	Raif (son of Asim) LIKIĆ	12 November 1960	CZ	Stupni Do
2.	Adis (son of Kemal) LIKIĆ	24 September 1976	soldier	Dobravino
3.	Šerifa (daughter of Mehmed) LIKIĆ	27 April 1938		Stupni Do
4.	Ibrahim (son of Ibro) LIKIĆ	26 February 1930		Stupni Do
5.	Behva (daughter of Alija) LIKIĆ	26 February 1930		Stupni Do
6.	Munira (daughter of Alija) LIKIĆ	19 August 1947		Stupni Do
7.	Alija (son of Osman) LIKIĆ	16 July 1931		Stupni Do
8.	Rasima (daughter of Bećo) LIKIĆ	27 April 1921		Stupni Do
9.	Šerifa /LIKIĆ/	1929		Stupni Do
10.	Ramiz (son of Salhan) LIKIĆ	17 November 1936		Pomenići
11.	Refika (son of Alija) LIKIĆ	25 November 1940		Pomenići
12.	Zahida (daughter of Taib) LIKIĆ	31 December 1966		Pomenići
13.	Enis (son of Ejub) LIKIĆ	3 August 1990		Pomenići
14.	Vernest (son of Ramiz) LIKIĆ	4 July 1966	soldier	Pomenići

002/0001.doc/jp

2

Translation

FINDINGS OF THE COMMISSION TO CONFIRM THE DEATH OF PEOPLE KILLED IN STUPNI DO

002/0001.doc/jp

Foundation

15.	Muneca (son of Huso) LIKIĆ	6 November 1969	Pomenači
16.	Sahina (son of Vemest) LIKIĆ	22 April 1991	Pomenači
17.	Nazif (son of Ibro) LIKIĆ	23 August 1926	CZ Pomenači

All the dead bodies found in Stupni Do were burnt and charred except the dead body of Rasema LIKIĆ (daughter of Bešir). For identification, the commission relied on statements of family members and eyewitnesses who were present at the scene of the crime.

COMMISSION:

1. Husnija MAHMUTOVIĆ
/signed/
2. Abid LIKIĆ
/signed/
3. Zaim LIKIĆ
/signed/
/stamped/

cc:

Executive Council of Vareš Municipality x1
 Vareš Health Centre x1
 Vareš Registrar's Office x1
 Commission x1
 Stupni Do MZ x1
 Files x1

002/0001.docx/tp

3

MUFID LIKIĆ
20.3.2007

P: Na strani 3 vaše izjave na hrvatskom, u petom paragrafu od kraja, rekli ste da ste 18.10.1993 bili u kući svog ujaka, je li to tačno?

O: Da

P: Rekli ste da je tamo bio Himzo Likić, zapovjednik jedinice ABiH u Stupnom dolu.

O: da

P: Jakub Likić, pripadnik ABiH, jedinice Stupni Do.

O : Da, to mi je brat

P: Esref Likić zapovjednik bojne Breza-Rešad Likić, bivši pripadnik ABiH , koji je stradao jer je stao na minu i bio je invalid i Ahmed Likić pripadnik ABiH, jedinice Stupni Do.

O: da

P: I rekli ste da su svi bili obučeni u civilnu odjeću osim Ešrefa koji je nosio maskirnu uniformu.

O : da

P : Recite mi, ne mali broj ljudi u ABiH nosio je civilnu odjeću, često.

O: Da u početku dok nije osnovana Armija, naravno da nisu imali uniforme.

P : Vi kažete u početku, a sada govorimo o 18 Oktobru i kažete od šest ili sedam muškaraca, svi su nosili civilnu odjeću osim Ešrefa . Možemo li se složiti da pripadnici ABiH u Varešu i okolici, vrlo su često nosili civilnu odjeću iako su bili pripadnici ABiH, je li to tačno?

O: Da

P: I vi kažete, tog istog dana-nekoliko redova niže, da je čovjek u uniformi BH vojske ušao tamo gdje ste sjedili i odveo Himzu i s njim razgovarao neko vrijeme.

O: da

P : Kad se Himzo vratio natrag rekao nam je da oni moraju ići u Stupni do jer se situacije pogoršava, da su borbe između HVO i ABiH oko Vareša, posebno u području zvanom Liješnica.

O: da

P: borbe oko vareša su započele, ili bolje rečeno oko Liješnice oko 18 sati?

O : Dobro, ja ne znam da li je to tak datum, ali ako sam tako napisao , onda je tačno.

P: U redu. Da li je Liješnica bila u tom pravcu od kuda je dolazilo 2 Korpus ABiH? Onak koji je bio stacioniran u zenici, ili je zapravo 3 Korpus, oprostite, stacioniran u Zenici?

O: kako ja mogu znati..Ja nisam bio zapovjednik korpusa, znate gospodine,

P: gospodine svjedoče ja na ničemu ne insistiram.

O : e pa ne znam. Zaista ne znam

P:;; u redu. nadalje o ovome govorite da je čovjek koji vas je obavijestio da je počela borba, kažete da vam je rekao, da je čovjek koji gaje posjetio i razgovarao s njim, bio načelnik stožera ABiH brigade Vareš. Znate li da su Bošnjaci, muslimani iz Vareša imali svoju vlastitu brigadu, koja je bila regularna brigada ABiH.

O: regularna brigada, imali su je kad je ABiH uzela Vareš, tada je bila regularna brigada.

P: što je bilo prije toga? Ovdje kažete da je načelnik stožera Vareške brigade ABiH razgovarao s njim.

O : pa , da , u redu, možda je to ono što su oni zvali brigadom, al to nije bila brigada.

P : znate li što.....

O: ne, ne , on je vani bio s njim..Ja osobno nisam vidio čovjeka a oni su razgovarali kad su ga izveli van.

P: u redu, znači ne znate koji je bio broj te brigade i je li ona imala ime, brigada ABiH sastavljena od Bošnjaka, odnosno muslimana iz Vareša.

O: 122. brigada, ja mislim. Mislim da se tako zvala.

P: da li je bila 322. ili 122. brigada?

O: 322.

1

2

P: hvala. Sada, da li vi znate da je 322. brigada napala Vareš zajedno s drugim jedinicama A BiH iz 2. i 3. korpusa.

O: nisam bio tamo. Bio sam u bolnici. Ja sam bio u Brezi.

P: kad govorimo om ljudima koje ste kasnije upoznali, jeste li dobili bilo kakve obavijesti da je 322. brigada sastavljena od Bošnjaka iz Vareša imala učešća u napadu na Vareš?

O: da, sigurno...prevoditelj-može li svjedok prići bliže mikrofonu

P: Vi ste rekli da vas je primio doktor Hrvat i unatoč riziku za njega, poslao vas je u bolnicu gdje je bilo drugih 15 ranjenih Hrvata.

O: da, to je točno i htio bih se zahvaliti doktoru.

P: na strani 6, vi ste potvrdili «ostatak dana sam proveo na tom odjelu i sljedeću noć i sljedeće jutro, mis mo mogli vidjeti da su bile borbe iz pravca brda Perun, izgledalo je kao da A BiH napada HVO sa svojih pozicija.» Potvrđujete li tu izjavu?

O: da.

P: jeste li znali da je HVO po dolasku ljudi iz Kaknja od lipnja do 18.10. uspijevao sačuvati oznu mira u Varešu, kao što je svjedok rekao, do početka napada, unatoč problemima koji su se pojavili dolaskom izbjeglica, sve do 18.10. kada je A BiH započela napad na Kopljare i zauzela ih i da su imali 3 mrtva, 2 ranjena? Da li znate da u to vrijeme postojao zakon i red relativno govoreći. S dovoljno hrane i svega drugoga u Varešu do tog vremena?

O: što se tiče dovoljno hrane gospodine, ako okrenete drugu stranu i pročitate o oazi mirz 30.08. i što kaže, ja kažem, ja sam bio s Adusom Likić, Edinom Kadrić i Alemdinom Aluković u caffe-u koji se zove «MAK» u Vareš majdanu. Htio sam kupiti traktor i zato sam kod sebe imao 4500 DM. Želim govoriti o toj oazi mira kako vi kažete. Ja sam bio uhapšen u toj oazi mira i uzeli su mi 4500 DM i moje zdravlje. I sve sam vrijeme proveo u bolnici brezi u toj oazi mira.

P: svjedoče, ja vam postavljam pitanje i ljubezno molim da mi odgovorite. Ja ni na jedan način ne želim porći to što ste vi doživjeli osobno. Kad vas ja pitam o oazi mira, to je ono o čemu su svjedoci govorili, ovdje, u ovoj sudnici, a oni pripadaju vašoj nacionalnoj grupi. Ja to nisam izmislio. Ja nisam bio u Varešu ali govorim o općem stanju događaja. Pa to što se dogodilo vama, je za žaljenje i ja sam o tome saznao, što vam se dogodilo, ali ako je znao da ste vi imali 4500 DM? To je nešto što sud BiH mora utvrditi, a što našlost nije, a ja vas pitam o sveopćoj situaciji, nevezano od ružnih i strašnih osobnih sudbina, koje ste vi osobno prepatili. Ja to ne želim pobiti. Stoga vas još jedamput pitam. Nakon dolaska 15000 ljudi iz Kaknja a koji su prošetani u junu 1993, sve do 18.10. iste godine u Varešu, govoreći općenito, bez uzimanja u obzir strašnu situaciju u kojoj ste vi bili, da li

biste rekli da je situacija bila podnošljiva s obzirom na hranu, da je bilo relativno mirno, kako može biti u vrijeme rata?

O: pa, bilo je mirno, ali nije bilo dovoljno hrane, jer što god smo išli kupiti u Vareš, morali smo čekati i policajci su čekali na nas u Stupnom Dolu. Mi muškarci nismo mogli ići u Vareš a žene su morale ići u Brezu i uzimati hranu. Što se tiče pucnjave, toga nije bilo.

P: hvala. Nemam drugih pitanja. Hvala vam na odgovorima i na vašem dolasku ovdje.

BELMA HALKIĆ – «DG»
20.3.2007. – OTVORENA SJEDNICA – DISTORZIJA LICA

UNAKRSNO ISPITIVANJE (Praljak)

P: Dobar dan, gospodo, ja sam optužen pred ovim sudom, govorim u svoje vlastito ime i smatram da je potrebno da se ja suočim sa teškim stvarima koje su vam se dogodile. Neću vas o tome ispitivati, Bože sačuvaj. Želim vas pitati o stvarima koje tužitelj želi putem vas dokazati. Prva tema su telefoni u Varešu.

Tužitelj vas je pitao jeste li „a nakon što je HVO uzeo Vareš, mogli telefonirati u Zenicu, Tuzlu Sarajevo i vi ste rekli „ne, je li to tačno?

O: da

P: Znate li je li Sarajevo moglo zvati Tuzlu?

O: ne znam

P: Je li se moglo razgovarati pozivom iz Zenice za Tuzlu?

O: ne znam

P: Znate li išta o koaksialnim kablovima za prijenos takvih signala, repetitorima?

O: Ne

P: Vi ne znate ništa pod čijom su kontrolom bili ti koaksialni kabeli između gradova, i repetitori i komunikacijski centri. Znate li išta o tome?

O: ne

P: Znate li koji je bio zadnji dan kad se moglo telefonski razgovarati sa Sarajevom? Ne znam.

P: Moje se slijedeće pitanje odnosi na pitanje tužitelja koji je pitao o ljudima koji su došli iz Kaknja. Recite mi, jesu li oni došli kao turisti ili su bili isjerani iz Kaknja, a prema vašem znanju.

O: Po mojem znanju, ja u stvari ne znam. Nisu oni bili protjerani. Više se radilo da su pobjegli. Ne znam tačno.

P: Dobro, ne znate. Rekli ste da je u Varešu sve bilo jeftino i da je svega bilo, da je to bila oaza mira pod ovlasti HVO. Postavljam dva pitanja bez obzira na dolazak 15.000 stanovnika Kaknja koji su pred nečim pobjegli u Vareš, a to je bilo u lipnju 1993, situacija je bila dobra, nije li, sve do 23.10.1993. Možemo li se složiti u tome?

O: da, možemo.

P: Vi ste rekli da je u varešu bilo mnogo bolje nego li u drugim dijelovima BiH. Jeste li išli iz Vareši u Tuzlu, Zenicu, Busovaču, Vitez? Jeste li znali kako je u drugim dijelovima da biste mogli raditi usporedbu, da je, recimo, u Varešu bilo bolje nego li u Kiseljaku.

O: Kako smo imali neku vrstu TV programa, mogli smo vidjeti da je bilo mjesta gdje nije bilo hrane, dok smo mi u Vareši to imali i nije bilo skupo. Mnogi ljudi u BiH nisu imali što jesti i nisu imali novaca da kupe, a mi smo to sve u Varešu imali.

P: Hvala na odgovoru. Konvoji koji su dolazili u vareš, odakle su dolazili?

O: ne znam

P: pročitajmo paragraf 5 vaše izjave gdje kažete : sedam dana prije napada na Stupni do U Varešu je bio zlokoban mir. Bilo je tenzija, ali je bio mir.

O : da

P: pročitat ću vam paragraf 5 :

Sedam dana prije napada na Stupni do grad Vareš je bio potpuno prazan. Nešto se događalo. Nitko nije bio u kafićima ili na ulici, čak ni vojnici. Uobičajali su biti tamo, no sada ih nije bilo. Prve crte, od Kaknja do Vareša su bile probijene. U to vrijeme bilo je neke pucnjave od ABiH, a bila je probijena linija u Kopjarima također. » Jeste li tako rekli?

O: Da

P: Dakle, prema vašoj izjavi, sedam dana prije 23.10. ABiH je počela napadati ovu oazu miru kojoj je bilo i hrane i svega, jeftinog?

O: Ne znam

P: Još dvije stvari, vaša mama je imala dućan.

O: Ne, ona je radila u dućanu za nekog drugog.

P: U to doba u Varešu jeste li vidjeli bilo koji drugi novac osim DM?

O: Da, hrvatska kuna.

P: dakle kuna je bila tamo. mogla se mijenjati za marke?

O: da

P: Nije bilo drugog novca, koji bi došao iz Sarajeva, od vlasti u sarajevu? Nije bilo novca koji je izdan od nacionalne banke u Sarajevu?

SVJEDOK NELSON DRAPER 28/03/2007

UNAKRSNO ISPITIVANJE GENERALA PRALJKA

P: DOBAR DAN, GDINE Draper. Cijenio bih kratke odgovore, a ako nam želite dati šire objašnjenje, molim da mi to nagovijestite. Sudjelovao sam u tom ratu a kad pogledamo fotografije poput ove, moramo razumjeti da je to dio onih stvari koje donosi rat ali se moramo s njima suočiti. Vi ste to rekli iz vaše informacije iz različitih izvora, da je selo branilo 36 pripadnika A BiH. Je li to točno?

S: da, otprilike njih 36. to je točno, gospodine.

P: hvala vam. Iz vašeg izvidanja sela, jeste li uočili rovove oko sela?

S: nismo išli van sela iz razloga sigurnosti i zbog sigurnosti tima. Tako da, ne, nismo išli kroz nikakve rovove ali kroz...

P: oprostite. Molim da ponovno odgovorite, slušalice su mi bile isključene na sekundu.

S: ok, ponavljam svoj odgovor. Ne, nismo išli niti smo posjetili ikakve rovove iz sigurnosnih razloga. Bilo je malo predaleko van sela i mi ne bi mogli dobiti sigurnosnu pratnju međutim ja...zapravo da odgovorim na vaše pitanje, ja osobno nisam. Mi smo bili tamo, ako na to mislite, gospodine. Branitelji su rekli da je bilo rovova kako smo ih mi popunjavali ljudstvom.

P: hvala mnogo. Znaite li, na temelju intervjua koje ste napravili, da, tijekom napada HVO-a na to obranjeno selo, je li pucnjava dolazila iz kuća kao i iz rovova? Jeste li znali da su i kuće bile bojni položaji?

S: vrlo vjerojatno, jer sam znao da je bilo branitelja BiH koji su štitali prihvatilišta gdje su bili stanovnici.

P: hvala vam. Isto tako, zabilježili ste, vrlo jasno da su 193 osobe iz tog sela preživjele, ono što mi zovemo masakrom u Stupnom dolu. Je li to točno, da su 193 osobe napustile selo žive?

S: vrlo vjerojatno...da, negdje oko tog broja. Može biti da je bilo nekoliko njih više na listi koju sam prvotno dobio.

P: u vašem izvještaju na strani 17 hrvatske verzije, ima nešto što bih želio pročitati pa da vi iskomentirate. Kaže: «Većina pripadnika HVO-a bila je zaprepaštena kada su čuli što se dogodilo u Stupnom Dolu. Nitko im o tome prije nije rekao. Vojnici su donijeli hrane i odnosili se s njima s pažnjom.» to je referenca na veliku grupu izbjeglica, primljena na checkpointu HVO-a. Vi kažete: «dva su vozila UNPROFORA stigla, međutim, HVO je spriječio njihovu evakuaciju jer su bili prestrašeni. Bojali su se napada A BiH.» je li točno to što ste rekli u vašem izvješću da su ovi vojnici bili prestrašeni? Jedno. I drugo, je li točno da su vojnici HVO-a prihvatili izbjeglice na njihovom kontrolnom punktu and kasnije im omogućili da prijeđu na teritorij BiH?

S: da, sjećam se toga. To je bilo od jednog od svjedoka i ta grupa izbjeglica koja je stigla, bila je populjena ljudstvo od strane lokalnog HVO-a i oni su bili, sjećam se intervjua, bili su...nisu shvatili što se događalo, nisu bili toga svjedoci i bili su šokirani događajima i vjerujem, obukli jednoga od ranjenih i dali im kruha i još...duž tih linija, ono što su imali /kako piše u transkriptu/

P: hvala vam. Na strani 13 vašeg izvješća kažete da na temelju nekih informacija koje ste kasnije primili, da ste čuli o nečemu što je nađeno u Stupnom Dolu, bio je to znak koji je

O: Ne, ništa

P: Nije bilo yu dimara?

O: Ne, nije se pojavio.

P: U odnosu na istjerivanje od strane HVO-a, jeste li vi osobno vidjeli bilo kojeg vojnika HVO da prijeti Hrvatima da napuste grad?

O: Nisam, jer nisam bila tamo.

P: A što je s vašim ocem? Je li vam on rekao da je vidio Hvo kako prisiljava Hrvate da napuste Vareš upirući puške u njih?

O: ne, on je samo čuo o tome.

P: Dakle sve što vi znate o tome je ono što ste saznali kad je ABIH došla i nakon što su

Hrvati otišli. Je li to točno?

Da.

P: prvi dio, dugački chapter.
Mr Flynn: o kojem dijelu prvog dijela razgovaramo, o dijelu s tijelima, mjestu zločina, ili razgovaramo o dijelu s oštećenostima na zgradama?
P: o oba dijela. Trazit ću da se zaustavi kako bih postavio pitanje u nekim trenucima. Gospodine, molim da mi kažete kada vidite ruševinu kroz koju ste trebali ići gdje niste bili u stanju vidjeti mrtva tijela ispred sebe. Možemo vidjeti da su kuće izgorile.

S: zaustavite ovdje.
P: je li to ruševina?

S: ovo je prva scena oko koje...a vi ste pitali o 22 tijela?
P: gospodine, molim vas. Ja ovo vodim. Vi mi govorite da je ovo ruševina. Ne možemo ići u detalje, ponavljajući da je ovo scena 1. vi ste ovdje da nam pomognete. Trebali ste reći «ovo je ruševina. Nismo imali vremena ići kroz ruševine a tamo je moglo biti mrtvih tijela koja su ostala ispod njih.» tako da, možete li potvrditi sljedeće; je li to ruševina?
S: ne slijedim vas baš. Ne mogu vam reći u kojim je kućama ili pod kojim ruševina bio ostatak tijela. Nisam bio tamo kad se to događalo. Tako da, kako mogu reći u kojim su zgradama bili? Samo bih nagadao i pretpostavljao. Mogu pokazati na karti koju sam napravio, ali kako se ove zgrade odnose na ruševine u ovom snimku, ja nikad nisam tamo živio tako da nisam u stanju točno reći pod kojim su ruševinama tijela pronađena. Samo ljudi koji su tamo živjeli i koji su našli tijela bi to mogli mogli učiniti. Tako ja mislim, gospodine.

P: ispričavam se, gđin Draper. Vojna policija međunarodnih snaga UN-a došla je u selo, selo s kojim se mi ovdje avimo. Vi ste tamo provodili istragu do ožujka 1994. potpisali ste izvješće. Govorili ste o, kao prvo, o 16 osoba plus neka dodatna tijela.
Sudac Trechsel: Gđine Prajkar, moram vas zamoliti da se držite činjenica. Nema šanse da je ovaj svjedok provodio istragu od trenutka kad je počeo 27.10. 1993. do ožujka 1994. nije on bio tamo od A do B. Možda je stavr prijevoda ali daje pogrešan dojam. Nije on tamo ostao nekoliko mjeseci, rekao nam je to.

P: u redu onda. Suče Trechsel...
Trechsel: ispričavam se. Ali on nije bio u Stupnom Dolu cijelo vrijeme. To sam htio reći.
P: nisam to rekao. Da li temelj može biti prihvaćen? Imamo činjenicu da su 4 TV ekipe i grupa međunarodnih profesionalnih policijskih istražitelja posjetili selo koje je bilo spaljeno ali nije bilo u ruševinama a oni nisu trebali tamo imati radnike za iskopavanje. Mrtva tijela su se mogla vidjeti, i spaljena i ona koja nisu bila spaljena a onda su ustanovili da ima 16 tijela. Ostatak je propaganda. To se koristilo u tisku BiH, koji je povećao broj do 100, a ovdje su ga oni povećali na 37. ne pokušavam isticati događaje. Samo želim dospjeti do istine što se zapravo dogodilo i do ispravnih brojki. Kako se uopće može doći s broja 16 na 37? Gdje su onda bila ta 22 tijela? Ne pričamo o mogućim dvjema tijelima koja su mogla biti previdena. To su 22 tijela koja su dodatno stavljena na listu žrtava iz Stupnog Dola. Zato vas, gđine Draper molim da za mene ovdje indicirate gdje je ta ruševina koja je imala toliko krhotine opeka da ste morali kopati pod njom kako biste našli 22 osobe? Međutim, mogu samo nastaviti. Prelazim na druga pitanja. Molim da se pokrene video. Molim da ga ovdje zaustavite. Evidentno možemo vidjeti ženu na desnoj strani kako nosi vojnu košulju i vojnu jaknu. Je li to točno, gđine Draper? Je li to ono što možemo tamo vidjeti?
S: ne mogu odatve reći...odavde, ali da, tamo je netko tko nosi vojni gorjiji dio odjeće.

imao slova HOS i amblem šahovnice, crvena i bijela polja a ispod tog znaka stajalo je «Za dom spremni». Jesam li dobro citirao vaše riječi?

S: da, u principu. Sjećam se da je to najvjerojatnije bilo 12.11. 1993, kad smo se vraćali u Stupni Dol i kad smo pokušavali identificirati sva mjesta gdje su tijela i imena tih ljudi i tada je to nadeno na podu. Je li to onaj...siguran sam da ste pročitali. Je li to ono gdje kaplar McKee kaže da je to bilo prilično upadljivo i da bi ga on isto tako bio primjetio zadnji put?

P: hvala vam. Znate li da HOS nije bio pod zapovjedništvom HVO-a? Jeste li svjedoci toga?

S: ne.
P: znate li da su te jedinice ili neovisne vojne snage ili da su pod zapovjedništvom A BiH?

S: iz informacija koje sam skupio u intervjuima, one su bile pod zapovjedništvom pukovnika Ivice Rajčića iz Kiseljaka.

P: nisam dobio prijevod. Ne poričem da su mogle biti pod zapovjedništvom Ivice Rajčića, ali nisu bile pod zapovjedništvom HVO-a, ali nije bitno. Želim postaviti drugo pitanje, možemo li dobiti video na stand-by, onaj koji smo već gledali. Želim da se zaustavi na nekim scenama. Kada ste, 27.10. prvi put ušli u selo, pregledati ste selo pažljivo i temeljito? Je li to točno?

S: nisam ja. Na mjestu zločina je bio kaplar Scott McKee i on je pregledavao mjesto zločina, išao bi kroz njega vrlo polako, dok sam ja selo pregledao samo generalno da vidim što je to bilo. Ja osobno nisam išao kroz svako mjesto zločina da ga procesuriram.
P: hvala vam mnogo. Sada me zanima sljedeće, gđine Draper: ijedna od 4 TV ekipe, tamo su također bili zaštitarski časnici, gđin McKee i vi, svi vi ste uspjeli naći 16 tijela; je li to točno?

S: da. Jedno od njih koje nije sličilo na tijelo, zapravo, nismo znali je li životinja ili čovjek. Međutim smo se odnosili prema njemu kao prema ljudskom tijelu.

P: u redu. Znači, moglo je biti i manje od 16 tijela, ali vi ste pronašli 16. možete li časnicima objasniti kako ste mogli naći 22 tijela kasnije tako da stignete na ukupni broj od 37? To ostaje enigma, misterija. Ako ste ušli u selo, detaljno ste ga pretražili, fotografirali ste ga i ustanovili da tamo ima 16 tijela. Kako ste, posljedično tomu, uspjeli doći na brojku od 37 osoba koje su ubijene u Stupnom Dolu ma koje god procedure koristili. A ja ne znam koji su to postupci mogli biti. Kako je to moguće?

S: nakon što smo našli 16 tijela, i napustili područje rano u studenom, vlasti BiH, pretpostavljam, su poduzele ofenzivu ili tako nešto i zauzele Stupni Dol. I kako je to bilo pod njihovom kontrolom, seljani su se uspjeli vratiti u svoje selo i naravno, rođaci i žrtve su znali gdje su ljudi ubijeni i, plus, napravili su još detaljniju potragu za tijelima i tako je otkriven ostatak tijela, jer, dok smo mi bili tamo, mi nismo prešli kroz nijednu od spaljenih kuća. Većina leševa pronađena je pod ruševinama zgrada koje su se družile na njih. I tako, kako sam imao više intervjua, mogao sam dobiti više potvrde od ljudi koji su našli ta tijela. Na primjer...

P: ispričavam se. Je li možemo sada dobiti video clip i vidjet ćemo da ima spaljenih kuća ali da nema ruševina. Zaustavit ćemo se na nekim scenama a vi ćete mi reći kroz koje ste to ruševine vi trebali probjati kako bi našli dodatna tijela.

P: je li možemo pokrenuti video?
Sudac Antonetti: tajniče, video, molim?

P: gospodine, moje pitanje je vrlo jednostavno. Kao pripadnik kanadske vojske, profesionalac, kada ste pohađali obuku koja se odnosi na zauzimanje objekata uključujući kuće, jer, pretpostavljam, vrlo je ubičajeno da su vojne pozicije ponekad u kućama, nije prirodno za osobe koje su u kućama da izadu van noseći bijelu odjeću i da se predaju, nego bi vojnici koji su zauzeli te pozicije ušli u kuću, razbili vrata i otvorili vatru a da ne pitaju je li netko u kući, jer, pretpostavljam, da je netko i bio u kući, bili bi se predali. Nije li to bio dio vaše profesionalne obuke?

S: ne, ja sam vojnik policajac, a i moja je obuka, znate, prije nego što ste...

P: u redu. Hvala. Ništa vi o ovome ne znate. U redu. Idemo dalje. Možemo li opet pustiti video?

Sudac Mindua: svjedoče, ova scena je zaista uznemirujuća a ja sam vam postavio pitanje tijekom direktnog ispitivanja i smatram da moramo obratiti pažnju na to što nam otopušeni Praljak trenutno govori. Moje pitanje je sljedeće: temeljem vašeg iskustva u Stupnom Dolu, u tom području gdje se odvijao oružani sukob, jesu li ljudi shvaćali da, noseći vojne uniforme, ih se može zamijeniti za borce? Jesu li toga bili svjesni? I da bi izbjegli da budu meta jesu li rađe onda ne nosili vojne uniforme? Nadam se da ste razumjeli moje pitanje? Mogu ga i ponoviti?

S: da. Da sam ja bio u toj situaciji ili da je to bila moja žena, ona nikako ne bi nosila maskirnu uniformu, jer, znate, krećući se oko u ratnoj zoni i noseći maskirnu uniformu, svatko bi, pretpostavljam, bio meta. Ali ja nikad nisam bio u ratu i to je tek moja pretpostavka, međutim, ja dosita ne bih želio biti civil, ili ako nisam dio vojne organizacije u ratnoj zoni, ne bih nosio maskirnu uniformu bilokakvog tipa i ne bih nosio ništa vojničkog (da privuče pažnju kao metu) je li to odgovara na vaše pitanje?

Jer, za mene, kao vojnog policajca, mi smo obučavani da ne pucamo i da kasnije postavljamo pitanja (tako stoji u transkriptu). Moramo se pobrinuti da postoji prijatelj prije nego što potegnemo oružje. Ako je odnos vojnog vojnika, može biti drugačije, međutim, ja sam obučan kao vojni policajac a ne kao vojnici pješadijac. Mindua: hvala.

P: vrijeme je skoro isteklo. Još jedno pitanje. Ove vreće koje vidimo na lijevoj strani, jeste li vidjeli neke prozore u podrumu koji su se mogli koristiti kao otvor iz kojeg se moglo pucati? Jeste li primjetili da podrum ima prozora?

S: kroz izjave svjedoka, bila je djevojčica koja se skrivala pod nogama tih triju žena a kad su HVO vojnici otišli nakon što su ih ubili, ona je isklizula između njih i otišla kroz prozor te sobe. To je morala biti Mufida Likić. Ona je bila ranjena u nogu.

P: dozvolite mi da vas upozorim da morate slušati moje pitanje. Ja ne znam kako vam je to interpretirano. Prema vašem znanju, da li je taj podrum imao prozor i da li su te vreće mogle biti korištene kao zaštita kad se utvrđuju pozicije. To je bilo moje pitanje?

S: ne mogu vam to reći da sigurno gospodine. Ali oni su...

P: hvala. Hvala vam puno. Molim blih da se pusti video, jer ćemo moći vidjeti neke čahure (granate). I onda bismo mogli nastaviti sutra.

Evo da vam postavim pitanje. Ta 22 mrtva tijela koja su kasnije nadjena a navodno su bila ubijena u Stupnom Dolu, da li je to nešto što ste vi utvrdili samo na temelju informacija koje ste dobili od A BiH? Dakle, ta 22 mrtva tijela koje vi niste otkrili u vrijeme kad ste bili tamo, da li vi zaključujete da su ona bila tamo, isključivo na temelju informacija koje vam je dala A BiH nakon što je zauzela Vareš i Stupni Dol? Pušta se video...

P: treća žena čiju fotografiju nisam vidjeli, koja je bila između dvije žene u pozadini, nije li i ona nosila vojničku jaknu. Možete to znati a i ne morate. Jedna od dvije žene koje možemo vidjeti nosi vojničku jaknu. Druga ne nosi. Što je s trećom ženom koja je tamo ubijena? Je li ona imala vojničku uniformu ili ne? Ako ne znate, recite nam da idemo dalje.

S: ništa ne vidim na svom ekranu osim crnila. Je li imate drugačiji...bio je bljesak...nečega/

Trechsel: mogu li predložiti da umjesto što gledamo video na kojem se ništa ne vidi. Ja nisam ni ženu prepoznao, da vi, gđine Praljak za vašu pitanja, da pređete na sliku a slika 00357599 bi bila dobra, samo sugeriram.

P: 599. da, molim. Možemo li dobiti fotografiju 00357599?

Možemo li dobiti fotografiju 6116?

Kovačić: fotografija koju vam pokazuje gđin Praljak je 113.

P: ne, 7599. to je fotografija. Možete li ju uvećati? Vidite li gospodine da je žena koja je ubijena i koja je na desnoj strani nosi kratki rukav majicu i jaknu koji su dijelovi vojne uniforme?

S: vesta (jakna) definitivno izgleda vojnička. Kratki rukav majica, izgleda malo eleno, vojnički zeleno.

P: gđine Draper, govorite «izgleda». Molim da budemo određeni. Je li to gornji dio vojničke uniforme, kratki rukav majica i jakna? Vi ste profesionalni časnik.

S: izgleda da jest, gđine, ali...možda, da, izgleda kao vojničko.

P: dobro. Žena čiju glavu smo vidjeli da se nagne i koja je tamo ubijena, je li ona nosila vojničku uniformu ili ne, prema vašem znanju?

S: ne mogu to reći sa slike.

P: dobro.

Trechsel: tako dugo dok imamo fotografiju, ima i tkanina s cvjetnim uzorkom na donjem dijelu žene na desnoj strani u kadru. Možete li nam reći što je to?

S: donji dio njene odjeće?

Trechsel: da, tamo gdje je položena njena lijeva ruka.

S: dio njenog donjeg dijela ili...ne znam. Meni izgleda kao haljina.

Trechsel: ili kao suknja?

S: da

Trechsel: da. Hvala.

P: po mom mišljenju, bila bi to vrpca, možda vrpca koja pokriva dio tijela ili rupčić ili nešto. Idemo dalje.

Znate li da prema izjavama ovdje, da su u podrumu pronađeni pištolj i ručna granata? Jeste li svjedni činjenice da, prema nekim izjavama, da su imali ručnu granatu sa sobom?

S: ne, u izjavama, nisam. Niti u intervjuima koje sam radio.

P: imam jedno striktno vojno pitanje. Kada je otvorena vatra iz kuća i kad su zauzeti položaji, ako je netko u kući nosio vojničku uniformu, ne bi li to bila prirodna reakcija i dio profesionalnog ponašanja vojske da, nakon što se uđe u kuću i nakon što se vidi vojnička uniforma, onaj vojnici koji se tu nalazi, otvara vatru automatski? Stoga, bi vojnici koji ulazi u kuću i podrum tijekom borbe i nakon što vidi osobu, odnosno, vojničku uniformu, on bi instinktivno otvorio vatru?

S: govorite li o onim ljudima, toj osobi koja je tamo ili o dvjema ženama? Kao da ja...

S: informacije smo dobili od seljana.

P: kada? Od kada ste počeli primati informacije o mogućim dodatnim žrtvama iz Stupnog Dola?

S: vjerojatno početkom novembra pa sve do ožujka. Početak novembra 1993 do marta 1994.

Drugi dan 29/03/2007

P: dobro jutro, gđine Draper. Kako nismo završili pregled video materijala, ja bih molio da se ponovno pusti video. Vi ste saznali da je oko 36 članova A BiH branilo selo Stupni Dol. Da li ste vi tražili i da li ste pribavili imena pripadnika A BiH u tom selu?

Ja vas pitam jer kasnije, uspredobom bi mogli ustanoviti koja je od žrtava bila civil a koja pripadnik A BiH. Prema tome, da li ste vi našli imena pripadnika A BiH u selu?

S: samo kroz intervjue sa svjedocima i mislim da nisam dobio imena od svih. Kada su svjedoci intervjuirani, bili su pitani da li su bili pripadnici snaga obrane. Mi smo dobili imena ali ne mislim da smo dobili sva. Nismo bili naprosto u stanju da ih sve intervjuiramo.

P: možete li se sjetiti koliko vam je imena dato?

S: ne, ne mogu.

P: da li ste iz razgovora sa svjedocima utvrdili da su pripadnici A BiH u Stupnom Dolu bili obučeni i u uniforme i u civilnu odjeću. Jeste li toga bili svjesni?

S: ja sam znao da mnogo njih živi u selu i bili su obučeni u njihovu normalnu odjeću. Da li su imali redovne uniforme A BiH, nisam u to siguran.

P: hvala. 27.10. kako ste zapisali, vi i vaš tim našli ste 16 žrtava. Kada ste u martu 1994. završili vašu istragu, taj broj se popeo na 37 žrtava u Stupnom Dolu, možete li mi objasniti, kako je broj žrtava progresivno rastao kroz mjesec. Ako je bilo 16 u oktobru, koliko ih je više bilo u novembru decembru, januaru i februaru? Možete li mi dati neku ideju raspored povećanja žrtava u Stupnom Dolu do kraja istrage?

S: da. Na početku kraja istrage mi smo imali 16 tijela od inicijalne /početne/ istrage a tada smo dobili listu ljudi koji su još uvijek živi i ljudi koji su umrli ili nisu bili zapisani. Ti ljudi koji su umrli ili koji nisu bili zapisani čimili su taj broj, 38, za koje vi pitate.

Kako je vrijeme odmicalo a mi smo radili intervjue, svjedoci bi dolazili i govorili na primjer, jednom je nedostajalo 7 članova njegove obitelji i nije znao gdje su; tada, kako je vrijeme prolazilo i oni se vraćali u selo i prekapali i išli kroz ostatke njihovih kuća, oni su locirali ostatke njihovih članova obitelji. I kako je vrijeme prolazilo u studenom, oni su konačno bili u mogućnosti da nađu ostale članove svojih obitelji i tijela od 38 osoba koja su uključena na listu u mom izvještaju. Neke tijela su bila otkrivena i ja vjerujem, dovedena u mrvtčnicu kasnije.

P: gospodine Draper, nemojte mi davati obrazloženja za koja vas nisam pitao. Moje pitanje je precizno i jasno. Možete li dati odgovor vijecu kako je broj žrtava progresivno rastao kroz mjesec vaše istrage? Koliko ih je bilo 27., koliko ih je bilo zabilježeno u studenom, u prosincu, u siječnju i veljači? Kako je rastao broj žrtava kroz mjesec, ako mi to možete reći?

S: prvotni broj žrtava bio je prilično blizak početnoj listi od 38. potvrda o njima nije došla dok svjedoci nisu bili intervjuirani i dok nisu potvrdili da su tijela otkrivena ili dijelovi njihovih tijela ili ono što je od tijela ostalo. To je najbolji odgovor koji ja mogu dati.

P: dobro. Očito ne mogu dobiti neki odgovor. Početni broj je bio 16. a možete li mi odgovoriti ovo? Ako su se svi preostali seljani povukli na slobodnu teritoriju A BiH i svi su se međusobno znali, a većina ih je imala isto prezime, kako je bilo moguće da ljudi ne znaju gdje je njihovih 5 ili 6 članova obitelji i da to saznaju tek nekoliko mjeseci kasnije? Jeste li ikad posumnjali u činjenicu da miješani razmjerno malog sela otkriju da nedostaje desetak ljudi nekoliko mjeseci kasnije a da su svi bili locirani na relativno malom području? Nije li vam to pobuđivalo neke sumnje?

S: žao mi je, očito se nisam dobro izrazio. Sva tijela su bila pronađena u novembru kada su seljani došli kući. Ali ja to nisam potvrdio dok nisam obavio intervjue s njima a da bih mogao s njima razgovarati i imati intervjue, trebalo mi je do marta 1990 (očito 1994.) ali tijela su bila otkrivena relativno brzo.

P: tko je otkrio tijela? Da li vaš tim ili su vam ljudi rekli da su ih otkrili?

S: ljudi su mi rekli da su ih otkrili.

P: dobro. Hvala. Prema izjavama svjedoka i onom što ste vi zaključili nakon tih intervjua, oni su rekli da je tamo živjelo oko 150 osoba u selu u dvije ili tri kuće i uspjeli su odbaciti napad s ručnim granatama. Dakle, 150 ljudi upotrebljava ručne granate. U tom selu, po onom što mi čujemo, bili su određeni smrtni Apostola i Maturica koji su bili naoružani s RPG-ovima i drugim teškim naoružanjem i svi su oni uspjeli izvući se da dodju na kontrolnu točku HVO-a i da se povuku prema Brezi, ili nije bitno gdje.

Molim vas, recite mi, kako je bilo moguće da se 150 ljudi nije predalo, imajući samo ručne granate? Oni su bili u okruženju HVO jedinica koje su imale raketni bacač, RPG-ove, ručni raketni bacač, a ta grupa nije bila zarobljena, nije bila ubijena, grupa od 150 muškaraca?

Mr Flynn: ja ne mislim da se svjedoka može tražiti odgovor na ovo pitanje, traži previše nagadanja.

Ms Alaburić: ako mi dozvolite, želim reći zašto je pitanje generalna Praljka prikladno. U dokumentaciji koju smo dobili od tužitelja uz ovog svjedoka, imamo izjavu Halida Likića, pripadnika A BiH a on je bio radio-operator u Stupnom Dolu. Rekao je da je bio stacioniran u školi i nastojao je kontaktirati zapovjedništvo A BiH u Boduželju da bi dobio pomoć i zaštitu od UNPROFORA. Zapovjedništvo A BiH obećalo mu je tu pomoć i to je vjerovatno razlog zašto su članovi A BiH odlučili da ostanu u selu i nastoje ga obraniti. U tom smislu ja vjerujem da je pitanje apsolutno legitimno i opravdano.

Antonetti: čuli smo pitanje i prigovor. General Praljak postavio vam je čisto vojno pitanje. Traži vojno objašnjenje. U vojno smislu, jeste li u mogućnosti odgovoriti na to? Ako ne, icipemo dalje.

Trechsel: mislim da bi pitanje trebalo biti malo izmijenjeno od onoga kako ga je postavio gđin Praljak. Ovdje se spominje 150 individua. A u pitanju generala Praljka ti su ljudi iznenada postali 150 muškaraca i mene zanima kako je najednput tih 150 individua identificirano kao da su svi muškarci.

P: časnii suče, ja ne znam da sam ja to rekao. Ja sam rekao 150 ljudi.

Trechsel: piše «muškaraca».

Antonetti: doista u redu 23. piše da je bila grupa od 150 ljudi. Možda ste vi u svom jeziku rekli «muškarci» ili tako nešto.

Prevoditelj: greša prevoditelja. Ja se ispričavam.

Trechsel: sad je to ispravljeno. Ajmo dalje.

P: ja sam rekao 150 ljudi. Od kojih su neki bili pripadnici A BiH. A prema svjedočenju svjedoka, mi smo čuli da su se oni branili s nekoliko ručnih granata. Nasuprot njih je ono o čem ja govorim a to smo čitali u izvješću, zloglasne jedinice Maturice koje su imale RPG-ove, zolje, kojima su dizani krovovi u zrak i slično. To je ono što ja pitam svjedoka. Ako je masakr bio upravljen prema selu a ljudi su se branili samo ručnim granatama, kako se dogodilo da nitko nije zarobljen od tih ljudi? Oni nisu bili izmasakrirani. Umjesto toga, oni su se uspjeli povući u šumu. Ako ne znate odgovor na pitanje, u redu.

Antonetti: bez da nagadate, imate li odgovor na to pitanje ili ne?

S: prema intervjuima koje sam ja radio, proizlazi da su branitelji nakon što se prešlo preko njih, oni su se vratili u skloništa. I tada je jedan od tih u skloništu je rekao ljudima da bježe iz skloništa jer da su linije probijene i da trče u šumu. I neki jesu, a neki nisu. A ostatak branitelja koji je ostao u selu, ostao je oko skloništa i ja pretpostavljam, da zaštite svoje obitelji. A s vojne točke gledišta, ne mogu dati odgovor jer sam čitav život bio vojni policajac a ne vojnik.

P: sve je to točno. Ali u zaključku vašeg izvješća koje je podneseno UN-u jasno je naznačeno koja je bila namjera HVO-a. Neshvatljivo je kako netko uspijeva zauzeti sve rovove i tada pustiti sve te branitelje ako je njihova namjera bila da zarobe i masakriraju stanovništvo.

Vi ste radili korak po korak a u to vrijeme ja sam bio zapovjednik Glavnog stožera HVO-a. I želim vas pitati. Jeste li imali potrebu, vi ili vaši nadređeni da rezultate vaše istrage podijelite s mojim glavnim stožerom ili bilo kojim drugim političkim vlastima HZ HB-a?

S: o toj vrsti informacija trebala je brinuti komanda A BiH, ne ja.

P: jeste li vi sugerirali da bi bila dobra ideja da se glavnom stožeru to kaže tako da bi glavni stožer mogao pomoći u istrazi? Ja ne znam čija je odluka bila, ali da li ste sugerirali da bi bilo dobro uključiti GS HVO u vašu istragu?

S: jedinu informaciju koju vam ja mogu dati je da sam ja podnio memorandum zapovjedništvu A BiH, tražeći da se povežu s HVO-om jer sam ja želio intervjuirati sve koji su bili uključeni u napad na Stupni Dol. A kopija toga, ja vjerujem, je u mojem izvješću a rezultat toga je, mislim, dva memoranduma od Koak /tako piše/ gdje se vidi da je razgovarao s gđinom Banićem i HVO oficirima za vezu.

P: nakon što ste saznali o događajima u Stupnom Dolu 27. Vares još nije pao u to doba, jeste li pokušali da idete u Vares i razgovarate s civilnom policijom ili bilo kim drugim od HVO-a?

S: smatram da smo u to vrijeme radili izvan Kisejaka. I prvo smo htjeli intervjuirati svjedoke da vidimo što se dogodilo i tada smo bili ograničeni u kretanju. Jer nam nije bilo dozvoljeno daidemo u Vares jer se A BiH kretala. Tako da zbog naše sigurnosti zapovjedništvo A BiH nije nas pustilo da idemo.

P: molim da se pusti video. Video se pušta.

Zaustavite ovdje. Ovdje, uz ovu bijelu vreću vidimo rešto što liči, nisam siguran u to što je, pa vas želim pitati, to liči na oplatu od artiljerijske puške (čahura) i da li bi ova stvar kraj vreće mogla biti artiljerijska granata? Da li ste vi u vašoj istrazi nastojali utvrditi što je taj predmet s desne strane?

S: ne.

P: dakle, vi niste išli provjeravati da li je bilo minobacačkih granata, komadi minobacača ili nešto drugo?

S: ne.

P: da li ste vi znali da je A BiH u Stupnom Dolu imala minobacače ili bilo kakvo drugo artiljerijsko oružje? Jeste li došli do takvih informacija?

S: da.

P: hvala. Više nam ne treba video. Da li bismo mogli dobiti snimke obdukcije koju smo vidjeli? Ja neću ići u detalje jer je sudac Antonetti već pitao o nesrazmjeru između karboniziranih tijela i područja gdje su ona viđena, što se ne uklapa u cjelovitu sliku. Ne znam koji je broj obdukcionog izvješća i molim tužitelja da mi pomogne.

Mr Flynn: to je P06314.

P: fotografija. Tužitelj je pokazao fotografije samo na sekundnu, ne fotografije, već snimke koje smo vidjeli vrlo kratko.

Mr. Flynn: ja razumijem, to su bili ekstrakti P06318.

Ide video

P: hvala gđine tužiteljju. Mene zanima treća ili četvrta fotografija. Pogledajte ovu fotografiju. Teško mi je uopće postaviti pitanje o tome, ali molim vas, pogledajte na područje s desne strane što liči na glavu životinje. Molim vas da pustite tu sekvencu još jednom (video se ponavlja više puta). Jeste li vidjeli spaljeno tijelo? Doktor koji je bio dio vašeg tima, da li su oni to pogledali i da li su oni zaključili da je to karbonizirani dio ljudskog tijela ili?

S: bilo je jedno tijelo za koje medicinski časnik nije bio siguran da li je ljudsko ili životinjsko. A neki od medicinskog osoblja su mislili da bi to moglo biti ljudsko tijelo i mi smo ga kao takvo tretirali.

P: kada ste vodili istragu, da li vas je vodila činjenica da se zločin mora istražiti po određenim standardima i da se treba voditi činjeničnim utvrđenjima i da ona vode prema istini i da samo takva istraga, temeljena na takvim principima može dati odgovarajuću zadovoljštinu žrtvama. Da li ste vi vođeni tim principima u vašoj istrazi?

S: svi standardi istrage, ja sam se trudio da dodjem do istine, ma kakva ona bila.

P: hvala.

SVJEDOK HAKAN BIRGER 27/03/2007

UNAKRSNO ISPITIVANJE GENERALA PRALJAKA

P: dobro jutro svjedode. Molim da ste pred gđina Birgera stavi karta. I dok se to radi, dopustite da pitam sljedeće, iz svega što znate, da li su postojali elementi građanskog rata u Bosni i Hercegovini? Da li je taj konflikt uključivao određene elemente građanskog rata? Dakle, odgovorite sve što znate, iz povijesti ili...

Sudac Trechsel: oprostite, gđin Praljak. Mislim da to nije i pravno pitanje jer i ziskuje pravnu kvalifikaciju, za koju svjedok nije kvalificiran.

P: zaboravite onda. Rekli ste da biste vidjeli ni jednog Mudžahedina. Jesu li vas vaši nadređeni obavijestili o postojanju Mudžahedina u trećem korpusu i njihovom broju? Jeste li imali takve informacije?

S: imamo neke informacije da je bilo, ono što vi zovete, muslimanskih elemenata u trećem korpusu, a informacija o tome je vrlo teško (nećiko)/korpus/ te također imamo primjer o tome u selu Borovica.

P: iskreno sam iznenađen vašim referencama o nekim informacijama, izvjesnom znanju i tako dalje. Vi ste bili vojnici. Siguran sam da ste imali vrlo dobra obavještenja.

Kako bilo, i za sebe i mate karte koja prikazuje razvoj pokreta trećeg i kasnije, drugog korpusa napada na Vareš. Karta je napravljena na temelju vašeg dnevnika i nekih informacija koje ste već s nama podijelili. Molim vas, pogledajte kartu i recite nam je li točna. I ako mislite da nije, molim da nam kažete kako nije.

Zelena boja pokazuje napredak muslimana, pad raznih sela kako je opisano u vašem dnevniku do ulaska u Vareš na desnoj strani, izvlačenje HVO-a, izbjeglice prema Daštanskom te područja pod kontrolom vojske republike srpske. Da li je ova vojna mapa točna?

Sudac Trechsel: ispričavam se. Molim tehničare da nam omoguće da vidimo kartu, jer na ovoj udaljenosti a bez optičkog instrumenta mi ju ne možemo vidjeti. Možda da kamera, da, to je već bolje. Možda da ju malo izoštrite...

S: mogu objasniti naslov. Ono što mogu vidjeti, što mogu, ne radi.

Ono što mogu vidjeti na karti, trebao bi biti 3. korpus koji je napadao u Dubošnici i Vijaku. Po mom mišljenju, bio je jak; bilo je snaga iz drugog korpusa i iz trećeg korpusa na liniji poput ove, sjeverno od Borovice i južno, u ovom pravcu. Ovdje su bile snage 2. korpusa koje su napadale vareški džep. Ovo mi se čini točnim, ovdje dolje, mislim da se napadalo u ovom smjeru. Također je bilo točno da su bili, kako da kažem, ostatak brigade Bobovac da je pobjegao iz sela Daštansko u ovom području a ostali bi u tom području nakon što bi se malo smirilo u području. Tako da je to manje-više, ovdje gore. Ne mislim da je sasvim točna, po mom mišljenju, ono što smo mi razumjeli. Bio je to treći korpus, 3. operativna grupa iz trećeg...iz drugog korpusa koja je napadala i uzela Dubošnicu i Pogor.

P: hvala vam puno. Samo želim razjasniti jednu stvar. Znate li da je rijeka Krivaja u rta u gornjem dijelu karte razdvajajući 3. od 2. korpusa? Znate li da je rijeka Krivaja erta razdvajnica između 2. i 3. korpusa? Stoga, ova karta prikazuje poziciju 2. korpusa potpuno točno kako su napadali selo Vijaku? Ako znate te dvije stvari, da je Krivaja bila erta razdvajnica između 2. i 3. korpusa a zaista, indicirano je da je 2. korpus napadao sela Vici i Vijaku, onda je prilično točno ono što je ucertano na karti, a to je da su ove različite komponente napadale ova sela.

S: opet kažem. 2. korpus je napadao u ovom području, napadao Pogor, Vijaku, kao i predstavnici 2. korpusa. Zapovjedništvo 3. OG, oni su imali svoju odgovornost za različita područja. Kasnije su promijenili. Promijenili su zapovjedništvo. Promijenili su snage unutar područja Vareš. Ponekad je bilo, shvaćam, bilo je iz 3. korpusa, međutim na kraju moje ere, u travnju, područje Vareši i tako dalje bilo je dio 1. korpusa. Ali zaista ne znam što...mogu razumjeti gdje...

P: Popukovniče, molim vas. Ljepo vas pitam. Razgovaramo o padu Vareša. Ne razgovaramo o travnju 1994. ljepo vas pitam. Recite mi, ako mislite da je ova karta netočna, kako je netočna? Uzmite olovku i recite «Mislim da mapa ovo ovdje netočno prikazuje». Ne mislim da je 3. korpus bio ovdje. Mislim da je umjesto njega 2. korpus bio ovdje. Ostavite travanj 1994 na miru. Molim da uzmete olovku i kažete mi «Gđin Praljak, u ovoj i ovoj točki je netočna zbog toga i toga».

Gđin Mundis: Tužiteljstvo ulaže prigovor, častni suče. I generalu Praljku i njegovoj obrani smo ovdje dali manevarskog prostora. Međutim smo umnogome izašli van konteksta u smislu što bi moglo biti prihvatljivo. Ovo je generalno, ovo je irelevantno za optužbe iz optužnice. Optužbe za optužbu Vareš su u svakom slučaju mnogo uže od bilo kojeg dokaza kojeg general Praljak želi izvesti i ovo je, uz dužno poštovanje, neproduktivno korištenje vremena sudskog vijeća.

Sudac Antonetti:

Pukovniče, ispred sebe imate kartu. Obrana vam pokazuje kartu. Oдавде gdje ja sjedim, a bio sam u mogućnosti vidjeti kartu na ekranu, čini mi se da je područje Vareši okruženo A BiH osim dna gdje vidimo da VRS drži pozicije na dnu. Dakle, obrana, general Praljak vam govori da je 3. korpus napadao ili da je izvodio ovu operaciju u Vareši. Vidite 2. korpus, 3. korpus. Osim spominjanja 2. korpusa na desno gdje možete vidjeti 2. korpus. Dakle, nakon što smo ovo rekli, slažete li se s linijama na način na koji su one ovdje uertane te, neovisno o linijama, s činjenicom da se spominje 3. korpus i 2. korpus i jesu li oni zaista bili locirani gdje se odista bili u to vrijeme? To se odnosi na period koji pokriva kraj listopada, rani studeni, budući da datumi koje spominje general Praljak idu od 18 do 22 listopada. Pogor je, a oni također idu do 3. studenog.

Dakle, tu ste. Bili ste tamo. Samo nam vi možete reći kakva je bila situacija. Bili ste neutralna stranka i možete nam reći je li ova karta točna, ili ako nije točna. I ako sam vas dobro razumio, mislim da je general Praljak htio da nam kažete zašto se ne slažete s kartom i što je netočno kod ove karte i što se ne slaže s onim što ste vidjeli na terenu kad ste bili raspoređeni.

S: to je točno. Oba korpusa, i 3. i 2. su prodrijeti u Vareš. 2. korpus manje-više s istoka i sjevera a treći korpus sa zapada i juga. Jedino s čim se ne slažem s kartom je odnosi se na područje iznad Dubošnice, područje Pogara. Rekao sam da je 2. korpus bio napadnut. Situacija u Vareši s ta dva korpusa je točna, u danima o kojima pričamo. Došli su u Vareš iz različitih...sa sjevera i juga, tako da kažem. To je točno.

P: možete li molim vas, obilježiti tamo pokraj Dubošnice, to mjesto i napisati današnji datum. Možete li onda potpisati kartu i napisati današnji datum. S: Moram reći, ne mogu to baš učiniti. To je nemoguće iz dva razloga. Već je prošlo mnogo vremena i nemamo točnu informaciju. Mogu samo govoriti o selu. Ono što znam je da je selo Dubošnica bila uzeta od strane 2. korpusa, 3. operativne grupe, jer smo se sastali sa zapovjednikom tamo te večeri kad je selo zauzeto. Također smo mogli vidjeti

- da su imali pritvorenike iz HVO-a tamo (vrijeme transkripta, greška u «od tamo», ratne zarobljenike.
- Također znamo da je selo Pogar bilo zauzeto od strane 2. korpusa jer sam se sastao s načelnikom stožera korpusa tamo gore u Pogaru tog dana kad je selo zauzeto. Međutim, gdje je točno granica između ta dva korpusa na terenu, to ne mogu označiti. Mogu samo govoriti o selu.
- Sudac Antonetti: Pukovniče, rekli ste nam da je 2. korpus uzneo sela Duboštica i Pogar. Je li to točno?
- S: da, to je točno.
- P: možete li molim vas zaokružiti Dubošticu? Napravite krug oko Duboštrice i napišite 2. korpus pored toga.
- Alaburić: Časni suče, ispričavam se za prekidanje umakrnog ispitivanja, međutim vidim da je jedna rečenica, koju je izrekao svjedok, nije u zapisniku. Svjedok je rekao da, kada se susreo s predstavnicima 2. korpusa, da je tamo vidio ratne zatvorenike HVO-a i ta je rečenica izostavljena iz zapisnika.
- Sudac Antonetti: U redu.
- Alaburić: neka je svjedok ponovi.
- S: mogu je ponoviti, ali to nisam bio ja. Bio je moj zamjenik zapovjednika koji je bio tamo i koji me izvještavao. Bilo je 20, 25 ratnih zarobljenika HVO-a vojnika u Dubošćici.
- P: lijepo molim časne suce da dopuste svjedoku da potpiše...i da stavi datum.
- Sudac Antonetti: možete li molim vas staviti na kartu Duboštica i Pogar i napisati 2. korpus, kako smo vam rekli.
- S: označava
- P: molim, možete li napisati 2. korpus?
- Sudac Antonetti: Možete li imati na umu, molim da označite 2. korpus oko 2 kruga jer nam je svjedok rekao da je bio 2. korpus.
- Sudac Antonetti: Pukovniče, nacrtali ste 2 kruga. Sada, ta dva kruga, da li oni odgovaraju 2. korpusu? Ako je tako, onda samo molim stavite ispod krugova 2. korpus.
- S: krug su dva sela.
- Sudac Antonetti: dobro, dobro. Molim, možete li nam dati broj?
- Tajnik: časni suče, karta će dobiti broj IC 510
- Sudac Antonetti: 10 i 40 je, 20 minuta pauze.
- Sudac Antonetti: dobro. Gđine Praljak, koliko vam treba vremena da završite svoje ispitivanje?
- P: časni suče, nekoliko minuta. Imam samo još nekoliko pitanja.
- Sudac Antonetti: nekoliko minuta. To može značiti i jedan sat, jer sat znači 60 minuta. A vi govorite o nekoliko minuta. Što to znači?
- Gđa Alaburić, dali ste nam svoj registarator. Koliko vam treba vremena?
- .....
- .....
- P: U vašoj izvaji, datoj 6. i 7. 2.2001., na strani 3 u hrvatskoj verziji, govorite o 21.10.1993. a na stranici 4 kažete sljedeće što se tiče ovog datuma; «Napustio sam Kopjare oko 1700 sati. Kako sam odlazio, zapovjednik A BiH na terenu je pozvao po mene i rekao; «Vidimo se u Varešiu». Na našem putu sam vidio neke vojnike A BiH koji su tjerali stado ovaca iz Kopjara do Dragovića.» je li točno da je to nešto što ste rekli a
- odnosi se na 21.listopad 1993 da je jedan od zapovjednika A BiH rekao «Vidimo se u Varešiu»?
- S: da. Rekao je tako, to je točno.
- P: hvala vam. Nije mi dozvoljeno da vas pitam o pravnim kvalifikacijama ili pravnim definicijama građanskog rata, ali vas mogu, kao časnik, pitati sljedeće. Znate li kako se postupalo s civilima u američkom građanskom ratu?
- Gđin Mundis: Pirogovor. Nije relevantno.
- Alaburić: časni suče, pitanje je krivo interpretirano. Pitanje je interpretirano kao kako se postupalo s civilima i vojnicima u američkom građanskom ratu. A pitanje je; koji je onaj između civilnih i vojnih žrtava?
- P: Moje pitanje je potpuno tehničko. Stoga, u američkom građanskom ratu, koji je bio onaj između civilnih i vojnih žrtava?
- Sudac Trechsel: Moram se složiti s tužiteljom. Ovo nije pitanje za svjedoka koji je ovdje došao da govori o svom iskustvu, o tome što je vidio ili čuo u odnosu na Vareš. To je pitanje za stručnjaka američke povijesti.
- P: časni suče, svaki stariji časnik...
- Sudac Trechsel: nećemo o tome raspravljati. Sud odlučuje.
- Sudac Antonetti: Gđine Praljak, molim vas, prijedite na drugo pitanje iz sljedećeg razloga; ono što se dogodilo za vrijeme građanskog rata u SAD-u je kompleksne prirode i svjedok vjerojatno nije u poziciji da o tome govori za vijeće, a mi smo vrlo, vrlo daleko od toga-od vašeg slučaja, od onoga što je bitno za vaš slučaj. Intelektualno govoreći, da, to može biti zanimljivo pitanje, ali pravno govoreći, irelevantno je. Zato vas je moj kolega molio da prijedete na drugo pitanje.
- P: u redu. Bilo je pitanje da nakon 1. svjetskog rata, ni u jednom sljedećem ratu nije bilo više civilnih žrtava nego vojnih i da je onaj negativan. Recite mi sljedeće; sustav komunikacija koji ste koristili između četa i satnija, je li zahtijevao od vas da imate položaj na višem terenu ili su vaše komunikacije uvijek operirale s jedinicama koje su bile stacionirane u dolinama, stoga je; da li je vaš sustav komunikacija funkcionirao u svo vrijeme unutar i oko Vareša?
- S: u to vrijeme imali smo operaciju...imao sam jednu četu/vod u području Kopjara i imali smo jasan kontakt s radio kontaktom iz stožera moje satnije u Varešu do tog mjesta. Nije bilo problema. Stoga je bilo...bili smo informirani o napadu Kopjara tog jutra, 21.10.
- P: Popukovniče, uopće nisam spomenuo Kopjare i nisam spomenuo komunikaciju između Kopjare i Vareša. Moje pitanje vama je bilo; jesu li vaše jedinice, kada su bile stacionirane u dolinama, mogle u bilo kojem trenutku ispravno komunicirati, s obzirom na teren, ili ste imali poteškoća u komunikaciji s APC-om ili vodom ako se radilo o depresiji? Jeste li imali bilo kakvih poteškoća i ako je tako, kakvih?
- S: da, slažem se s tim što govorite. Bilo je problema s radio komunikacijama. Stoga smo postavili jedan vod u Mijakovcima. To je tu gore u ovom području, na najvišoj točki na sjeveru ovdje. Mislim da se to ne nalazi na karti, ali ovdje, u planinama, tu smo imali jedan vod. Tako da smo koristili taj vod da kažemo Vareši, koristili smo ga za komunikacije. Da, da, točno.
- P: aha. Znači, morali ste imati vod koji je bio stacioniran na višem terenu kako bi ga koristili kao posrednika za svrhe komunikacije, je li to točno?
- S: to je točno.
- P: časni suče, nemam više pitanja. Hvala vam potpukovniče na iscrpnim odgovorima.

Prevod
Original: engleski

IZJAVA SVJEDOKA

Zovem se Kemal Likić. Rođen sam 4. 1. 1953. u selu Stupni Do, opština Vareš. Oženio sam se Kadom Likić 1975. godine. Sađa imam dvije ćerke: Dženanu Likić, rođenu u aprilu 1983. i Adisu Likić, rođena u oktobru 1995. Imao sam i sina, Adisa Likića, ali je poginuo prilikom napada na Stupni Do. Imao je 17 godina. Bio sam rudar i radio sam u blizini Vareša.

Počeo sam čuvati stražu u selu 1. 7. 1992. Stražu su bili organizovali drugi, a ja sam im se tada priključio. Sjedaćam se imena sljedećih lica koja su u to doba čuvali stražu:

- Samir Likić
- Bajro Likić
- Sulejman Likić

Ežef Likić je bio zadužen za stražu u selu.

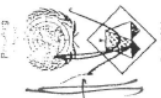
U početku nismo imali oružja. Imali smo samo dvije lovačke puške, dvije ruske automatske puške.

Stražu smo držali oko sela, u rovovima za odbranu koji su bili na sljedećim lokacijama:

- 1) na putu Vareš-Majdan-Stupni Do, mjesto zvano Počok. To mjesto je uspostavljeno tek nakon početka problema s Hrvatima. Tu je bila jedna kućica od drveta u koju smo se sklanjali. Pored kućice je bio rov dovoljno dubok da u njemu zaklonjeni mogu stajati dva čovjeka. Svrha tog punkta je bila da se kontroliše saobraćaj iz pravca Vareš-Majdana i da se sprječji mogući napad s te strane.
- 2) drugo ukopano mjesto, te tmine i stražarsko mjesto, bilo je Bradvica, koje je služilo za odbranu od mogućeg napada sa srpskih položaja u Žižcima. To mjesto je kasnije služilo i za osmatranje hrvatskog sela Bijelo Borje.
- 3) treći rov je bio na naskršću puteva Mir - Bijelo Borje i puta koji se odvajao za Žižke.
- 4) rov u Borovoj Glavi za odbranu od mogućeg napada iz pravca Žižaka, a kasnije i Mira.
- 5) Rov u mjestu Do, za zaštitu od mogućeg napada iz pravca hrvatskog sela Mir, koji je uspostavljen tek nakon što su počeli problemi s Hrvatima.
- 6) Puntk zvani Bogoš, koji je takođe uspostavljen tek nakon početka problema sa Hrvatima, služio je za odbranu od mogućeg napada iz pravca sela Mir.
- 7) Puntk zvani Stijevčica koji je uspostavljen za zaštitu od mogućeg napada iz pravca hrvatskih sela Pnjavor i Plaminica.

Tri rovovska položaja, tj. Bradvica, Raskrće i Borova Glava, u početku su bili položaji za odbranu od Srba, dok su ostala četiri gorepomenuta položaja uspostavljena i na njih postavljeni ljudi tek nakon što su počeli problemi sa Hrvatima. I prije nego što je došlo do problema sa Hrvatima, Hrvati nam se nisu pridružili u odbrani protiv Srba. Međutim, moguće je da su oni organizovali odbranu u svojim selima.

Za ilustraciju sam nacrtao skicu rovovskih položaja koje sam spomenuo. Skicu sam popisao i predao ispitivaču.

14

LJKIC-KE.DOC /1a

Kemal

Prevod
Original: engleski

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Ime: Kemal Likić

Nadimak:

Adresa: Ulica Josipa Čipka S-48, Vareš Majdan, Vareš

Telefon: 845998 Datum rođenja: 4. 1. 1953.

Pol: muški

Nacionalnost: Musliman Vjeroispovijest: Islam

Zanimanje: Trenutno: ništa Prethodno: rudar

Jezik/jezici koje govori: bosanski

Jezik/jezici koje piše: bosanski

Datum(i) razgovora: 16. 3. 1996.

Razgovor(e) vodili: Ehsan Ullah Bajwa

Prevodilac: Jasmina H. Ibrahimović

Jezici korišteni u toku razgovora: bosanski i engleski

Imena ostalih osoba prisutnih tokom razgovora:

Potpis/paraf: /potpisano/

Kemal

15

LJKIC-KE.DOC /1a

Prevod
Originalni: engleski

Čuli smo kako vojnici koji su nas napadali viču "Ura, spremni za dom!". Povići su posajali sve glasniji. Rasporedili smo se za borbu. Na tom mjestu je došlo do borbi koje su trajale oko dva i po sata. Napadači su bili na visim pozajmama i pucali su na nas, a mi smo odgovarali na vatru. Razdobljima između nas i napadača je bila oko 50 metara, ali ih nisamo mogli vidjeti od drveća. Nisam vidio nijednog od napadača. Čuo sam kako jedan od napadača viče: "Tomo, zaobidi lijevom krilom".

Nakon otprilike 3 sata, pucnjava je prestala. Negdje u to vrijeme, iz sela su do nas došle Kada i Zineia. Premijele su nam ponuku da se predamo. Moja supruga Kada mi je rekla da je od svih koji su se krali u nađoj kući ona jedina preživjela, a da su hrvatski napadači sve ostale pobili. Takođe mi je rekla da je zapovjednik hrvatskih vojnika izvjesnom Tomi rekao da ne puca na Kadu i Zineiu, jer su njih dvije išle da nam kažu da se predamo. Odlučili smo da se ne predamo. Kadu i Zineia smo rekli da se ne vraćaju u selo. Sada nas je bilo 13.

uključujući i te dvije žene. Ja, Vejisi, Nihad, Enver, Nermin i Suvaid i dvije žene smo ostali u Ravnici, a ostali su išli u selo da brane svoje porodice. Vejisi je rekao da hoće da ide. Rekao je da ne zna šta će s njim biti, jer je morao proći kroz hrvatske linije u Miru i Pajtovom Hanu da bi stigao do Budožalja. Rekao je da će obavijestiti Armiju BiH u Budoželju i da će zaraditi da pošalje pomoć. Retkavi to. Vejisi je otišao. Nakon Vejisovog odlaska nikom nije znao šta da radimo, jer je seto palo u ruke HVO-a, a mi ništa nismo mogli učiniti da ga povratimo. Tako su neko vrijeme nakon Vejisovog odlaska Nihad, Enver, Nermin i Suvaid takođe odlučili da krenu u pravcu Budožalja. Nakon njihovog odlaska, ostali smo ja, Rasim Džafo, Fadil Likić i dvije žene. Odlučili smo da idemo za Striježevu.

Odlučili smo da zaobidemo Bogoš i da probamo doći do Striježeva idući kroz šumu paralelno s putem Vareš Majdan - Pajtov Han. Pošto je u Bijelom Borju bio protivavionički top, rekao sam ostalima da se kamufliraju granjem i žbunjem, a da onda puzeći pređu šumom u šumi. Ja sam ikao prvi i na mene su zapucali iz topa. Pošto Zineia i Kada nisu mogle puzati, zakamuflirale su se granjem i izuzeimo polako prešle preko čistine, a da na njih nisu pucali. Rasimu i Fadilu je takođe uspjelo da pređu. Uspjeli smo doći do jedne pećine u djetli šume zvanom Mala Vraca. Do pećine smo došli oko 1945 sati, a odatle krenuli oko 21:30 sati. Krenuli smo da zaobidemo Bogoš.

Uspjelo nam je da dođemo do Pajtovog Hana u toku noći u nedjelju, oko 02:30 sati. Međutim, tu je bio kontrolni punkt HVO-a koji nismo mogli proći. Plašili smo se da će nas vojnici na kontrolnom punktu uhvatiti ako pokušamo da prodemo. Zato smo krenuli nazad i zaustavili se na jednom mjestu u šumi kad je izaklo sunce, pa se više nismo mogli neoprežno kretati. Cijeli dan u nedjelju proveli smo na drugoj strani Bogoša, odakle smo mogli vidjeti cestu Vareš Majdan - Pajtov Han, kao i cestu koja se odvajala od glavnog puta Vareš - Breza za Planinicu. Vidio sam oklopni transporter HVO-a donade izrađe oblojen u maskirne boje kako ide cestom prema Pajtovom Hanu. Oklopni transporter je toge dana napravio nekoliko tura između Vareš Majdana i Pajtovog Hana. Mogao sam vidjeti da se radi o vozilu HVO-a jer sam na pletnu vidio taj napis, iako je transporter bio zakamufliran mrežom sa žbunjem i travom.

Nihad

LJWG-KE.DOC/14

Prevod
Originalni: engleski

Najgore je bilo strazarsko mjesto Potok, jer je bilo opasno - bilo je smješteno između dva brda i pogodno za napad, iako da bi oni koji su strazarili na tom mjestu imali velikih problema da ga odbrane.

U noći između 22. i 23. oktobra 1993, bio sam na straži na Borovoj Glavi. Sa mnom su bili Avdija Likić i Rifet Likić. Smjena je počela u 1900 sati 22. oktobra i trajala je do 07:00 sati jutro 23. oktobra 1993. S našeg mjesta se vidjelo selo Mir, ali je vidljivost, normalno, bila slaba jer je bio mrak. Sva trojica smo cijelu noć proveli u rovov. Niko od nas trojice na Borovoj Glavi nije primijetio nikakvo neobično kretanje vozila ili ljudstva. U 0700 sati došla je sjedeća smjena, u kojoj su bili Mustafa Likić, Mehlo Likić i još jedan čovjek, čijeg se imena ne sjećam. Nas trojica koji smo bili na noćnoj smjeni otišli smo zajedno sa Borove Glave kada je došla jutarnja smjena. Na putu kući naišao sam na svoju čerku Džezanu, koja je vodila naše dvije krave na ispašu u društvu Nerme, koja je vodila svojju.

Sa Borove Glave otišao sam pravo kući. Stigao sam kući oko 07:15 sati. U kući su bili moja žena Kada i sin Adis. Moja žena je bijela da s njom odem kod kornarnice. Nevezite na jutarnju kafu, pa smo otišli, a Adis je ostao sam kod kuće. Još uvijek se mijenja kafa kada je počeo napad na selo Stupni Do.

Užurbano sam se vratio kući, obukao uniformu koju sam lično kupio u Brezi, uzio svojju rusku automatsku pušku i izašao iz kuće. Pucnjava je bila tako jaka da sam morao puzati do kuće mog komšije Salke Likića. Salko i ja smo zajedno krenuli prema Bogošu, najvažnijem punktu odbrane. Puzali smo na otvorenom i trčali sagmuto u šumarcima. Nas dvojica smo pretrčali cestu koja vodi u Prica Do /vjerovano: Perića Do/ u blizini kuće Ismeta Likića. Uputi smo naišli na Envera Lulića, Nermina Likića i Suvaida Likića. Uspjelo nam je da dođemo do mjesta Ravnica u šumi na putu za Bogoš. Poznato mi je da su toga dana u dnevnoj smjeni na Bogošu bila sjedeća petorica:

- Muamer Likić
  - Sevkija Likić
  - Mujšin Likić
  - Ejup Likić i
  - Ismet Likić.
- U Ravnici smo naišli na Muhjina, Ejupa i Ismeta, koji su nam rekli da su Muamer i Sevkija poginuli braući položaj na Bogošu, te da je Bogoš već pao u ruke napadača. Salko, čiji je sin Muamer bio na brdu Bogoš, uspratio se i pokušao u tozu pravcu. Njegovo mrtvo tijelo je kasnije nađeno u blizini rovova na vrhu Bogoša, blizu tjelesa njegovog sina Muamera.

Nihad

LJWG-KE.DOC/14

Prevod
Originalni: engleski

Na svake položaja u šumi mogao sam vidjeti i put za Planinju, gdje sam vidio kako kamioni TAM prema Planinji voze protivavionske mitraljeze, a jedan kamion FAP protivavionski top. Takođe sam vidio i više grupa vojnika kako patroliraju na putu za Planinju.

*KAKA SU OSUŠI
BILJE BOVAŠE
KAKA SU OSUŠI
BILJE BOVAŠE*

Mitraljezi/topovi su pucaji prema Stupčevu. Svaki dan u nedelju i narednu noć proveli smo na istom mjestu u šumi. Nismo imali ništa za jesti ni piti. U nedelju uveče napustio nas je i Fadil Likčić. Kasnije sam saznao da je pobjegao u Budželi.

Oko 0600 sati u ponedjeljak, odlučili smo da se vratimo u selo, u nadi da ćemo se uspijeti ubiti u selo i tamo naći nešto za jelo. Došli smo do Stjenjence u blizini mjesta Priča Do. U blizini našeg rova u Stjenjenci vidio sam mrtvo tijelo. Zvala se Mahmutovića. Ležao je na stomaku, a na jedina je imao veliku ranu od čvutun-dum mečka.

Bilo je oko 1130 sati ujutro. Dan je bio vedar. Ostavivši žene i Rasima Džafu, ja sam se približio mjestu koje smo zvali Kćerčina. Iznad Priča Dola. Sa tog mjesta sam imao pogled na cijelo selo.

Vidio sam da je cijelo selo u muševinama i spaljeno, a iz nekih kuća se još uvijek izbijao dim. Oko izgorjenih ruševina čula se stoka. Čuo sam kako u Bradvici, gdje je bio jedan od naših rovova, neko pjeva:

*"Suznjevo, ispod Trebevića
to je mjesto Ante Pavelića."
GJE TO - KAKO SE TO ČUJE
STO DE TO*

Na Borovoj Glavi sam vidio dva vojnika kako galame, piju i pucaju u vazduh. Nisam mogao prepoznati te vojnike.

Takođe sam čuo zvuk čvutun-dum mečka koji su ispaljeni sa mjesta gdje je bio rov u Priču. Vratio sam se domjestu gdje su bili osiati. Povremeno sam odlazio do istog onog mjesta da posmatram šta se dešava. Htio sam da odem do naše kuće da nadem sina ili njegovo tijelo, ali me je supruška odgovala. Govorila mi je da idem kad padne noć i kad me niko ne može vidjeti.

Za vrijeme osmatranja, oko 1330 sati toga dana, u ponedjeljak, vidio sam kako iz pravca sela Mir dolazi jedan džip. Džip je ušao u selo i zaustavio se pored govna. Iz njega je izišao Radomir Orozović, Srbin iz našeg sela oženjen Hrvaticom po imenu Marija iz Mira. Radomir je na sebi imao plave hlače s narumenicama, a sa njim su bila još dvojica muškaraca u crnim uniformama sa crnim kapama koje su izgledale kao fosfovi. Zaustavili su se kod Radomirove kuće. Osmotrijli su kuću, a potom su se vratili u Mir.

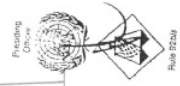
Oko 1800 sati, posmatrajući selo vidio sam jednog Hrvata iz susjednog sela Mir. Sjedeći se samo njegovog prezimena: Miočević. Bio je vojni policajac vareskog HV-O-a. Inače je plavu kosu kao Nijemci. Vidio sam ga kako je došao iz Mira i zaustavio se na seoskom govnu, prokšavši jedan kamion TAM. Stajao je tu neko vrijeme, a onda je otišao.

Oko 1900 sati u ponedjeljak, sunce je zašlo i smračilo se, pa sam odlučio da odem u selo. Pritao sam Rasima hoće li da ide sa mnom i on se složio. Krenuli smo putem koji iz Priča Dola vodi prema muslimanskom groblju, a onda presjekli naljevo i, prokšavši pored kuće Zineze Likčić, došli do moje kuće. Rasim je osnao napulju da me čeka.

LJRIC-KE.DOC Ita

Rasim

5

Prevod
Originalni: engleski

Imao sam upaljač, ali nisam bio da ga upalim. Našao sam na nešto što je izgledalo kao tijelo, koje je ležalo na stomaku. Vidio sam da je upaljen. Sa boksa su visili odijeljeni komadi mesa. Zanimljivo sam. Pomislilo sam da bi to moglo biti tijelo mog sina Adisa. Odlučio sam da tijelo odnesem i sahranim na obližnjem muslimanskom groblju.

Sikao sam u podrum svoje kuće, koja je cijela izgorila. Tu sam upalio upaljač. Vidio sam Nevezetino. Haadžino i Medinino tijelo u trupu za krompir. Pored trupa je bila velika crvena svijeća. U podrumu su bile neke daskice i vreće, pa sam ih odgurnuo na stranu, nadajući se da se moj sin sakrio iza njih, ali uzalud.

Potrazio sam mjesto gdje mi je supruška rekla da ima hljeba. Našao sam hljeb. Izakao sam iz kuće i upaljačem osvjetlio upaljeno tijelo da bolje pogledam. Rasim je bio sa mnom. Po polju-izgorjelim kampana koje su bile na stopalima leži, zaključio sam da bi to mogla biti Merima-Likić, što se kasnije pokazalo tačnim.

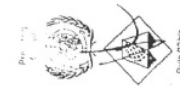
Vratili smo se. Bio sam u šoku i uz spjecam se šta se te noći dešavalo. Sjedećeg jutra, u utrorak, otišli smo nazad do mjesta u šumi u blizini puta Vares Maiden - Pajtov Han.

U utrorak, oko 0600 sati ujutro došla je spasilacka ekipa UNPROFOR-a pozivajući preko megafona preživjele mještane sela Stupni Do koji su još bili u šumi da izađu, kako bi ih oni prebacili u Dabrevine. Tako smo spašeni i odvedeni u Dabrevine.

/potpisano/

UJARI U RUCI

*KOLIKO SE
SPALJENO
KISLI DA DE
ADIS*

LJRIC-KE.DOC Ita

Rasim

6

SVJEDOK KEMAL LIKIĆ 17.01.2008.

UNAKRSNO ISPITIVANJE GENERALA PRALJKA

IZJAVA SVJEDOKA

Ovdje sam da bih dobrovoljno dao izjavu Tužilaštvu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju.

I dalje sam voljan da lično i svojevrijolno svjedočim pred Sudom u Hagu ako se to od mene bude tražilo.

Ovim potvrđujem izjavu koju sam istražitelju Tužilaštva dao 16. marta 1996.

Pošto mi je Tužilaštvo zatražilo da pružim, ako mogu, dodatne informacije o stvarima o kojima sam govorio u svojoj prethodnoj izjavi, mogu dodati sljedeće:

Kad sam sa Rasimom Džafom stigao svojoj kući da potražim sina, na betonskoj stazi oko kuće zatekao sam spaljeni keš, koji je kasnije, u mrtvačnici u Visokom, identifikovan kao tijelo Merime Likić.

Tada sam ušao u podrum svoje kuće, dok je Rasim Džafao čekao napojnu. Dio podruma koji smo koristili kao dnevnu sobu bio je spaljen. Kresnuo sam upaljač i u drugom dijelu podruma, koji nije bio spaljen, pronašao tijela Nevzete Likić, Hatidže Likić i Medine Likić. Ležale su na trpu za krompir.

Vidio sam da su sva izmasakirana. Hatidži je bio prezao grljivan. Prosto je bila zračna, a lijeva doka bila joj je isječena. Kad sam uhvatio Nevzeu za kosu, kako bih joj podigao glavu, primijetio sam da joj je lijevi obraz razmrkan. Medina je izgledala kao da spava: nisam na njoj primijetio nikakvih rana jer nisam bio da je diram.

Kraj trapa je stajala debela crvena svijeća (visoka 20 do 30 cm) sa oznakom HDZ i parolom "Zna se". Sigurno su je počinioći tu ostavili.

Tad sam izašao iz podruma i iz kuće onuda kuda sam i ušao. Druge dijelove kuće nisam obišao; cijela je kuća bila spaljena osim već pomenutog dijela podruma.

Tri dana kasnije, UNPROFOR je pronašao još pet tijela u onom dijelu kuće koji nisam obišao. Sva su bila upljesnana. Čuo sam da su se ljudi ubili ispred moje kuće, a onda su ih unijeli unutra i kuću zapalili. Vidio sam ih pet upljesnanih tijela u mrtvačnici u Visokom, kad sam otišao da provjerim je li među njima tijelo mog sina. Prema identifikaciji, riječ je o tijelima Suhre Likić, Lejle Zukić, Merime Likić, Vahidina Likića i Membrane Likić. Tijelo mog sina nije bilo među njima. Njegovi upljesnani ostatci kasnije su pronađeni odmah iza moje kuće. Tijelo mu je bilo spaljeno, ali je identifikovan na osnovu dijelova odjeće koju je imao na sebi. Hoću da dodam i to da je HVO namjerno napao Stupni Do iz pravca Bijelog Bora i Vareš Majdana, jer se strane Stupni Do nije branila Armija BiH, koja je operisala sa suprotne strane, nekih deset kilometara od Stupnog Dola. BiH je kontrolisala sela Budozjelje i Striježevu, koje se nalaze u toj oblasti. Da je HVO napao Stupni Do onada, mogao je upasti u zanku Armije BiH.

To je sve što imam da dodam svojoj prethodnoj izjavi, koja sadrži sve ostale meni poznate podatke i činjenice o kojima mogu posvjedočiti.

liko-k-06071

Rival

2

P. dobro jutro, gđine Likić.

S. dobar dan.

P. prihvatiti ćete da sud mora istražiti određene detalje. Žao mi je zbog vaše obiteljske tragedije i ja ni u kojem pogledu ne želim povrijediti vaše osjećaje pitanjima. Kako bilo, kako bismo razjasnili cijelu situaciju, neka se pitanja moraju postaviti a ona će biti vojno i tehničkog te matematičkog karaktera. Prije svega, zamolilo bih sudskog poslužitelja da stavi fotografiju pred gđina Likića kako bismo zaokružili priču o Vareš Majdanu i rovovima koji su bili nasuprot njemu. Ovo je fotografija koju ste već vidjeli jučer. Označio sam je s brojem 4, možete li ju molim vas, staviti na ELMO a onda ćemo definirati određene stvari na temelju ove fotografije. Jučer ste nam na ovoj fotografiji, u dijelu koji označava vaše selo i gleda na Vareš Majdan, pokazali bunker u dijelovima na lijevo i na desno. Da li moja obilježja odgovaraju vašim oznakama kako ste ih označili na slici jučer?

S. kako da to nazovem? Stražarsko mjesto se mora pomaknuti malo dolje prema takozvanom Botuku a što se tiče oznaka x, to je Stijencića i to je tačno. To je ulaz od Prnjavora.

P. možete li uzeti olovku i označiti tačne pozicije i ispraviti gdje sam ja pogriješio?

Molim označite tačna mjesta gdje su bili rovovi, gdje su bili bunker.

S. označava

P. stavite krug oko toga i broj i pored kruga.

S. označava

P. i također označite drugi bunker, drugi rov, mjesto gdje su bili.

S. na istom je mjestu.

P. molim stavite broj 2 pored toga.

S. označava

P. i na desnoj donjoj strani slike gdje vidite Vareš Majdan, možete li staviti broj 3 pored toga.

S. označava

P. Dobro. Hvala. To je Vareš Majdan, je li? Je li to tačno?

S. da. Možete li staviti cijelu fotografiju na ELMO? U redu. To je vrlo slično. Na prijašnjoj slici vidjeli smo dva bunkera. Jedan je bio napravljen od drva a drugi je također sadržavao vreće s pijeskom ili zemljom. Bilo je to dobro utvrđeno, nije li?

/greška u transkriptu, ne vjerujem da je ovo odgovor/

ono što ste označili s brojem 2, da li je Borova Glava?

S: ne, to je Stijencića.

P: stijenčićat?

S. prema pajtovom hanu, odnosno prema Prozoru.

P. u redu onda. Da. A gdje bi onda bila Borova Glava, prema vašem znanju? Gdje je

Borova Glava rov o kojem ste govorili maloprije, spomenuli ste?

S. ne vidi se na ovoj slici, ali bila bi prema meni na drugoj slici.

Prilog
Original: engleski

P: sad bih volio proći kroz točno što ste...način na koji se se kretali jer to nije urađeno kako treba. Noć prije napada pa nadalje. Pitat ću vas jednostavna pitanja i nadam se isto tako jednostavnim odgovorima. Dokument, tužiteljev dokument koji ovdje imam je P09399 i svjedoče, to je dokument na kojem ste vi označavali; je li to točno?

S: da.

P: i potpisali ste ga i slažete se da su tako rovovi bili smješteni?

S: da. I to je ono što fotografija pokazuje.

P: Hvala. Sad idemo polako. U noći između 22. i 23.10.1993. vi ste držali stražu na lokalitetu koji ste indicirali.

S: Borova Glava.

P: Borova Glava. Da. Točno. Sad, 23. u 7 i 15 sjedili ste u vašoj kući čekajući šalicu kave kada je napad počeo. Je li to točno?

S: napad je počeo...nisam imao sat ali počeo je oko 8 sati ili možda 8 i 5 minuta ujutro.

P: u redu. Sad, u vrijeme kada ste uzeli svoje oružje i krenuli prema Bogoš brdu, mjestu po imenu Ravasnica, a to ste nam pokazali na prijašnjoj fotografiji. Je li to točno?

S: da.

P: ne moramo to ponavljati. Vi tada kažete u vašoj izjavi, izjavi koju ste dali, da je tamo bilo 11 vojnika; je li to točno?

S: da. 10 ili 11, tako sam rekao.

P: točno. I tada ste dalje išli i rekli da je broja trajala sat i pol?

S: mislim da sam rekao otprilike. Nisam imao sat. Dajte da ponovim. Ne znam točno koliko je trajala. Govorio sam otprilike jer nisam imao sat na ruci.

P: pa, 2 i pol sata ili 3, nije važno. Otprilike, kažete. Onda, nakon 2 i pol sata, tri, došla je vaša žena. Kada; je li to točno?

S: da.

P: nakon toga, u vašoj izjavi kažete da nakon toga a to se može naći na stranici 4 teksta koji ja imam, znači, s dvije žene, to čini broj 13. a onda kažete da s vas neki ljudi ostavili u to vrijeme, a ljudi koji su vas ostavili, Vejisl, Nihad, Enver i Suvaid i dvije žene, da su ostali u ravnicu; je li to točno?

S: da.

P: nakon tih 5 od 11, rekli ste da su otišli da brane selo?

S: rekao sam da su dva ili tri vojnika otišla do sela.

P: gđine Likčić, ja samo brojim. Rekli ste da je bilo 11 plus dvije žene. To je 13. onda kažete da ste vi, Vejisl, Nihad, Enver i Suvaid ostali, a to znači 6 muškaraca i dvije žene.

Znači, 5 ljudi. I onda nadalje kažete; „A ostatak je otišao dolje do sela da brani svoje obitelji“. To je ono što je rečeno u izjavi.

S: da, to je istina, ali nije trebalo to značiti tri jer ja nisam...mislio sam da mogu biti ubijen svakog časa, tako da nisam bio potpuno svjestan što se događa.

P: zato mi razgovaramo, govorimo polako i idemo korak po korak. Ali kako bilo, u ovoj izjavi kažete da je ovih 5 ljudi otišlo do sela da brani svoje obitelji. Je li to znači da su uzeli svoje puške sa sobom, puške koje su imali?

S: dajte da objasnim. Časni suci, potpuno iskreno, mi kao vojnici u Stupnom Dolu smo imali samo 28 pušaka. Kako bilo, bilo je 11 nas tamo gore. Tako da je tih 11 imalo možda samo 6 pušaka. Samo 6. Jel razumijete to? Možda ih je čak bilo i 5. I ako je iko morao biti ubijen ili ranjen, onda bi otišli da uzmemo oružje i da nastavimo pucati da je

P. možete li staviti strelicu koja pokazuje u smjeru Borove Glave, molim? Pokušat ćemo govoriti sporije da se ne bi preklapali, jer prevoditelji ne mogu slijediti. Moje pitanje je: možete li staviti strelicu tako da pokazuje u smjeru Borove Glave?

S. označava.

P. gđine Likčić, ispred mene imam rovove oko sela Stupni Dol, tako pokazuje P09399, 9399.

Antonetti: gospodine, upravo ste pokazali rovove broj 1, rov broj 2, rov broj 3, što je selo Vareš. U sredini fotografije možemo vidjeti vaše selo prekriveno snijegom.

S: da.

Antonetti: dobro. Znači, selo je u sredini fotografije. Evo pitanje; kada su postrojbe HVO-a napale kako bi zauzele ta dva rova, iz kojeg su pravca dolazile? Jesu li došle iz Vareši, broj 3, ili su došle kroz selo? Imate li o tome saznanja?

S. da. I mogu vam reći. Ovaj rov, broj 1, Potok, tako je prozvan, HVO vojnici su tamo došli s ceste ravno iz Vareši Majdan do sela Stupni Dol. Preko njega mislim. Postoji put koji spaja strminu i vijenac.

E sad, kada su vojnici zauzeli Bogoš brdo, sišli su po lijevoj strani i zauzeli onu na kojoj je strelica I tamo je jedan zaselak malo niže gdje su ubili ljude, one koje sam rekao jučer, tih 10 ljudi.

Antonetti: u redu. Hvala vam.

P: kako ćemo to trebati kasnije, molim, biste li mogli označiti to mjesto o kojem ste nam upravo rekli, Priča Dol, gdje, kako kažete, je tih 10 ljudi ubijeno. Vi to ovdje vjerojatno možete vrlo dobro vidjeti, pa, gdje je taj dol i gdje su te kuće?

S: označava

P: hvala vam. Stavite tamo broj 4, molim

S: označava

P, kako sam pročitao u vašoj izjavi, vi ste tamo otišli u određenom trenutku i otamo ste otišli vašoj kući. Molim, označite vašu kuću sada.

S. označava

P, i stavite broj 5, molim

S. označava

P, hvala. Možemo li staviti datum na fotografiju i potpis svjedoka i tad IC broj, molim.

Antonetti: molim, stavite svoje inicijale na fotografiju, svjedoče.

S. da

Antonetti: ili vaše ime

S: označava

Antonetti: dobro. Molim broj za fotografiju

Tajnik: časni suci, fotografija će postati dokaz IC 784

P: gđine Likčić, možemo li se sad složiti oko vojnog pitanja. Prema onome što ste vidjeli na ovoj fotografiji i na drugima, bunkeri koje ste označili na prijašnjoj drugoj fotografiji, jesu li rovovi oko sela bili napravljeni u krugu (tako stoji u tekstu) to znači da su oni okruživali selo duž potencijalnih osi napada. Je li bi to bilo točno?

S. svi su rovovi oko sela bili ukrug, okruženi Potokom, Stijenčicom, Bogošem, Dolom, Borovom Glavom, raskršćem i Bradicom.

P: hvala. Znači, možemo se složiti da je to bila kružna obrana sela?

s.DA.

P: istoga dana, u 19.45.23.10.1993., u 19.45. ste došli u Pećinu?
 S: da. To su bile takozvane Stijene iznad Pajtov hana.
 P: u 21.30 ili tu negdje, vi ste išli uzduž Bogoša, je li to tačno? I došli ste u Pajtov han 24.10.1993. oko 2. poslijepodne, tačno?
 S: da, da.
 P: Fadil Likić vas je također ostavio u to vrijeme i otišao u Budozeļ?
 S: ostavio nas je sljedeće noći, ne te noći. Možete pročitati u mojoj izjavi da je to bilo sljedeće noći.
 P: Džafer Rasim je ostao zajedno s vama i dvjema ženama, tačno?
 S: da.
 P: a sad razgovarajmo o toj noći i ponedjeljku 25.10.1993. kada ste počeli ići prema selu da vidite što se dogodilo. Bili ste gladni. Bili ste žedni?
 S: ispricavam se. Možete li ponoviti datum?
 P: bio je ponedjeljak.
 S: da. Ponedjeljak, 25.10.
 P: je li bilo oko 8 sati ujutro?
 S: da, to je kad smo napustili Stijene i počeli ići prema našem selu.
 P: u redu. I došli ste u selo oko 11 sati i 30 minuta?
 S: ne. Bilo je to iznad sela a ne u selu.
 P: došli ste u Pricu Dol koju smo označili?
 S: čak i dalje od Prica Dola. Ovdje, otprilike.
 P: u Krčevina, tačno?
 S: da, to je poznato kao Krčevine.
 P: Krčevine, Prica Dol?
 S: da.
 P: i tamo ste ostali da vidite što se dogodilo u selu. Promotri ste situaciju, tačno?
 S: da.
 P: i tada ste promotri li ljude koji su dolazili u selo i to me uopće ne zanima. Ono što želim čuti od vas je; jeste li vidjeli da, 25.10., dan kada ste promatrali selo, da je unproforovo vozilo ušlo u selo vozeći gospodu Martina i Ivicu Rajjića; jeste li ih primjetili s mjestia na kojem ste bili?
 S: ne, nisam.
 P: u redu. Znači, onda niste primjetili ništa 25. a sada, prema kraju dana, razgovarali smo o ponedjeljku, kad se već mračilo, dok je sunce zalazilo, došli ste do vaše kuće, tačno?
 S: da. Bio je već mrak kada sam stigao do kuće.
 P: u redu. A zatim piše da je Rasim ostao vani i čekao me, tačno?
 S: da. Ostao je iznad moje kuće.
 P: i ušli ste u kuću?
 S: da.
 P: i rekli ste da ste našli nešto što je izgledalo kao tijelo koje je ležalo na...trbuhu, tačno?
 S: našao sam tri ženska tijela.
 P: čekajte. Čekajte. To ćete kasnije naći. Prvo ste našli nešto što je ličilo na tijelo a to citiram iz vaše vlastite izjave; «našao sam na nešto što je izgledalo kao tijelo koje je ležalo na trbuhu. Vidio sam to, bilo je karbonizirano i neki su dijelovi mesa visjeli s

ostalo municije. Znači, prijatelju, to se dogodilo, kako su stvari stajale. I ja sasvim pošteno tvrdim da je tako bilo, ali misimo svi mi, nas 11, imali oružje.
 P: gđine Likić, ne želim vam proturječiti. Ja uopće nisam bio tamo. Ja samo pokušavam, na temelju izjave rekonstruirati što se dogodilo zajedno sa svim ovim ljudima u sudnici. Znači, pitam vas samo logično pitanje. Ako je 5 ljudi, prema vašoj izjavi, kažete, otišlo da brani svoje obitelji, ne biste li pitali isto pitanje? Ako su išli da brane svoje obitelji, onda su vjerojatno imali oružje sa sobom. To je jednostavno pitanje.
 S; od tih 5, moguće je da je bilo samo jedno ili dva oružja. I ponavljam to. I spustili su se ka selu. Žurili su se ka selu. Ne znači to da su svi imali oružje. A mi misimo, oni nisu svi imali oružje. Tačno sam vam i iskreno rekao koliko smo zapravo oružja imali.
 Antonetti: gđine, trebamo točan odgovor na ovo pitanje. Kada je došla vaša žena da vas vidi i ekla vam da vas traže da se predate, znači da je HVO već bio u selu. Znači, tamo su bili HVO borci, naoružani ljudi, u selu. Netko je došao i tražio da se vi predate. Vi govorite generalu Praljku da je 5 ljudi od 11 koji su bili s vama, otišli u selo. Jesu li nosili oružje ili ne? To je pitanje. Jer, ako su otišli s oružjem, znači da će doći do pucnjave, jer naravno, drugi ljudi u selu će vidjeti naoružane vojnike koji idu prema njima i oni bi mogli pucati na njih. Znači, govorite li nam da su otišli u selo da brane, da bi mogli braniti i ako nisu imali oružje sa sobom u to vrijeme? Možete li se sjetiti? Jesu li imali oružje kad su otišli ili ne?
 S: rekao sam da su možda imali jednu ili dvije puške, ali nisu svi imali oružje. Većinom su otišli jer su htjeli vidjeti svoje obitelji da vide što se njima dogodilo, oni koji su bili porijeklom iz samog sela.
 P: u redu gđine Likić. Molim da ne mislite da vam pokušavam stavljati riječi u usta. Samo postavljam pitanja na temelju onog što tvrdite. Ti ljudi koji su otišli u selo da ga brane, prema vašim riječima, i imali jednu ili dvije puške, ili ne znam koliko pušaka, jesu li nosili vojne uniforme, barem djelomično? Jesu li neki od njih nosili haće ili košulje ili čizme? Jesu li imali dijelove uniforme na sebi?
 S: da. Izgledali su vrlo živopisno. Neki su imali normalnu odjeću, neki su imali hlače. Nisu svi imali cijelu uniformu kao što bi imala vojska.
 P: u vašoj izjavi kažete da ste vi koji ste ostali, otišli u Budozeļ da obavijestite A BIH da pošalje pomoć; je li to tačno?
 S: da.
 P: nadalje, tvrdite da su kasnije 4 muškaraca vas ostavila, Enver, Nermin, Suvaid i Harad a oni su otišli u Budozeļ. Je li to tačno?
 S: da. Trijica su nas ostavila, ne 4, dvojica su ostala sa mnom i ženama.
 P: u redu. Rekli ste 4, samo pitam. Sada govorite trojica.
 S: brojevi se ne moraju poklapati. Bilo je zaista mnogo psihoze u zraku. Zato nisam siguran u brojeve.
 P: znam, gđine, kako izgleda. Zato idemo kroz te stvari polako, uzimajući jednu po jednu. Džafer Rasim i Fadil Likić su ostali s vama; je li to tačno?
 S: da.
 P: a vi i Kemal Likić (kao što je prevedeno) ste ostali s dvjema ženama; je li to tačno?
 S: da.
 P: nakon toga ste pronšli kroz čišćenje. Bili ste pogođeni, a što se tiče dviju žena, nisu bile pogođene; je li to tačno?
 S: da.

S: možete li ponoviti prvu izjavu? Iz koje godine je to?
 P: u 1996. ste samo rekli da su bila tri tijela. U prvoj izjavi iz 1996. rekli ste «Sišao sam u podrum svoje kuće koja je potpuno bila spaljena.»
 S: da.
 O: «Uplatio sam upaljač i vidio Nevzetu, Hatidžu i Medinu, njihova tijela u jami u kojoj smo držali krumpire. Bila je velika crvena svijeća koja je ležala pored jame. Bile su drvene daske i neke vreće na kraju podruma. Odgurnuo sam ih sa strane misleći i nadajući se svome sinu, da se on krije iza njih, međutim to je bio uzaludan trud...i onda ste počeli tražiti kruh i tako dalje i tako bliže. To je prva izjava. Druga izjava je ona u kojoj kažete: «Hatidžino grlo bilo je prerezano. Bila je zaklana. Njena lijeva dojka je bila odrezana. Nevzetino lice je bilo zgnječeno» i također ste dodali da je crvena svijeća nosila oznake HDZ-a i da je bila uklesana riječ HDZ.»
 S: da.
 P: gđine, razumijem ove strašne detalje, grozne detalje koji ostaju za cijeli život, ali želim znati ovo: kako to da to niste rekli u prvoj izjavi? Zašto vaši opisi manjkaju na ovim detaljima. Kako to da samo vaša druga izjava sadrži sve te detalje?
 S: dajte da to ovako objasnim i da budem potpuno iskren; u prvoj sam izjavi rekao da su bila tri tijela, to je točno. Da su bila izmasakrirana, ali nisam rekao kako su bila izmasakrirana. Rekao sam da su bila ubijena. A u drugoj izjavi sam iznio detalje. Rekao sam da su bila izmasakrirana i da je Hatidžino grlo bilo prerezano i njena dojka odrezana.
 P: da.
 S: u prvoj izjavi nisam želio reći sve to zbog susjeda koji su živjeli do vrata. To je bio jedini razlog. Nije bilo drugog. Nisam želio povrijediti njihove osjećaje. Nisam ih htio ponovno uznemiriti. To su bili moji susjedi, moji prijatelji. Nevzeta je čak bila moja rođaka, žena mog rođaka.
 P: u redu onda. Hvala vam. Sad bih želio čuti sljedeće; u drugoj izjavi kažete: «3 dana psolije, unprofor je našao još 5 tijela u dijelu kuće koji nisam posjetio i sva su bila karboinizirana.» Recite mi, prema svemu što znate, u ovom sudu, unprofor je ušao u Stupni Dol 26.10.1995., 1993., vojnici su ušli zajedno s novinarima, istražiteljima i civilna policija UN-a je ušla u Stupni Dol i izbrojali su glave u selu i napravili video snimke. U toj video snimci mogu se vidjeti 3 mrtva tijela koje ste spomenuli i mi smo taj materijal vidjeli nekoliko puta. Mogu vam ga opet pustiti.
 Unatoč svom mom trudu, nisam vidio nikakve znake masakra na tim tijelima kako vi objašnjavate. Nećemo vidjeti snimke opet. Očito bi mogli. Snimak pokazuje tri tijela koja leže jedan preko drugog. Ne znam je li tko bacio granatu ili nije, ali ono što vi opisujete, ja ništa od toga ne vidim. Pošto postoji video materijal od svega, je li moguće da u tom trenutku niste mogli izbrojati puške koje su odnešene u selo? Je li također moguće da niste mogli dobro vidjeti tijela? Medina je bila na vrhu, noseći uniformu. Kako ste mogli vidjeti druga tijela koja su ležala ispod nje ako ste ih ostavili na isti način na koji ih je našao unprofor kada je ušao u selo? Je li moguće, da u vašem stanju, u kojem ste nosili samo mali upaljač za cigarete u ruci, jeste li možda mogli vidjeti sliku drugačije? Možda ste mogli vidjeti stvari koje se nisu dogodile, zapravo. Je li to moguće? Je li to mogućnost?
 S: Merima je ležala na desno, na desno, ovako. Izgledala je kao da spava. Nisam ju želio uznemiravati. Podigao sam Nevzetu za kosu i tijelo, obrazom je bila naslonjena

boča», molim. Odmah sam se ukočio i pomislio da bi to moglo biti tijelo mog vlastitog sina Adisa.»
 I tada nastavljate i kažete da ste odlučili odnijeti tijelo i pokopati ga na obližnjem muslimanskom groblju. Sada od vas želim čuti: jeste li našli to tijelo u kući?
 S: našao sam to tijelo kad sam se približavao kući i pločniku iznad kuće.
 P: u redu. I to je bilo tijelo Merime Likić?
 S: da.
 P: kažete da je tijelo bilo va kuće na pločniku?
 S: da. Odmah pored pločnika ako znate gdje je pločnik.
 P: da, znam. Hvala vam. I ona je bila potpuno spaljena ali ste prepoznali čarape i kažete da bi mogla biti Merima Likić, točno?
 S: da.
 P: i onda ste ušli u kuću?
 S: u podrum sam ušao.
 P: podrum. I vidjeli ste tijela Nevzete i Hatidže i Medine u jami koju ste koristili za držanje krumpira?
 S: da.
 P: ovdje kažete da ste htjeli pokopati tijela Merime Likić na obližnjem groblju. Jeste li tako i učinili?
 S: da. Prvo sam pomislio, kada sam vidio tijelo, zapravo...kada sam vidio ženske čarape, prije toga sam pomislio da je to bilo tijelo moga sina koji je ubijen nedaleko odavde.
 P: ali kad ste vidjeli da je ovo žena, niste pokopali tijelo?
 S: ne, nisam.
 P: pokojna gđica Medina je ista Medina koja je pripadala A BIH. Bila je vojnik A BIH, nije li?
 S: molim ponovite pitanje. Nisam razumio.
 P: Medina koju ste vidjeli, je li nosila maskirnu uniformu i e li bila pripadnik A BIH? 1996. u drugoj izjavi koji ste dali 1998., vjerujem da je 1998., zapravo 28.10.1998. sada ste dodali nešto onome što ste vidjeli u vašem podrumu i kažete da su tri osobe koje ste vidjeli u podrumu bile izmasakrirane. Hatidža je imala prerezano grlo i lijeva dojka joj je bila odrezana.
 «Kada sam dohvatio Nevzetinu glavu da ju podignem, mogao sam vidjeti da joj je lijeva strana lica izmasakrirana i izdubljena djetlom. Medina je izgledala kao da spava. Na njoj nisam primijetio nikakvih rana, na njenom tijelu jer ju nisam želio dirati.» moje prvo pitanje je: kako to da sve ovo niste rekli u prvoj izjavi? Kako to da stvari niste opisali tako precizno? Zašto se vaša prva i druga izjava razlikuju u tako strašnim a tako važnim detaljima?

na krumpire a Hatidža, samo sam je pomaknuo i vratio i tamo je bilo krvi. To je ono što sam učinio. S upaličom, znate, mrak je, imate upalič. Znači, to sam uspio vidjeti, i to sam rekao.

P: u redu. Hvala, gđine Likić. Sada, u vašoj izjavi tužitelj, a vi ste bili tamo gore, ne znate je li iz vašeg područja bilo ikakve pucnjave.

S: kako da znam, kada nisam bio tamo?

P: znači, ne možete o tome svjedočiti. Možda netko od tih ljudi, Medina, možda je imala pušku i možda je pucala na nekoga kroz prozor u vašem području. Ne možete to znati, jel tako?

S: ne, to ne znam, ali ranije sam rekao da nismo imali toliko oružja za svakoga, toliko rožaja za nositi, jer su bila 42 borca i 28 pušaka.

P: pa, znači, matematika nam ovdje ne pomaže puno, ali ne možete tako i tako znati...

Antonetti: imam osjećaj da prelazite preko vremena tako da, zaključite molim. Ima pitanje koje vam je trebalo biti postavljeno a nije stoga ću vam ga postaviti.

Vaša kuća, je li to bila kuća koja je bila utvrđena u području ili ne? Drugim riječima, jeste li u nekom smislu utvrdili podru vaše kuće ili niste ništa s njim učinili?

S: nisam ništa učinio. To je područje koji je napravljen za držanje zimmice samo s ulazom. Nema ničeg drugog. To je područje za zimske rezerve a u gornjim smo dijelima živjeli samo s pregrađnim zidom.

Antonetti: prema vašem znanju, mlada žena koja je nosila maskirnu uniformu, koja je kuhala za A BiH, je li ta osoba možda mogla držati oružje u svojim rukama?

S: ta osoba nije imala oružje. Molim da mi vjerujete kad vam to kažem. Bio sam tamo. Znam koliko smo oružja imali a ta određena osoba nije imala oružje, pištolj.

Antonetti: druge dvije žene koje su bile s njom, jesu li one mogle imati oružje? S: pitate me?

Antonetti: da.

S: možete li ponoviti pitanje?

Antonetti: rekli ste nam da je žena koja je kuhala, da nije nosila oružje. Što s drugim dvjema ženama koje su bile tamo? Jesu li one mogle imati pušku?

S: da.

Antonetti: jesu li mogle imati puške?

S: ne. Nisam bio tamo, tako da ne znam. Ne mogu reći. Mogu samo nagadati da nisu imale puške jer znam koliko smo ih imali.

Antonetti: u redu. Gđine Praljak, morate završiti sada.

P: u vašoj izjavi, na dva mjesta gdje spominjete dumдум metke i kažete da ste vidjeli pripadnika A BiH koji je ubijen s...i da je imao veliku rupu u leđima i rekli ste da je prouzrokovana dumдум mecima. A onda na drugom mjestu kažete da ste čuli nekoga da puca u rovu i da koristi dumдум metke. Možete li suncima objasniti što su dumдум meci i kakva je razlika kad pucate s običnim mecima i s dumдум mecima?

S: časnici, rekao sam to kako je bilo. Kako bilo, u mojoj izjavi rekao sam da pretpostavljam da je Zejnil Mahmutović, kojeg sam našao da leži na trbuhu s licem prema dolje, imao veliku krvavu rupu u leđima, tako da pretpostavljam da je mogao biti ubijen od dumдум metka zbog te velike rupe u leđima. Sada, ovaj drugi, čuo sam da se puca s dumдум mecima. Bio je jedan pucanj i još jedan nakon toga. Nisam ja vojni stručnjak da vam to mogu objasniti.

P: u redu. Hvala vam. To nije način na koji radi dumдум metak. Oni ulaze u tijelo i onda eksplodiraju i zato se zovu dumдум ili rasprskavajući meci. Nisu bili dostupni. S: onda se ispričavam.

P: kad ste čekali da se vratite u Stupni Dol, vidjeli ste HVO APC (vojno vozilo???) Kovačić; možda, časnici sude, zbog preklapanja rečenice, izostavljena je rečenica kad je svjedok rekao da i ja se ispričavam kada je gđin Praljak izrekao svoje mišljenje o dumдум mecima.

S: nisam vojni stručnjak, tako da nisam verziran u različitim tipovima municije. Mislio sam da je to nešto drugo.

P: da. Hvala. Sumirajmo što ste rekli da je HVO imao. Imali su APC, točno?

S: da. Dok sam bio na lokalitetu Stijene 2 noći, tamo sam proveo dvije noći, prve noći nisam bio u stanju da se izvučem između HVO rovova i da idem prema slobodnom teritoriju sa ženama, tako da smo se vratili. Vratili smo se i proveli 2 dana u šumi gledajući što se oko nas događa. Na lijevo imate Bogoš brdo a na desno imate Perun brdo, zapravo, selo Planimicu. Sad, između je Vareš. Majdan cesta koja ide prema Brezi i nadalje a kontrolni punkt je smješten na cesti prema Hanu gdje je selo...gdje je cesta za Strijezovo Selo. APC, napravljen od rudničkog kamiona o kojem znam jer sam zaradio penziju radeći u rudniku u Vareši, u Treskovcu. Bio je to rudnički kamion koji je bio maskirni i išao je iz Vareš Majdana u Pajtov Han do tog kontrolnog punkta i natrag nekoliko puta. Vidjeli smo da ide gore-dolje nekoliko puta. Drugi kamioni...

P: samo trenutak. To je nešto što ste vidjeli. Sada da vas pitam; također ste vidjeli da je manji kamion...

Antonetti: moramo završiti, vijeće postaje nestrpljivo.

P: časnici suci, možemo li samo zabilježiti da je HVO, prema izjavi svjedoka, protuzračni top 20 mm (tako stoji u transkriptu, vjerojatno imao). Točno?

S: da.

P: jeste li također vidjeli na velikom kamionu većeg kalibra Bofors protuzračni top?

S: pa, nisam stručnjak. Bilo je to nešto poput strojnice. Bili su različiti tipovi oružja.

P: to je ono što sam želio reći časnom sudu. Vidjeli smo da je bilo 170 ljudi na jednom punktu i 140 na drugom i to s oružjem s kojim možete cijelo selo dignuti u zrak jer to oružje razara zidove i sve. Tako da je važno znati što je HVO imao tako da znamo kako se operacija odvijala i je li u tom bilo smisla ili ne. Hvala vam gđine Likić. Hvala časnici sude za vrijeme da postavljam pitanja.

ADISA LIKIĆ

«DH»

DISTORZIJA LICA I PO POTREBI ZATVORENA SJEDNICA

21.3.2007

P: Ne namjeravam vas pitati o tome što ste prošli. Prošlo je 14 godina od događaja, mnogo je o tome pisano, vodjene su istrage, ali još uvijek nismo došli na trag istine o događajima u Stupnom dolu.,mada znamo da se desilo. Još nemamo odgovor tko je odgovoran, unatoč procesima koji se vode.

Moje je pitanje: na stranici 7 vaše izjave, Amir je otišao i vratio se i vi ste rekli: »kad je on vidio tu grupu ljudi, shvatio je da nismo jedini preživjeli. Pridružio nam se 150 ljudi. Ništa im se nije desilo jer su ostali u skloništu, u podrumima, ili učama, a naši muškarci štitili su skloništa sve dok se HVO jedinice nisu povukle tijekom noći»
Ostajete li kod tog opisa, da osim vaše male grupe još 150 ljudi je uspjelo obraniti se u te dvije kuć dok se jedinica HVO nije povukla.

O: Ta grupa ljudi je bila u ta dva skloništa, a izvjestan broj je uspio da se obrani, a tada su nam se pridružili u šumi, gdje smo se sakrili.

P: U vašoj izjavi je rečenica: »tada smo se popeli na vrh stijene i vidjeli ljude kako odlaze, sve dok nisu nestali iza brda. Tada smo se i mi pokrenuli prema Stupnom Dolu»
To je bilo u ponedjeljak 23.10.

Očito, radi se o pogrešci. To nije moglo biti 23.10., jer 23.10. je dan kad aje bio napad.

O: To sam već ispravila. Bio je ponedjeljak 25.10.

P: Prema vašoj izjavi, noću između 23 na 24. oktobra borbe u Stupnom dolu su prestale?

O: to vam ne mogu reći

P: U drugoj izjavi naveli ste: Jer smo bili u okruženju i pod opsadom od hrvatskih vojnika, dio civilne populacije odlučio se predati tim vojnicima i to su učinili. Predali su se hrvatskim vojnicima u Pajtovom Hanu.

Postojale su dakle dvije grupe, jedna od 150 ljudi koji se nisu predali i nisu se željeli predati i druga grupa koja je otišla u Pajtov Han i predala se. Je li to tačno?

O: je

P: Ovim ljudima koji su se predali u Pajtov Han, je li se njima nešto dogodilo, bilo što tako strašno što ste vi prošli u Stupnom dolu? Je li se i nima desilo isto ili su prebačeni UNPROFOR-u i odatle otišli u raznim smjerovima

O: Ja sam čula od drugih da su bili zatvoreni dva ili tri sata, zadržani dva do tri sata, i tada pušteni prema zapovijedi nekoga izz Vareša i bilo im je dozvoljeno d anapuste teritoriji.

P: Hvala vam na odgovorima i hvala što ste došli ovdje.

DISTORZIJA LICA
i po potrebi
closed session

SVJEDOK ADISA LIKIĆ "DH" 21/03/2007

Cross-examination by Ms. Pinter:

Q. [Interpretation] Madam, would you please turn document P 06314 -- turn to document P 06314. While you're looking for it and perhaps with the usher's help, I want to ask when Refik Likic was born. Could you help me out here, please, help me out. It is page 264. But before you look at the document, tell us when Refik Likic was born. Do you know the year?

A. 1967. I don't know the exact date.

Q. Thank you. Now, on this document 264, would you look at the date of birth of Refik Likic, what it says there?

A. 1963.

Q. Can you say with certainty that it's the same person?

A. Yes, I can, madam.

Q. All right. Fine. Fine.

A. This must be a mistake then.

Q. You say it's a mistake?

A. I think it must be a mistake, yes.

Q. I'm just waiting for the transcript. Were there two people with the same name, Rifet?

A. No.

Q. All right. Thank you. In Bosnia-Herzegovina, were there any proceedings taken or, rather, there were because you were -- you testified as a witness.

A. Yes.

Q. Against Curkic Edmin [phoen], legal proceedings against Curkic

Edmin [phoen]. Am I right?

A. [No interpretation]

Q. Because of the incident in Stupni Do?

A. Yes.

Q. And legal proceedings against Boro Josip with a number of accused, is that true?

A. Yes.

Q. And you testified in that trial too?

A. I didn't testify. I just gave statements.

Q. Before the investigating judge in the higher court in Sarajevo?

A. Vares, madam.

Q. The OTP showed us records which shows that you were at the higher court in Sarajevo and that you were questioned as a witness there.

A. Those Judges came to Vares because of all the travelling we had to do. They came to Vares, so we -- or, rather, I made my statement before the Judges in Vares.

Q. But it was the investigating judge with regard to the legal proceedings taken against individuals who participated in the events in Stupni Do on the 23rd of October, 1993. Am I right?

A. Can you repeat that, please?

Q. That you gave statements about the events that took place on the 23rd of October, 1993, about events and persons at that time, and the persons were persons who were accused of having participated in the attack on Stupni Do.

A. Yes.

Q. Thank you.

JUDGE ANTONETTI: [Interpretation] Thank you, Ms. Pinter. General Praljak.

THE ACCUSED PRALJAK: [Interpretation] Good afternoon,

Your Honours.

Cross-examination by the Accused Praljak:

Q. [Interpretation] Good afternoon, madam.

A. Good afternoon.

Q. I know that you experienced and lived through what you lived through, so I'm not going to ask you about that. I'd just like to clarify certain points. Unfortunately, I have to say this for the record, because -- it's been 14 years, and the investigators in Bosnia-Herzegovina and a lot of things have been written about it, but still we have not traversed a third of the way towards the truth about what happened in Stupni Do, although we know that it happened. Now, who was responsible for that? There are trials in Zenica, Sarajevo, trials here, and 14 years on, 14 years later we still don't know what actually happened, what it was all about. So this is something one can't imagine, how we're going to arrive at the truth. People who were killed there and who were raped there, that was -- those were bad times for those people, but I would like to ask you the following: On page 7 of your statement you say that Amir -- you say Amir left and returned, and you say that, "when he saw this mass of people he understood that we weren't the only survivors. There were when 150 people who joined us. Nothing happened to them because they remained in the shelters, in basements, or in the houses, and our menfolk protected the shelters until the HVO withdrew during the night."

Now, do you stand by this description, that apart from your small group that escaped 150 other people managed to defend themselves from those two houses until the HVO withdrew the following night?

A. That group of people was in those two shelters, and a number of people managed to defend themselves, and then they joined us in the forest where we were in hiding.

Q. Thank you, madam. Now, I think that there's a sentence -- there's a mistake in a sentence here so let's see if we can put that right. You say the following: "Then we climbed up to the top of the rock and saw people leaving until they disappeared behind the hill. Then we moved towards the village of Stupni Do." That was on Monday, the 23rd of October.

Quite obviously there's a mistake there. It couldn't have been on the 23rd of October because on the 23rd of October was when the attack

took place?

A. I've already corrected that.

Q. I see.

A. It was Monday the 25th of October.

Q. All right. Thank you. Now, according to what I understand here you say that on the 24th or, rather, the night between the 23rd and 24th, the fighting in Stupni Do stopped?

A. I really couldn't tell you. I can't say.

Q. All right, you can't say. One more question now, in another statement of yours you said the following: "Because we were under a total encirclement and siege by the soldiers, the Croatian soldiers, part of the civilian population decided to surrender to these soldiers, and that's what they did. They surrendered to the Croatian soldiers in Pajtov Han." So you have these two groups the group of 150 and your group didn't wish to surrender and the others went to Pajtov Han and surrendered; is that right?

A. Yes.

Q. Do you know -- now, these people who surrendered to the HVO in Pajtov Han did anything happen, any of those horrible things that you experienced in Stupni Do, did those same things happen to them or were they transferred to UNPROFOR and then taken off in other directions?

A. I heard from others that they were detained there for two or three hours, kept there for two or three hours, and that they were released pursuant to it an order from someone in Vares, and they were allowed to leave the territory.

Q. Madam, thank you for answering my questions. Thank you for coming here. I have no further questions for you.

THE ACCUSED PRALJAK: [Interpretation] Thank you, Your Honours.

JUDGE ANTONETTI: [Interpretation] Ms. Alaburic.

MS. ALABURIC: [Interpretation] Thank you, Your Honour.

Cross-examination by Ms. Alaburic:

Q. [Interpretation] Good afternoon, Madam Witness. Just two brief matters. One clarification in respect of the answer you gave to General Praljak's question. I think it was not recorded properly in the transcript, so let's clarify that.

General Praljak asked you about that group of 150 men, and we said that they were in two shelters, and you said then that a smaller group of people managed to defend them in these shelters. Is that what you said? Or did they defend themselves in those shelters?

A. The men who were able bodied managed to defend them.

Q. Thank you.

SVJEDOK HUSNIJA MAHMUTOVIĆ 12.12.2007.

UNAKRSNO ISPITIVANJE GENERALA PRALJKA

P: dobro jutro, svjedoče.

S: dobro jutro.

P: kako ste već čuli, pokušat ću razjasniti određena pitanja i neka tehnička i vojna pitanja, kao i neke druge činjenice, te ću ih pokušati staviti u određene perspektive.

P: molim sudskog poslužitelja da stavi kartu na one tamo stvari gore.

P: vidjet ćete neka obilježja na ovoj karti.

P: možete li staviti dio s krugovima?

P: ovdje ćete vidjeti 8 krugova koji označavaju selo Koprani. Da li vidite to?

Svjedoče, možete li pogledati na kartu; selo Koprani; selo Dragojevići; Mijakovići;

Lijesnica, to je navrh brda; Bogoš brdo; Stupni Do; sela Mir i Daštansko. Pritat ću vas

sljedeće: tijekom napada na Stupni Dol, jeste li znali da su jedinice A BiH 3. korpusa

napale sela Koprani, Dragojevići i Mijakovići nekoliko dana prije toga?

S: da.

P: duž osi koja je označena zelenom strelicom koja pokazuje prema Vareš, jeste li bili upoznat i s tim?

S: da bio sam. Čuo sam za to.

P: hvala puno. Možete vidjeti da su Stupni Dol i Mir te Bogoši označeni. Rekli ste to prije nekoliko vremena da je Stupni Dol nekih 7 kilometara udaljen od Bogoš brda. Ova karta koju imate ispred sebe je 1: 100 000 i to znači da je 7 kilometara 7 centimetara na karti. Biste li se složili sa mnom da nije moguće, ako pogledate na kartu i vjet čete...

Antonetti: samo malo. Malo sam izgubljen. Brdo Bogoš je udaljen 7 kilometara od sela, e li?

S: da, ako idete pješice.

Antonetti: pješice. 7 km pješice. 7 km.

S: morate ići do Mira, onda su tamo serpentine, morate pregovarati o vući kroz livade; a gđin Praljak govori o udaljenosti leta vrane. Kako vrana leti, to onda može biti 1 ili 2 km; ali ako se želite popesti, ne možete ići ravno. Mogli biste ako ste penjač, alpinist. To je cijela poanina.

P: u redu. Složit ćete se sa mnom da su kuće u Stupnom Dolu zapravo razasute i da je udaljenost između kuća na lijevoj strani i desnoj strani oko kilometar i pol, je li to točno,

ako se konzultiramo s kartom?

S: ispričavam se, gđin Praljak. Nisam razumio pitanje.

P: idemo polako. Je li točno da je selo Stupni Dol više razvučeno tako da je udaljenost s

jedne strane sela do druge oko kilometar i pol najmanje?

S: da.

P: hvala najljepša. Ovdje sam također označio linije vojske republike srpske crvenom

bojom. Da li ćete se složiti sa mnom da je to manje-više stanje stvari u to doba?

S: ne mogu baš dobro vidjeti kartu. Ispričavam se.

P: pogledajte crvenu boju.

S: da, vidim crvenu boju, ali ništa nije na karti čitko, tako da nisam u stanju pratiti.

P: vidite li Daštansko prema Zvijezdi?

S: da, to mi je jasno.

P: hvala vam puno.

Antonetti: sad, kako bi bolje razumjeli gdje je Bogoš brdo i gdje je bilo selo, imamo fotografiju koju nam je dao tužitelj. Možemo li ju staviti na ELMO a onda bi svjedok nam mogao reći gdje je Bogoš brdo i to bi nam pojasnilo sve. Imamo fotografiju ovdje.

Da li možemo vidjeti Bogoš brdo ovdje?

S: časnici, na desnoj strani možete vidjeti ovo veliko brdo. Ovdje, na desnoj strani mape je livada. Možete vidjeti da prema centru se nalazi mala šuma i odatle, s desne strane počinje Bogoš brdo ali se na slici ne vidi. Tamo počinje. Nagrib je vrlo strm i ide prema desnoj strani ali se ne vidi na slici.

P: također sam označio strelicom pravac Vareš-Daštansko. To nema veze s vama. Ali radi informacije sudskom vijeću, prema vašem znanju u ono doba i kasnije, je li to bila cesta koju su HVO vojnici i Hrvati koristili pri povlačenju iz Vareši kada je A BiH napala Vareš? A kada su išli prema Daštanskom?

S: hvala vam.

(opaska; zapisnik očito ne reflektira odgovor svjedoka)

P: molim IC broj za ovu kartu- IC broj je 754.

P: može li ovaj komad papira biti stavljen na isto mjesto tako da možemo gledati u njega?

Svjedok je načrtao ovu kartu i ja neću reći njegovo ime, on bi se trebao pojaviti pred

ovim vijećem. Mi smo ovu kartu dobili od tužitelja i na njoj se vidi 7 rovova oko sela od

broja 1 do broja 7. prema vašem znanju, da li je to točno označeno, ovi rovovi i mjesto

gdje su oni bili postavljani oko sela Stupni Do.

S: samo sačekajte trenutak molim. Gđine Praljak, možete li molim vas objasniti značenje

ovog kruga i broja 3 kraj toga.

P: to je rov. Taj svjedok tvrdi da je iamo bio rov. A BiH rov. Ili rov snaga koje su bile u

Stupnom Dolu. On je napravio cestu oko sela i također je načrtao 7 rovova oko sela. Da li

se slažete s tom skicom?

S: da, sa svime, osim s brojem tri. Ne znam šta je to.

P: molim IC broj za ovu skicu.

Možete li ispraviti razdaljinu koju ste vi dali sudskom vijeću. Vidjet ćete na filmu.

Možete li se složiti za udaljenost nije dva ili 3 km, već da su ti rovovi bili daleko bliže?

S: gđine Praljak, ja nikad nisam mjerio razdaljinu, niti sam imao metar da bih to mjerio.

Sudeći po logici stvari, ukoliko je udaljenost između Vareša i Majdana i Stupnog Dola,

ako je to 2 km i 800 m, onda je logično da su svi ti rovovi bili između 2 i 7 km

udaljenosti.

P: ako vi hoćete ostati kod toga, izvolite.

Ponovno molim IC broj za skicu. Broj IC je 755.

U vašoj izjavi, a ja čitam iz izjave koju smo dobili od OTP-a, rekli ste da ste prvi pucanj

čuli oko 8 ujutro i da ste pomislili da se neki mladići zafrkavaju okolo jer se to katkad

dešavalo.

S: da, bilo je i ranije provokacija.

P: i tada ste s okolnih brda čuli ne samo pjesačko naoružanje nego i teško naoružanje,

artiljerijsko i točnije, protuzračne topove. Da li je to točno?

S: da.

P: protuzračni topovi promjera 20, 40 mm.

S: da, ja sam bio njihova meta također.

P: u međuvremenu, da li je bilo tko zakopao neke od tih ubijenih u selu ili je mjesto ostalo netaknuto do dolaska UNPROFORA prema vašem znanju?

S: dakle, prema mome znanju, a što ja znam je istina, HVO u Varešu nije dozvolilo UNPROFORU da uđe u selo tri dana nakon napada.

P: to nije sporno.

S: nijedan od seljana nije se usudio a niti je mogao doći tamo.

P: namjeravam vam pokazati da izbliza pogledate, a unaprijed se ispričavam jer znam da će vas to potresti, gledaju taj film. Vratit će vas na ono što ste proživjeli ali moram vam ga pokazati. Vi ste nam naime rekli da je negdje oko 4. ili 5.11. ste se vratili u Stupni Do, da ste išli do spaljenih ostataka zgrada i da vam je trebalo 3-4 dana da biste iskopali sva tijela iz izgorjelih ruševina. Sad ćemo pogledati kako su kuće izgledale.

Na pitanje suca Trechsela, svjedok pojašnjava da se nitko nije usudio vratiti u Stupni Do dok Vareš nije bio oslobođen.

P: pogledajmo P06321-VIDEO. Dakle, mi sad ovdje vidimo podrum, sklonište, prozore, vidimo vreće s pijeskom, oko tih prozora u pozadini. Gđine, vidjeli smo strašne slike u drugom filmu, spaljena tijela ljudi koji su bili na obdukciji. Ja ne znam kako je vršena autopsija. Vidjet ćemo ih kako stoje oko lokacija gdje nije bilo paleži, a što je zamijetio i sudac Antonetti kada smo prvi put gledali film. Ono što me brine je kako su tijela u ovom drugom filmu izgorjeli do neprepoznatljivosti kad kuće nisu izgorile do tog stupnja.

Možete vidjeti krovove, konstrukciju i ljudi unutra mogli su imati neke opeklone i mogli su se ugušiti. Ali kako su mogli biti spaljeni do neprepoznatljivosti. Molim zaustavite film.

Evno vidite, ovdje vidite tri žene koje su bile ubijene. Prva žena je u vojnoj uniformi. Moje prvo pitanje je da li je žena bila u A BIH iz Stupnog Dola?

S: da.

Video ide dalje.

P: vidite da ona nosi kamuflažnu uniformu a ispod nje su dvije druge žene. U pozadini vide se vreće s pijeskom. Ali ne možemo vidjeti prozor. Moje sljedeće pitanje je znate li vi o činjenici da iz tog zaštićenog podruma nije bilo pucanja po HVO jedinicama.

S: da, ja to znam.

P: dakle, nitko nije otvorio vatru iz kuće.

S: da, to je tačno.

P: ako ste vi bili na jednoj poziciji od 8 ujutro pa nadalje i nakon toga napustili to mjesto i bili s ocem na drugoj točki, kako vi to znate?

Molim vas da razkijujete ono što doista znate o tome što se dešavalo u selu koje je bilo km i pol dugačko od onog što ste naknadno saznali. U to vrijeme, 23. ujutro i preko dana, jeste li bili u poziciji da znate i da vidite da vatra nije otvarana iz kuća, iz podruma na HVO i nije li to nešto što vi biste mogli znati?

Molim zaustavite ovdje.

Antonetti: da, zaustavite i vratite na prijašnju sekvencu. Stanite ovdje. Ovo izgleda kao kalcificirano tijelo i mogu primijetiti da oko tijela nema tragova paleži. Da je tu bilo neko izgaranje, ovo područje bi trebalo biti čadavo. Da li vi znate, svjedoče, zašto i kako je osim ovog kalcificiranog tijela ništa nije drugo oko njega bilo spaljeno. Postavljam vam to pitanje jer postoji hipoteza prema kojoj je ovo kalcificirano tijelo doneseno naknadno i da je moglo biti spaljeno negdje drugdje. Što vi kažete na tu hipotezu?

P: i tada ste rekli da su oni gađali kuće na početku sela u nižem dijelu sela.

S: da.

P: i da su to bili zapaljeni meci koji su zapalili kuće.

S: da.

P: i tada nastavljate i kažete da su linije padale, vi ste bili u rovu, onda ste vidjeli 19 vojnika kako napreduju iz pravca šume i vi ste se vratili u vašu kuću da biste se tamo sklonili?

S: ali ja nikad nisam ušao u sklonište. Došao sam do vrata moje kuće i rekao sam im da moraju otići da moraju napustiti sklonište da svi idu u šumu, da uzmu cestu pravcem stjenovitog dijela šume kako bi se spasili jer su linije na Bogošu prve linije obrane na Bogošu pale.

P: i vi ste rekli da polovina ljudi iz skloništa, a koji su bili žene i djeca, su sretno stigli do šume. Vikažete da su djeca i žene bez obzira na metke koji su padali uokolo, stigli sretno i sigurno do šume? Je li to tačno.

S: što sam ja rekao, to je tačno. Ja sam gledao prvu grupu ljudi koji napuštaju sklonište, 4 ih je preskočilo preko ograde. Ako razumijete što vam govorim, oni su preskočili preko ograde koja je bila ispod kuće i otišli prema šumi a njih su drugi sljedili. Međutim, pucnjava je bila tako jaka da su se oni bojali nastaviti i vratili su se u sklonište. Nisu se usudili nastaviti.

Ali ja nisam znao da su se oni vratili u sklonište jer sam ja sa svojim ocem išao prema liniji.

P: razumijem, gđine. Ali činjenica da su se oni vratili zbog pucnjave nije dio vaše izjave i drago mi je da ste to objasnili. Vi niste znali da su se oni vratili.

S: ne nisam.

P: kasnije, vas dvoje ste išli bliže šumi, gdje je bilo podzemno sklonište.

S: da.

P: i vi ste tamo ostali do kasno poslijepodne ili rano večer kao što smo čuli a to je bilo kad ste se vratili natrag i rekli ste da je pola sela bilo zapaljeno a druga polovina sela nije. Je li to tačno?

S: da.

P: vi ste sreli susjeda u polju? Neću vam reći njegovo puno ime ali je on M.L. Da li je to tačno?

S: da.

P: rekli ste da je 38 osoba umrlo ili bilo ubijeno u Stupnom Dolu? Je li to tačno?

S: da.

P: gđine Mahmutović, molim vas da razumijete da vas to moram pitati ako želimo doći do istine o Stupnom Dolu. Pokazat ću vam film koji je snimio UNPROFOR čija policija je provodila istragu pri dolasku u Stupni Dol. Prije toga, postaviti ću vam pitanje; u međuvremenu između dolaska UNPROFORA i odlaska ljudi iz Stupnog Dola, je li bio iko zakopao mrtve ljude u STUPnom Dolu? Je li bi tko zakopao bilo koje mrtvo tijelo?

S: možete li ponoviti pitanje?

P: ljudi iz Tupnog Dola i vi osobno, otišli ste noću između 23. i 24.10.1993. Poslije toga, UNPROFOR je došao 26. Ušli su u Stupni Dol i snimili snimke pokazujući sve što se tamo moglo vidjeti i u tom trenutku, tamo je bilo 15 do 16 tijela.

S: da.

S: ne mogu se sjetiti ove zgrade i kako smikla nije baš potpuno jasna, kad bih mogao vidjeti zgradu izvana, tada bih točno reći čija je to kuća i koga vidimo na slici. A kako slika nije čista, ja vam ne mogu reći.

Trechsel: svjedoče, vi ste nam također rekli da ste identificirali tijela koja ste našli. Možete li objasniti kako ste mogli identificirati tako sagorjeno tijelo, prepostavljaajući da je to to, jer nam je to tako rečeno.

S: najlakši način identifikacije žrtava bilo je preko rodaka preživjelih, majki, očeva, baka i djedova, jer su oni znali gdje su žrtve ostale, bilo mrtve ili ranjene. I to je bio naš glavni izvor. U identifikaciji žrtava. Da budem potpuno određen u kući Ejupa Likića, našao sam 7 spaljenih tijela. Dvoje male djece, njegovu ženu, njegovu šogoricu, njezinog brata i njegovu majku. On mi je pomogao. Svi su bili u podrumu. Nakon što smo ih otkopali, mogli smo sa sigurnošću tvrditi da su oni bili u podrumu. U najvećem broju slučajeva, pomagali su nam rođaci da identificiramo žrtve. To je bilo činjeno i u gradskom groblju visoko, gdje su se isto identificirale žrtve. Nismo imali DNA analizu ali kako su dijelovi tijela ostajali čitavi, to je pomagalo u identifikaciji. Dijelovi tijela nisu bili spaljeni.

Sjećam se male djevojčice čija su stopala ostala netaknuta. Ostatak tijela bio je spaljen. P: eva imamo sad drugo tijelo u drugoj kući. Vidimo da su zidovi bijeli i samo se je strop ulegnulo. Očito je, ja ne znam tko je radio analizu ali teško je prihvatiti, pogotovo nakon pitanja sudaca da su ovi ljudi spaljeni ovdje na ovoj lokaciji. Prikazujemo dalje film, ovdje imamo minobacačku granatu. Nije li to dio minobacačke granate i to ne 60 mm nego veće? Pored toga možete vidjeti cijev. Jeste li sigurni da minobacači nisu pucali iz sela?

S: da, siguran sam.

P: kako možete biti sigurni?

S: jer sam znao što smo imali.

P: ovo je sminio UNPROFOR. Nažalost, ne Praljak. I sad vas pitam, kako je mogao UNPROFOR u selu Stupni Dol 26. snimiti sve što je vidio? Oni su vidjeli 16 tijela od kojih je jedno bilo sumnjivo. Vidjeli su kuće koje su bile zapaljene, kuće koje su se srušile a vidjeli su i ovu minobacačku granatu. Odatle ta minobacačka granata ovdje?

S: dajte da objasnim sucima, gdine Praljak. Snage UNPROFORA ušle su u selo nakon što je HVO to dozvolio. Prema tome postoje živi svjedoci koji su to snimili. Postavimo to ovako; oni su pokupili tijela koja su bila vidljiva. Bila su ili cijela ili izgorena. Stavili su ih u njihovo vozilo i odveli su ih u gradsko groblje u Visoko. To je tih 16 osoba. Da bismo došli do istine, moramo ih pitati nekoga od njih za razliku. Ostatak ljudi bili su ispod ruševina. Oni su uzeli samo tijela koja su bila vidljiva na površini a mi smo tražili ispod ruševina. I tu vam je razlika u izvještaju, 16 i 38.

Trechsel: gdine Praljak, želio bih objasniti za vijeće ovu sliku. S desne strane vidim nešto nejasno. Ona komad cijevi, onda nešto što bi moglo biti minobacačka granata, napola skriveno ispod, moglo bi se reći, papirnate vreće na lijevo od toga, nešto više ili manje ima oblik minobacačke granate, da li sam dobro interpretirao to što se vidi na slici?

P: u potpunosti. Stvar na desno minobacačke granate držane su u nekoj vrsti oplata, kao što bi se držao i komad papira. Ta stvar na desno trebala bi biti ta oplata u kojoj se drže minobacačke granate. To je moje objašnjenje na temelju onog što ja znam tako se pakiraju min granate.

U svakom slučaju gdine, svjedok UNPROFORA, policajac koji je bio zadužen za istragu kaže da je istraga vodena pod njihovim nadzorom.

Vi ste nam rekli da je u 1. mjesecu a to se baš ne slaže s onim što je on rekao, da je potraga za tijelima trajala do 3. mjeseca 1994. pitao sam ga koliko je žrtava nađeno svaki mjesec da bi se povećao broj žrtava i on nije bio u stanju objasniti to. Sad vas ja pitam, s kojim pripadnikom >UNPROFORA, gdje, kod koje kuće ste vi bili u mogućnosti da nađete ostatke tijela da bi se došlo do razlike od 16 do 38? Dakle, s kojim pripadnikom UNPROFORA u kojoj kući ste vi kopali i kada ste to činili?

Dakle, koja kuća je bila uništena do te mjere da su spaljena tijela bila unutar ruševina, kad vidimo zgradu gdje su samo stropovi bili udubljeni. Pogledajmo ponovno te kuće koje su zapaljenu zapaljivim mecima i do koje mjere su stvarno zapaljene? Ide video...

P: uključujući vašu vlastitu kuću, pokazat ćemo vam vašu vlastitu kuću. Nema krova, ali mi ne možemo vidjeti krovne opeke, barem ne na ovoj kući koje bi nužno zahtijevale iskopavanje da bi se došlo do žrtava. Molim odgovorite, kada gdje s kim iz UNPROFORA ste vršili iskopavanje?

S: ja se ne sjećam imena unproforaca, to su bili njihovi policajci. Bili su naoružani, imali su kamere au kući Miloša Rozevica našli smo tijelo Alije Likića, ime oca mu je bilo Osman. Kuća Ostoje Danila razorena je još danas. Ima i druga kuća gdje smo našli Aliju a bila je i druga kuća koja je bila razrušena. Tamo smo našli ta dva invalida koji su bili spaljeni. Samo je par kuća koje nisu renovirane.

P: to nije sporno. Ali mi imamo ova spaljena tijela i ništa više. Pogledajte kuće. Spaljene su. Uništene su, ali tamo je bilo borbe. Zločin je počinjen, to nije sporno. Mene zanima razmjjer zločina kada ste vi bili u mogućnosti da iskopate ostatak ljudi da bi ste došli do 38 žrtava? Istraga je završila u martu a broj žrtava je raso. Da li je istraga doista završila u martu ili je broj žrtava kasnije rastao?

S: ja se ne sjećam točno dana kada sam završio istragu. Rekao sam da samo jedna žrtva od 38 još nije nađena. Što se ostalih tiče, ja ne znam da li je to trajalo mjesec ili mjesec i pol. Ali ja sam bio u mogućnosti da nađem i da sahranim sve žrtve. Ako ne govorim istinu, postoje drugi svjedoci žrtve imate snimke nordijskog bataljuna. Oni su snimali kad sam našao Likić Aliju, to je sam jedan primjer.

P: imali smo ovdje čovjeka koja nam je pokazao vrlo ružne fotografije Antonetti: samo trenutak, vi ste gdine spomenuli da je nordijski bataljun bio tamo, da li su oni uzimali slike, da li su snimali?

S: da.

Antonetti: dobro.

P: osim 16 tijela-jedno je također bilo sporno, nismo vidjeli nikakve fotografije koje su bile snimljene tijekom iskopavanja, ekshumacije ili sama tijela, jer bi tijela bila potpuno raspadnuta nakon mjesec i pol, još plus je kišilo, bilo je kiše. Nikad nismo vidjeli nikakve fotografije tih tijela koja su bila ekshumirana ili odnešena nekamo. Imamo informacije samo što se tiče 16 tijela. Stoga, samo pitam, bi li netko donio fotografije ovdje koje bi pokazale što se zaisa dogodilo u Stupnom Dolu, međutim, nemojmo o tome raspraviti. Možete sve odnijeti. Dajte da vas pitam još nekoliko pitanja. Gdine, svjedok kaže da je bilo 43 stražara u selu i kaže da, budući je tamo bilo 7 mjesta straže, da je bilo 3 ljudi na svakom od njih, 21 čovjek po smjenama. Imali smo ljude koji su rekli da je bilo 20 ljudi a ovaj čovjek kaže da ih je bilo 43. a vi niste bili zapovjednik, ali, je li moguće da je u Stupnom Dolu bilo 43 naoružana čovjeka, kao što je zaštićeni svjedok svjedočio?

stradao od dumdum metka. Bio je to sijaj smrtni, strojnica a rane od metka su išle od vrha prema strani. To mogu reći jer sam ga mogao vidjeti u kovčegu.

P: Žao mi je. Samo sam vam pokazao svjedočenje svjedoka koji je svjedočio kao zaštićen. To nije ono što ja tvrdim. Samo pokušavam sastaviti slagalicu.

S: a ja sam ovdje samo da bih rekao istinu, gđine Praljak.

P: što god da se dogodilo a sudsko vijeće će biti u stanju ustanoviti da na temelju različitih elemenata na kraju, siguran sam, želim znati sljedeće; vi tvrdite da je najmanje 500 HVO vojnika i 2 od jedinica kako smo saznali, su bile specijalne jedinice, Maturice i Apostoli i da su oni napali selo koje je bramo određeni broj ljudi koji su imali puške, strojnice i tome slično. 170 ljudi je bilo na jednom mjestu. Rekli ste da su neki koji su napali selo bili pod utjecajem droga. Kako je moguće da, ako je opći plan bio ubiti mještane Stupnog Dola, kako je moguće da naoružana snaga ove veličine koja je uključivala 2 dobre jedinice u vojnom smislu, da su odlučili da ne napadnu 170 ljudi koje brani šaka ljudi nakon samo 2 ručne granate bačene? Je li to moguće? Ako je netko zaista mislio ubiti te ljude, kao što vi govorite, tko bi odlučio da ne nastavi nakon što je bacio samo 2 ručne granate? Je li, prema vašem mišljenju, logično u vojnom smislu?

S: informaciju o točnom broju participanata u selu Stupni Dol sam pročitao u autobiografiji Miroslava Pejčinovića, zapravo je Ante Pejčinović, tadašnjeg načelnika HVO Vares koji je izdao knjigu. Linija obrane je bila dugačka i bilo je potrebno mnogo ljudi da se linija popuni. Prema gđini Pejčinoviću, između 400 i 500 muškaraca je sudjelovalo a govorim o pravim vojnicima, onima koji su već sudjelovali u borbi. Bilo ih je oko 120, prema njegovoj izjavi i oni su bili Maturice i Apostoli. Druge HVO postrojbe su bile iz našeg vlastitog nereda, iz susjednih sela u blizini zajednice Stupni Dol. Bila je i pukovnija brigade iz Mira, jedna iz Bijelog Polja, iz sela Perizići, svi koji su bili blizu mjesne zajednice Stupni Dol.

P: u redu onda. Samo mi recite jeste li vidjeli nekoga da je bacao ručne granate i jeste li vidjeli te vojnike pod utjecajem droga da su odustajali od svoje namjere. Jeste li vidjeli to?

S: čuo sam to od ljudi koji su bili u tom atomskom skloništu o kojem sam govorio prije nekog vremena.

P: je li to bilo samo jedno atomsko sklonište ili je bilo više kuća? Nema kuće u Stupnom Dolu koja bi primila 200 ljudi.

S: napad je dosegao 2 ili 3 kuće koje su ostale tamo u donjem dijelu sela. Što se tiče točnog broja u prvoj, drugoj ili trećoj kući, zaista ne mogu reći.

P: ali gđine Mahmutović, ako su linije bile dugačke i ako su se ljudi povlačili zajedno s vojskom, to više nisu linije obrane A BiH. HVO je bio oko te tri kuće. Kako tamo mogu biti linije? Kako je selo moglo pasti? Kako to da su ljudi bili u kućama? Nema u tome logike.

S: vi ste to rekli, gđine Praljak, da su naši vojnici otišli put HVO-a, da ih je unprofor odveo.

P: ja sam rekao, samo sam se odnosio na riječi svjedoka. Da je u trima kućama ostalo vojnika koji su ih branili, to znači da bi ostatak njih već bio zarobljen od strane HVO-a i da je HVO bio oko te tri kuće s 150 do 200 postrojbi /kako piše u tekstu/. I čak nakon što su i bačene 2 ručne granate...

Antonetti: gđine, imam pitanje koje će možda objasniti stvar vijeću. Imali smo svjedoka, ja neću odati njegovo ime koji je jasno indicirao koja je bila svrha vojne operacije. Prema mjestu, to je bila svrha da se preuzme kontrola nad Bogoš brdom. Prema svjedoku to brdo

S: ne, gđin Praljak. Smijene su bile...to nisu bili pravi vojnici. Smijene su bile kao one kao kad radite u tvornici. Ljudi nisu odnosili svoje oružje kući. Vojnik bi išao da odradi smjenu; i nakon 12 sati, on bi predao pušku drugom vojniku da ga zamijeni i otišao bi kući.

P: u redu. Znači, ovaj svjedok kaže da ih je bilo 43 i nastavlja da je najgore stražarno mjesto bilo Potok, struja, jer je bilo smješteno između dva brda i bilo je to dobro mjesto za napad. Svako tko je čuvao to mjesto bio bi u groznom škripcu ako bi se trebali braniti od napada tamo. Je li to tako?

S: bilo je to mjesto na pola puta između sela Stupni Dol i Vares Majdana. E sad, je li to zaista bilo tako opasno, nisam ja vojni analitičar. Ne mogu vam reći.

P: je li točno, prema vašem znanju, da je toga dana bilo 5 ljudi, najmanje 5 ljudi na Bogošu iz vašeg sela?

S: ne znam točan broj. Znam da je dvoje ljudi ubijeno u rovu. Tamo su i ostali. Znam da je tao bio Ejub Likčić i znam da je istrčao iz rova ostavivši pušku tamo. Trčao je prema selu. Tamo je spomenut. Znam da je otac jednog od momaka koji je tamo ubijen, otišao u tom pravcu. Bio je nenaoružan i pogođen je, ubijen od strane HVO-a na pola puta.

P: znači, Momir i njegov otac, Salkin Šekija, svi su bili ubijeni?

S: da, da.

P: nadalje on govori da su se pripremali za borbu i da je borba koja je slijedila, trajala 2 i pol sata. Jeste li upoznati s činjenicom da je na jednoj od ovih pozicija a to je očito pozicija koja je blizu Bogoša, da su borbe trajale dva i pol sata i da je udaljenost između napadača i obrane bila 50 metara?

S: pa, ne znam to, gđine Praljak.

P: znate li da osim ove grupe koja je bila u centru selu, kako to ovaj svjedok kaže, ne u skloništima ili u 2 ili 3 kuće, znate li da se grupa od oko 40 ljudi izvukla ranije, išavši kroz šumu do kontrolnog punkta HVO-a, gdje im je dana voda, zvan je UNPROFOR i da su bili prebačeni na slobodni teritorij, teritorij pod kontrolom A BiH? Znate li to?

S: ne, gđine Praljak, ali mislim da to nije istina.

P: u redu, uredu. Samo govorim o svjedočenju koje smo čuli.

S: ne, ne, ne znam o tome a ne mogu vam reći stvari koje ne znam.

P: da, Hvala vam. Samo nam vi recite što znate a mi ćemo nastaviti.

Gđin Flynn: prije nego što nastavimo, ako mogu časnri sude. Trebat ću nekih 4 minute za redirekt, ako može.

Antonetti: dobro.

P: nema problema. Brzo ću završiti. Recite mi ovo: jeste li svjesni činjenice da je izjava, da je svjedok rekao; «blizu našeg rova na Stensiski, vidio sam mrtvo tijelo Zejnila Mahmutovića. Imao je vrlo veliku ranu preouzrokovanu dumdum metkom.» znate li da je Zejnir Mahmutović ubijen pokraj rova?

S: to je bio moj otac, i znam točno gdje je bio ubijen. Znam to zasigurno.

P: ispričavam se gđine. Nisam to znao. Nisam imao tu informaciju.

S: samo da objasnim. Tamo nije bilo rova. To je bilo mjesto znad tih kuća. Zadnji put kad sam tamo ostavio mog oca, nije hto ostaviti dvoje ljudi, ljudi koji se nisu mogli micati koji su bili...koi su kasnije spaljeni u krhotinama opeke. Nije ih hito ostaviti, tako je dobar čovjek bio. Našao sam ga, zapravo unprofor ga je našao i unprofor ga je odnio. Bio sam u prilici vidjeti ga prije pogreba. Imao je 4 prostrjelne rane u prsima. Tako da nije

je bilo od strateške važnosti i omogućavalo je ljudima da imaju kontrolu nad selom. Stoga, bilo je napda i borbi na tom brdu i bilo je ranjenih ljudi na strani HVO-a. P ljudi su bili ozlijeđeni. Nakon napada, brdo je zauzeto i jedinice HVO-a koje nisu bile...tamo nije bilo 500 vojnika nego mnogo manje. To je ono što nam je svjedok rekao. Da li se to uklapa u ono što ste vi vidjeli. Jer ste bili tamo u to vrijeme.

S: ne znam je li svjedok rekao u toj izjavi da je jedan rov, u kojem je bilo 5 vojnika. A BiH i koji se nalazio iznad sela na lijevo, prema selu Mir, nije nikad bio zarađen. Nikad nije bio zauzet. U rov su poslali ženu, onu o kojoj govori gospoda odvjetnik. Poslali su ženu s porukom za te vojnike da se predaju. Bilo je nekih 20 do 30 vojnika oko toga, i čitav dan su ga pokušavali zauzeti ali nisu uspjeli. Taj je rov bio između Mira i Stupnog Dola. To je bila druga kota u smislu strateške važnosti i neki od tih...

Antonetti: i taj rov nije bio zauzet?

S: nikad. Nikada nije bio zauzet a bio je 3 km udaljen od sela.

Antonetti: a HVO je poslao tu ženu da se ti ljudi predaju?

P: ustrajem kod svog pitanja. Ako su linije, osim rova koji nikad nije bio zauzet, ako su sve druge linije u Stupnom Dolu bile zauzete a većina stanovnika, 107 plus-minus su bili u trima kućama, HVO je svukad okolo, onda, prema vašoj informaciji, HVO ima protuzračni top koji može probiti svaki zid od tih triju kuća. Prema vojnoj logici, da li bi zauzeće tih kuća predstavljao ikoji problem za snage HVO-a koje su tamo u to vrijeme bile, po vašem mišljenju?

S: U času kad su snage HVO-a ušle u selo, ili bar u jedan dio sela, prekinuta je minobacačka vatra. Artiljerijska vatra, jer, naravno, oni ne bi pucali na vlastite ljude. Sve ostalo što se tamo događalo, događalo se sijačem smrti i automatskim puškama.

P: u redu. Znači, minobacački se lako miču, kao i protuzračni topovi, međutim, ne želim o tome. Možemo li vidjeti dokaz P03877. to je fotografija vaše kuće. P03877 je broj. Možete li potvrditi da je to vaša kuća? Krov je izgorio. Ne može se u njoj stanovati ali

nije razrušena. A ako želite kopati, nema se što kopati jer ono što je otpalo s krova i ono što je spaljeno, ne predstavlja problem i nikoga ne može zakopati tko bi bio ispod toga. S: da. Kuća je postojala, još je tamo, nije bila renovirana. Možete ju vidjeti svaki dan u bilo koje doba dana. Postoji i atomsko sklonište. Sve je tamo.

P: moje pitanje vama je bilo, je li točno da tamo nema ničeg što se može iskopati? Da je bio netko mrtav u podrumu, bilotko da je došao do kuće, da li bi mogao vidjeti tu osobu?

S: gđine, kuća je bila absolutno nova u to doba.

P: nije to predmet rasprave. Pitam vas; ovakvo kako to vidimo na slici, kada je kuća

izgorjela, kada se krov udubio...

S: to nije moja kuća.

P: to nije vaša kuća?

S: ne.

P: onda je to problem tužitelja jer on tvrdi da je to vaša kuća.

S: ne, prije nekog vremena, vidjeli smo moju kuću na slici.

P: molim, pokažite ponovno, P08377.

S: to je moja kuća.

P: nemamo tu fotografiju. Ne mogu reći je li to točno ili ne. Da li je ovo vaša kuća?

S: da, jest.

P: molim, znam da je bila nova. Znam da je bila spaljena. Sve je to točno. Ali moje

pitanje jest; da je netko bio ubijen ili da je umro u skloništu izvan skloništa oko kuće, da

li bi za bila potrebna ikakva kopanja? Da je tamo bilo tijelo, mogli ste ga vidjeti. Ne morate ga iskapati, posebice da su tijela bila u skloništu.

S: gđine Prajak, 50% kuća je bilo staro. Napravljene su od drveta i cigli.

P: gđine, pitam vas o vašoj kući. Rekli ste da se ovdje nešto dogodilo i da ste morali kopati 5 dana.

S: ne, ne. Ne tu. Ovdje su ljudi bili ubijeni ispred kuće. To je razlog zašto nikad nisam imao namjeru rekonstruirati ju i renovirati.

P: kuća, suci je mogu vidjeti na ovom snimku. Ne mogu provoditi daljnju analizu. To bi

bilo...hvala vam gospodine. Žao mi je ako sam vam pokazao stvari koje su evocirale ružna sjećanja. Hvala vama i sucima.

Prijevod
Original: engleski

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Ime: Mufida Likić

Nadimak/pseudonim: Murfa

Adresa: [REDACTED]

Telefon: [REDACTED]

Rodena: 01.07.1979. Pol: ženski

Nacionalnost: Muslimanka Vjerspovijest: Islam

Zanimanje: Trenutno: nezaposlena Prethodno:

Jezik/jezici koje govori: bosanski

Jezik/jezici koje piše (ako se razlikuje od navedenih): bosanski

Datum(i) razgovora: 14. i 15. Mart 1996.

Razgovor(e) vodili: Ehsan Ullah Bajwa

Prevodilac: Senada Hadžagić

Jezici korišteni u toku razgovora: bosanski i engleski

Imena ostalih osoba prisutnih tokom razgovora:

Potpis/paraf: /potpisano/

likic-mu.doc/NA

1

Prijevod
Original: engleski

IZJAVA SVJEDOKA

Ime mi je Mufida Likić, a prijatelji me zovu Murfa. Rodena sam 1. Jula 1979. godine u selu Stupni Do. Bilo nas je tri sestre: Samka Likić koja je deset godina starija od mene, Medina, rođena 1972. godine i ja. Moja najstarija sestra Samka je udata i ima sina Nermina Hercegovca. Nakon udaje otišla je da živi u Striježevu. Medina je ubijena u napadu na Stupni Do, 23. oktobra 1993. Ostale smo nas dvije sestre.

Moj otac, Stilejman Likić radi u jednoj fabrici u gradu Varešu, a moja majka, Mevla Likić je kod kuće. Osnovnu, odnosno osmogodišnju školu završila sam negdje sredinom 1993. godine. Počela sam da radim za pakistanski bataljon u avgustu 1994. godine i nakon njihovog odlaska nisam našla drugi posao.

Osnovna škola koju sam pohađala nalazila se u Vareš Majdanu, a nastava se održavala pet dana sedmično. Kao učeniku osnovne škole, moj radni dan bi počinjao oko pola osam ujutro, kada sam iz kuće u Stupnom Dolu pješke kretala prema Vareš Majdanu s prijateljima. Trebalo nam je oko sat vremena da stignemo do škole. Nastava nam je počinjala u devet sati ujutro i trajala do pola dva popodne. Kući u selo bi se vratila do pola tri popodne i obično ostatak dana provela kod kuće. Možda dva puta sedmično bih se pridružila majci kad je išla u Vareš da kupi hranu i sitnice.

Na znam kako je do toga došlo i kada se tačno desilo, ali znam da sam počela vidati policajce u raznim uniformama; prije je policija nosila standardne sive uniforme, ali ovi novi su prvo nosili maskirne hlake i majice kratkih rukava, a onda su počeli da nose i maskirne jakne preko tih maskirnih majica. Imali su i oznake sa hrvatskom šahovnicom i ispisanim HVO. Većina tih novih policajaca nosila je krstove oko vrata.

Mnogo su me puta zaustavljali ti policajci koji su kružili po gradu; pitali bi me ko sam, ko mi je otac, šta radi i tražili bi da im pokažem svoju ličnu kartu. Zatim bi mi oduzeli šećer, kafu ili cigarete koje sam kupila. To se nije dešavalo samo meni i mojoj majci, nego i mnogima drugima iz Stupnog Dola ili iz muslimanskog sela Striježevu.

Sjećam se kako smo se jednog jutra, možda deset ili petnaest dana prije napada na Stupni Do 23. oktobra 1993., moja prijateljica Mebrura Likić i ja vraćale u selo iz Vareš Majdana, razgovarajući u hodu. Otišle smo u Vareš Majdan da kupimo kruh. Odjednom su nas dva pripadnika HVO-a, ne sjećam se da li su bili vojnici ili policajci, zaustavila i pitala šta radimo tu. Objasnile smo da hoćemo da kupimo kruh. Rekli su nam da ne dolazimo u Vareš Majdan i da ostanemo u selu. Ja sam njima rekla da ukoliko oni ne dozvole nama da dolazimo u Vareš Majdan, onda nećemo ni mi dovoliti Hrvatima iz sela Mir da dolaze u grad, a zatim sam otišla. Vrijela sam kako nas psuju i govore da im prijetimo.

Dana 22. oktobra 1993., oko pola osam ili osam sati uveče, u kuću nam je došao konslija Ramiz Likić.

Kod kuće smo bili moja majka, sestra Medina, dvogodišnji sin moje sestre Samke, Nermin Hercegovac, pedesetdvoletnja sestra mog oca, Hatidža i ja. Ramiz je izveo zabrinut i rekao nam je pripremiti nešto hrane, odjeće i obuće, za slučaj da se nešto dogodi i da moramo bježati iz sela. Također nam je rekao da tu noć spavamo u podrumu. Ostao je kod nas petnaestak minuta, a zatim otišao.

likic-mu.doc/NA

2

Prijevod
Originalni: engleski

Osjettio se i miris. Miris metaka. Ne mogu da opišem taj miris, ali bio je veoma oštar. Tada nas je u podrumu bilo sedmero; ja, moja sestra Medina, tetka Hatidža, Nevzeta i njena kćerka Nerma i Lejla sa jednogodišnjom unukom Indrirom. Svi osim Indire smo ležali potbuške na smecetom utišanom parketu podrumskog poda. Lejla je ležala na boku da bi mogla Indiru da privije na grudi. Nerma i Indira su plakale. Zurili smo jedni u druge.

Ne znam ko je šta govorio, i da li je iko uopšte govorio, ali sjećam se da smo pričali o tome šta će desiti, kako ćemo pobjeći i da li će se pucnjava nastaviti ili prestati. Lejla nam je rekla da je, kad je počela pucnjava, sa svojom unukom bila u polju koje se zvalo "Stop", blizu Stupnog Dola. Potražila je prema našem podrumu koji joj je u tom trenutku bio najbliži i usput pozvala Nevzeta i Nerma iz njihove kuće.

Nakon oko sat vremena od odlaska mog oca, u podrumu u kojem smo ležali došla je Meleča Beganović, stara oko četrdeset godina. Bila je u dimijama i majici krakih rukava. Ne sjećam se boje njene odjeće. Zapazila sam da joj je odjeća bila zaprljana.

Bila je bijela i drhtala je. Bila je prestravljena i ja sam se uplašila vidjevši je.

Rekla nam je da je vidjela vojnike HVO-a. Vidjevši HVO, rekla je, pobjegla je iz svoje kuće i došla u našu. Meleča nam je rekla da vojnici HVO-a imaju crne uniforme, crne kape i bijele trake vezane na nadlakticama. Rekla je da svi vojnici imaju oružje i da idu prema njenoj kući.

Negdje oko pola sata nakon Meleče Beganović, u naš je podrum došla Merima Likić, supruga Esada Likića, sa svojom dječom, Vahidinom i Mebrurinom. Merima je imala oko trideset i sedam godina, Vahidin četiri, a Mebrura trinaest.

Merima i oboje njene djece bili su u vrlo lošem stanju. I Merima je nosila dimije, majicu krakih rukava i pullover; djece su bila u trenerkama. Mebrurina je trenerka bila tamno-plava, a Vahidinova svijetlo-plava. Odjeća im je, međutim bila izgužvana i prljava i vidjelo se da su došli puzajući i na koljenima. Merima i njena djeca su plakali.

Merima nam je rekla da su zidovi njene kuće izrešetani mecima i da joj je zidna slika razbijena na komade. Nije spomenula da je vidjela ikakve vojnike.

Meriminim dolaskom naš se broj povećao na jedanaest:

- 1) Medina Likić
- 2) Muftida Likić
- 3) Hatidža Likić
- 4) Nevzeta Likić
- 5) Nerma Likić
- 6) Lejla Žutić
- 7) Indira Žutić
- 8) Meleča Beganović
- 9) Merima Likić
- 10) Mebrura Likić i
- 11) Vahidin Likić

4

likc-mu.doc/NA

Prijevod
Originalni: engleski

Otac mi nije bio kod kuće kada je Ramiz došao. Vjerovamo je bio na straži i vratio se oko pola sedam sijedećeg jutra. Ne sjećam se kada su u selu uveli stražarsku dužnost, niti znam kada je moj otac počeo da ide na stražu.

Bilo je mnogo mladih ljudi koji su obavljali stražarsku dužnost. Mislim da ih je bilo oko pedeset. Kažem oko pedeset jer sam jer sam čula oca kako o tim stvarima priča s mojom majkom i rođacima, Jakubom i Estrefom Likićem.

Nakon Ramizovog odlaska počeli smo tako da razgovaramo o onome što je rekao. Bili smo uplašeni. U kući smo imali nešto kruha i konzervirane hrane. Uzeli smo nešto odjeće i stavili je u torbu i nedugo nakon što je Ramiz otišao sišli smo u podrum naše kuće. U otprilike deset sati uveče neslalo je struje. To se dešavalo već neko vrijeme, pa smo kući imali nekoliko bijelih svijeća. Palili smo ih svaki put kad bi nestalo struje. Moja majka je mislila da će se nešto dogoditi kad je neslalo struje. Razgovarali smo i razgovarali, a zatim zaspali.

Sijedećeg jutra, 23. oktobra 1993., probudila sam se oko sedam sati. Moja majka, tetka i Nermin su doručkovali. Otac je već ranije doručkovao i spavao je u podrumu. Ja sam doručkovala sa sestrom Medinom. Još uvijek smo bili u podrumu naše kuće, gdje smo i pripremili i pojeli doručak. Nakon doručka, Medina je počela da čisti po kući. Ja sam počela da izvan kuće skupljam drva za loženje. Majka i Nermin su izveli na pašu u polje kod sela Mir jedinu kravu koju smo imali.

Čula sam nekoliko pucnjeva; mislila sam da je to uobičajena povremena pucnjava vojnika iz sela. Iza toga sam, međutim, čula eksplozivju granate. Zatim i pucnjavu. Počela je prava pucnjava. Bila je to žestoka pucnjava. Čula sam pucnjavu iz pravca Vareš Majdana. Zatim iz svih pravaca.

Srčala sam u podrum gdje su mi bili otac, sestra i tetka. Otac je još spavao, pa smo ga probudili. Nedugo zatim, podrumska prozorska stakla pogođena su mecima i razbila se u komadiće. Svi mi u podrumu legit smo na pod. Niko nije sjedio niti stajao. Nismo se usudivali da pogledamo kroz prozor. Meci su ulazili u podrum i pogadali cementini podrumski zid. Neka su zrna padala na pod, a druga su se zabijala u zid na kojem su se vidjele rupe. Vidjela sam zrna na podrumskom podu na kojem smo ležali. Nismo pričali.

Otac je hito da vidi šta se dešava, pa je puzajući izašao iz podruma. Nedugo zatim se vratio i rekao da se sklonio iza ćoška kuće, odakle je mogao da razgleda onako. Rekao nam je da je vidio jednog vojnika HVO-a kako trči oko "Pipine" kuće. "Pipe", čijeg se pravog imena ne sjećam, je bio Hrvat, a kuća mu je bila u selu Bijelo Borje na tako istaknutom mjestu da se mogla vidjeti iz naše kuće. U međuvremenu Nevzeta Likić, naša komsinica iz sela stara oko 26 godina i supruga Jakuba Likića, došla je sa svojom desetogodišnjom kćerkom u naš podrum. I Lejla Likić, oko četrdeset godina stara supruga Tahira Likića, došla je sa svojom jednogodišnjom unukom Indrirom. Sve četiri su došle zajedno. Samo što su one došle, moj otac je puzajući izašao iz podruma i kuće, rekavši da ide da brani selo i da mi trebamo da pokušamo pobjeći, ukoliko je moguće. Otac je otišao neklih pola sata nakon što je počela pucnjava.

Čuli su se zvukovi. Zvukovi pojedinačno ispaljenih metaka i omih ispaljenih rafalno.

Čule su se oboje vrste zvukova. Između njih nije bilo perioda tišine. Zvuci su se čuli neprestano. Mogu da razlikujem zvuk pucnja iz puške i nekog težećeg oružja. Taj zvuk pucanja iz težećeg oružja čula sam svakih deset ili petnaest minuta.

3

likc-mu.doc/NA

Prijevod
Originalni: engleski

stepenicama prema potkrovlju Kadine kuće. Ležala je potbuške duž betonskih stepenica, tako da joj je tijelo bilo pruženo preko ivica nekoliko stepenika. Nije ležala potpuno, širinom jednog stepenika, jer joj to nije dozvoljavala širina stepenika. Njeno dvoje djece, Mehnura i Vahidin, kćurčili su se u procjepima između stepenika i Meriminog nadvišenog tijela. Tako je pokušala da ih zaštiti.

Lejla i njena unuka Indira bile su na oko tri metra od mene. Lejla je ležala potbuške na betonu, a Indira pored nje, u njenom naručju.

Sa mjesta gdje sam se skrivala iza bureta nisam mogla da vidim Kadu, Adisa, Melču, Nevzetu, Medinu i Haidžu. Nešto je udarilo u bure iza kojeg sam se sakrivala. Misliha sam da je metak. Napustila sam to mjesto i puzala prema mjestu na kojem je bila Lejla. Samo sam čučnula iza nje. Zatim sam opazila da su mi na lijevoj strani poderane dimije i da ispod imam rupu na koži. Vidjela sam da mi i krv curi. Shvatila sam da sam pogodena mečkom koji je ušao sa stražnje strane moje butine, prošao kroz meso i izašao sa prednje strane. Čula sam glasove moje sestre Medine i teške Haidže koje su me zvale nazad u Kadin podrum.

Posla sam nazad ka podrumu puzajući polako. Vani sam ostavila Lejlu i Merimu s njihovom djecom.

U podrumu su bile moja sestra, teška i Nevzeta. Pitale su me šta se desilo i ispričala sam im za nogu, koju nisam više osjećala. One su mi previle ranu.

U betonskom podu podruma Kadine kuće bio je trap koji je služio za trapljenje krompira. Kad bih stala u trap, bio mi je do koljena. Bio je, međutim, dovoljno širok da se nas četiri koje smo ostale u podrumu stisnemo u njega. Tako smo nas četiri sjeli u trap. Teško, međutim, da smo bile sakrivene jer je svako ko bi ušao u podrum mogao da nam vidi glave. Bilo kako bilo, ležala sam na dnu trapa, a sestra je skoro sjedila na meni, pokrivajući me. Oči sam zatvorila.

Dok smo bile u trapu, čule smo muške glasove. Sve tega mogu da se sjetim je da je neko zvao imena "Dragan" i "Kum".

Dvije su bombe eksplodirale u podrumu u kojem smo se skrivale. Nisu nas ozlijedile. Sa sprata se čula buka koju su pravili ljudi dok su razbijali prozore i vrata. Buka je bila sve bliža i jača.

"Ima li koga u podrumu?" - čuo se muški glas od vrata. Nismo odgovarale. Šutjele smo. Nešto je ušao kroz podrumsku vrata. Isti čovjek koji nas je pozivao i koji je, izgleda, ulazio u podrum, pozvao je nekoga imenom "Kakemjac" i rekao mu da se u podrum. Kakemjac je pitao: "Šta?" i dobio odgovor: "Našao sam tri balijke." Ja sam bila skrivena ispod sestre i vjerovatno me nije mogao vidjeti.

Pozvali su. Mislim da su u podrum ušla samo dva vojnika. Zatim sam čula rafal. Bio je to samo zvuk ispaljenog rafala, nije se čuo nikakav glas, ni Nevzetin, ni Medinin, a ni Haidžin. Samo sam osjetila kako je odjednom tijelo moje sestre, koja je ležala na meni, postalo teže.

Zatim su glasovi koji su se čuli kako psuju unutra, prestali. U podrumu je ponovo bilo tiho. Shvatila sam da su glasovi otišli. Otvorila sam oči.

Sapatom sam zvala Nevzetu, Medinu i Haidžu. Nije bilo odgovora. Ponovo sam pozvala sestru i dotaknula joj ruku. Nije odgovarala. Ispuzala sam iz trapa. Na podu pored trapa gorjela je svjetla. Uzela sam je i ugasila. Ne znam ko je upalio tu svjetlu. Nevzeta, Haidža i Medina su još uvijek pogurene sjedile u trapu, glava pogurnih na prsa. Prodramala sam sestru, ali ona je bila mrtva. Sve tri su bile mrtve. Nisam tražila rane od metaka na njima.

Podrumski pod je bio mjestan vjerovatno zato što su se prosule kante s naftom koje su bile u podrumu. Stvari su ležale razbacane. Sva stakla na prozorima bila su razbijena.

6

ilik-mu.docx/NA

Prijevod
Originalni: engleski

Svi smo bili uplašeni. Znali smo da će, ako su već bili blizu Mečline i Merimine kuće, vojnici ubrzo doći i do nas. Razgovarali smo o tome i odlučili da odemo u Kemalov podrum.

Kuća Kemala Likića bila je preko puta moje kuće. Znali smo da je pucnjava žestoka i da je opasno, ali morali smo da krenemo. Išli smo jedno po jedno. Ne znam ko je išao iza koga, ali se sjećam da sam ja bila jedna od posljednjih.

Otpuzala sam do ceste i onda šmugnula preko nje do Kemalove kuće. Nisam nikoga vidjela, ni vojnike ni civile. Osjetila sam kako pored mene zuje meci. Teško mogu da se sjetim koliko je sati bilo kad smo krenuli u Kemalovu kuću.

U Kemalovoj kući smo našli njegovu ženu Kadu i njenog sina Adisa Likića.

Tako nas je tada bilo trinaestero u podrumu kuće Kađe Likić.

Kadina kuća sastojala se od dva sprata, jednosobnog podruma i potkrovlja (*kao u originalu*) koji je imao otprilike tri sobe, kuhinju i kupatilo. Podrum je imao male prozore sa svih strana: prema mojoj kući, prema kući Ramiza Likića i prema Priča Dolu i kroz njih smo mogli da gledamo. U podrumu je bilo nekoliko stolica i puno vreća s brašnom.

Betonske stepenice do potkrovlja Kadine kuće bile su izvan podruma, duž zida i u potkrovlje se moglo popeti samo ako se izađe iz podruma i popne uz stepenice.

Svih nas trinaestero bili smo u podrumu. Međa i još neki sjedili su na stolicama, neki su se nasadili na vreće, a ostali su samo umarali po sobi.

Pogledala sam kroz prozor i vidjela kako moja kuća i štala gore i iz njih se vije dim. Nisam vidjela da ih je iko potpalio. Vidjela sam i štalu pored jedine srpske kuće kako gori. Svima sam rekla šta sam vidjela.

Pucnjava nije prestajala, ali u Kadinoj kući nismo ležali na podu i nije se osjetilo da meci pogadaju zidove kuće.

Pola sata nakon što sam vidjela svoju kuću i štalu u plamenu i dimu, čuli smo glas Hamdije Likića kako doziva upomoć. Niko od nas nije se usudio da odgovori na njegov poziv. Niko od nas nije izašao vani da ga traži. Nismo tada čuli nikakav drugi glas.

Moja je sestra Medina vidjela vojnike HVO-a u blizini naše kuće, ispred našeg podruma. Pozvala me je. Popela sam se do prozora i pogledala van. Vidjela sam nekoliko vojnika. Trojicu ih četvoricu njih.

Svi su bili u crnim uniformama sa bijelim trakama zavezanim oko nadlaktica. Na glavama su nosili crne kape za bejzbol sa bijelim slovom "U". Mogla sam da im vidim lica, ali ne mogu da opišem nikoga od njih jer su im lica bila obojena nekakvom bojom.

Svi su na ramenima imali obojene automatske puške s cijevima uperenim u pravcu Kadine kuće u kojoj smo se skrivali.

Vojnici su izlazili iz podruma naše kuće. Nisam mogla da im čujem glasove i ne sjećam se da li su pričali. Izgledalo je kao da će krenuti prema Kadinoj kući. Rekle smo svima da vojnici dolaze prema nama. Moja sestra Medina i ja sklonile smo se s prozora. Svi su se dali prema vratima podruma. Htjeli smo da pobjegnemo odatle.

Napoliu sam vidjela kako gore kuće u Komšiluku. Gorjele su kuće Ramiza i Salke Ramiza Likića. Adis i Meča su krenuli za Kadom. Pored zida Kadine kuće ležalo je metalno bure za vodu. Pretrčala sam do bureta i sakrila se čučajući iza njega. Nisam bila potpuno zaklonjena i mogli su da me vide. Vidjela sam Merimu kako leži na

5

ilik-mu.docx/NA

Prijenod
Originalni, engleski

jer sa te udaljenosti nisam mogla da im vidim uniforme. Pogledala sam napolje kroz prozor, ali čimilo se da u blizini nema nikoga. Moglo je biti oko pola tri popodne. Htjela sam da pobjegnem odatle, pa sam iskočila kroz prozor podruma Kadine kuće prema Priča Dolu. Kada sam izašla iz podruma, počela sam da puzim prema šumarku za kuće Kade Likčić. Stigavši do ruba šumarka, ustala sam da bih preskočila drvenu ogradu koju je oko šumarka postavio Kemal Likčić. U šumarku sam opet puzila. Morala sam da predem još jednu čistinu da bih stigla do drveća koje je okruživalo stazu za Priča Do. Zato sam se pognula i poterala do šumarka. Kada sam stigla do šumarka, vidjela sam peanaestak vojnika u crnim uniformama kako sjede ili stoje oko kuće Zinere Likčić. Gledali su u mom pravcu i mogli su me vidjeti, ali me nisu zaustavljali. Razgovarali su, ali nisam mogla da im čujem glasove zbog udaljenosti. Nastavila sam da trčim između drveća i stigla sam do staze koja je vijugala prema Priča Dolu. Hodala sam ubrzano. Zatim sam čula glas. Neko je nekim vojnicima naredio da potrče za nekim, da je uhvate i ubiju. Meci su počeli da pogadaju tlo oko mene. Dala sam se u trk skrećući s puta i protčevši pored kuće Amira i Mehmeda Likčića u Priča Dolu, stigla sam do šume iza nje. Bila sam zadihana i umorna i nisam mogla više da trčim. Zato sam stala i sjela na lišćem nekriveno šumsko tlo. Sjedila sam u neklih pet minuta. S mjesta na kojem sam sjedila, mogla sam da vidim samo dio Priča Dola.

Vidjela sam kuću Husnije Mahmutoviću u plamenu i dim kako se iz nje vije. Mislim da su tada utihnuli zvuci pucnjave i da je bilo prilično tihoo. Zatim sam ustala i počela brzo hodati kroz šumu. Htjela sam da nađem oca. Hodala sam teškim korakom kroz šumu. Oufjednom sam čula zvižduk i stala sam. Pogledala sam unaskokolo pokušavajući da vidim ko je zviždao. Nisam nikoga vidjela, pa sam nastavila dalje. Stigla sam do mjesta u šumi koje se zove Ravnića. Znala sam da u šumi postoji jedna ograđena čistina na kojoj su seljani Stupnog Dola sadili povrće. Stigavši do tog mjesta, vidjela sam pet do šest vojnika u maskirnim uniformama kako preskaču ogradu; vjerovatno su oni mene prvi vidjeli. Vikali su i govorili mi da se predam. Dala sam se u trk. Bila sam ranjena u nogu i šepala sam, pokušavajući da trčim što brže. Gadalji su me i meci su udarali oko mene.

Stigla sam trčeći do Plana, dijela šume gotovo na ivici sela, u blizini kuće Envera Lulića. Sakrila sam se u onom djetu Plana gdje je drveće bilo najgušće, da me ne bi vidjeli. Tako sakrivena, vidjela sam nekog čovjeka u maskirnoj uniformi kako puzi. Bilo je dovoljno blizu da bi me video. Prepoznala sam našeg vojnika, Vejsila Likčića. Ptao me je kako sam stigla dole i ja sam mu ispričala. Htio je da ide na Ravniću, ali sam mu rekla za vojnike HVO-a koji su bili tamo i odgovorila ga od toga. Vidio mi je ranu i previo je. Zatim smo se povukli sa Plana i opuzali dublje u šumu do mjesta zvanog Do. U Dolu su na nas natrпали Nihad i Enver Lulić. I oni su bili u maskirnim uniformama i rekli su nam da dolaze od kuće Envera Lulića. Rekli su nam da se nekoliko civila krije u podrumu kuće Envera Lulića. Zatim su nam se u Dolu pridružili Suvajid i Nermin Likčić. Svih tih pet vojnika su htjeli da idu da se bore i rekavši da će mi se Zineta i Kada pridružiti u Dolu, otišli su. Ostala sam sama. Palo mi je na pamet da se popnem na visoku bukvu pored koje sam se skrivala, da bih razgledala selo. Tako sam se popela na drvo. Sjedeći na grani na vrhu drveta, mogla sam da vidim Stupni Do, Priča Do, Mlinčić, Stop, kao i sam glavni dio sela; mogla sam da vidim i livadu pored hrvatskog sela Mir, zvanu Lupa.

Vidjela sam kako gore kuće u mom selu. Skoro sve kuće. U Mlinčiću su gorjele tri kuće. Gorjele su i kuće u Priča Dolu. Gorjela je kuća Meleče Beganović u Stopu. Vidjela sam neke ljude kako trče u Guvnu. Mislim da su bili vojnici, ali nisam sigurna Mir, zvanu Lupa.

Zatim sam ustala u podrum Ešefa Likčića. Bio je pun ljudi, a osim dvojice muškaraca, svi su bili žene i djeca. Dvojica muškaraca su bili ranjeni stari Avdija Likčić i Kadrija Lulić. Tražila sam svoju majku i sina moje sestre Samke koji se zvaoo Nermin Hercegovac, ali niko od ljudi u podrumu nije znao gdje se oni nalaze. Promijenili su mi zavojce i saslušali moju priču.

Uveče se pojavila moja majka sa Nerminom Hercegovcem. Rekla je da uspijela da dođe do Omladinskog centra i da se sakrije u podrumu. S njom je u podrum Ešefa Likčića došlo još trinaestero ljudi koji su se također kriji u podrumu Omladinskog centra.

Kad me je vidjela, majka je počela da plače. I Nermin je plakao. Majka me je upitala za Medinu i ostale i rekla sam joj da su Medina, Nevzeta i Hatidža ubijene. Kada je to čula, pala je u nesvijest. Došavši k sebi, nije mogla da izdrži i počela je da plače i jeca. Od muškaraca koji su bili s nama, mogu da se sjetim imena Šefke Likčića, Ramka Redića, Sude Likčića, Izudina Čakala, Hamida Likčića, Sulejmana Likčića i Ismeta Likčića.

Čijelo vrijeme od kad sam došla u kuću Ešefa Likčića bilo je mirno. Bilo je oko dva sata ujutro kad smo odlučili da izađemo iz podruma. Tako smo svi izašli iz podruma Ešefa Likčića.

likc-mu.doc/NA
8

Prijenod
Originalni, engleski

Nisam čula nikakve glasove, ali se i dalje čula pucnjava. Pogledala sam napolje kroz prozor, ali čimilo se da u blizini nema nikoga. Moglo je biti oko pola tri popodne. Htjela sam da pobjegnem odatle, pa sam iskočila kroz prozor podruma Kadine kuće prema Priča Dolu. Kada sam izašla iz podruma, počela sam da puzim prema šumarku za kuće Kade Likčić. Stigavši do ruba šumarka, ustala sam da bih preskočila drvenu ogradu koju je oko šumarka postavio Kemal Likčić. U šumarku sam opet puzila. Morala sam da predem još jednu čistinu da bih stigla do drveća koje je okruživalo stazu za Priča Do. Zato sam se pognula i poterala do šumarka. Kada sam stigla do šumarka, vidjela sam peanaestak vojnika u crnim uniformama kako sjede ili stoje oko kuće Zinere Likčić. Gledali su u mom pravcu i mogli su me vidjeti, ali me nisu zaustavljali. Razgovarali su, ali nisam mogla da im čujem glasove zbog udaljenosti. Nastavila sam da trčim između drveća i stigla sam do staze koja je vijugala prema Priča Dolu. Hodala sam ubrzano. Zatim sam čula glas. Neko je nekim vojnicima naredio da potrče za nekim, da je uhvate i ubiju. Meci su počeli da pogadaju tlo oko mene. Dala sam se u trk skrećući s puta i protčevši pored kuće Amira i Mehmeda Likčića u Priča Dolu, stigla sam do šume iza nje. Bila sam zadihana i umorna i nisam mogla više da trčim. Zato sam stala i sjela na lišćem nekriveno šumsko tlo. Sjedila sam u neklih pet minuta. S mjesta na kojem sam sjedila, mogla sam da vidim samo dio Priča Dola.

Vidjela sam kuću Husnije Mahmutoviću u plamenu i dim kako se iz nje vije. Mislim da su tada utihnuli zvuci pucnjave i da je bilo prilično tihoo. Zatim sam ustala i počela brzo hodati kroz šumu. Htjela sam da nađem oca. Hodala sam teškim korakom kroz šumu. Oufjednom sam čula zvižduk i stala sam. Pogledala sam unaskokolo pokušavajući da vidim ko je zviždao. Nisam nikoga vidjela, pa sam nastavila dalje. Stigla sam do mjesta u šumi koje se zove Ravnića. Znala sam da u šumi postoji jedna ograđena čistina na kojoj su seljani Stupnog Dola sadili povrće. Stigavši do tog mjesta, vidjela sam pet do šest vojnika u maskirnim uniformama kako preskaču ogradu; vjerovatno su oni mene prvi vidjeli. Vikali su i govorili mi da se predam. Dala sam se u trk. Bila sam ranjena u nogu i šepala sam, pokušavajući da trčim što brže. Gadalji su me i meci su udarali oko mene.

Stigla sam trčeći do Plana, dijela šume gotovo na ivici sela, u blizini kuće Envera Lulića. Sakrila sam se u onom djetu Plana gdje je drveće bilo najgušće, da me ne bi vidjeli. Tako sakrivena, vidjela sam nekog čovjeka u maskirnoj uniformi kako puzi. Bilo je dovoljno blizu da bi me video. Prepoznala sam našeg vojnika, Vejsila Likčića. Ptao me je kako sam stigla dole i ja sam mu ispričala. Htio je da ide na Ravniću, ali sam mu rekla za vojnike HVO-a koji su bili tamo i odgovorila ga od toga. Vidio mi je ranu i previo je. Zatim smo se povukli sa Plana i opuzali dublje u šumu do mjesta zvanog Do. U Dolu su na nas natrпали Nihad i Enver Lulić. I oni su bili u maskirnim uniformama i rekli su nam da dolaze od kuće Envera Lulića. Rekli su nam da se nekoliko civila krije u podrumu kuće Envera Lulića. Zatim su nam se u Dolu pridružili Suvajid i Nermin Likčić. Svih tih pet vojnika su htjeli da idu da se bore i rekavši da će mi se Zineta i Kada pridružiti u Dolu, otišli su. Ostala sam sama. Palo mi je na pamet da se popnem na visoku bukvu pored koje sam se skrivala, da bih razgledala selo. Tako sam se popela na drvo. Sjedeći na grani na vrhu drveta, mogla sam da vidim Stupni Do, Priča Do, Mlinčić, Stop, kao i sam glavni dio sela; mogla sam da vidim i livadu pored hrvatskog sela Mir, zvanu Lupa.

Vidjela sam kako gore kuće u mom selu. Skoro sve kuće. U Mlinčiću su gorjele tri kuće. Gorjele su i kuće u Priča Dolu. Gorjela je kuća Meleče Beganović u Stopu. Vidjela sam neke ljude kako trče u Guvnu. Mislim da su bili vojnici, ali nisam sigurna Mir, zvanu Lupa.

likc-mu.doc/NA
7

Prijelod
Originalni: engleski

Napolju je kiša prestala. Noću su tminu obasjavali plamenovi koji su gutali naše domove. Tišinu noći je svako malo prekidalo pucketanje zapaljenog drveta, ili eksplozija municije koju je zahvatila vatra. Krava Hamida Likića je sama njuškala uokolo.

Krenuli smo na vrhovima prstiju prema Priča Dolu. Naše odredište bilo je mjesto zvano Stijene u obližnjoj šumi, u pravcu Pajtovog Hana, a put do njega je vodio kroz Priča Do. Svako malo bismo stali da provjerimo da li ima koga u blizini. Nadirna staza samo nekoliko mjeseci, počela je plakati u namušju svoje majke Dine. Prošli smo kroz Priča Do. Sve su kuće gorjele. Gorjela je kuća Husnije Mahmutovića, kao i Suadina i Feridina. Kuća Avdana Likića već je bila izgorela i od nje je ostala samo hrpa pepela. Avdanovo tijelo u bijeloj majici kratkih rukava i plavim hlačama ležalo je na zemlji pored njegove kuće. Zatim smo ušli u šumu. Do Stijena smo stigli u zoru, možda malo prije zore.

Stijene su jedno kamenito mjesto u šumi blizu sela. To je mjesto bilo prekriveno kamenjem i ogromnim stijenama.

Ne znam zbog čega je odlučeno da idemo tamo. Ne znam da li je to mjesto pružalo ikakvu posebnu zaštitu od pucnjave. Mislim da je razlog što smo otišli tamo bio taj što je to mjesto bilo na putu prema i blizu Pajtovom Hanu i Dabravina, mjestima koja su bila konačni cilj našeg bijega.

Na Stijene smo stigli u zoru dvadeset i četvrtog oktobra. Bila je nedjelja. Sa stijena smo krenuli dvadeset i petog oktobra, u ponedjeljak popodne.

Niko nije imao hrane ni vode, tako da smo cijelo vrijeme bili i gladni i žedni. Bili smo pod otvorenim nebom i nije bilo nikakvog zaklona. Bilo je hladno. Vjetar je šibao pravo u nas. Tokom noći dvadeset i petog oktobra, počela je da pada kiša. Neke od nas su imali čehad, ali mokra čehad ne mogu da zagriju. Da bi nas grijala, majka je mene privela uz sebe, a Nermina držala u krilu. I ostali su se stisnuli jedni uz druge da bi se zagrijali. Izmučeni vrenenskim nepogodama, gladni i umorni, odlučili smo, međutim, da napustimo Stijene i spustimo se na glavni put prema Dabravina.

Kasnije smo uspjeli doći do Dabravina uz pomoć nordijskog bataljona.

ilik-mu.doc/NA

9

Prijelod
Originalni: engleski

POTVRDA SVJEDOKA

Izjava mi je glasno pročitana na bosanskom jeziku i sadrži sve što sam rekla, po svom znanju i sjećanju. Izjavu sam dala dobrovoljno i svjesna sam da se može upotrijebiti u sudskom postupku pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. i, kao i da mogu biti pozvana da javno svjedočim pred Sudom.

Potpis: /potpisano/

Datum: 15.03.1996

POTVRDA PREVODIOCA

Ja, Senada Hadžagić, prevodilac, potvrđujem sljedeće:

- 1) Odgovarajuće sam kvalifikovana i ovlaštena od strane Sekretarijata Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. da prevodim sa bosanskog jezika na engleski jezik, kao i sa engleskog na bosanski jezik.
- 2) Mufida Likić mi je dala do znanja da govori i razumije bosanski jezik.
- 3) Gore navedenu izjavu sam usmeno prevela sa engleskog na bosanski jezik u prisustvu Mufide Likić koja je, po svemu sudeći, čula i razumjela prevod ove izjave.
- 4) Mufida Likić je potvrdila da su, po njenom znanju i sjećanju, činjenice i ostalo navedeno u ovoj izjavi istinite, onako kako sam ih prevela što je potvrdila svojeručnim potpisom na predviđenom mjestu.

Datum: 15. mart 1996.

Potpis: potpisano

ilik-mu.doc/NA

10

